

ΣΜΑΡΟΠΟΥΛΟΥ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΜΕ ΘΕΜΑ

«ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΝΟΜΙΚΩΝ ΘΕΣΜΩΝ

ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ»

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΙΝΤΖΕΣΙΛΟΓΛΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Καθηγητής Ιντζεσίλογλου Νικόλαος (Επιβλέπων)

Καθηγήτρια Κουτούπα Ευαγγελία

Καθηγητής Βρύζας Κωνσταντίνος

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΝΟΜΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

ΤΟΜΕΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ, ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ
ΔΙΚΑΙΟΥ

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2012

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πίνακας Συντομογραφιών	09
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	
ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΟΙ ΟΡΟΙ ΠΑΙΔΕΙΑ / ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	17
1.1 Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΟΥ 1975/1986/2001	22
<i>Οι κατά το Σύνταγμα σκοποί της παιδείας</i>	<i>23</i>
<i>Η ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης</i>	<i>25</i>
1.2 Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΒΑΣΙΚΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ	28
1.3 ΦΟΡΕΙΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ	31
A. Οι μαθητές	31
B. Οι γονείς	31
Γ. Οι εκπαιδευτικοί	32
1.4 ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΦΟΙΤΗΣΗ	36
1.5 ΔΩΡΕΑΝ ΠΑΙΔΕΙΑ	43
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	
	47
<i>A) Παράγοντες που διαμορφώνουν τους σκοπούς της εκπαίδευσης</i>	
	50

*B) Βασικοί συντελεστές επίτευξης των σκοπών της
εκπαίδευσης*

51

2.1 ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ 55

2.2 ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΑΓΩΓΗ 58

2.2.1. Λειτουργία προσχολικής αγωγής 58

2.2.2. Κατάταξη νηπιαγωγείων 58

2.2.3. Σκοποί της φοίτησης των νηπίων 59

2.2.4. Φοίτηση στα νηπιαγωγεία 62

2.3 ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ 67

2.3.1. Σκοπός 67

2.3.2. Φοίτηση παιδιών 68

2.3.3. Κατάταξη δημοτικών σχολείων 69

2.3.4. Λειτουργία δημοτικών σχολείων 70

2.3.5. Συγχωνεύσεις - Ιδρύσεις 72

2.4 ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ 79

2.4.1. Οι λόγοι που οδήγησαν στην καθιέρωσή του 80

2.4.2. Ολοήμερο νηπιαγωγείο 82

2.4.3. Ολοήμερο δημοτικό 85

*2.4.4. Θετικά και αρνητικά από λειτουργία του ολοήμερου
σχολείου 90*

*2.4.5. Απαραίτητες προϋποθέσεις για την σωστή λειτουργία
του ολοήμερου σχολείου 95*

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΔΟΜΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΟΥ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ**

98

3.1 Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ 99

<u>3.1.1 Διευθυντές και υποδιευθυντές</u>	<u>99</u>
A) Ο Διευθυντής σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς, τους μαθητές και την κοινωνία	104
B) Προοπτικές για το αξίωμα του διευθυντή σχολικής μονάδας	109
<u>3.1.2. Σύλλογος διδασκόντων</u>	<u>115</u>
<u>3.1.3. Σχολική επιτροπή</u>	<u>126</u>
<u>3.1.4. Σχολικό Συμβούλιο</u>	<u>130</u>
<u>3.1.5. Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων</u>	<u>132</u>

3.2 Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΚΑΙ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ 136

<u>3.2.1. Περιφερειακή Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης</u>	<u>136</u>
<u>3.2.2. Διευθύνσεις και γραφεία εκπαίδευσης</u>	<u>139</u>
<u>3.2.3. Περιφερειακοί Διευθυντές και Προϊστάμενοι Διευθύνσεων και Γραφείων Εκπαίδευσης</u>	<u>140</u>
<u>3.2.4. Σχολικοί Σύμβουλοι</u>	<u>150</u>
A) Έργο του σχολικού συμβούλου	157
B) Αποτίμηση του θεσμού και προτάσεις για επαναπροσδιορισμό του θεσμού του Σχολικού Συμβούλου	159

3.3 Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ 164

<u>3.3.1. Η κεντρική υπηρεσία του Υπουργείου Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων</u>	<u>164</u>
<u>3.3.2. Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο</u>	<u>165</u>
<u>3.3.3. Τα συλλογικά όργανα</u>	<u>171</u>
I) Υπηρεσιακά Συμβούλια	171
II) Γνωμοδοτικά Συμβούλια	173
<u>3.3.4. Βοηθητικοί Οργανισμοί της Εκπαίδευσης</u>	<u>174</u>
A) Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων	174
B) Οργανισμός Σχολικών Κτιρίων (Ο.Σ.Κ.)	176

**3.4 ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΣΜΟΣ Η ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ; 183**

Οι αλλαγές με το νέο νομοσχέδιο 190

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ 198

4.1 ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΩΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑ 198

4.2 Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΩΣ ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ 201

4.3 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ 205

4.3.1. Πολιτική ουδετερότητα και ελευθερία της έκφρασης 205

4.3.2. Συνδικαλιστική ελευθερία 208

4.3.3. Απαγόρευση άσκησης ιδιωτικού έργου με αμοιβή 210

4.3.4. Απαγόρευση κατοχής δεύτερης θέσης 211

4.3.5. Απαγόρευση συμμετοχής του υπαλλήλου σε εταιρίες 215

*4.3.6. Απαγόρευση άσκησης έργου που είναι ασυμβίβαστο με
το βουλευτικό αξίωμα 216*

4.3.7. Απαγόρευση άσκησης δικηγορίας 217

4.4 ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ 219

4.4.1. Μονιμότητα 219

4.4.2. Παραίτηση 224

4.4.3. Αποδοχές 224

4.4.4. Άδειες 225

Α) Δικαίωμα κανονικής άδειας 225

Β) Δικαίωμα ειδικής άδειας 226

Γ) Ειδικές άδειες μητρότητας 227

Δ) Ειδικές αναρρωτικές άδειες 229

Ε) Ειδικές άδειες για επιμορφωτικούς λόγους 230

*Στ) Ειδικές άδειες διευκολύνσεων υπαλλήλων με
οικογενειακές υποχρεώσεις 231*

4.4.5. Υγειονομική περίθαλψη 232

4.5. ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ	234
<i>4.5.1. Πίστη στο Σύνταγμα και αφοσίωση στην Πατρίδα</i>	<i>234</i>
<i>4.5.2. Εκτέλεση της Υπηρεσίας</i>	<i>235</i>
<i>4.5.3. Νομιμότητα των υπηρεσιακών ενεργειών και υποχρέωση υπακοής στους ανωτέρους</i>	<i>241</i>
<i>4.5.4. Αμεροληψία</i>	<i>243</i>
<i>4.5.5. Εχεμύθεια</i>	<i>244</i>
<i>4.5.6. Αξιοπρεπής και καλή συμπεριφορά</i>	<i>246</i>
4.6 ΤΑ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΣΧΟΛΙΚΑ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΑ	248
<i>4.6.1 Η έννοια των αναλυτικών προγραμμάτων</i>	<i>249</i>
<i>4.6.2. Τα νέα αναλυτικά προγράμματα</i>	<i>250</i>
<i>4.6.3. Το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών</i>	<i>253</i>
<i>Ευέλικτη Ζώνη</i>	<i>256</i>
<i>4.6.4. Η έννοια των σχολικών εγχειριδίων</i>	<i>258</i>
<i>4.6.5. Τα νέα σχολικά εγχειρίδια</i>	<i>260</i>
<i>4.6.6. Οι εκπαιδευτικοί και ο ρόλος τους</i>	<i>262</i>
<i>4.6.7. Κριτική των νέων Α.Π.Σ. και Δ.Ε.Π.Π.Σ. και των νέων σχολικών εγχειριδίων</i>	<i>265</i>
<i>Α) Η συσσώρευση της ύλης</i>	<i>265</i>
<i>Β) Τα ουσιώδη προβλήματα των Δ.Ε.Π.Π.Σ.</i>	<i>266</i>
<i>Γ) Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών</i>	<i>267</i>
<i>Δ) Η συμμετοχή των εκπαιδευτικών στη σύνταξη των αναλυτικών προγραμμάτων</i>	<i>267</i>
<i>Ε) Η υλικοτεχνική υποδομή</i>	<i>268</i>
<i>Στ) Η ασυμφωνία αναλυτικών προγραμμάτων και σχολικών εγχειριδίων</i>	<i>269</i>
<i>4.6.8. Τα νέα αναλυτικά προγράμματα και το Νέο Σχολείο</i>	<i>269</i>

5.1 ΓΕΝΙΚΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ **275****5.2 Ο ΝΟΜΟΣ 682/1977 «ΠΕΡΙ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΟΙΚΟΤΡΟΦΕΙΩΝ»** **280**

<i>5.2.1. Έννοια και εποπτεία των ιδιωτικών σχολείων</i>	<i>280</i>
<i>5.2.2. Οργάνωση των ιδιωτικών σχολείων</i>	<i>281</i>
<i>Α. Πρόγραμμα των ιδιωτικών σχολείων</i>	<i>281</i>
<i>Β. Τίτλοι Σπουδών</i>	<i>283</i>
<i>Γ. Δίδακτρα</i>	<i>284</i>
<i>5.2.3. Άδεια ιδρύσεως και άδεια λειτουργίας των ιδιωτικών σχολείων</i>	<i>284</i>
<i>Α. Η άδεια ιδρύσεως</i>	<i>285</i>
<i>Β. Η άδεια λειτουργίας</i>	<i>286</i>
<i>5.2.4. Ευθύνη των ιδιοκτητών</i>	<i>288</i>
<i>5.2.5. Επωνυμία και προσωνυμία του ιδιωτικού σχολείου</i>	<i>289</i>
<i>5.2.6. Εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας, στέγαση και τήρηση αρχείου</i>	<i>290</i>
<i>5.2.7. Σχολικά οικοτροφεία</i>	<i>290</i>
<i>5.2.8. Κατάσταση του προσωπικού</i>	<i>291</i>
<i>Α. Διευθυντές και υποδιευθυντές</i>	<i>292</i>
<i>Β. Δικαιώματα και υποχρεώσεις του διδακτικού προσωπικού</i>	<i>293</i>
<i>Γ. Προαγωγές</i>	<i>295</i>
<i>Δ. Αμοιβές</i>	<i>296</i>
<i>Ε. Άδειες - Αναπλήρωση</i>	<i>296</i>
<i>5.2.9. Πρόσληψη προσωπικού</i>	<i>297</i>
<i>Κενούμενες θέσεις</i>	<i>299</i>
<i>5.2.10. Σχέση εργασίας</i>	<i>299</i>
<i>Λύση της σχέσης εργασίας</i>	<i>303</i>
<i>5.2.11 Πειθαρχική ευθύνη</i>	<i>305</i>
<i>5.2.12. Παρατηρήσεις</i>	<i>305</i>

ΕΠΙΛΟΓΟΣ 308

Συγκεντρωτική Βιβλιογραφία 310

Ενδεικτική βιβλιογραφία που χρησιμοποιήθηκε 318

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

Α.Ε.Ι.	=	Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
Α.Κ.	=	Αστικός Κώδικας
Α.Π.	=	Άρειος Πάγος
Α.Π.Θ.	=	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Α.Π.Σ.	=	Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών
Α.Σ.Ε.Π.	=	Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού
ΓΝΜΔ	=	Γνωμοδότηση
Δ.Ε.Π.	=	Διδακτικό Ερευνητικό Προσωπικό
Δ.Ε.Π.Π.Σ.	=	Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Πρόγραμμα Σπουδών
ΔΠΡ	=	Διοικητικό Πρωτοδικείο
εδ.	=	εδάφιο
Ε.Δ.Δ.Δ.Δ.	=	Επιθεώρηση Δημοσίου Δικαίου και Διοικητικού Δικαίου
ΕΕ	=	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚ	=	Ευρωπαϊκή Κοινότητα
ΕΛ.ΑΣ.	=	Ελληνική Αστυνομία
επ.	=	έπειτα
ΕΣΔΑ	=	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
Εφθερ	=	Εφετείο Θεσσαλονίκης
Ι.Κ.Α.	=	Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων
Κ.Δ.Α.Υ.	=	Κέντρα Διάγνωσης Αξιολόγησης και Υποστήριξης
Κ.Ε.Μ.Ε.	=	Κέντρα Μεταλυκειακής Εκπαίδευσης
κλπ.	=	και τα λοιπά
ΚΠοινΔ	=	Κώδικας Ποινικής Δικονομίας
ΚΠολΔ	=	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας
Ν.	=	Νόμος
Ν.Δ.	=	Νομικό Διάταγμα
Ν.Π.Δ.Δ.	=	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
Ν.Π.Ι.Δ.	=	Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου
Ν.Σ.Κ.	=	Νομικό Συμβούλιο Κράτους
Ο.Α.Ε.Δ.	=	Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων
Ο.Α.Ε.Ε	=	Οργανισμός Ασφάλισης Ελευθέρων Επαγγελματιών

Ο.Ε.Κ. = Οργανισμός Εργατικής Κατοικίας
Ο.Η.Ε. = Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
Ο.Τ.Α. = Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης
Π.Δ. = Προεδρικό Διάταγμα
Π.Ε. = Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση
Π.Ε.Κ. = Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα
Π.Ι. = Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
Π.Κ. = Ποινικός Κώδικας
Σ. = Σύνταγμα
ΣΕ ή ΣΤΕ = Συμβούλιο της Επικρατείας
τ. = τεύχος
Τ.Ε.Ι. = Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
ΥΠΕΠΘ = Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
ΥΠΔΒΜΘ = Υπουργείο Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων
Φ.Ε.Κ. = Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εκπαίδευση και γενικότερα η παιδεία αποτέλεσε και αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους στόχους όλων των αναπτυγμένων κοινωνιών. Στη σύγχρονη μάλιστα εποχή, στο πλαίσιο των επιστημονικών και τεχνολογικών δεδομένων που μεταβάλλονται με ιλιγγιώδεις ρυθμούς, η σημασία της παιδείας αναδεικνύεται όλο και περισσότερο.

Από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα θα μπορέσουμε να αντιληφθούμε τη διαχρονικότητα της παιδείας, η οποία παραμένει πάντα ένα αμετάβλητο και σταθερό αίτημα για πνευματική ανάπτυξη, παρά τις διαφοροποιήσεις, τις αλλαγές και τις μεταβολές που έχει δεχτεί.

Με τον όρο κοινωνιολογία, που αποτελείται από τα δύο συνθετικά «κοινωνία και λόγος», εννοείται η μελέτη της κοινωνίας. Η επιστήμη της Κοινωνιολογίας ανήκει στο πεδίο των κοινωνικών επιστημών και διερευνά την κοινωνική ζωή διακριτών ατόμων, ομάδων και κοινωνιών και των κοινωνικών τους αλληλεπιδράσεων.

Η Κοινωνιολογία του Δικαίου έχει ως αντικείμενό της το σύνολο των σχέσεων, των αλληλεξαρτήσεων και των αλληλεπιδράσεων μεταξύ κανόνων δικαίου, κοινωνικών δομών και ανθρωπίνων δραστηριοτήτων κατά τα στάδια της γένεσης, της εξέλιξης και της εφαρμογής των ως άνω κανόνων. (Ιντζεσίλογλου, 1990)

Η παρούσα εργασία φέρει τον τίτλο «Κοινωνιολογία των νομικών θεσμών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης». Επικεντρώνεται λοιπόν στην διερεύνηση της θεσμοθέτησης και της εφαρμογής στην πράξη των νομικών θεσμών, που αναφέρονται στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, δηλαδή την εκπαίδευση που παρέχεται από τα νηπιαγωγεία και τα δημοτικά σχολεία, όπως την επέβαλλαν και την επιβάλλουν κάθε φορά οι κοινωνικές συνθήκες, και περαιτέρω των κοινωνικών επιπτώσεων, που έχουν κατά την εφαρμογή τους.

Υπό το πρίσμα της Κοινωνιολογίας του Δικαίου, η παρούσα προσπάθεια στοχεύει στην διάγνωση των κοινωνικών λόγων, που οδήγησαν στη θεσμοθέτηση των νόμων και των κανονιστικών πράξεων, που διέπουν την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, τη ορθή ή μη εφαρμογή τους στην πράξη αλλά και την αποτελεσματικότητά τους, καθώς η εκπαίδευση είναι ένας πολυσύνθετος κοινωνικός θεσμός μετάδοσης γνώσης αλλά και αναπαραγωγής των υφισταμένων κοινωνικών, οικονομικών και πολιτισμικών δομών. Το εκάστοτε εκπαιδευτικό σύστημα άλλωστε συσχετίζεται άμεσα με τους κοινωνικούς και ιστορικούς μετασχηματισμούς και τις προτεραιότητες, που θέτει κάθε φορά ο νομοθέτης.

Γίνεται έτσι μία προσπάθεια να διερευνηθούν οι κοινωνικές επιπτώσεις και αλληλεπιδράσεις των νομικών θεσμών, που αφορούν το νηπιαγωγείο και το δημοτικό σχολείο σε ολόκληρη την ελληνική κοινωνία, επικεντρώνοντας το ενδιαφέρον μας στη θέση των μαθητών, των εκπαιδευτικών και των γονέων και επεκτείνοντας και των οικογενειών τους.

Η εργασία αυτή βασίστηκε σε εκτεταμένη βιβλιογραφική έρευνα. Μάλιστα θεωρήθηκε απαραίτητη η παράθεση ξεχωριστής βιβλιογραφίας για το κάθε κεφάλαιο, καθώς τα θέματα που αναλύονται σε καθένα από αυτά ποικίλλουν και το νομικό πλαίσιο που διέπει την πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι εκτενέστατο.

Επίσης χρησιμοποιήθηκε η συμμετοχική παρατήρηση, καθώς η απασχόληση μου στο κλάδο των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (δασκάλα ΠΕ 70) και η ανατροφή μου σε μια οικογένεια που απασχολείται αμιγώς με την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, βοήθησε στην παρατήρηση εκ των έσω της εφαρμογής στην πράξη του νομικού πλαισίου, που εφαρμόζεται, και της αλληλεπίδρασής του με τους εκπαιδευτικούς, τους μαθητές αλλά και το οικογενειακό τους περιβάλλον.

Από μεθοδολογική άποψη, σε κάθε κεφάλαιο παρουσιάζεται κατ' αρχάς το νομικό θεσμικό πλαίσιο σε πρώτο στάδιο και έπειτα διερευνάται ο βαθμός αποτελεσματικότητας του. Αυτός συνάγεται είτε από πραγματικά στατιστικά και κοινωνικά δεδομένα, είτε από

διαπιστώσεις άλλων ερευνητών (βιβλιογραφικά), είτε από δεδομένα που έχουν συλλεχθεί μέσω της κοινωνιολογικά έγκυρης μεθόδου της άμεσης και συμμετοχικής παρατήρησης, ως εκπαιδευτικός στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.

Στην ελληνική βιβλιογραφία υπάρχουν πολλά και ποικίλλα άρθρα και συγγράμματα που ασχολούνται με την παράθεση του νομικού πλαισίου που διέπει απ' άκρη σ' άκρη το νηπιαγωγείο και το δημοτικό σχολείο. Ακόμα υπάρχουν πολλά και ποικίλλα πάνω στην εφαρμογή του νομικού πλαισίου στην πράξη και την αλληλεπίδρασή του με την κοινωνία. Στόχος της παρούσας εργασίας ήταν να διερευνήσει τους νομικούς θεσμούς της εκπαίδευσης από μία άλλη οπτική γωνία. Η εργασία αυτή φιλοδοξεί να αποτελέσει ένα ολοκληρωμένο σύγγραμμα, που ασχολείται με ολόκληρο το νομικό πλαίσιο της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ιδωμένο όμως όχι αποκλειστικά από το γράμμα του νόμου και την περαιτέρω ερμηνεία του, αλλά διερευνώντας τους λόγους κοινωνικούς, οικονομικούς, πολιτικούς κλπ., που οδήγησαν στη θεσμοθέτησή του, αλλά και με την περαιτέρω αλληλεπίδραση που έχει με την κοινωνία κατά την εφαρμογή του.

Κλείνοντας αυτή τη σύντομη εισαγωγή, θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στη τριμελή επιτροπή εκπόνησης της διδακτορικής διατριβής μου, τον Ιντζεσίλογλου Νικόλαο, την Κουτούπα Ευαγγελία και τον Βρύζα Κωνσταντίνο για την πολύτιμη βοήθεια τους και τη συμβολή τους στη προσπάθεια μου να ολοκληρώσω τη συγγραφή της παρούσας εργασίας.

ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η εργασία χωρίζεται σε πέντε αυτοτελή κεφάλαια, τα οποία διερευνούν το καθένα ξεχωριστές πτυχές των νομικών θεσμών, που διέπουν την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Σε καθένα από αυτά δίδεται πρώτα το νομικό πλαίσιο κατά το γράμμα του νόμου και ακολουθεί η κοινωνιολογική προσέγγιση του κάθε ζητήματος που προκύπτει, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση σε αυτά που αφορούν την τωρινή ελληνική πραγματικότητα.

Το πρώτο κεφάλαιο της εργασίας ασχολείται με τη συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος στην παιδεία του κάθε ανθρώπου. Το δικαίωμα για τη μόρφωση του ατόμου κατοχυρώνεται συνταγματικά στο άρθρο 16 και αντικατοπτρίζει το ενδιαφέρον της πολιτείας για την πνευματική καλλιέργεια των πολιτών. Πτυχές του δικαιώματος αυτού, που αναπτύσσονται είναι η υποχρεωτική εννιάετής φοίτηση και η παροχή δωρεάν παιδείας από το Κράτος.

Το δεύτερο κεφάλαιο πραγματεύεται τη διαμόρφωση της δομής της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, η οποία χωρίζεται σε προσχολική αγωγή και δημοτική εκπαίδευση. Έμφαση δίνεται σε σύγχρονα θέματα που ρυθμίζονται από πρόσφατες νομικές μεταρρυθμίσεις. Η υποχρεωτική μονοετής φοίτηση στα νηπιαγωγεία και η πρόσφατη συγχώνευση - κατάργηση σχολικών μονάδων στη δημοτική εκπαίδευση αφορούν και αλληλεπιδρούν με την ελληνική κοινωνία. Επίσης ο θεσμός του ολοήμερου σχολείου είναι μία μορφή του νέου σχολείου, που θεσμοθετεί μια ριζική αναμόρφωση του εκπαιδευτικού συστήματος, που με τη σωστή λειτουργία του μπορεί να καλύψει τις αναβαθμισμένες απαιτήσεις της σημερινής κοινωνίας.

Το τρίτο κεφάλαιο αφορά τη διοίκηση της εκπαίδευσης, η οποία διακρίνεται σε τρία επίπεδα : Α) σε τοπικό επίπεδο - επίπεδο σχολικής μονάδας, Β) σε

περιφερειακό επίπεδο και Γ) σε εθνικό επίπεδο. Η αρμοδιότητα και η θέση κάθε οργάνου της διοίκησης κρίνεται ανάλογα με τον τρόπο και τη διαδικασία με την οποία το καθένα αλληλεπιδρά και διαμορφώνει τη σχέση του με την κοινότητα των εκπαιδευτικών, των μαθητών και την κεντρική υπηρεσία της εκπαίδευσης, το Υπουργείο Παιδείας, Δια βίου μάθησης και Θρησκευμάτων.

Ακολουθώντας στο τέταρτο κεφάλαιο μας απασχόλησε η θέση του εκπαιδευτικού μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα. Η αντιμετώπισή του από τον Υπαλληλικό Κώδικα ως δημόσιο υπάλληλο επιφέρει περιορισμούς στη δράση του, δικαιώματα και καθήκοντα ως προς την υπηρεσία του. Το βασικό θέμα είναι όμως όχι η απλή παράθεση του νομικού πλαισίου που τα διέπει αλλά της διερεύνησης του τρόπου που όλες αυτές οι διατάξεις επηρεάζουν τη δράση τους εντός της σχολικής μονάδας αλλά και της επικοινωνίας τους με τους μαθητές και το οικογενειακό τους περιβάλλον.

Επίσης ένα άλλο θέμα που επηρεάζει άμεσα την εργασία των εκπαιδευτικών είναι τα αναλυτικά προγράμματα και τα σχολικά εγχειρίδια, που θεσμοθετούνται από το Υπουργείο Παιδείας και τα οποία εκφράζουν τους σκοπούς της Αγωγής όπως καθορίζονται από την επίσημη πολιτεία και με βάση τα οποία αυτό επιδιώκει την επίτευξή τους. Τα αναλυτικά προγράμματα όμως θέτουν οπωσδήποτε περιορισμούς στην ελευθερία του εκπαιδευτικού, με αποτέλεσμα να επηρεάζεται και ο ρόλος του δασκάλου εντός της αίθουσας διδασκαλίας.

Τέλος απαραίτητο θεωρήθηκε να αφιερωθεί ένα κεφάλαιο στην ιδιωτική εκπαίδευση, η οποία τα τελευταία χρόνια γνωρίζει μεγάλη άνθηση και λειτουργεί ως συμπληρωματική της δημόσιας εκπαίδευσης. Το νομικό πλαίσιο που την διέπει είναι ιδιαίτερα δεσμευτικό όσον αφορά τη λειτουργία του και επηρεάζει όχι μόνο τους ιδιοκτήτες των ιδιωτικών σχολείων αλλά και τους

απασχολούμενους σε αυτά εκπαιδευτικούς και κατ' επέκταση στους μαθητές που φοιτούν σε αυτά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο:

ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΟΙ ΟΡΟΙ ΠΑΙΔΕΙΑ / ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η εκπαίδευση θεωρείται ως η ισχυρότερη κοινωνική λειτουργία και για αυτό το λόγο βασικός στόχος όλων των αναπτυγμένων κοινωνιών, και φυσικά και της Ελλάδας, είναι η παροχή ίσων ευκαιριών για ελεύθερη πρόσβαση σε όλες τις βαθμίδες και κατηγορίες εκπαίδευσης¹.

Από τη σύσταση του ελληνικού κράτους, η πολιτεία ασχολήθηκε με την παιδεία και την οργάνωση της εκπαίδευσης. Η εκπαίδευση έχει καταλάβει περίοπτη θέση καθώς προβάλλεται ως η σπουδαιότερη έκφανση του κοινωνικού βίου και αποτελεί συνεχώς αντικείμενο πολιτικών αντιπαραθέσεων και διαξιφισμών.

Ο όρος παιδεία αποτελεί μία ευρύτερη έννοια σε σύγκριση με την εκπαίδευση. Η λέξη Παιδεία εμφανίζει εξελισσόμενο, σημασιολογικό και λειτουργικό εύρος και βάθος. Οι αρχές της ανιχνεύονται στον Αισχύλο και στον Σοφοκλή, δηλώνοντας κατ' αρχήν την τροφή και την ανατροφή ενός παιδιού, αλλά και την καλλιέργεια ενός δέντρου².

Με τον όρο Παιδεία νοείται κάθε γνώση, δεξιότητα, εμπειρία, που μπορεί κανείς να αποκτήσει έξω (πριν, πέρα, μετά) από την οργανωμένη Εκπαίδευση (από την ανατροφή του στο σπίτι, από συναναστροφές στη γειτονιά, από το ραδιόφωνο, την τηλεόραση, τους χώρους παιχνιδιού, διασκέδασης, από την ελεύθερη μελέτη βιβλίων κ.λπ.).

Κύριος στόχος της παιδείας είναι να διαμορφώσει τον χαρακτήρα του ατόμου και να το καταστήσει ικανό να ενταχθεί ομαλά και ενεργά στην κοινωνική πραγματικότητα. Η διαμόρφωση αυτή καθίσταται δυνατή με τη μετάδοση όλων

¹ Μάτη Σοφία, Μορφές διδασκαλίας σε δημόσια και ιδιωτικά σχολεία στην πόλη της Λάρισας, Πτυχιακή Εργασία, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 2005

² Δ. Ν. Μαρωνίτης, Παιδεία και εκπαίδευση, εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ, 1-03-2010

εκείνων των στοιχείων που αντανακλούν την ίδια την κοινωνία.

Παιδεία δεν είναι μόνο η οργανωμένη προσπάθεια με τη χρησιμοποίηση συγκεκριμένης ή διαφορετικής κάθε φορά μεθόδου, αλλά και η σκόπιμη ενέργεια για την αναμόρφωση του ανθρώπου, ηθικά, πνευματικά και σωματικά. Η ολοκληρωμένη ανάπτυξη του ανθρώπου ως προσωπικότητας, αλλά και ως μέλους της ομάδας στην οποία ανήκει, είναι ο σκοπός της παιδείας.

Η παιδεία αναλαμβάνει σε πρώτη φάση να αναπτύξει το σώμα του και έπειτα να αφυπνίσει και να αξιοποιήσει τις πνευματικές του δυνάμεις, γι' αυτό και ένας από τους βασικούς ρόλους της είναι η σωματική καλλιέργεια. Άλλες εξίσου σημαντικές επιδιώξεις της παιδείας είναι η καλλιέργεια της λογικής, της κριτικής ικανότητας και του προβληματισμού, ώστε το άτομο να έχει τη δυνατότητα να λειτουργεί σε ανεξάρτητη και αυτόνομη μονάδα.

Η παιδεία αποβλέπει επίσης και στη διαμόρφωση και σταθεροποίηση του συναισθηματικού κόσμου του ατόμου καθώς και την ηθικοποίησή του.

Πλησιέστερη ετυμολογικά και λειτουργικά προς τη ριζική παιδεία αναγνωρίζεται η μεταγενέστερη εμπρόθετη «εκπαίδευσις», παράγωγη του ρήματος εκπαιδεύω, το οποίο, εμφανίζεται πρώτη φορά στον πλατωνικό Κρίτωνα, με τη σημασία του *διδάσκω κάποιον κάτι ή εντυπώνω σε κάποιον κάτι με τη διδασκαλία - αυτού του είδους η εκπαίδευση αφορά ενίοτε και την προσαρμοστική άσκηση ενός ζώου.*

Με τον όρο Εκπαίδευση νοείται η παρεχόμενη στο επίσημο (νομοθετημένο) σχολείο όλων των βαθμίδων παιδεία, σημαίνει τη συστηματική παροχή γνώσεων, την ανάπτυξη δεξιοτήτων και τη διάπλαση του χαρακτήρα των παιδιών και των νέων μαθητευόμενων.

Με τον όρο σχολείο νοείται χώρος ειδικά διαρρυθμισμένος, επιπλωμένος, οργανωμένος και με ειδικό

προσωπικό στελεχωμένος, ώστε να είναι δυνατή εκεί η άνετη παραμονή εκείνων που προσκαλούνται (συνήθως νηπίων, παιδιών και εφήβων αργότερα και ενηλίκων), για να παρακολουθήσουν τα προβλεπόμενα μαθήματα (για απόκτηση γνώσεων, δεξιοτήτων και για ευαισθητοποίηση περί αξιών ζωής και κοινωνίας).

Η εκπαίδευση είναι η κάθε οργανωμένη παιδαγωγική διαδικασία εκ μέρους της πολιτείας ή άλλου φορέα, μέσω της οποίας παράγεται ή μεταφέρεται γνώση και αγωγή και αναπτύσσονται οι ικανότητες στα εκπαιδευόμενα άτομα, τα οποία έχουν τη δυνατότητα να αποκτήσουν ένα σύνολο γνώσεων και ικανοτήτων και να διαμορφώσουν όχι μόνο ένα σύνολο ηθικών αξιών αλλά και να αυξήσουν την οικονομική τους αξία. Το αποτέλεσμα της εκπαίδευσης είναι η απόκτηση γνώσεων, η ανάπτυξη δεξιοτήτων, η διάπλαση του χαρακτήρα.

Στην έννοια της παιδείας περιλαμβάνεται και η εκπαίδευση, η οποία σε αντίθεση με την έννοια της παιδείας, έχει περιορισμένο εύρος και βάθος και αποτελεί τη θεσμοθετημένη μορφή παιδείας, που διοχετεύει η πολιτεία στους πολίτες της, είτε άμεσα ως κράτος, είτε έμμεσα με ιδιωτικούς φορείς.

Δύο όροι που συχνά πυκνά εναλλάσσονται αλλά η θεμελιώδης διάκριση ανάμεσα τους είναι ότι η πρώτη οργανώνεται από την κοινωνία με ευθύνη της, υποτίθεται ότι είναι συστηματική και αποβλέπει σε σκοπούς κοινά αποδεκτούς, με μέσα και τρόπους που υπόσχονται ποιότητα εκπαίδευσης για όλα τα παιδιά της κοινωνίας, με εμφανή ίδια στοργή - φροντίδα για όλα, γιατί η αίσθηση δικαίου είναι προϋπόθεση κοινωνικής συνοχής, που είναι θεμέλιο ευρωστίας όλης της κοινωνίας.

Από την άλλη, η παιδεία αποτελεί πεδίο άθλησης για όλους ανάλογα με τις κλίσεις, τις επιδιώξεις, τις επιλογές τους και με προσωπική ευθύνη τους για τα πεδία -

θέματα που επιλέγουν ελεύθερα (έξω, πριν και ανεξάρτητα από το Σχολείο).

Η λέξη εκπαίδευση έχει χρόνια τώρα εγκατασταθεί στη σχολική πρακτική, με ή χωρίς επιθετικό προσδιορισμό, για να δηλώσει κυρίως τις δύο πρώτες βαθμίδες της. Στις μέρες μας επικράτησαν οι όροι πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, σε αντικατάσταση της στοιχειώδους και μέσης, που συνολικά ορίζονται ως Γενική Εκπαίδευση.

Σε αντιδιαστολή προφανώς ο όρος παιδεία επιφυλάσσεται τιμητικά για την πανεπιστημιακού τύπου ανώτατη (πρόσφατα και ανώτερη) βαθμίδα. Παρά ταύτα η συντομογραφία ΑΕΙ αναλύεται στον επίτιτλο Ανώτατα (και Ανώτερα) Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, οπότε η παιδεία φαίνεται να συμπάσχει, ονομαστικά τουλάχιστον, με την εκπαίδευση, διατηρώντας ωστόσο την ανωτερότητά της.

Εξάλλου η παιδεία, εκτός των σχολικών ιδρυμάτων, έχει διευρυνθεί και ως περιεκτικός όρος του πολιτισμού, στα κεφάλαια προπάντων των γραμμάτων και των τεχνών. Από την άποψη αυτή η μετάφραση της ελληνικής λέξης παιδεία στη λατινική λέξη «cultura» έχει το προσόν ότι μας θυμίζει τη ριζική σημασία της ως καλλιέργειας, σε μεταφορικό τώρα επίπεδο³.

Η παιδεία ως σύνθετη λειτουργία, που συνίσταται σε όλα τα παραπάνω δεν αποτελεί νομικό πρόβλημα και δεν συντελείται με νομικούς κανόνες. Πρωταρχικό μέλημα κάθε σύγχρονης πολιτείας αποτελεί η οργανωμένη παιδεία, δηλαδή η εκπαίδευση⁴. Άρα με τον τίτλο «Κοινωνιολογία των νομικών θεσμών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης» αναφέρομαι στους κανόνες που ρυθμίζουν την οργάνωση της παιδείας.

Σε μια εποχή όπου τα πάντα κινούνται με ραγδαίους ρυθμούς και που έννοιες όπως παγκοσμιοποίηση, εποχή της

³ Δ. Ν. Μαρωνίτης, Παιδεία και εκπαίδευση, εφημερίδα *ΤΟ ΒΗΜΑ*, 1-03-2010

⁴ Σκουρής Βασίλειος - Τάχος Αναστάσιος, δίκαιο της παιδείας, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2007, 1

πληροφόρησης, πολυπολιτισμική κοινωνία, ελεύθερη διακίνηση προσώπων και κεφαλαίων διαδραματίζουν πια πολύ σημαντικό ρόλο στην καθημερινή μας ζωή, η παιδεία καλείται να διαδραματίσει αποφασιστικό παράγοντα ως προς τη σωστή διαπαιδαγώγηση ανθρώπων, ώστε να καταστούν χρήσιμοι, ικανοί και παραγωγικοί για την κοινωνία.

Η εκπαίδευση, λοιπόν, ως το ζωντανό κομμάτι της Παιδείας, έχει σημαντικό ρόλο να διαδραματίσει στη νέα εποχή που διανύουμε. Ρόλο πολύπλευρο και πολυδιάστατο, που επηρεάζει την ίδια την κοινωνία και καθορίζει το μέλλον ενός τόπου. Επομένως, είναι αναγκαία η δημιουργία ενός σύγχρονου εκπαιδευτικού συστήματος στον τόπο μας, ικανού να βοηθήσει αποτελεσματικά στη σωστή διαπαιδαγώγηση των νέων με αξίες και ιδανικά αλλά και να τους δώσει τα κατάλληλα εφόδια έτσι που να συμβάλουν στην κοινωνική, οικονομική, επιστημονική και πολιτιστική πρόοδο της Ελλάδας.

1.1. Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΟΥ 1975/1986/2001

Η εκπαίδευση έχει περίοπτη θέση στην χώρα μας και απασχολεί την κοινή γνώμη. Είναι η σημαντικότερη κοινωνική λειτουργία, που είναι ταγμένη στην υπηρεσία του κοινωνικού συνόλου. Αποτελεί σταθερά αντικείμενο πολιτικών αντιπαραθέσεων και προβάλλεται ως η σπουδαιότερη έκφανση της κοινωνικής μας ζωής⁵.

Το Σύνταγμα του 1975 αφιερώνει στην παιδεία ένα μακροσκελές άρθρο, το άρθρο 16. Με αυτό προσδιορίζεται η αποστολή του Κράτους και τονίζεται ο δικαιωματικός χαρακτήρας της παιδείας – το δικαίωμα στη μόρφωση, όπου καθιερώνεται ως συνταγματικό δικαίωμα και περιβάλλεται με τις ανάλογες αυξημένες εγγυήσεις. Κατοχυρώνεται λοιπόν η αξίωση του ατόμου για παροχή κρατικής παιδείας, ως κοινωνικό δικαίωμα, καθώς φυσικά και η γενική ελευθερία της παιδείας. Επιχειρήθηκε λοιπόν να διασφαλιστούν τα βασικά πνευματικά αγαθά, που συμβάλλουν στην απελευθέρωση του ατόμου⁶.

Στην παιδεία και στην εκπαίδευση αφορούν οι παράγραφοι 1, 2, 3, 4, 8 του άρθρου 16 του Συντάγματος⁷. Η παιδεία θεωρείται ως ατομικό δικαίωμα, που μάλιστα εντάσσεται και στα κοινωνικά δικαιώματα.

⁵ Σκουρής Βασίλειος – Τάχος Αναστάσιος, Δίκαιο της παιδείας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2007, πρόλογος

⁶ Μιχόπουλος Β. Αναστάσιος, Νομικό πλαίσιο και θεσμοί της εκπαίδευσης, Αθήνα, 1994, 17

⁷ 1. Η τέχνη και η επιστήμη, η έρευνα και η διδασκαλία είναι ελεύθερες, η ανάπτυξη και η προαγωγή τους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους. Η ακαδημαϊκή ελευθερία και η ελευθερία της διδασκαλίας δεν απαλλάσσουν από το καθήκον της υπακοής στο Σύνταγμα. 2. Η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους και έχει σκοπό την ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και τη διάπλασή τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες. 3. Τα έτη υποχρεωτικής φοίτησης δεν μπορεί να είναι λιγότερα από εννέα. 4. Όλοι οι Έλληνες έχουν δικαίωμα δωρεάν παιδείας, σε όλες τις βαθμίδες της, στα κρατικά εκπαιδευτήρια. Το Κράτος ενισχύει τους σπουδαστές που διακρίνονται καθώς και αυτούς που έχουν ανάγκη από βοήθεια ή ειδική προστασία, ανάλογα με τις ικανότητές τους. 8. Νόμος ορίζει προϋποθέσεις και τους όρους χορήγησης άδειας για την ίδρυση και λειτουργία εκπαιδευτηρίων που δεν ανήκουν στο Κράτος, τα σχετικά με την εποπτεία που ασκείται πάνω σ' αυτά, καθώς και την υπηρεσιακή κατάσταση του διδακτικού προσωπικού τους. Η σύσταση ανώτατων σχολών από ιδιώτες απαγορεύεται.

Οι κατά το Σύνταγμα σκοποί της παιδείας

Η § 2 του άρθρου 16 διακηρύσσει πως η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του κράτους και θέτει μια σειρά από σκοπούς για αυτήν, προσδιορίζοντας τον προσανατολισμό της. «Η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους και έχει σκοπό την ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και τη διάπλασή τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες.»

Δίνεται έτσι το πλαίσιο μέσα στο οποίο ο κοινός νομοθέτης καλείται να προσδιορίσει τους ειδικότερους σκοπούς της εκπαίδευσης, χωρίς βέβαια να επεμβαίνει ασφυκτικά στη λειτουργία της. Οι όροι που χρησιμοποιούνται είναι αόριστοι και χωρίς συγκεκριμένο εννοιολογικό περιεχόμενο με βασικό στόχο την ολοκληρωμένη ανάπτυξη του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου. Και φυσικά αφορούν περισσότερο την οργανωμένη μορφή της εκπαίδευσης, παρά την παιδεία με τη φιλοσοφική της έννοια ως σύνθετη κοινωνική λειτουργία.⁸

Στην εποχή μας γινόμαστε μάρτυρες μιας πρωτόγνωρης διάχυσης της γνώσης σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας. Κατακλυσμιαίες αλλαγές εντός της επιστήμης, της τεχνολογίας και της εργασίας τοποθετούν την απόκτηση γνώσεων στο επίκεντρο των σύγχρονων ενδιαφερόντων, επιδιώξεων και δραστηριοτήτων, δημιουργούν την αίσθηση ότι οδηγούμαστε στην περιβόητη «κοινωνία της γνώσης»⁹.

Στην σημερινή λοιπόν εποχή η εκπαίδευση έχει δύο κυρίως στόχους. Ο πρώτος είναι η ανάπτυξη του πνεύματος του ανθρώπου και ο δεύτερος είναι η διαμόρφωση των

⁸ Χρυσόγονος Χ. Κώστας, *Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή, 2002, 310

⁹ Παυλίδης Περικλής, *Η παιδεία ως σκοπός του βίου*, Κ. Βουδούρης (επιμ.), Εκδόσεις Ιωνία, Αθήνα 2008, σελ.238-253

πολιτών. Το σχολείο παρέχει γνώσεις, καλλιεργεί τις ιδιαίτερες δεξιότητες και ιδιότητες των εκπαιδευόμενων, έτσι ώστε να τείνουν προς την ολοκλήρωση της προσωπικότητάς τους. Ταυτόχρονα ο εκπαιδευόμενος αναπτύσσεται νοητικά, ψυχικά, σωματικά και ηθικά.

Αυτή την ολοκληρωμένη μόρφωση πρέπει ο εκπαιδευόμενος να έχει την ευκαιρία να την κατακτήσει κατά τη διάρκεια της υποχρεωτικής του εκπαίδευσης. Από την άλλη πλευρά μέσα στις λειτουργίες του σχολείου εντάσσεται και η προετοιμασία του παιδιού για την ομαλή ένταξή του στην κοινωνία. Η κοινωνικοποίησή του λοιπόν είναι ο βασικότερος σκοπός της εκπαίδευσης.

Αυτές είναι και οι κυριότερες επιδιώξεις της παιδείας πάνω στον ανθρώπινο παράγοντα, καθορίζουν δηλαδή τον «ανθρώπινο τύπο» που επιχειρείται να διαμορφωθεί¹⁰. Το Σύνταγμα αρκείται σε μια γενική στοχοθεσία, αφήνοντας το κοινό νομοθέτη να καθορίσει τα μέσα και να εξειδικεύσει τους στόχους.

Η Πολιτεία λοιπόν καλείται μέσα από ένα πλέγμα νομοθετικών και διοικητικών ρυθμίσεων να εξειδικεύσει τις συνταγματικές επιδιώξεις και να προσδιορίσει τις ειδικότερες εκδηλώσεις του συνόλου των πνευματικών και γνωσιολογικών αυτών στοιχείων και αξιών.

Θα πρέπει να προβλέψει τη διδασκαλία των μαθημάτων που θα προωθούν τους επιμέρους σκοπούς στις βαθμίδες και στα έτη εκπαίδευσης που θα θεωρήσει απαραίτητο. Βέβαια αυτό θα πρέπει να γίνεται σε σχέση πάντα με τις απαιτήσεις και την πρόοδο της εποχής που διανύεται κάθε φορά. Θα πρέπει λοιπόν οι παράμετροι αυτές να επανεκτιμώνται εκάστοτε από το κοινό νομοθέτη και την κανονιστική δρώσα διοίκηση¹¹.

¹⁰ Μιχόπουλος Β. Αναστάσιος, Νομικό πλαίσιο και θεσμοί της εκπαίδευσης, Αθήνα, 1994, 47

¹¹ Χρυσόγονος Χ. Κώστας, Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή, 2002, 311

Η ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης

Ένα θέμα που απασχόλησε ιδιαίτερα τις κυβερνήσεις της χώρας μας ήταν η κατεύθυνση που έπρεπε να κινηθεί ο νομοθέτης όσον αφορά την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης.

Το Σύνταγμα του 1952 προέβλεπε ότι «Εις πάντα τα σχολεία μέσης και στοιχειώδους εκπαίδευσως η διδασκαλία αποσκοπεί την ηθικήν και πνευματικήν αγωγήν και στην ανάπτυξιν της εθνικής συνειδήσεως των νέων επί τη βάσει των ιδεολογικών κατευθύνσεων του ελληνοχριστιανικού πολιτισμού». Ενώ με το Σύνταγμα του 1975 πλέον προβλέπεται πως «Η παιδεία έχει σκοπό την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης» και θεωρείται ότι η εθνική συνείδηση των παιδιών δεν ταυτίζεται πια με τον ελληνοχριστιανικό πολιτισμό αλλά σχετίζεται απλά προς συγκεκριμένα μαθήματα, όπως τα θρησκευτικά.

Σύμφωνα μάλιστα και με την απόφαση του ΣΤΕ υπ' αριθμ. 2176/1998 «Μεταξύ των σκοπών της παρεχόμενης από τα σχολεία παιδείας είναι και η ανάπτυξη, σε επαρκή τουλάχιστον βαθμό, της θρησκευτικής συνείδησης των ελληνοπαίδων, σύμφωνα με τις αρχές του ορθόδοξου χριστιανικού δόγματος. Για να καταστεί δυνατή η ανωτέρω ανάπτυξη, κατά το άρθρο 16 του Συντάγματος, επιβάλλεται όπως η Πολιτεία, με τη λήψη κατάλληλων, νομοθετικών και κανονιστικών μέτρων, εξασφαλίζει τη διδασκαλία του μαθήματος των θρησκευτικών στους μαθητές και να την εξασφαλίζει σε επαρκή αριθμό ωρών διδασκαλίας εβδομαδιαίως ότι μεταξύ των σκοπών της παρεχομένης εις τα σχολεία παιδείας είναι και η "ανάπτυξις", εις τουλάχιστον επαρκή βαθμόν, της θρησκευτικής συνειδήσεως των ελληνοπαίδων συμφώνως προς τας αρχάς του ορθόδοξου χριστιανικού δόγματος, η διδασκαλία του οποίου είναι, ως εκ τούτου, υποχρεωτική, όπως είναι υποχρεωτική και η παρακολούθησις από τους μαθητάς, οι οποίοι ανήκουν εις την κατ' Ανατολάς Ορθόδοξον Χριστιανικήν Εκκλησίαν, του αντιστοιχού μαθήματος [βλ. και τας διατάξεις των άρθρων 1 παρ. 2, 5 παρ. 1 εδαφ. α, 6 παρ. 2 εδαφ. β του ν. 1566/1985, ΦΕΚ Α 167 και 2 παρ. 2, 3 παρ. 3 και 4 του

Π.Δ. 479/1995, ΦΕΚ Α 170]. Εις την τοιαύτην άλλωστε ανάπτυξιν της θρησκευτικής συνειδήσεως των Ελληνοπαίδων αποβλέπουν και οι γονείς των, αντιλύντες από την προαναφερθείσα διάταξη του άρθρου 13 του Συντάγματος το δικαίωμα αυτό το οποίον, ως εξετέθη, κατοχυρούται ευθέως και από τας προαναφερθείσας διατάξεις της Συμβάσεως της Ρώμης, κατά τας οποίας οι ίδιοι οι γονείς καθορίζουν την θρησκευτικήν αγωγήν των τέκνων των, επί τη βάσει των ειδικών των θρησκευτικών πεποιθήσεων [βλ. ΣτΕ 3356/1995]. Εξυπακούεται βεβαίως ότι της παρακολουθήσεως του ως άνω μαθήματος απαλλάσσονται και δη χωρίς καμία δυσμενή συνέπεια, οι μαθηταί εκείνοι διά τους οποίους γίνεται αξιόπιστος δήλωσις, είτε υπ' αυτών των ιδίων, είτε υπό των γονέων τους, ότι είναι άθεοι, ετερόδοξοι ή αλλόθρησκοι και έχουν, ως εκ τούτου, πρόβλημα θρησκευτικής συνειδήσεως [ΣτΕ 3356/95], δοθέντος μάλιστα ότι η δήλωσις αυτή ουδόλως αντιβαίνει εις το άρθρον 13 του Συντάγματος διότι κατά τα επίσης ήδη κριθέντα [ΣτΕ 3356/95] δεν αποτελεί μέσον προς δίωξη του μαθητή λόγω των διαφόρων, ενδεχομένως, θρησκευτικών του πεποιθήσεων, οι οποίες πρέπει πάντως να είναι σεβαστές, αλλά, όλως αντιθέτως, αποβλέπει εις το να διευκολύνει τον μαθητήν να απολαύσει "ανεμπόδιστα" την ελευθερία της θρησκευτικής του συνειδήσεως και να διευκολύνει επίσης τους γονείς τους να ασκήσουν το αντίστοιχον, κατά τα εκτεθέντα, δικαίωμά τους.»

Το μάθημα λοιπόν των θρησκευτικών είναι ενταγμένο στην παρεχόμενη από την Πολιτεία εκπαίδευση και υπηρετεί τους γενικούς σκοπούς της παιδείας, σύμφωνα με το Σύνταγμα και τους Νόμους. Θα πρέπει να προσφέρει γνώσεις για να βοηθήσουν στην κριτική ανάπτυξη της θρησκευτικής συνείδησης των μαθητών, μέσα από τη γνωριμία του Χριστιανισμού, και κατ' εξοχήν της Ορθοδοξίας αλλά και με την ενημέρωση και σπουδή και των άλλων ανά τον κόσμο θρησκευμάτων.

Στοχεύει, ακόμη, στην καλλιέργεια του ήθους και της προσωπικότητας των μαθητών, στο σεβασμό και τη συνύπαρξη με τη θρησκευτική ετερότητα, στην έμπρακτη αλληλεγγύη. Πέρα από αυτούς τους στόχους, τα νέα διευρυμένα και βελτιωμένα προγράμματα και βιβλία της υποχρεωτικής

εκπαίδευσης (Δημοτικό και Γυμνάσιο) αναφέρονται ακόμη: στις προτάσεις του Χριστιανισμού στο σύγχρονο κόσμο για τη συνοχή του αλλά και στην ποιότητα της ζωής. Στην ευαισθητοποίηση και έμπρακτη θέση των μαθητών απέναντι στο σύγχρονο κοινωνικό προβληματισμό για τον υπερφυλετικό, υπερεθνικό και οικουμενικό χαρακτήρα του χριστιανικού μηνύματος. Στην αντίληψη για την πολυπολιτισμική, πολυφυλετική και πολυθρησκευτική δομή των συγχρόνων κοινωνιών και τέλος στη συνειδητοποίηση της ανάγκης για διαχριστιανική και διαθρησκευτική επικοινωνία.

1.2 Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΒΑΣΙΚΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Οι ελευθερίες του άρθρου 16 παρουσιάζουν μία ιδιομορφία, η οποία συνίσταται στην προϋπόθεση της κρατικής συνδρομής για την αποτελεσματική άσκησή τους. Επιβάλλεται η υποχρέωσή για τη μέριμνά της από την Πολιτεία χωρίς βέβαια να την αναδεικνύει και αποκλειστικό φορέα για την παροχή της¹². Ο ρόλος του Κράτους στο χώρο της παιδείας είναι ουσιαστικός, κυρίαρχος και σημαντικός.

Αυτό διαφαίνεται από την πρώτη παράγραφο που ορίζει ότι «1. Η τέχνη και η επιστήμη, η έρευνα και η διδασκαλία είναι ελεύθερες, η ανάπτυξη και η προαγωγή τους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους» αλλά και στην παράγραφο 2 «Η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους», όπου ο συντακτικός νομοθέτης αναθέτει την μέριμνα για την καλλιέργεια της παιδείας στο Κράτος¹³.

Η έντονη κρατική δραστηριότητα δικαιολογείται, εφόσον το Κράτος θέλει να διασφαλίζει ζωτικά αγαθά, αλλά και απαιτείται για να μη μετατεθεί το βαρύ οικονομικό κόστος της εκπαίδευσης στο κοινωνικό σύνολο. Η κρατική επέμβαση στην εκπαίδευση είναι ωφέλιμη, όταν προωθεί και όχι όταν εμποδίζει την ελευθερία της διδασκαλίας και της παιδείας.

Ιδίως στον τομέα της εκπαίδευσης όπου η πολιτεία έχει καθοριστικές αρμοδιότητες πρέπει και πάλι να παραμένει χώρος για ελεύθερη δράση. Σε δημοκρατικά καθεστώτα, το σχολείο δε θα πρέπει να λειτουργεί αποκλειστικά προς εξυπηρέτηση των συμφερόντων της εξουσίας, αλλά αντίθετα θα πρέπει οι ρυθμίσεις της εκπαίδευσης να ελέγχονται, ώστε να μην παρεμποδίζουν την

¹² Μιχόπουλος Β. Αναστάσιος, Νομικό πλαίσιο και θεσμοί της εκπαίδευσης, Αθήνα, 1994, 47

¹³ Σκουρής Βασίλειος - Τάχος Αναστάσιος, δίκαιο της παιδείας, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2007, 7

ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας όλων όσων μετέχουν ενεργητικά και παθητικά στον τομέα αυτό¹⁴.

Η πολιτεία λοιπόν οφείλει να λάβει πρόσφορα μέτρα για την ομαλή υποχρεωτική φοίτηση, την παροχή δωρεάν μόρφωσης για όλους, την ενίσχυση των μαθητών που διακρίνονται, καθώς και όλων όσων έχουν ανάγκη από βοήθεια ή ειδική προστασία. Όλα αυτά βέβαια θα πρέπει να σέβονται τα ατομικά δικαιώματα των πολιτών και κυρίως την αρχή της ισότητας. Η απαγόρευση διακριτικής μεταχείρισης επιβάλλεται και από το άρθρο 12 της Συνθήκης ΕΚ όσον αφορά την εθνικότητα για την πρόσβαση στην εκπαίδευση¹⁵.

Η αναφορά βέβαια του Συντάγματος στο Κράτος παραπέμπει, όπως έχει διευκρινιστεί από τη νομολογία, στην κεντρική κρατική εξουσία και δεν μπορεί να αποτελέσει αρμοδιότητα των κατά τόπον Ο.Τ.Α. οποιουδήποτε βαθμού. Έτσι και η απόφαση του ΣΤΕ υπ' αριθμ. 2592/1999, αναφέρει πως: «Δεν συνάδει προς το Σύνταγμα η αναγνώριση, δια νόμου ή κανονιστικής πράξης της Διοίκησης, σε όργανα της τοπικής αυτοδιοίκησης δευτέρου βαθμού, όπως είναι οι νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις, αρμοδιότητας προς συγκρότηση επιτροπών, των οποίων οι αρμοδιότητες συνάπτονται ευθέως με θέματα εκπαίδευσης, όπως είναι η επιτροπή καταλληλότητας για τα οικόπεδα που απαλλοτριώνονται υπέρ του ΟΣΚ.» και η απόφαση ΣΤΕ υπ' αριθμ. 2098/2004 όπου αναφέρεται «Συνεπώς, υπό το ισχύον Σύνταγμα, είναι ανεπίτρεπτη η ανάθεση ή η μεταβίβαση, με διάταξη νόμου ή με κανονιστική πράξη της Διοικήσεως κατόπιν νομοθετικής εξουσιοδοτήσεως, στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοικήσεως, οιασδήποτε βαθμίδος, αρμοδιοτήτων σχετιζομένων με την διοίκηση και λειτουργία της δημοσίας

¹⁴ Σκουρής Βασίλειος - Τάχος Αναστάσιος, δίκαιο της παιδείας, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2007, 8-9

¹⁵ Σκουρής Βασίλειος - Τάχος Αναστάσιος, δίκαιο της παιδείας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2007, 17

εκπαιδεύσεως, η οποία, κατά τα ήδη κριθέντα, ουδέποτε δύναται να θεωρηθεί ως "τοπική υπόθεση".¹⁶

¹⁶ Σύμφωνα είναι και οι αποφάσεις Σ.τ.Ε. 964, 377/2001, 4058, 4043, 3363, 2479/2000.

1.3 ΦΟΡΕΙΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Η παιδεία είναι μια σύνθετη λειτουργία που προϋποθέτει τη συμμετοχή και συνεργασία πολλών ομάδων ατόμων.

A. Οι Μαθητές

Πρώτα απ' όλα οι μαθητές είναι οι βασικοί φορείς του δικαιώματος στη μόρφωση και υποχρεούνται να συμμετέχουν στο σύστημα οργανωμένης εκπαίδευσης του Κράτους¹⁷. Μάλιστα η ελευθερία της παιδείας σημαίνει την ελεύθερη βούληση του ατόμου να αποφασίζει μόνος του και χωρίς καμία δέσμευση για το αν και πως θα μορφωθεί¹⁸, μετά την πάροδο της εννιαετούς υποχρεωτικής φοίτησης.

B. Οι Γονείς

Ακόμα οι γονείς των μαθητών είναι υπεύθυνοι για τη μόρφωση των παιδιών τους και έχουν δικαίωμα να φροντίζουν για τη μορφή της ανατροφής και εκπαίδευσης, που θα τους παρέχουν. Μάλιστα σύμφωνα και με τον Αστικό Κώδικα στο άρθρο 1510 παρ. 1 ορίζεται ότι «Η μέριμνα για το ανήλικο τέκνο είναι καθήκον και δικαίωμα των γονέων (Γονική μέριμνα), οι οποίοι την ασκούν από κοινού.» και πιο συγκεκριμένα στο άρθρο 1518 παρ.1 «Η επιμέλεια του προσώπου του τέκνου περιλαμβάνει ιδίως την ανατροφή, την επίβλεψη, τη μόρφωση και την εκπαίδευσή του, καθώς και τον προσδιορισμό του τόπου της διαμονής του.»

Όπως παρατηρούμε βέβαια τα παραπάνω δικαιώματα προβλέπονται στον νόμο και σε συνδυασμό με το άρθρο 21 παρ. 1 του Συντάγματος, που ορίζει ότι «Η οικογένεια, ως θεμέλιο της συντήρησης και προαγωγής του Έθνους, καθώς και ο γάμος, η μητρότητα και η παιδική ηλικία τελούν υπό

¹⁷ Σκουρής Βασίλειος - Τάχος Αναστάσιος, Δίκαιο της παιδείας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2007, 10

¹⁸ Μιχόπουλος Β. Αναστάσιος, Νομικό πλαίσιο και θεσμοί της εκπαίδευσης, Αθήνα, 1994, 47

την προστασία του Κράτους.», καταλαβαίνουμε ότι έχουν αυξημένη ισχύ στην ελληνική πραγματικότητα.

Επιπλέον το άρθρο 2 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ορίζει πως «Ουδείς δύναται να στερηθή του δικαιώματος όπως εκπαιδευθή. Παν Κράτος εν τη ασκήσει των αναλαμβανομένων υπ' αυτού καθηκόντων επί του πεδίου της μορφώσεως και της εκπαιδεύσεως θα σέβεται το δικαίωμα των γονέων όπως εξασφαλίζωσι την μόρφωσιν και εκπαίδευσιν ταύτην συμφώνως προς τας ιδίας αυτών θρησκευτικής και φιλοσοφικής πεποιθήσεις.»

Αρα το Κράτος δεν θα μπορούσε να θεσμοθετήσει μια εκπαιδευτική νομοθεσία η οποία θα ακύρωνε τα δικαιώματα των γονέων για την ανατροφή και μόρφωση των παιδιών τους, χωρίς παράλληλα να αντιτίθεται στο Σύνταγμά μας αλλά και στο Πρώτο Πρόσθετο Πρωτόκολλο της ΕΣΔΑ¹⁹.

Γ. Οι εκπαιδευτικοί

Σύμφωνα με το άρθρο 16 παρ. 1 κατοχυρώνεται η ελευθερία της διδασκαλίας εντάσσοντας λοιπόν και τους εκπαιδευτικούς στη διαδικασία της παιδείας. Με την έννοια αυτή κατοχυρώνεται για καθένα που ασχολείται με τη διδασκαλία ένα ατομικό δικαίωμα ελευθερίας²⁰.

Για πρώτη φορά ρητά καθιερώνεται η ελευθερία της διδασκαλίας με το Σύνταγμα του 1927, που στο άρθρο 21 ορίζει ότι «η τέχνη και η επιστήμη και η διδασκαλία αυτών είναι ελεύθεραι, τελούν δε υπό την προστασία του Κράτους». Μετέπειτα και το Σύνταγμα του 1952 στο άρθρο 16 αναφερόταν σε θέματα παιδείας αλλά δεν αναφερόταν ρητά στην αναγνώριση της ελευθερίας αυτής.

Βέβαια αν και στο άρθρο 16 παρ. 1 του Συντάγματος του 1975 δεν αναφέρεται η ρήτρα «τηρώντας του νόμους του

¹⁹ Σκουρής Βασίλειος - Τάχος Αναστάσιος, Δίκαιο της παιδείας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2007, 11

²⁰ Μιχόπουλος Β. Αναστάσιος, Νομικό πλαίσιο και θεσμοί της εκπαίδευσης, Αθήνα, 1994, 17

Κράτους» δεν σημαίνει πως ο δάσκαλος μπορεί να παραβιάζει τις επιταγές του κοινού νομοθέτη αλλά θα πρέπει να έχει «καθήκον υπακοής στο Σύνταγμα», δηλαδή να μπορεί να αμφισβητήσει την ορθότητα αλλά όχι και την δεσμευτικότητα των επιλογών του συντακτικού νομοθέτη²¹.

Ελευθερία της διδασκαλίας λοιπόν σημαίνει διδασκαλία οποιασδήποτε άποψης, χωρίς δυσμενείς συνέπειες για το διδάσκοντα. Το γεγονός ότι η ελευθερία της διδασκαλίας αναφέρεται μαζί με την ακαδημαϊκή ελευθερία, υποστηρίζεται ότι υποδηλώνει και τις υπόλοιπες βαθμίδες εκπαίδευσης, εφόσον όλοι οι εκπαιδευτικοί δεν θα πρέπει να μεταδίδουν απλά τυποποιημένες γνώσεις. Βέβαια υπάρχει και η αντίθετη άποψη, καθώς κατά την υπ' αριθμ. 756/1989 του ΣΕ «η αρχή της ακαδημαϊκής ελευθερίας καταλαμβάνει μόνο το προσωπικό των Α.Ε.Ι. που προβλέπονται από την παρ. 5 του άρθρου 16 Συντάγματος ως πλήρως αυτοδιοικούμενων για την παροχή γενικώς ανώτατης εκπαίδευσης». Όμως η άποψη αυτή αδικαιολόγητα στενεύει το πεδίο εφαρμογής της ελευθερίας διδασκαλίας, το οποίο θα πρέπει να θεωρηθεί ότι ισχύει για όλα τα φυσικά πρόσωπα²².

Ωστόσο επειδή οι εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης δεσμεύονται από το αναλυτικό πρόγραμμα διδασκαλίας, στην πράξη δεν μπορούν να αναπτύξουν ελεύθερα τις προσωπικές επιστημονικές τους απόψεις.

Υποχρέωση αλλά και δικαίωμα κάθε εκπαιδευτικού αποτελεί το διδακτικό του έργο, το οποίο στην περίπτωση της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, θα πρέπει να εναρμονίζεται, σύμφωνα με το αναλυτικό πρόγραμμα, με τη διδασκαλία γνωστικών αντικειμένων και διδακτέας ύλης από συγκεκριμένα διδακτικά εγχειρίδια που έχουν εγκριθεί από το Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Δια Βίου Μάθησης.

²¹ Χρυσόγονος Χ. Κώστας, Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, Εκδόσεις Αντ. ν. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή, 2002, 310

²² Ναυπλιώτης Ν. Γεώργιος, Ατομικές ελευθερίες με ιδική συνταγματική επιφύλαξη και υπαλληλική σχέση, Διοικητική Δίκη, τ. 2, 1994, 266

Ακόμα ο εκπαιδευτικός περιορίζεται και από τη δημοσιούπαλληλική του ιδιότητα και υπάγεται στην ιεραρχική διαβάθμιση, ώστε να πρέπει να συμμορφώνεται με τις υποδείξεις των προϊστάμενων του.

Παρ' όλα αυτά όμως οι εκπαιδευτικοί, παρά τις δεσμεύσεις από το αναλυτικό πρόγραμμα, θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα να διαμορφώσουν τις κατάλληλες συνθήκες και όρους, προκειμένου να μεταδώσουν γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες στους μαθητές τους²³. Έχουν το δικαίωμα να επιλέγουν την κατά την κρίση τους προσφορότερη παιδαγωγική μέθοδο αλλά και να μην περιορίζονται στη διδασκαλία των σχολικών μαθημάτων. Μπορούν να αντλούν το υλικό των μαθημάτων τους από μια μεγάλη περιοχή θεματικών πληροφοριών και ερεθισμάτων αξιοποιώντας την Ευέλικτη Ζώνη και το Διαθεματικό πλαίσιο εργασίας, το οποίο απαιτεί ελεύθερη διδακτική, επιστημονική προσέγγιση και τη δυνατότητα να εκθέσουν τις επιστημονικές τους απόψεις ακόμα κι αν είναι αντίθετες²⁴.

Ο δάσκαλος λοιπόν δεν είναι ελεύθερος να διδάσκει οποιαδήποτε επιστημονική άποψη θεωρεί ορθότερη ούτε να καθορίζει τους όρους της διδασκαλίας, οφείλει να πειθαρχεί λόγω της δημοσιούπαλληλικής του ιδιότητας στις εντολές και υποδείξεις των προϊσταμένων του, χωρίς τη δυνατότητα να παίρνει πρωτοβουλίες που υπερβαίνουν τα πλαίσια του αναλυτικού προγράμματος.²⁵

Η πολιτεία επιτρέπεται να επεμβαίνει ρυθμιστικά, οργανώνοντας την εκπαίδευση αλλά θα πρέπει να θέτει όρια ώστε να μην καταλήξει να αναιρέσει το βασικό δικαίωμα των

²³ Φασουλής Κώστας, Η Ελευθερία της διδασκαλίας ως δικαίωμα και υποχρέωση άσκησης του εκπαιδευτικού καθήκοντος στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, *Το Σύνταγμα*, τ. 3, 2007, 912

²⁴ Φασουλής Κώστας, Η Ελευθερία της διδασκαλίας ως δικαίωμα και υποχρέωση άσκησης του εκπαιδευτικού καθήκοντος στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, *Το Σύνταγμα*, τ. 3, 2007, 915

²⁵ Ανδρέου Αποστόλης, Θέματα οργάνωσης και διοίκησης της εκπαίδευσης και της σχολικής μονάδας, Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη ΑΒΕ- «ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ», Αθήνα, 1999, 49

δασκάλων²⁶ αλλά να τους αφήσει τα περιθώρια να καθορίσουν τον τρόπο και τη μέθοδο διδασκαλίας τους. Το δικαίωμα λοιπόν αυτό έχει κυρίως αμυντικό χαρακτήρα έναντι της κρατικής εξουσίας και θεμελιώνει αξίωση για αποχή. Θα πρέπει να εγγυάται ένα πεδίο αυτόνομης δράσης όπου δεν θα χρειάζεται συγκεκριμένη κρατική παρουσία.

Τη σύγχρονη εποχή με τον καταιγισμό ιδεών που δέχεται ο μαθητής, διαθέτει προσωπική κρίση, που του επιτρέπει να λαμβάνει και τις συνήθειες γνώσεις αλλά και τις κρίσεις του εκπαιδευτικού, να τις κρίνει και να σχηματίζει τη δική του προσωπική άποψη.

Συμπερασματικά λοιπόν η ελευθερία τη διδασκαλίας αποτελεί ειδικότερη μορφή εμφάνισης της ελευθερίας της γνώμης (άρθρο 14 παρ.1 Σ. 1975), υποκείμενη στη δέσμευση «τηρήσεως των νόμων του Κράτους», με τη διαφορά όμως ότι ιδιαιοποιείται εξαιτίας της θέσης από τη δημόσια ιδιότητα των διδασκόντων και τις συνακόλουθες ιδιάζουσες υποχρεώσεις²⁷. Σε καμία περίπτωση δεν επιτρέπεται σε κάποιον να προχωρά στην κατάχρηση και εκμετάλλευση της δημόσιας θέσης που κατέχει, όπως αναφέρεται και στην απόφαση ΣΕ 355/1943.

²⁶ Σκουρής Βασίλειος - Τάχος Αναστάσιος, Δίκαιο της παιδείας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2007, 11

²⁷ Ναυπιώτης Ν. Γεώργιος, Ατομικές ελευθερίες με ειδική συνταγματική επιφύλαξη και υπαλληλική σχέση, Διοικητική Δίκη, τ. 2, 1994, 268

1.4 ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΦΟΙΤΗΣΗ

Το δικαίωμα για μόρφωση του ατόμου κατοχυρώνεται συνταγματικά και αντικατοπτρίζει το ενδιαφέρον της πολιτείας για την πνευματική καλλιέργεια των πολιτών. Το θέμα όμως δεν είναι απλά να αναγνωρίζει το δικαίωμα η πολιτεία αλλά και να δρα ανάλογα για την πραγματική ικανοποίησή του. Έτσι δεσμεύει – υποχρεώνει τους πολίτες για την απόκτηση του αγαθού της μόρφωσης, τουλάχιστον για ένα χρονικό διάστημα στη ζωή τους²⁸.

Ήδη με το διάταγμα της 6/18 Φεβρουαρίου 1834 «περί οργάνωσης δημοτικών σχολείων» κατά την Οθωνική περίοδο καθιερώθηκε η επταετής υποχρεωτική εκπαίδευση, που απειλούσε με κυρώσεις όσους δεν συμμορφωνόταν με αυτό και ακολούθησε και η συνταγματική κατοχύρωση της στο Σύνταγμα του 1911 και στο Σύνταγμα του 1927. Σύμφωνα μάλιστα με το τελευταίο η υποχρεωτική φοίτηση ήταν εξαετής.

Στο Σύνταγμα του 1952 ο συντακτικός νομοθέτης όρισε πως «Ο νόμος ορίζει τα έτη της υποχρεωτικής φοιτήσεως, τα οποία δεν δύνανται να είναι ολιγώτερα των εξ.» και έτσι έδωσε τη δυνατότητα στο νομοθέτη να ορίσει τα υποχρεωτικά έτη εκπαίδευσης ορίζοντας μόνο το κατώτατο όριο. Η ίδια ρύθμιση ίσχυσε και στο Σύνταγμα 1968/1973.²⁹

Η συνταγματική επιταγή της υποχρεωτικής φοίτησης επαναλήφθηκε και στο Σύνταγμα του 1975. Σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου 16, που ορίζει «3. Τα έτη υποχρεωτικής φοίτησης δεν μπορεί να είναι λιγότερα από εννέα.», η εκπαίδευση δεν αφήνεται έρμαιο των διαθέσεων μαθητών και γονέων αλλά θεσπίζεται η υποχρεωτική φοίτηση για εννέα χρόνια. Πρόκειται για έναν περιορισμό για τον εκπαιδευτικό από το νομοθέτη αλλά και καθιέρωση υποχρέωσης για τους μαθητές. Η τεράστια σημασία της

²⁸ Μιχόπουλος Β. Αναστάσιος, Νομικό πλαίσιο και θεσμοί της εκπαίδευσης, Αθήνα, 1994, 51

²⁹ Άρθρο 17 εδ.3. «Η στοιχειώδης εκπαίδευσις είναι δι'όλους υποχρεωτική. Νόμος ορίζει τα έτη της υποχρεωτικής φοιτήσεως, τα οποία δεν δύνανται να είναι ολιγώτερα των εξ.»

παιδείας εξηγεί γιατί δεν αντιμετωπίζεται απλώς ως δικαίωμα αλλά συνιστά και συνταγματική υποχρέωση.

Μάλιστα ο νομοθέτης υλοποίησε τη συνταγματική αυτή επιταγή σύμφωνα με το άρθρο 112 του Συντάγματος που όριζε αποκλειστική πενταετή προθεσμία για έκδοση σχετικού νόμου. Έτσι με το Νόμο 309/1976 «περί οργανώσεως και διοικήσεως της γενικής εκπαιδεύσεως» στο άρθρο 11 παρ.2³⁰ και στο άρθρο 26 παρ. 2α³¹ ορίστηκε η υποχρεωτική φοίτηση στο δημοτικό σχολείο και στις τρεις τάξεις του γυμνασίου.

Αργότερα με το Νόμο 1566/1985 «Πρωτοβάθμια - Δευτεροβάθμια εκπαίδευση κλπ. διατάξεις» καταργήθηκε ο Νόμος 309/1976 (άρθρο 95) και ρύθμισε ξανά με το άρθρο 2 παρ. 3 εδ. 1 «η φοίτηση είναι υποχρεωτική στο δημοτικό και γυμνάσιο, εφόσον ο μαθητής δεν έχει υπερβεί το 16^ο έτος της ηλικίας του». Πρόκειται λοιπόν για ημερολογιακά εννέα έτη φοίτησης και όχι για τάξεις.

Θέτει λοιπόν ο νομοθέτης το ανώτερο όριο ηλικίας για την υποχρεωτική εκπαίδευση, μετά το οποίο ο ανήλικος δεν είναι υποχρεωμένος να παρακολουθήσει το σχολείο. Τον αποδεσμεύει δηλαδή ουσιαστικά από την υποχρεωτική φοίτηση και αν ακόμη δεν έχει παρακολουθήσει τον προβλεπόμενο γνωστικό κύκλο³².

Η υποχρέωση αυτή αφορά βέβαια στους μαθητές αλλά απευθύνεται κυρίως στους γονείς - κηδεμόνες τους οι οποίοι δεν έχουν την επιλογή αποφυγής συμμόρφωσης με την συνταγματική επιταγή³³. Μάλιστα σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 3 εδ. 2 του Ν. 1566/1985 «Οποιος έχει την επιμέλεια του προσώπου του ανηλίκου και παραλείπει την εγγραφή ή την

³⁰ «2. Η φοίτησις εις τα δημοτικά σχολεία είναι εξαετής υποχρεωτική και περιλαμβάνει τας τάξεις Α΄, Β΄, Γ΄, Δ΄, Ε΄, ΣΤ΄.»

³¹ «2. α) Η φοίτησις εις το Γυμνάσιον είναι τριετής υποχρεωτική και περιλαμβάνει τας τάξεις Α΄, Β΄, Γ΄. Οι συμπληρώσαντες το 16ον έτος της ηλικίας των και μη ολοκληρώσαντες την φοίτησίν των εις το Γυμνάσιον δεν υπόκεινται εις την υποχρέωσιν της περαιτέρω φοιτήσεως εις αυτό.»

³² Μιχόπουλος Β. Αναστάσιος, Νομικό πλαίσιο και θεσμοί της εκπαίδευσης, Αθήνα, 1994, 47

³³ Σκουρής Βασίλειος - Τάχος Αναστάσιος, Δίκαιο της παιδείας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2007, 10

εποπτεία του ως προς τη φοίτηση τιμωρείται σύμφωνα με το άρθρο 458 του Ποινικού Κώδικα.³⁴»

Μάλιστα τα εννέα έτη υποχρεωτικής φοίτησης μπορούν με νέα απόφαση του νομοθέτη να αυξηθούν, ενώ απαγορεύεται να είναι λιγότερα, καθώς ο συντακτικός νομοθέτης όρισε την κατώτερη διάρκεια υποχρεωτικής φοίτησης και όχι την ανώτερη.

Η υποχρεωτική εννεαετής φοίτηση έχει ως κύριο στόχο να εξασφαλίσει ένα πλαίσιο κοινωνικών, πολιτικών, οικονομικών και πολιτιστικών διαστάσεων, που θεωρείται απαραίτητο για την ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας του μαθητή³⁵. Θα πρέπει επίσης να είναι αποτελεσματική, δηλαδή να διασφαλίζει το αποτέλεσμα των εκπαιδευτικών στόχων που θέτονται σε κάθε βαθμίδα εκπαίδευσης, ακόμα και αν απαιτηθεί επανάληψη φοίτησης σε μία τάξη.

Η εκπαίδευση, στο βαθμό που είναι σκόπιμη, συστηματική και οργανωμένη δραστηριότητα απαιτεί κατανόηση της εποχής, τόσο ως συνόλου δοσμένων κυρίαρχων χαρακτηριστικών (κυρίαρχων κοινωνικών σχέσεων, πολιτισμικών επιτεύξεων, χαρακτηριστικών της εργασίας, κυρίαρχων ιδεών-ιδεολογιών), όσο και ως φάσματος δυνατοτήτων εξέλιξής της, οι οποίες ορίζονται αποφασιστικά από τις αντιθέσεις του παρόντος, καθώς και από τις τάσεις επίλυσης - υπέρβασης τους³⁶.

Έτσι δικαιολογείται και η αύξηση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης σε εννιάχρονη, καθώς οι βασικές γνώσεις που θεωρείται ότι στην εποχή μας οι μαθητές πρέπει υποχρεωτικά να προσλαμβάνουν ολοένα και αυξάνονται. Η

³⁴ «Όποιος με πρόθεση παραβαίνει επιτακτική ή απαγορευτική διάταξη διοικητικών νόμων τιμωρείται με πρόστιμο τουλάχιστον είκοσι χιλιάδων δραχμών [πενήντα εννέα (59,00) ευρώ. Βλ. διατάξεις και τρόπο μετατροπής σε ευρώ στο άρθρο 0] », αν η ειδική διάταξη αναφέρεται στο άρθρο αυτό ως προς την ποινική κύρωση της παράβασης".»

³⁵ Παμουκτσόγλου Αναστασία, *Εννιάχρονη Υποχρεωτική Εκπαίδευση*, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα, 2001, 36

³⁶ Παυλίδης Περικλής, *Η εκπαίδευση στον ορίζοντα της κοινωνικής χειραφέτησης*, *Ουτοπία*, τ. 80, Μάιος-Ιούνιος 2008, σσ.139-159

ύπαρξη άλλωστε της υποχρεωτικής εκπαίδευσης θεωρείται από το νομοθέτη, ως απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη τη κοινωνίας.

Η εννιάχρονη εκπαίδευση έγινε θεσμός ήδη το 1979 και όμως από τότε αρκετοί νέοι δεν παρακολούθησαν τις τρεις τάξεις του γυμνασίου. Στον 21ο αιώνα, με την τεχνολογική ανάπτυξη να προχωρά με τεράστια άλματα, ο αναλφαβητισμός εξακολουθεί να είναι πολύ έντονος. Αυτό οφείλεται κυρίως στην αδυναμία του εκπαιδευτικού συστήματος να συγκρατήσει του μαθητές καθ' όλη τη διάρκεια της, δηλαδή να εξαλείψει τα αίτια της σχολικής αποτυχίας ή γενικότερα των άνισων εκπαιδευτικών αφετηριών των μαθητών³⁷.

Με κριτήριο την εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση, σύμφωνα με την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία, περισσότεροι από τους μισούς Έλληνες ανήκουν στην κατηγορία των «λειτουργικά αναλφάβητων» ή με άλλα λόγια των «υπό - εκπαιδευμένων».

Ο αναλφαβητισμός είναι πρωτίστως κοινωνικό πρόβλημα που εκφεύγει των στενών ορίων του εκπαιδευτικού συστήματος. Χιλιάδες συμπολίτες μας παραμένουν αναλφάβητοι, όχι γιατί το επιλέγουν, αλλά γιατί κοινωνικά και ιστορικά αίτια το επιβάλλουν. Το ποσοστό των αναλφάβητων διαφοροποιείται, ως εκ τούτου, κατά γεωγραφική περιοχή, κοινωνική ομάδα και φύλο. Ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι οι ίδιες έρευνες, καταδεικνύουν ότι στις αγροτικές περιοχές το ποσοστό των κατοίκων που δεν είναι σε θέση να διαβάσουν ακόμα και τους τίτλους μιας εφημερίδας μπορεί να φτάσει και το 35%, ενώ πάνω από 80% του πληθυσμού στις περιοχές αυτές φθάνει ως το επίπεδο γνώσεων στοιχειώδους εκπαίδευσης.

³⁷ Τζάνη Μ., Σχολική Επιτυχία: Ζήτημα ταξικής προέλευσης και κουλτούρας, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα, 1983, 74

Σύμφωνα με τις τελευταίες έρευνες του «Παρατηρητηρίου Μετάβασης» του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου το 2008, ενώ από το 1980 έως το 2003 είχαμε μια κλιμακούμενη μείωση του ποσοστού των παιδιών που εγκατέλειπαν πρόωρα το υποχρεωτικό σχολείο, όμως τα τελευταία χρόνια, για πρώτη φορά, ανατρέπεται η πτωτική τάση και παρουσιάζεται αύξηση. Μάλιστα κατά τα στατιστικά στοιχεία το συνολικό ποσοστό της διαρροής στην Υποχρεωτική Εννιάχρονη Εκπαίδευση (Δημοτικό- Γυμνάσιο) αγγίζει το 8,5%.

Χαρακτηριστικό είναι ότι το ποσοστό διαρροής των μαθητών που δεν συνεχίζουν στο Γυμνάσιο παραμένει να είναι μεγαλύτερο στις αγροτικές περιοχές παρά στις αστικές. Μάλιστα το αντρικό φύλο παρουσιάζει μεγαλύτερη διαρροή από το γυναικείο.

Η κλιμάκωση των ανισοτήτων αλλά και η φτώχεια, είναι σίγουρο ότι λειτουργούν ήδη σαν θερμοκήπιο για την αύξηση των ποσοστών όσον αφορά τα παιδιά που εγκαταλείπουν το σχολείο. Ο εκπαιδευτικός αποκλεισμός δρα σαν κλασικός παράγοντας που αναπαράγει τη φτώχεια, ιδιαίτερα σε περιόδους αυξημένης ανεργίας. Με αυτόν τον τρόπο η «κληρονομημένη» φτώχεια ανανεώνει τη δυναμική της, καθώς δέχεται «νέο αίμα» από τη «φτώχεια της κρίσης» που γεννιέται στις χρεοκοπημένες βιομηχανικές περιοχές, στις ερημωμένες αγροτικές περιοχές και στα πολεοδομικά συγκροτήματα των υποβαθμισμένων συνοικιών των αστικών κέντρων³⁸.

Ο αναλφαβητισμός σε οποιαδήποτε μορφή του απειλεί σήμερα περισσότερο παρά ποτέ να υπονομεύσει το μέλλον της χώρας, αναγκάζοντάς την να προχωρήσει με βήμα σημειωτόν,

³⁸ Κάτσικας Χρήστος, Η φτώχεια έδιωξε 15.000 παιδιά από το σχολείο, εφημερίδα *Τα Νέα*, 31-10-2008

όταν άλλοι λαοί της Ευρώπης τρέχουν με ιλιγγιώδη ταχύτητα³⁹.

Ένα σημαντικό γεγονός προσπάθειας πτώσης του φαινομένου, είναι η έναρξη εφαρμογής της "Δεκαετίας του Αναλφαβητισμού 2003-2012" από τον Ο.Η.Ε.

Μια πρωτοβουλία δια της οποίας αντιδρά ο Διεθνής Οργανισμός στο φαινόμενο του αναλφαβητισμού και συνηγορεί στην επέκταση του αλφαβητισμού και εγγραμματισμού στα άτομα εκείνα που δεν έχουν την πρόσβαση στην εκπαίδευση. Στοχεύει να έχει θετικά αποτελέσματα εκεί όπου μέχρι σήμερα υπήρχαν αρνητικά και έχει ως σύνθημα "Αλφαβητισμός για όλους, φωνή για όλους, παιδεία για όλους».

Η προώθηση καταπολέμησης του αλφαβητισμού είναι ο βασικός στόχος της κίνησης του Ο.Η.Ε. και στοχεύει στη μείωσή του κατά 50% μέχρι το 2015.

Παροτρύνονται όλοι οι Οργανισμοί, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις και η Κοινωνία των Πολιτών να αναλάβουν δράσεις και να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις της συνεργασίας με τις κυβερνήσεις ώστε να φέρουν σε πέρας το δύσκολο αυτό έργο.

Η συνεργασία με τις κυβερνήσεις έγκειται στην επικύρωση της διαδικασίας και στην παροχή υποστήριξης σε θέματα τεχνογνωσίας και οικονομικών. Καθήκοντα γενικού επιτηρητή της όλης προσπάθειας ανατέθηκαν στην UNESCO.

Καταλήγοντας θα λέγαμε ότι η δυνατότητα μάθησης γραφής και ανάγνωσης είναι ανθρώπινο δικαίωμα που αναγνωρίστηκε πριν από εξήντα και πλέον έτη με την Παγκόσμια Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, που υιοθέτησε η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών του 1948 και είναι σκληρό και ανήθικο να παραβιάζεται για ένα

³⁹Χαλβατζάκης Κ., Έλληνες, Αυτοί οι αναλφάβητοι!, εφ. Το Βήμα, 17/9/1995

μεγάλο πλήθος συνανθρώπων μας⁴⁰. Το κράτος θα πρέπει να ενισχύσει την παροχή δωρεάν δημόσιας εκπαίδευσης, να ασκεί αντισταθμιστικές πολιτικές, ώστε να εξισορροπούνται οι εκπαιδευτικές ανισότητες, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες της κάθε περιοχής⁴¹.

⁴⁰ Φλεμετάκης Νικόλαος, Η παγκόσμια ημέρα εξάλειψης αναλφαβητισμού Η 8η Σεπτεμβρίου, Εφημερίδα Πατρίς, 08-09-2010

⁴¹ Παμουκτσόγλου Αναστασία, Εννιάχρονη Υποχρεωτική Εκπαίδευση, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα, 2001, 45

1.5 ΔΩΡΕΑΝ ΠΑΙΔΕΙΑ

Σύμφωνα με το άρθρο 16 παρ. 4 κατοχυρώνεται επίσης το δικαίωμα της δωρεάν παιδείας: «4. Όλοι οι Έλληνες έχουν δικαίωμα δωρεάν παιδείας, σε όλες τις βαθμίδες της, στα κρατικά εκπαιδευτήρια. Το Κράτος ενισχύει τους σπουδαστές που διακρίνονται καθώς και αυτούς που έχουν ανάγκη από βοήθεια ή ειδική προστασία, ανάλογα με τις ικανότητές τους.»

Με την κατοχύρωση αυτού του δικαιώματος φανερώνεται το ενδιαφέρον της Πολιτείας να διασφαλίσει στους πολίτες το αγαθό της μόρφωσης και να συμβάλλει με αυτό τον τρόπο στην πνευματική ανάπτυξη του ατόμου.

Το δικαίωμα δωρεάν παιδείας αποτελεί το αρχαιότερο κοινωνικό δικαίωμα στο ελληνικό συνταγματικό δίκαιο, καθώς ήδη πρωτοεμφανίστηκε από το Σύνταγμα του 1864 («όλοι οι Έλληνες, ανεξαρτήτως εισοδήματος»).

Ο συντακτικός νομοθέτης ήδη με το Σύνταγμα του 1911 όριζε ότι η στοιχειώδης εκπαίδευση είναι υποχρεωτική για όλους και παρέχεται δωρεάν από το Κράτος. Στην ίδια πορεία κινήθηκε και το Σύνταγμα του 1927 και στο άρθρο 16 του Συντάγματος του 1952. Η διαφορά βέβαια μεταξύ τους έγκειτο στο όριο ηλικίας της υποχρεωτικής φοίτησης που θα παρείχετο δωρεάν. Η δωρεάν παιδεία καθιερώθηκε πριν από το Σύνταγμα του 1975 με το Ν.Δ. 4379/1964 «Σχολική Εκπαίδευση» σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.

Με το Σύνταγμα του 1975, η εκπαίδευση παρέχεται δωρεάν σε όλες τις βαθμίδες και όχι πλέον μόνο στη στοιχειώδη εκπαίδευση, όπως αυτή καθοριζόταν στο εκάστοτε Σύνταγμα. Αυτό σημαίνει πως δεν επιτρέπεται να θεσπιστούν δίδακτρα οποιουδήποτε είδους στα κρατικά εκπαιδευτήρια

και η τυχόν είσπραξή τους θα είναι παράνομη και θα συνεπάγεται αξίωση επιστροφής τους.⁴²

Αρα το δικαίωμα στην παιδεία παρέχει την αξίωση του Έλληνα μαθητή και των γονέων του να συμμετέχει στην εκπαίδευση που παρέχεται από το κράτος και να επωφελείται από τις παροχές που συνδέονται από αυτή τη συμμετοχή, χωρίς να καταβάλλει αντίτιμο⁴³.

Βέβαια το Σύνταγμα του 1975 ορίζει στην παράγραφο 4 στο εδάφιο 2 ότι δεσμεύεται να ενισχύει τους σπουδαστές που διακρίνονται στην απόδοση της φοίτησής τους αλλά και εκείνους που έχουν ανάγκη από βοήθεια ή ειδική προστασία, ανάλογα με τις ικανότητές τους. Ανάλογη διάταξη υπήρχε μόνο στο Σύνταγμα του 1927 με το άρθρο 21, που θέσπιζε τη χορήγηση υποτροφιών για τους άπορους νέους που διακρίνονταν για τις επιδόσεις τους στις τέχνες και στα γράμματα.

Είναι ένα καθαρά κοινωνικό δικαίωμα, καθώς γεννιέται από αυτό και αξίωση κρατικής παροχής για το κάθε άτομο και έτσι απαιτείται η υλική και θεσμική μέριμνα της πολιτείας. Το άτομο λοιπόν έχει το δικαίωμα να απαιτήσει από την πολιτεία να λάβει τα κατάλληλα μέτρα και να εξασφαλίσει τις απαραίτητες συνθήκες για την υλοποίηση του περιεχομένου αυτού του κοινωνικού δικαιώματος⁴⁴.

Η κατοχύρωση της δωρεάν παιδείας αναγνωρίζεται και σε διάφορες διεθνείς συμβάσεις. Το άρθρο 16 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ορίζει ότι «καθένας έχει δικαίωμα στην εκπαίδευση. Η εκπαίδευση πρέπει να παρέχεται δωρεάν τουλάχιστον στη

⁴² Χρυσόγονος Χ. Κώστας, Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, Εκδόσεις Αντ. ν. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή, 2002, 314

⁴³ Ανδρέου Αποστόλης, Θέματα οργάνωσης και διοίκησης της εκπαίδευσης και της σχολικής μονάδας, Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη ΑΒΕ- «Νέα Σύνορα», Αθήνα, 1999

⁴⁴ Μιχόπουλος Β. Αναστάσιος, Νομικό πλαίσιο και θεσμοί της εκπαίδευσης, Αθήνα, 1994, 57

στοιχειώδη και βασική της βαθμίδα. Η στοιχειώδης εκπαίδευση είναι υποχρεωτική.»

Ο ελληνικός νομοθέτης συμμορφώθηκε με τις συνταγματικές επιταγές με το ν. 4379/1964 που όριζε τη δωρεάν παιδεία σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.

Ως δωρεάν παιδεία βέβαια, θα πρέπει να θεωρήσουμε όλα τα μέσα - εφόδια που θεωρούνται απαραίτητα για την προσφορά μιας ολοκληρωμένης εκπαίδευσης⁴⁵. Κάποια από αυτά είναι πρώτα απ' όλα η ικανοποιητική παροχή της παιδείας. Οι θεσμοί που παρέχουν εκπαίδευση οφείλουν να είναι επαρκείς και να προσφέρουν προγράμματα και ποιότητα εκπαίδευσης αντίστοιχη προς τις ανάγκες. Πρακτικά αυτό σημαίνει τεχνική υποδομή και όρους υγιεινής στους χώρους εργασίας όπου συντελείται η εκπαιδευτική διαδικασία. Οι σχολικοί χώροι πρέπει να παρέχουν ασφάλεια και να πληρούν τους όρους υγιεινής, με τακτική καθαριότητα και αποτροπή περιβαλλοντικών επιπτώσεων στην υγεία των μαθητών.

Η δωρεάν εκπαίδευση για όλα τα παιδιά πρέπει να συνδυάζεται με κατάλληλες σχολικές εγκαταστάσεις, έγκαιρο διορισμό επαρκούς αριθμού εκπαιδευτικών, παροχή σχολικών βοηθημάτων και διεξαγωγή των μαθημάτων, σύμφωνα με το εγκεκριμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα.

Επίσης απαραίτητη είναι η ευχερής πρόσβαση που σημαίνει κατ' αρχάς μη διάκριση για την πρόσβαση στη μόρφωση, κυρίως για ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού (παιδιά χωρίς οικογένεια, άτομα με ειδικές ανάγκες, μειονότητες, μετανάστες), δυνατότητα πρόσβασης με την φυσική έννοια του όρου, δηλαδή κοντινές αποστάσεις κατοικιών-σχολείων, είτε εξ αποστάσεως διδασκαλία για απομακρυσμένες περιοχές. Τα παιδιά που μένουν μακριά από το σχολείο πρέπει να διευκολύνονται από τη νομαρχία ή τον δήμο της περιοχής τους για να πηγαίνουν στην σχολική μονάδα που

⁴⁵ Μιχόπουλος Β. Αναστάσιος, Νομικό πλαίσιο και θεσμοί της εκπαίδευσης, Αθήνα, 1994, 62

βρίσκεται πιο κοντά στην κατοικία τους. Το μέτρο αυτό ισχύει και για τα παιδιά που μένουν σε καταυλισμούς ή απομονωμένους οικισμούς. Απαραίτητη φυσικά είναι και η δυνατότητα πρόσβασης με την οικονομική έννοια του όρου, δηλαδή η μόρφωση να δίδεται σε όλους, ασχέτως οικονομικών δυνατοτήτων, με ιδιαίτερη ένταση ως προς την υποχρεωτική εκπαίδευση.

Ακόμα απαιτείται επαρκής ποιότητα που σημαίνει ότι τα προγράμματα σπουδών και τα διδακτικά μέσα (βιβλία και υποστηρικτικό υλικό) οφείλουν να είναι καλής ποιότητας.

Τέλος θα πρέπει η εκπαίδευση να προσαρμόζεται στις ανάγκες και την εποχή. Η εκπαίδευση πρέπει να προσαρμόζεται στις συχνά μεταβαλλόμενες κοινωνικές ανάγκες και στην τεχνολογία. Σήμερα το νέο στοιχείο είναι η ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη, η περιπλοκότητα των κοινωνιών, η επικοινωνία και συνύπαρξη πολλών και διαφορετικών μεταξύ τους συστημάτων.

Ακόμα απαραίτητες είναι και κάποιες κοινωνικές παροχές όπως η ενισχυτική διδασκαλία, η εσωσχολική βοήθεια και ο θεσμός του ολοήμερου σχολείου, καθώς δίνεται με αυτόν τον τρόπο η δυνατότητα σε όλους τους μαθητές για μια επαρκή και ολοκληρωμένη μόρφωση. Έτσι το σχολικό σύστημα αναπληρώνει τις γνωστικές ελλείψεις των μαθητών χωρίς να χρειάζεται να απευθυνθούν στην ιδιωτική παραπαιδεία.

Οι μαθητές που δεν μιλούν την Ελληνική γλώσσα πρέπει να διευκολύνονται από τη λειτουργία τάξεων υποδοχής και υποστηρικτικών μαθημάτων με τη βοήθεια ειδικών σχολικών εγχειριδίων, από τα αρμόδια κέντρα (Κ.Δ.Α.Υ.) και να έχουν κατάλληλη στήριξη και δυνατότητα συμμετοχής στην εκπαίδευση σύμφωνα με τις κλίσεις και ικανότητές τους.

Όλα τα παραπάνω αποτελούν δικαιώματα του πολίτη και αντίστοιχα υποχρεώσεις του κράτους, το οποίο ενδέχεται να

τις παραβιάζει αν θεσπίζει νομοθεσία που περιλαμβάνει διακρίσεις σε βάρος προσώπων ή ομάδων, αν επιβάλλει προγράμματα σπουδών που δεν αντιστοιχούν στους γενικότερους σκοπούς της εκπαίδευσης, αν στερεί την ακαδημαϊκή ελευθερία σε διδάσκοντες και φοιτητές, αν αποτυγχάνει να εφαρμόσει ένα σύστημα υποχρεωτικής, ελεύθερης και δωρεάν πρόσβασης στη βασική εκπαίδευση.

Άλλωστε ο στόχος της θεσμοθέτησης της δωρεάν εκπαίδευσης είναι εθνικής και κοινωνικής σημασίας. Η ισότητα όλων χωρίς διακρίσεις στην απόκτηση των αγαθών της παιδείας είναι το θεμέλιο και η εγγύηση της αληθινής δημοκρατίας. Η παιδεία δεν πρέπει να είναι προνόμιο των εύπορων και πρέπει να κατοχυρώνονται οι ίσες ευκαιρίες στη μόρφωση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο:

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Το γενικό πλαίσιο του εκπαιδευτικού μας συστήματος διαγράφεται στο Σύνταγμα του 1975, όπου τονίζονται οι ηθικοί, εθνικοί και πνευματικοί σκοποί της παιδείας, καθώς και η σπουδαιότητα του ρόλου της παιδείας για την ανάπτυξη της χώρας.

Η δομή και η λειτουργία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ρυθμίζεται από το Ν. 1566/1985. Αλλά την οργάνωση και λειτουργία της διέπει συμπληρωματικά και το Π.Δ. 201/1998 «Οργάνωση και λειτουργία Δημοτικών Σχολείων».

Η εκπαίδευση στη χώρα μας περιλαμβάνει τρεις βασικές βαθμίδες σπουδών: τη πρωτοβάθμια, που παρέχεται στα νηπιαγωγεία και τα δημοτικά, τη δευτεροβάθμια στα γυμνάσια και τη τριτοβάθμια εκπαίδευση στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα και τα τεχνολογικά εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Σύμφωνα μάλιστα με το άρθρο 1 του Ν. 1566/1985, ο νομοθέτης μέσα από μια γενική διατύπωση, επιχειρεί να οριοθετήσει την ανάπτυξη της σχολικής διαδικασίας και ορίζει πως «σκοπός της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι να συμβάλει στην ολόπλευρη, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των διανοητικών και ψυχοσωματικών δυνάμεων των μαθητών, ώστε, ανεξάρτητα από φύλο και καταγωγή, να έχουν τη δυνατότητα να εξελιχθούν σε ολοκληρωμένες προσωπικότητες και να ζήσουν δημιουργικά.».

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 1 εδ. β' Ν. 1566/1985 βοηθά τους μαθητές:

α) Να γίνονται ελεύθεροι, υπεύθυνοι, δημοκρατικοί πολίτες, να υπερασπίζονται την εθνική ανεξαρτησία, την εδαφική ακεραιότητα της χώρας και τη δημοκρατία, να εμπνέονται

από αγάπη προς τον άνθρωπο, τη ζωή και τη φύση και να διακατέχονται από πίστη προς την πατρίδα και τα γνήσια στοιχεία της ορθόδοξης χριστιανικής παράδοσης. Η ελευθερία βέβαια της θρησκευτικής τους συνείδησης είναι απαραβίαστη.

β) Να καλλιεργούν και να αναπτύσσουν αρμονικά το πνεύμα και το σώμα τους, τις κλίσεις, τα ενδιαφέροντα και τις δεξιότητές τους. Να αποκτούν, μέσα από τη σχολική τους αγωγή, κοινωνική ταυτότητα και συνείδηση, να αντιλαμβάνονται και να συνειδητοποιούν την κοινωνική αξία και ισοτιμία της πνευματικής και της χειρωνακτικής εργασίας. Να ενημερώνονται και να ασκούνται πάνω στη σωστή και ωφέλιμη για το ανθρώπινο γένος χρήση και αξιοποίηση των αγαθών του σύγχρονου πολιτισμού, καθώς και των αξιών της λαϊκής μας παράδοσης.

γ) Να αναπτύσσουν δημιουργική και κριτική σκέψη και αντίληψη συλλογικής προσπάθειας και συνεργασίας, ώστε να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και με την υπεύθυνη συμμετοχή τους να συντελούν αποφασιστικά στην πρόοδο του κοινωνικού συνόλου και στην ανάπτυξη της πατρίδας μας.

δ) Να κατανοούν τη σημασία της τέχνης, της επιστήμης και της τεχνολογίας, να σέβονται τις ανθρώπινες αξίες και να διαφυλάσσουν και προάγουν τον πολιτισμό.

ε) Να αναπτύσσουν πνεύμα φιλίας και συνεργασίας με όλους τους λαούς της γης, προσβλέποντας σε έναν κόσμο καλύτερο, δίκαιο και ειρηνικό.

Από το γράμμα του νόμου, συμπεραίνουμε πως η αποστολή της εκπαίδευσης συνίσταται στο να καταστήσει τους νέους πολίτες, χρήσιμα μέλη της πολύπλοκης σύγχρονης κοινωνίας, στα πλαίσια της οποίας κάθε άτομο συμμετέχει και συμβάλλει στους διάφορους ειδικούς θεσμούς, όπως η οικογένεια, το σχολείο, το κράτος, η εργασία, η εκκλησία. Από τα πρώτα χρόνια μάλιστα αποβλέπει στην πολύπλευρη ανάπτυξη και το σεβασμό της προσωπικότητας του

αναπτυσσόμενου παιδιού.⁴⁶ Για να το επιτύχει όμως αυτό θα πρέπει να καλλιεργεί στους νέους όλες εκείνες τις δημιουργικές πνευματικές ικανότητες με τις οποίες θα διευρύνουν, θα πλουτίσουν και θα βελτιώσουν τα επιτεύγματα των γενεών που προηγήθηκαν⁴⁷.

Α) Παράγοντες που διαμορφώνουν τους σκοπούς της εκπαίδευσης

Επειδή η Εκπαίδευση αποτελεί θεμέλιο και ραχοκοκαλιά κάθε κοινωνίας, οι παράγοντες που επηρεάζουν και προσδιορίζουν τους σκοπούς και το περιεχόμενο της παιδείας και την εκπαιδευτική πολιτική είναι πολλοί.

Σίγουρα σημαντικό ρόλο παίζει η Πολιτεία, καθώς συμβάλει στην χάραξη της εκπαιδευτικής πολιτικής με το Σύνταγμα και τους νόμους. Εννοείται πως τα εθνικά βιώματα, η ιστορία, η εθνική κληρονομιά και ο εθνικός πολιτισμός επηρεάζουν τις επιδιώξεις της παιδείας, την ύλη και τη μέθοδο διδασκαλίας⁴⁸. Είναι επόμενο ότι η πολιτική φιλοσοφία της κυβέρνησης επηρεάζει ουσιαστικά και καθοριστικά τη διαμόρφωση των σκοπών της εκπαίδευσης της χώρας, αφού η κυβέρνηση καθορίζει τη δομή του εκπαιδευτικού συστήματος, έχει την ευθύνη για τη σύνταξη των προγραμμάτων εκπαίδευσης, δίνει τις γενικές αρχές διδασκαλίας και μπορεί να ελέγχει την όλη εκπαιδευτική διαδικασία.

Επίσης η οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας συμβάλλει, καθώς η Πολιτεία προσπαθεί να διαμορφώνει το περιεχόμενο της Εκπαίδευσης με στόχο την οικονομική ανάπτυξη της χώρας, την καταπολέμηση του πληθωρισμού, την αύξηση του εθνικού εισοδήματος, την αντιμετώπιση της ανεργίας.

⁴⁶ Μιχόπουλος, Β, Αναστάσιος, Νομικό πλαίσιο και θεσμοί της εκπαίδευσης, Αθήνα, 1994, 80

⁴⁷ Σαΐτης Α. Χρήστος, Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης, Αθήνα, 1992, 125

⁴⁸ Χαραλαμπίδης Α. Ιωάννου, Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, Εκδόσεις Καμπανά, Αθήνα, 1980

Αλλά και η ραγδαία τεχνολογική πρόοδος επιβάλλει τη ριζική αναδιάρθρωση της υλικοτεχνικής υποδομής του σχολείου. Η τεράστια και ταχύτατη πρόοδος που έχουν σημειώσει πολλές επιστήμες τα τελευταία χρόνια έχουν παράγει νέα και σύγχρονη γνώση, ενώ οι σύγχρονες κοινωνικές απαιτήσεις έχουν δημιουργήσει καινούριες γνωστικές αναγκαιότητες. Είναι λοιπόν απαραίτητο τα σχολεία να αναλάβουν να καταστήσουν τους μαθητές ικανούς να ανταποκριθούν στις σύγχρονες κοινωνικοοικονομικές απαιτήσεις, προς όφελος ολόκληρου του κοινωνικού συνόλου.

Β) Βασικοί συντελεστές επίτευξης των σκοπών της εκπαίδευσης

Για την επίτευξη των παραπάνω σκοπών, κατά την παράγραφο 2 του άρθρου 1 του Ν. 1566/1985 βασικοί συντελεστές είναι: α) η προσωπικότητα και η κατάρτιση του προσωπικού όλων των κλάδων και των βαθμίδων της εκπαίδευσης, β) τα αναλυτικά προγράμματα, τα σχολικά βιβλία και τα λοιπά διδακτικά μέσα, καθώς και η σωστή χρήση τους, γ) η εξασφάλιση όλων των αναγκαίων προϋποθέσεων και μέσων για την απρόσκοπτη λειτουργία των σχολείων και δ) η δημιουργία του απαραίτητου παιδαγωγικού κλίματος με την ανάπτυξη αρμονικών διαπροσωπικών σχέσεων στο σχολείο και στην τάξη και με το σεβασμό προς την προσωπικότητα του κάθε μαθητή.

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι πολύ σημαντικός. Οι καταστάσεις και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει στο σχολείο είναι αδύνατον να έχουν αναλυθεί από τους διδάσκοντες στο Πανεπιστήμιο, διότι καμιά προπτυχιακή Εκπαίδευση δεν μπορεί να προβλέψει αλλά και καλύψει τα τυχόν καθημερινά προβλήματα, που μπορεί να εμφανιστούν στη σχολική τάξη.

Φαινομενικά είναι απλό το έργο του δασκάλου, ουσιαστικά όμως είναι εξαιρετικά δύσκολο και υπεύθυνο. Η

ευθύνη για την αγωγή του παιδιού πέφτει στον εκπαιδευτικό, αν λάβουμε υπόψη τα πολλαπλά προβλήματα της σημερινής οικογένειας και τον κλονισμό των αξιών.

Ο εκπαιδευτικός προσφέρει γνώσεις και ετοιμάζει προσωπικότητες. Παίρνει ένα παιδί που γνωρίζει ελάχιστα και του δίνει ένα πλήθος πληροφοριών, γνώσεων, εισάγοντάς το στον κόσμο όλων των Επιστημών, έργο που απαιτεί γνώσεις, ικανότητες, αλλά και βούληση και διάθεση και προπάντων αγάπη στο παιδί.

Ένας εκπαιδευτικός, για να θεωρηθεί αποτελεσματικός, θα πρέπει να μπορεί να προετοιμάζει ανθρώπους για την κοινωνία και όχι μαθησιακά ρομπότ και εγωκεντρικά άτομα. Ανάλογα με την ηλικία του μαθητή αξιοποιεί τις δυνατότητές του να μάθει. Τροφοδοτεί και καλλιεργεί τη φαντασία του, προβάλλοντας κοινωνικά αποδεκτά πρότυπα και πράξεις ηρωισμού και πολιτισμού σε διάφορους τομείς της ζωής αλλά και του κοινωνικού στίβου.

Ανεξάρτητα από την επίδοση του μαθητή, τονίζει τη σημασία που έχει η εργασία, που δίνει νόημα στη ζωή, αφού συνδέεται με τη δημιουργικότητα και την κοινωνική καταξίωση. Προβάλλει την ανάγκη της αγωνιστικότητας και της εντιμότητας στον κοινωνικό στίβο. Ενώ προσφέρει πλούτο γνώσεων στο παιδί, καλλιεργεί ταυτόχρονα το συναισθηματικό του κόσμο με θετικά βιώματα, όσο χρόνο το παιδί βρίσκεται στο χώρο του σχολείου.

Μπορεί να διακρίνει τις ιδιαίτερες ικανότητες των μαθητών του και να τους ενθαρρύνει για καλύτερη προετοιμασία στη ζωή. Δεν παραλείπει να καταπολεμεί την υπερηφάνεια, υπενθυμίζοντας ότι το κοινωνικό σύνολο οφείλουμε να το σεβόμαστε αφού χάρη σε αυτό και μέσα σε αυτό υπάρχουμε και καταξιωνόμαστε όχι με την εγωισμό μας, αλλά με την ταπεινή προσφορά μας.

Ο αποτελεσματικός δάσκαλος κάνει σαφές στην τάξη του ότι κάθε μαθητής είναι μοναδική προσωπικότητα, έχει

μια αξία αναμφισβήτητη και κάτι που δεν το διαθέτει ο άλλος. Στο κοινωνικό σύνολο χρειαζόμαστε όλοι και βάζουμε όλοι το μικρό μας λιθαράκι στο οικοδόμημα της κοινωνίας. Υπενθυμίζει την αυτοπεποίθηση, την αισιοδοξία, την υπευθυνότητα που είναι κεφαλαιώδη στοιχεία μιας ισορροπημένης προσωπικότητας.

Βέβαια και τα αναλυτικά προγράμματα αποτελούν οδηγούς του εκπαιδευτικού έργου και περιλαμβάνουν κυρίως:

(α) σαφώς διατυπωμένους, κατά μάθημα, σκοπούς μέσα στα πλαίσια των γενικών και ειδικών, κατά βαθμίδα, σκοπών της εκπαίδευσης,

(β) διδακτέα ύλη επιλεγμένη σύμφωνα με το σκοπό του μαθήματος, σε κάθε επίπεδο, ανάλογη και σύμμετρη προς το ωρολόγιο πρόγραμμα και προς τις αφομοιωτικές δυνατότητες των μαθητών, διαρθρωμένη άρτια σε επιμέρους ενότητες και θέματα,

(γ) ενδεικτικές κατευθύνσεις για τη μέθοδο και τα μέσα διδασκαλίας κάθε ενότητας ή θέματος.

Στο σημερινό σχολείο τα αναλυτικά προγράμματα, στο σύνολό τους, και τα διδακτικά εγχειρίδια, μέσα από τα οποία αυτά υλοποιούνται, αποτελούν το σύνολο των μορφωτικών αγαθών τα οποία εκφράζουν τους σκοπούς της Αγωγής, όπως καθορίζονται από την επίσημη πολιτεία και με βάση τα οποία αυτό επιδιώκει την επίτευξή τους. Με άλλα λόγια Αναλυτικά Προγράμματα και σχολικά εγχειρίδια εμπεριέχουν το σύνολο της σχολικής μόρφωσης και αποτελούν τον καθρέφτη του επιπέδου της παιδείας και του πολιτισμού ενός λαού.

Καταρτίζονται, δοκιμάζονται πειραματικά, αξιολογούνται και αναθεωρούνται συνεχώς σύμφωνα με τις εξελίξεις στον τομέα των γνώσεων, τις κοινωνικές ανάγκες και την πρόοδο των επιστημών της αγωγής. Ειδικότερα τα αναλυτικά προγράμματα της εννιάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης έχουν εσωτερική συνοχή και ενιαία ανάπτυξη

των περιεχομένων τους. Φυσικά τα διδακτικά βιβλία για τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς συγγράφονται σύμφωνα με τα αναλυτικά προγράμματα.

2.1 ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Η Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση αποτελείται από τα νηπιαγωγεία, στα οποία εγγράφονται τα νήπια, που συμπληρώνουν τη 1^η Δεκεμβρίου του έτους εγγραφής τους ηλικία 3 έως 6 ετών και τα δημοτικά σχολεία, στα οποία η φοίτηση είναι έξι χρόνια.

Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα είναι μικτή, δηλαδή φοιτούν μαζί αγόρια και κορίτσια, κατά το άρθρο 2 παρ. 5 Ν. 1566/1985 και είναι εξ' ολοκλήρου δωρεάν στα δημόσια εκπαιδευτήρια. (άρθρο 2 §6). Τα διδακτικά βιβλία και τα βιβλία των εκπαιδευτικών χορηγούνται δωρεάν στους μαθητές και στους εκπαιδευτικούς αντίστοιχα.⁴⁹

Ακόμα οι δαπάνες λειτουργίας των σχολείων αντιμετωπίζονται με κρατικές επιχορηγήσεις προς την τοπική αυτοδιοίκηση, η οποία έχει την ευθύνη της διάθεσης και διαχείρισης των σχετικών πιστώσεων. Τα τυχόν αδιάθετα υπόλοιπα από τις επιχορηγήσεις αυτές επιστρέφονται στον κρατικό προϋπολογισμό στο τέλος κάθε οικονομικού έτους.

Οι μαθητές, που κατοικούν μακριά από την έδρα του σχολείου, προβλέπεται να μεταφέρονται δωρεάν ή να διαμένουν και να σιτίζονται δωρεάν στον τόπο που λειτουργεί το σχολείο. Αν η μεταφορά είναι αντικειμενικά αδύνατη ή δεν υπάρχουν προϋποθέσεις δωρεάν διαμονής και σίτισης, μπορεί να καταβάλλεται μηνιαίο επίδομα.

Κατά το Π.Δ. 201/1998 κάθε δημόσιο δημοτικό σχολείο έχει δική του Σχολική Περιφέρεια και σ' αυτό φοιτούν οι μαθητές που διαμένουν στην περιφέρειά του. Τα δημοτικά σχολεία φέρουν την επωνυμία του δήμου ή της κοινότητας στα όρια των οποίων λειτουργούν, ενώ όταν σε ένα δήμο ή

⁴⁹ Άρθρο 2 § 7. Τα διδακτικά βιβλία και τα βιβλία των εκπαιδευτικών χορηγούνται δωρεάν στους μαθητές και στους εκπαιδευτικούς αντίστοιχα. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων μπορεί να καθιερωθεί η υποχρέωση των μαθητών να διατηρούν τα βιβλία σε καλή κατάσταση και να τα επιστρέφουν στο σχολείο στο τέλος του διδακτικού έτους, καθώς επίσης και οι κυρώσεις για τους μαθητές που παραβιάζουν αυτή την υποχρέωση και για όσους ασκούν την επιμέλεια του προσώπου τους.

κοινότητα λειτουργούν περισσότερο από ένα σχολεία, η επωνυμία συμπληρώνεται με αύξοντα αριθμό κατά τη σειρά της ίδρυσής τους.

Μάλιστα με την εγκύκλιο με αριθμό πρωτοκόλλου 20521/Γ1/25-02-2008/ΥΠΕΠΘ, πλέον στο πλαίσιο της ανάπτυξης πολιτισμικής συνείδησης και ιστορικής γνώσης των μαθητών και στην προσπάθεια ποιοτικής πολιτιστικής αναβάθμισης της λειτουργίας του σχολείου, καθιερώθηκε η προσθήκη προσωνομίας στη σημερινή αριθμητική επωνυμία των Σχολείων της χώρας. Η προσθήκη αυτή κρίνεται παιδαγωγικά και κοινωνικά απαραίτητη διότι η αριθμητική επωνυμία προσδίδει χροιά «κελιών φυλακής».

Η προσωνομία θα είναι δηλωτική της ιστορικής και πολιτιστικής παράδοσης της περιοχής ή του τόπου γενικότερα και θα αναφέρεται σε ονόματα ευεργετών, προσωπικοτήτων των γραμμάτων και των τεχνών, καλλιτεχνών, ατόμων της ιστορικής και θρησκευτικής ζωής του τόπου και γενικότερα προσώπων που πρόσφεραν αναγνωρισμένες και αξιόλογες υπηρεσίες στον τόπο και στο έθνος και αποτελούν πρότυπα.

Το σχολικό έτος των σχολείων Πρωτοβάθμιας Δημόσιας και Ιδιωτικής Εκπαίδευσης αρχίζει την 1η Σεπτεμβρίου και λήγει στις 31 Αυγούστου του επόμενου έτους. Το διδακτικό όμως έτος αρχίζει την 1η Σεπτεμβρίου και λήγει στις 21 Ιουνίου του επόμενου έτους. Η διδασκαλία των μαθημάτων αρχίζει στις 11 Σεπτεμβρίου και λήγει στις 15 Ιουνίου του επόμενου έτους. Την ίδια ημερομηνία αποστέλλονται οι τίτλοι σπουδών των μαθητών της ΣΤ` τάξης για την εγγραφή τους στα γυμνάσια και χορηγούνται οι τίτλοι προόδου.

Τέλος, το γλωσσικό ζήτημα, που ταλαιπώρησε γενιές μαθητών δικαιολογεί την ειδική διάταξη για τη γλώσσα στο άρθρο 1 § 4 του νόμου 1566/1985, που ορίζει ότι «Γλώσσα διδασκαλίας, που αποτελεί και αντικείμενο συστηματικής διδασκαλίας και γλώσσα των διδακτικών βιβλίων των μαθητών

και των βιβλίων των εκπαιδευτικών είναι η δημοτική, όπως διαμορφώνεται από το λαό και τη δόκιμη λογοτεχνία, χωρίς την αυτούσια μεταφορά ξένων λέξεων.»

2.2. ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

2.2.1. Λειτουργία προσχολικής αγωγής

Η προσχολική αγωγή προσφέρεται από δύο διαφορετικούς τύπους προσχολικών ιδρυμάτων, τον παιδικό σταθμό και το νηπιαγωγείο. Όμως το μέρος που αφορά τη συστηματική επίδραση στο παιδί προσφέρεται από το νηπιαγωγείο, το οποίο ακολουθεί συγκεκριμένη μέθοδο και πρόγραμμα, αποβλέποντας σε ορισμένους σκοπούς, ώστε να μπορέσει να αξιοποιήσει όλες τις παιδευτικές επιδράσεις και να πετύχει την αφομοίωσή τους από τα μικρά παιδιά.

Τα νηπιαγωγεία κατά το άρθρο 3 του Ν. 1566/1985 λειτουργούν είτε ανεξάρτητα, είτε μαζί με κρατικούς παιδικούς σταθμούς στα λεγόμενα παιδικά κέντρα. Την ευθύνη για την λειτουργία των παιδικών κέντρων έχει το Υπουργείο Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, ενώ τα θέματα σχετικά με την εκπαιδευτική λειτουργία των νηπιαγωγείων και την υπηρεσιακή κατάσταση των νηπιαγωγών ανήκουν στο Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων.

2.2.2. Κατάταξη νηπιαγωγείων

Τα νηπιαγωγεία κατά την § 5 είναι μονοθέσια και διθέσια. Μονοθέσια είναι εκείνα στα οποία φοιτούν από επτά (7) έως τριάντα (30) νήπια και διθέσια εκείνα στα οποία φοιτούν από τριάντα ένα (31) έως εξήντα (60) νήπια. Ο αριθμός των νηπίων κατά νηπιαγωγό μπορεί να μειώνεται, με κοινή απόφαση των Υπουργών Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων και Υπουργού Οικονομικών.

Η ίδρυση και η προαγωγή των νηπιαγωγείων και η ανάλογη αύξηση των οργανικών θέσεων νηπιαγωγών γίνονται με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων και Υπουργού Οικονομικών.

Η οργάνωση και η λειτουργία των νηπιαγωγείων δεν ρυθμίζονται απευθείας από το νομοθέτη αλλά αφήνονται στην αρμοδιότητα της κανονιστικής διοίκησης. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, ρυθμίζονται θέματα σχετικά με: α) την οργάνωση και λειτουργία των νηπιαγωγείων, β) την εισαγωγή νηπίων, γ) την έναρξη, τη λήξη και τη διακοπή των μαθημάτων κατά τους χειμερινούς ή τη συνέχισή τους κατά τους θερινούς μήνες σε ορισμένες περιοχές της χώρας, δ) την παρεχόμενη στα νήπια προσχολική αγωγή και τα διδασκόμενα μαθήματα, ε) το εβδομαδιαίο ωρολόγιο και αναλυτικό πρόγραμμα διδασκαλίας και αγωγής των νηπίων, στ) την οργάνωση της ζωής των νηπίων και κάθε είδους εκδηλώσεις και ζ) κάθε άλλη λεπτομέρεια σχετική με τη λειτουργία των νηπιαγωγείων. Ενώ με κοινή απόφαση των Υπουργών Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων ρυθμίζονται ειδικότερα θέματα που αφορούν στην ίδρυση, οργάνωση, στελέχωση, διεύθυνση και λειτουργία παιδικών κέντρων.

2.2.3. Σκοποί της φοίτησης των νηπίων

Τα νηπιαγωγεία δεν είναι σχολεία με τη στενή σημασία της λέξης, αλλά αποτελούν συνέχεια του οικογενειακού περιβάλλοντος, όπου τα νήπια ζουν σε μια δική τους κοινωνία και βοηθούνται από το νηπιαγωγό να εξελίξουν τις ψυχοσωματικές τους δυνατότητες καλύτερα από την οικογένεια⁵⁰. Αμφισβητείται από πολλούς η ύπαρξή τους ως καθαρού εκπαιδευτικού ιδρύματος, γιατί θεωρούν ότι απλά φροντίζει το μικρό παιδί και το βοηθά στην ψυχοσωματική του ανάπτυξη, αλλά το νηπιαγωγείο έχει και εκπαιδευτική αποστολή.

⁵⁰ Σαΐτης Α. Χρήστος, Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης, Αθήνα, 1992, 156

Ειδικότερα σύμφωνα με το άρθρο του Ν. 1566/1985, σκοπός του νηπιαγωγείου είναι να βοηθήσει τα νήπια να αναπτυχθούν σωματικά, συναισθηματικά, νοητικά και κοινωνικά μέσα στα πλαίσια που ορίζει ο ευρύτερος σκοπός της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Ειδικότερα το νηπιαγωγείο βοηθάει τα νήπια: α) να καλλιεργούν τις αισθήσεις τους και να οργανώνουν τις πράξεις τους, κινητικές και νοητικές, β) να εμπλουτίζουν και να οργανώνουν τις εμπειρίες τους από το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον και να αποκτούν την ικανότητα να διακρίνουν τις σχέσεις και αλληλεπιδράσεις που υπάρχουν μέσα σε αυτό, γ) να αναπτύσσουν την ικανότητα κατανόησης και έκφρασης με σύμβολα γενικά και ιδιαίτερα στους τομείς της γλώσσας, των μαθηματικών και της αισθητικής, δ) να προχωρούν στη δημιουργία διαπροσωπικών σχέσεων, που θα τα βοηθούν στη βαθμιαία και αρμονική ένταξη τους στην κοινωνική ζωή και ε) να αναπτύσσουν πρωτοβουλίες ελεύθερα και αβίαστα και, μέσα στο πλαίσιο του οργανωμένου περιβάλλοντος, να εθίζονται στην αμφίδρομη σχέση ατόμου και ομάδας.

Με τη φοίτησή του λοιπόν το παιδί μαθαίνει να ενσωματώνεται στην κοινωνία των συνομηλίκων του και των μεγάλων, αφομοιώνει βασικούς κοινωνικούς κανόνες, αποκτά την αίσθηση του εαυτού του και της προσωπικότητάς του και αρχίζει να αντιλαμβάνεται διαφορές ανάμεσα στους κοινωνικούς ρόλους και στα φύλα⁵¹. Έρευνες έχουν καταδείξει ότι η προσχολική αγωγή παίζει σοβαρότατο ρόλο στη διαμόρφωση του χαρακτήρα, στην όλη ανάπτυξη της προσωπικότητας και της μετέπειτα ζωής του ανθρώπου.

Η προσχολική αγωγή στοχεύει στην ανάπτυξη δεξιοτήτων που θα διευκολύνουν τα παιδιά να διαχειρίζονται τις καταστάσεις που συναντούν στο

⁵¹ Σαΐτης Α. Χρήστος, Οργάνωση και Διοίκηση της εκπαίδευσης, Αθήνα, 1992, 157

περιβάλλον τους, να αλληλεπιδρούν με ενήλικες και συνομήλικους, να είναι αυτόνομα και να λαμβάνουν πρωτοβουλίες. Παράλληλα η προσχολική αγωγή προσφέρει στα παιδιά έναν επιπλέον χώρο ανάπτυξης εκτός από αυτόν της οικογένειας, δηλαδή αυτόν της ομάδας παιδιών, επιτρέποντάς τους να επαναπροσδιορίζουν έννοιες και ρόλους, να συνεργάζονται και να ανταλλάσσουν σκέψεις μέσα στην ομάδα των συνομηλίκων τους.

Η ανάγκη άλλωστε για προσχολική αγωγή είχε καταδειχτεί ήδη από τους φιλοσόφους και τους παιδαγωγούς από την αρχαία εποχή. Ο Πλάτων ήδη με την «Πολιτεία» τόνισε ιδιαίτερα την σημασία των πρώτων χρόνων της παιδικής αγωγής για την αγωγή των παιδιών. Η ιδιαίτερη σημασία της βέβαια τονίζεται και από την παιδαγωγική επιστήμη, που ασχολείται με τη ψυχολογία του παιδιού, καθώς θεωρεί ότι έχει ιδιαίτερη σημασία για τη μελλοντική διαμόρφωση του ατόμου⁵².

Στη σύγχρονη εποχή, οι πυρηνικές οικογένειες (γονείς και παιδιά) αποτελούν την κύρια μορφή οικογένειας ιδίως στις πόλεις, όπου οι χώροι κατοικίας και εργασίας διαχωρίζονται και οι γονείς αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της φροντίδας των παιδιών τους κατά το διάστημα που εκείνοι εργάζονται. Οι ανάγκες αυτές οδήγησαν την Πολιτεία στη δημιουργία χώρων φύλαξης αρχικά και αγωγής των παιδιών στη συνέχεια.

Σταδιακά, αναδείχθηκε όχι μόνον η καίριας σημασίας κοινωνική αποστολή των υπηρεσιών προσχολικής αγωγής αλλά και η συμβολή τους πέραν της φύλαξης στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών και στην προετοιμασία τους για ομαλότερη ένταξη στο σχολικό περιβάλλον. Μάλιστα οι στόχοι των νηπιαγωγείων που τίθενται από το νόμο 1566/1985 συνδέονται με τους ευρύτερους σκοπούς της

⁵² Μιχόπουλος, Β, Αναστάσιος, Νομικό πλαίσιο και θεσμοί της εκπαίδευσης, Αθήνα, 1994, 82

σχολικής εκπαίδευσης, βασικό γνώρισμα των οποίων είναι η διανοητική και ψυχοσωματική ανάπτυξη των παιδιών.

2.2.4. Φοίτηση στα νηπιαγωγεία

Κατά το άρθρο 3 § 3 του Ν. 1566/1985, η φοίτηση στα νηπιαγωγεία πλέον είναι διετής και εγγράφονται σε αυτά νήπια που συμπληρώνουν την 31η Δεκεμβρίου του έτους εγγραφής, ηλικία τεσσάρων (4) ετών. Η φοίτηση όσων την 31η Δεκεμβρίου του έτους εγγραφής συμπληρώνουν ηλικία πέντε (5) ετών είναι υποχρεωτική και στην περίπτωση αυτή έχει εφαρμογή το δεύτερο εδάφιο της παρ. 3 του άρθρου 2 του ν. 1566/1985, το οποίο ορίζει πως «όποιος έχει την επιμέλεια του προσώπου του ανηλίκου και παραλείπει την εγγραφή ή την εποπτεία του ως προς τη φοίτηση τιμωρείται σύμφωνα με το άρθρο 458 του Ποινικού Κώδικα⁵³».

Μάλιστα κατά την παράγραφο 4, η φοίτηση στα νηπιαγωγεία γίνεται υποχρεωτική σταδιακά και κατά περιοχές της χώρας που ορίζονται με κοινή απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, του Υπουργού Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και του Υπουργού Οικονομικών.

Το Δεκέμβριο του 2006, ψηφίστηκε ο νόμος για υποχρεωτική φοίτηση ενός έτους στο νηπιαγωγείο (Ν. 3518/2006, άρθρο 73, ΦΕΚ 272 τ. Α', 21.12.2006), που όριζε πως «α) Η παρ. 3 του άρθρου 3 του ν. 1566/1985 (ΦΕΚ 167 Α'), όπως τροποποιήθηκε με τις διατάξεις του άρθρου 10 παρ. 1 στοιχείο α' του ν. 2327/1995 (ΦΕΚ 156 Α'), αντικαθίσταται ως εξής: «Η φοίτηση στα νηπιαγωγεία είναι διετής και εγγράφονται σε αυτά νήπια που συμπληρώνουν την 31η Δεκεμβρίου του έτους εγγραφής ηλικία τεσσάρων (4) ετών. Η φοίτηση όσων την 31η Δεκεμβρίου του έτους

⁵³Άρθρο 458 του Π.Κ. «Όποιος με πρόθεση παραβαίνει επιτακτική ή απαγορευτική διάταξη διοικητικών νόμων τιμωρείται με πρόστιμο τουλάχιστον είκοσι χιλιάδων δραχμών [πενήντα εννέα (59,00) ευρώ.] αν η ειδική διάταξη αναφέρεται στο άρθρο αυτό ως προς την ποινική κύρωση της παράβασης».

εγγραφής συμπληρώνουν ηλικία πέντε (5) ετών είναι υποχρεωτική και στην περίπτωση αυτή έχει εφαρμογή το δεύτερο εδάφιο της παρ. 3 του άρθρου 2 του ν. 1566/1985 β) Στο τέλος της παρ. 6 του άρθρου 3 του ν.1566/1985 (ΦΕΚ 167 Α') προστίθεται εδάφιο ως ακολούθως: «Σε περιοχές που δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις ίδρυσης νηπιαγωγείου μπορεί, με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, μετά από εισήγηση του οικείου Περιφερειακού Υπηρεσιακού Συμβουλίου, να λειτουργήσει παράρτημα του πλησιέστερου προς αυτό νηπιαγωγείου.»

Αργότερα το Μάιο του 2007, κατατέθηκε νέος νόμος, όπου οριζόταν ότι «το σχολικό έτος 2007-08 μπορούν να λειτουργήσουν τμήματα νηπιαγωγείων εντός των παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών του Ν. 2345/95 (ΦΕΚ 213 Α'). Δηλαδή, έδωσε τη δυνατότητα στους δήμους να ιδρύσουν τμήματα νηπιαγωγείων. Αξιοσημείωτο είναι ότι προέβλεψε την κάλυψη των κτιριακών υποδομών με την κατασκευή ελαφρών αιθουσών, δημιουργώντας έτσι τις πλέον ακατάλληλες υποδομές (θέρμανσης, προαυλισμού κ.λπ.).

Το Σεπτέμβριο του 2008, καθώς ο νόμος για την υποχρεωτική προσχολική αγωγή προέβλεπε αυστηρές κτιριακές προϋποθέσεις, εξασφάλισαν άδεια λειτουργίας ως νηπιαγωγεία περίπου 150 ιδιωτικοί σταθμοί, από τους 250 που είχαν υποβάλλει αίτηση. Το αποτέλεσμα ήταν χιλιάδες γονείς, που είχαν αναγκαστεί να καταφύγουν στα ιδιωτικά ιδρύματα, αφού τα δημόσια δεν είχαν τη δυνατότητα να καλύψουν τις ανάγκες φοίτησης όλων αυτών των παιδιών (ανώτατος αριθμός νηπίων κατά τμήμα), ειδοποιήθηκαν να μην πάνε τα παιδιά τους στα νηπιαγωγεία, καθώς δεν διέθεταν την απαιτούμενη άδεια. Την ίδια περίοδο οι διευθυντές των νηπιαγωγείων είχαν την ενημέρωση από το Υπουργείο Παιδείας, Δια βίου μάθησης και Θρησκευμάτων, ότι εάν κάποιο νήπιο φοιτήσει σε σχολείο που δεν έχει

λάβει τελικά άδεια νηπιαγωγείου, δεν θα μπορεί να εγγραφεί την επόμενη χρονιά στο δημοτικό σχολείο.

Τον Απρίλιο του 2009, με νέα τροπολογία, την υπ' αριθμ. 683/14-4-09, που προήλθε από την πίεση των ιδιοκτητών των παιδικών σταθμών, τα κριτήρια, που το ίδιο το υπουργείο είχε θεσπίσει, έπαψαν να ισχύουν και οι παιδικοί σταθμοί που είχαν άδεια από το Υπουργείο Υγείας μπορούσαν να μετατραπούν αυτόματα σε νηπιαγωγεία, χωρίς άδεια από το Υπουργείο Παιδείας και χωρίς καν αλλαγή χρήσης.

Και τελικά το Μάιο του 2009, απεστάλη εγκύκλιος π' αριθμ. 50654/2009 σε όλα τα νηπιαγωγεία που ανέφερε ότι τα νήπια μπορούν κατ' εξαίρεση και μόνο για το σχολικό έτος 2009-10 να εγγραφούν στο δημοτικό τον Σεπτέμβρη του 2009, χωρίς να απαιτείται βεβαίωση παρακολούθησης του ενός έτους υποχρεωτικού νηπιαγωγείου. Από τη χρονιά 2010-2011 η βεβαίωση παρακολούθησης του νηπιαγωγείου αποτελεί προαπαιτούμενο για την εγγραφή των παιδιών στο δημοτικό σχολείο.

Σύμφωνα με στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας Ελλάδος (ΕΣΥΕ), τη σχολική χρονιά 2008-09 ο αριθμός των μαθητών των ιδιωτικών νηπιαγωγείων εκτινάχθηκε κατά 77,8% σε σύγκριση με το 2007-08.

Με την καθιέρωση της υποχρεωτικής φοίτησης στο νηπιαγωγείο, διαμορφώνονται οι προϋποθέσεις για συνεκτική και ενιαία υποχρεωτική εκπαίδευση σε όλα τα παιδιά που διαμένουν στην Ελλάδα και είναι ηλικίας από 5-15 ετών. Διαδραματίζει έτσι καθοριστικό ρόλο στην ανταπόκριση των νέων απέναντι στις προκλήσεις της κοινωνίας της γνώσης, αφού μπορεί να συμβάλει θετικά στην κατεύθυνση της εξασφάλισης ίσων ευκαιριών και όρων πρόσβασης όλων των μαθητών στο εκπαιδευτικό σύστημα (ισότητα ευκαιριών των παιδιών και των οικογενειών τους), όσο και στη βελτίωση

του επιπέδου της παρεχόμενης εκπαίδευσης (περιεχομένου της παιδείας) στη χώρα μας.

Η παράθεση ορισμένων στατιστικών στοιχείων σχετικά με τη φοίτηση στους φορείς της προσχολικής αγωγής κρίνεται απαραίτητη προκειμένου να διαφανούν οι τάσεις και οι δυναμικές που αναπτύσσονται σε αυτό το χώρο. Με βάση τα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας κατά την έναρξη του σχολικού-ακαδημαϊκού έτους 2005-2006 στα νηπιαγωγεία φοιτούν συνολικά 142.435 νήπια ηλικίας 4-6 ετών σε 5.715 μονάδες που απασχολούν συνολικά 11.461 νηπιαγωγούς.

Από το σύνολο των νηπίων τα 138.121 παιδιά φοιτούν σε δημόσια νηπιαγωγεία και τα 4.314 σε ιδιωτικά νηπιαγωγεία. Από το σύνολο των 138.121 νηπίων που φοιτούν στα δημόσια νηπιαγωγεία τα 56.824 είναι 4 ετών και τα 81.297 είναι 5 ετών.

Αν υποτεθεί ότι η ρύθμιση της υποχρεωτικής φοίτησης στο νηπιαγωγείο, θα εφαρμοζόταν από το σχολικό έτος 2007-2008 και με δεδομένο, ότι κατά το έτος 2002 γεννήθηκαν στην Ελλάδα συνολικά 103.569 παιδιά, που εντός του 2007 συμπληρώνουν το 5ο έτος της ηλικίας τους, μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι τουλάχιστον στο επίπεδο αυτό θα κυμαίνεται και ο αριθμός των νηπίων που θα φοιτήσουν υποχρεωτικά στα νηπιαγωγεία.

Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει, επομένως, ότι τα δημόσια νηπιαγωγεία (όπου το έτος 2005/06 φοιτούν συνολικά 138.121 νήπια 4-6 ετών) μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες από την υποχρεωτική φοίτηση των νηπίων 5 έως 6 ετών (το 2007 περί τις 103.569). Εύλογο είναι όμως ότι με την αύξηση των νηπίων 5 έως 6 ετών που φοιτούν στα νηπιαγωγεία θα περιοριστούν οι διαθέσιμες θέσεις για τη φοίτηση των νηπίων 4 έως 5 ετών (το έτος 2005/06 ανέρχονταν σε 56.824).

Ο ένας χρόνος υποχρεωτικής προσχολικής αγωγής, που ψηφίστηκε στον Ν. 3518/2006 «Αναδιάρθρωση ΤΣΜΕΔΕ, θέματα ΙΚΑ, ΟΑΕΕ, ΟΕΚ κλπ - Σχολική εκπαίδευση, Ολυμπιακό Χωριό κλπ.», κατέληξε γράμμα κενό περιεχομένου, γιατί δεν συνοδεύτηκε από τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων, όπως η κατασκευή νέων αιθουσών για νηπιαγωγεία και η πρόσληψη νηπιαγωγών.

Από τη στιγμή που το κράτος δεν δημιουργεί τις κατάλληλες υποδομές για να καλύψει τις ανάγκες όλων των παιδιών στο δημόσιο νηπιαγωγείο, το ζήτημα της υποχρεωτικής προσχολικής εκπαίδευσης θα παραμένει μετέωρο και πολλά παιδιά θα οδηγούνται στην ιδιωτική εκπαίδευση ως αναγκαστική επιλογή, αφού το νηπιαγωγείο έγινε υποχρεωτικό, αλλά, όπως φαίνεται, όχι δημόσιο.

Το νηπιαγωγείο είναι η βάση της κοινωνικοποίησης του παιδιού και ως εκ τούτου η σημασία και η σωστή εφαρμογή των προγραμμάτων λειτουργίας του είναι ιδιαίτερα σημαντική. Θα πρέπει να δοθεί έμφαση στην προσχολική εκπαίδευση και να γίνει υποχρεωτική η δίχρονη προσχολική αγωγή. Η υποχρεωτικότητα αυτή σε συνδυασμό με την αναβάθμιση του κοινωνικού ρόλου του νηπιαγωγείου, μέσα από ένα σύστημα απασχόλησης των νηπίων πέραν του κανονικού ωραρίου, θα μπορέσει να αντιμετωπίσει κατά προτεραιότητα, αποτελεσματικά, αποφασιστικά και τελεσίδικα το οξύτατο και δυσεπίλυτο πρόβλημα των εργαζομένων γονέων, σε αντιστοιχία πάντοτε με τις ανάγκες τους, ενώ ταυτόχρονα, με την εκπόνηση νέων προγραμμάτων, θα καταστεί δυνατή η αναβάθμιση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης.

2.3 ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

2.3.1. Σκοπός

Το Δημοτικό Σχολείο αποτελεί το σχολείο από το οποίο αρχίζει η κύρια σχολική αγωγή. Πρώτη η μεταρρύθμιση του Λούθηρου διακήρυξε την ανάγκη παροχής εκπαίδευσης στα ευρύτερα λαϊκά στρώματα, για θρησκευτικούς κυρίως λόγους, για να μπορούν δηλαδή οι χριστιανοί να διαβάζουν και να κατανοούν από τα ιερά βιβλία το λόγο του Θεού. Τις ιδέες όμως περί καθολικής δημόσιας εκπαίδευσης διατύπωσε συστηματικά και επέβαλε η Γαλλική Επανάσταση, η εθνοσυνέλευση της οποίας καθιέρωσε, με νόμο του 1792, τη δωρεάν παροχή της δημόσιας εκπαίδευσης στο σύνολο των πολιτών.

Από τις ιδέες αυτές και τις μεταγενέστερες κοινωνικές εξελίξεις προήρθε το Δημοτικό Σχολείο, για να αποτελέσει τη βάση και τον κορμό του εκπαιδευτικού συστήματος κάθε χώρας.

Είναι το σχολείο στο οποίο χωρίς διάκριση κοινωνικής ή επαγγελματικής προέλευσης, γίνεται εκμάθηση των βασικών σχολικών δεξιοτήτων, διευρύνεται και συστηματοποιείται ο κύκλος της γνώσης, δημιουργείται εθισμός στην άσκηση των κοινωνικών αρετών και αποκτούνται τα θεμέλια πάνω στα οποία οικοδομείται ο πνευματικός βίος, ο χαρακτήρας και το ήθος.

Είναι μεγίστη η σημασία, η οποία αποδίδεται στο Δημοτικό Σχολείο. Σε όλες τις χώρες του κόσμου, η οργάνωση, η ομαλή λειτουργία και η βελτίωσή του, αποτελούν αντικείμενο του πλέον ζωντανού κρατικού ενδιαφέροντος και θεωρούνται ως μια των πρωταρχικών υποχρεώσεων της Πολιτείας.

Σύμφωνα με το άρθρο 4 § 1 του Ν. 1566/1985, σκοπός του δημοτικού σχολείου είναι η πολύπλευρη πνευματική και σωματική ανάπτυξη των μαθητών μέσα στα πλαίσια που ορίζει

ο ευρύτερος σκοπός της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Δηλαδή ο σκοπός της σχολικής αυτής μονάδας συμπίπτει με τον ευρύτερο σκοπό της γενικής εκπαίδευσης.

Ειδικότερα, το δημοτικό σχολείο κατά το άρθρο 4 § 1 εδ. β του Ν. 1566/1985 βοηθάει τους μαθητές:

α) να διευρύνουν και να αναδιατάσσουν τις σχέσεις της δημιουργικής τους δραστηριότητας με τα πράγματα, τις καταστάσεις και τα φαινόμενα που μελετούν.

β) να οικοδομούν τους μηχανισμούς που συμβάλλουν στην αφομοίωση της γνώσης, να αναπτύσσονται σωματικά, να βελτιώνουν τη σωματική και ψυχική τους υγεία και να καλλιεργούν τις κινητικές τους ικανότητες.

γ) να κατακτούν το περιεχόμενο των βασικότερων εννοιών και να αποκτούν, βαθμιαία, την ικανότητα να ανάγονται από τα δεδομένα των αισθήσεων στην περιοχή της αφηρημένης σκέψης.

δ) να αποκτούν την ικανότητα ορθής χρήσης του προφορικού και γραπτού λόγου.

ε) να εξοικειώνονται βαθμιαία με τις ηθικές, θρησκευτικές, εθνικές, ανθρωπιστικές και άλλες αξίες και να τις οργανώνουν σε σύστημα αξιών και

στ) να καλλιεργούν το αισθητικό τους κριτήριο, ώστε να μπορούν να εκτιμούν τα έργα της τέχνης και να εκφράζονται ανάλογα, μέσα από τα δικά τους καλλιτεχνικά δημιουργήματα.

2.3.2. Φοίτηση παιδιών

Κατά την παράγραφο 2, η φοίτηση στο δημοτικό σχολείο είναι εξαετής και περιλαμβάνει τις τάξεις Α`, Β`, Γ`, Δ`, Ε` και Στ`. Στην Α` τάξη του δημοτικού σχολείου εγγράφονται μαθητές που συμπληρώνουν την 31η Δεκεμβρίου του έτους εγγραφής ηλικία έξι (6) ετών. Η ηλικία των παιδιών αποδεικνύεται από ληξιαρχική πράξη γέννησης.

Για την εγγραφή στην Α` τάξη απαιτούνται σύμφωνα με το άρθρο 7 § 3 του Π.Δ. 201/1998:

α. Πιστοποιητικά γέννησης, Δήμου ή Κοινότητας για την εγγραφή του μαθητή στα οικεία μητρώα ή δημοτολόγια, το οποίο εκδίδεται το τελευταίο πριν από την εγγραφή τρίμηνο και στο οποίο αναγράφεται ολογράφως και αριθμητικώς η ημερομηνία γέννησης.

β. Επίδειξη του βιβλιαρίου υγείας του μαθητή, ή προσκόμιση άλλου στοιχείου, στο οποίο φαίνεται ότι έγιναν τα προβλεπόμενα εμβόλια.

γ. Πιστοποιητικό οδοντολογικής εξέτασης.

δ. Αποδεικτικό στοιχείο από το οποίο, κατά την κρίση του διευθυντή του σχολείου, φαίνεται η διεύθυνση κατοικίας του μαθητή.

ε. Πιστοποιητικό καρδιολογικής και οφθαλμολογικής εξέτασης.

στ. Βεβαίωση Παρακολούθησης Νηπιαγωγείου.

Στους μαθητές που αποφοιτούν από το δημοτικό σχολείο χορηγείται τίτλος που χρησιμεύει για την εγγραφή στο γυμνάσιο, ο τύπος του οποίου καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων.

2.3.3. Κατάταξη δημοτικών σχολείων

Όπως ορίζεται στις παραγράφους 4, 5, 6, τα δημοτικά σχολεία, ανάλογα με τον αριθμό των οργανικών θέσεων των δασκάλων, είναι μονοθέσια έως εξαθέσια ή δωδεκαθέσια. Κατ' εξαίρεση, είναι δυνατή η λειτουργία επταθέσιων έως και ενδεκαθέσιων δημοτικών σχολείων, όταν το επιβάλλουν ο αριθμός των μαθητών, οι διατιθέμενοι χώροι διδασκαλίας και αποστάσεις μεταξύ των σχολείων.

Η οργανικότητα των δημοτικών σχολείων προσδιορίζεται από την αναλογία είκοσι πέντε (25) μαθητών προς ένα (1) δάσκαλο για τα μονοθέσια και διθέσια και για τα λοιπά τριάντα (30) μαθητών προς ένα (1) δάσκαλο.

Η ίδρυση και προαγωγή των δημοτικών σχολείων και η ανάλογη αύξηση των οργανικών θέσεων των δασκάλων γίνονται με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων και Υπουργού Οικονομικών.

Η κατάργηση, ο υποβιβασμός και, με την επιφύλαξη της παρ. 13, η συγχώνευση δημοτικών σχολείων και η ανάλογη μείωση των οργανικών θέσεων δασκάλων, καθώς και η διαίρεση δημοτικών σχολείων και η μεταφορά της έδρας τους, γίνονται με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων.

2.3.4.Λειτουργία δημοτικών σχολείων

Τα σπουδαιότερα ζητήματα σχετικά με τη λειτουργία των σχολείων ρυθμίζονται με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, και είναι θέματα σχετικά με:

- α) την οργάνωση και λειτουργία των δημοτικών σχολείων,
- β) την εγγραφή, μετεγγραφή και κατάταξη των μαθητών.
- γ) την έναρξη και λήξη του σχολικού και διδακτικού έτους,
- δ) τη διαδικασία, τους λόγους και τα όργανα που αποφασίζουν τη διακοπή των μαθημάτων, τη συμπλήρωση τους και με παράταση του διδακτικού έτους, καθώς και κάθε άλλη λεπτομέρεια,
- ε) τα διδασκόμενα μαθήματα και τα εβδομαδιαία ωρολόγια και αναλυτικά προγράμματα,
- στ) την αξιολόγηση των μαθητών, την οργάνωση της μαθητικής ζωής και το γενικό πλαίσιο των σχολικών εκδηλώσεων και
- ζ) κάθε άλλη λεπτομέρεια σχετική με τη λειτουργία των δημοτικών σχολείων.

Τα Ωρολόγια και αναλυτικά προγράμματα των δημοτικών σχολείων ορίζονται με Προεδρικά Διατάγματα, τα οποία εκδίδονται για το σκοπό αυτό. Παρεμβάσεις και ειδικές ρυθμίσεις που αφορούν τα ωρολόγια και αναλυτικά προγράμματα μπορούν να γίνονται με υπουργικές αποφάσεις. (άρθρο 10 § 1 του Π.Δ. 201/1998).

Το εβδομαδιαίο ωρολόγιο πρόγραμμα κατά το άρθρο 10 § 3 Α του Π.Δ. συντάσσεται το πρώτο δεκαήμερο του Σεπτεμβρίου από το Διευθυντή σε συνεργασία με το διδακτικό προσωπικό και υποβάλλεται σε τρία αντίγραφα στο Σχολικό Σύμβουλο για θεώρηση, ο οποίος επιστρέφει ένα θεωρημένο αντίγραφο στο σχολείο και ένα στέλνει για ενημέρωση στον αρμόδιο Προϊστάμενο της Διεύθυνσης ή του Γραφείου Εκπαίδευσης.

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων και Οικονομικών μπορεί να συγχωνεύονται μονοθέσια, διθέσια και τριθέσια δημοτικά σχολεία σε τετραθέσια και πάνω. Οι τάξεις των πολυθέσιων αυτών σχολείων μπορεί να λειτουργούν στις έδρες των συγχωνευόμενων σχολείων, όπως θα ορίζεται ειδικότερα με την παραπάνω απόφαση. Με όμοια απόφαση μπορεί να συγχωνεύονται, κατά περιοχή, μονοθέσια δημοτικά σχολεία, στα οποία ο αριθμός των μαθητών που φοιτούν είναι κάτω από δεκαπέντε (15), σε ένα κεντρικό δημοτικό σχολείο.

Οι μαθητές μεταφέρονται δωρεάν από τις έδρες των συγχωνευόμενων σχολείων στις οριζόμενες έδρες λειτουργίας των τάξεων ή στις έδρες των κεντρικών δημοτικών σχολείων. Η μεταφορά των μαθητών γίνεται, ύστερα από απόφαση του νομάρχη, με τα συνήθη συγκοινωνιακά μέσα ή και με μίσθωση ιδιωτικών μεταφορικών μέσων. Επίσης μπορεί να γίνεται με ιδιωτικά λεωφορεία με τη φροντίδα και ευθύνη του Εθνικού Ιδρύματος Νεότητας ή των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.).

2.3.5. Συγχωνεύσεις - Ιδρύσεις

Πρόσφατα μάλιστα, κατά το διδακτικό έτος 2010-2011, με δελτίο τύπου του Υπουργείου Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων ανακοινώθηκαν συνενώσεις - ιδρύσεις Σχολικών Μονάδων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης για τη σχολική χρονιά 2011 - 2012, στα πλαίσια μιας συστηματικής προσπάθειας του Υπουργείου για τον εξορθολογισμό του σχολικού χάρτη με εκτεταμένες συνενώσεις σχολείων σε ολόκληρη την Επικράτεια, με δεδομένη την διοικητική μεταρρύθμιση του «Καλλικράτη» που διευκολύνει τη διαδικασία αυτή.

Σύμφωνα με την ανακοίνωση του Υπουργείου Παιδείας συνολικά 1.933 σχολεία συγχωνεύτηκαν για να προκύψουν 877 νέα, από το σύνολο των 16.000 σχολικών μονάδων. Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση μόνο συνενώθηκαν 1.523 σχολεία και προέκυψαν 672 νέα σχολεία. Άλλαξε λοιπόν ο χάρτης της εκπαίδευσης, καθώς μετά τις ανακοινώσεις του υπουργείου Παιδείας για τις συγχωνεύσεις έκλεισαν 1.056 σχολικές μονάδες.

Σύμφωνα με το Υπουργείο, η δημιουργία Σχολικών Κέντρων και Πολυδύναμων Σχολικών Μονάδων σχεδιάστηκε αυστηρώς με Παιδαγωγικά κριτήρια, υπηρετώντας τον μαθητή και την εκπαιδευτική κοινότητα. Βασικοί στόχοι του εγχειρήματος ήταν η ποιοτική αναβάθμιση της παρεχόμενης εκπαίδευσης, ο εξορθολογισμός στη διασπορά των σχολικών μονάδων και ο εκσυγχρονισμός των υποδομών, ώστε να διευκολύνεται και να υποστηρίζεται η εφαρμογή καινοτόμων μεθόδων διδασκαλίας για όλους τους μαθητές της επικράτειας.

Αναλυτικότερα, ο βασικός παιδαγωγικός στόχος του νέου οργανωτικού σχεδιασμού είναι να υπάρχει ένας δάσκαλος ανά τάξη στα Δημοτικά σχολεία, καθώς και ικανός αριθμός μαθητών ανά τάξη. Τα οφέλη που προκύπτουν είναι ότι με τον τρόπο αυτό διευκολύνεται η οργάνωση των

Πολυδύναμων Σχολικών Κέντρων σε Ολοήμερα Σχολεία, υποστηρίζεται η λειτουργία τμημάτων ένταξης και ενισχυτικής διδασκαλίας και υλοποιούνται επαρκέστερα και αρτιότερα καινοτόμες δράσεις και πρωτοποριακά προγράμματα διδασκαλίας.

Στόχος λοιπόν του Υπουργείου ήταν τα δημοτικά σχολεία να γίνουν στην πλειοψηφία τους δωδεκαθέσια ή, όπου αυτό δεν ήταν εφικτό, εξαθέσια, ώστε και οι εκπαιδευτικοί να έχουν πλήρες πρόγραμμα στα σχολεία αυτά, αλλά και η κάθε τάξη να έχει το δάσκαλό της, καθώς και τους απαραίτητους εκπαιδευτικούς ειδικοτήτων (γυμναστές, καθηγητές ξένων γλωσσών κ.ά.), ενώ υπογραμμίζεται ότι τα δωδεκαθέσια δημοτικά σχολεία γίνονται αυτομάτως και ολοήμερα.

Με αυτόν τον τρόπο δημιουργήθηκαν εξαθέσια και δωδεκαθέσια δημοτικά σχολεία εκεί όπου οι μαθητικές ανάγκες το υπαγόρευαν. Ιδρύθηκαν σχολεία, ακολουθώντας τα δημογραφικά στοιχεία του μαθητικού δυναμικού, με βασική προτεραιότητα το μαθητή και τις ανάγκες της τάξης. Στα μεγάλα αστικά κέντρα, όπως της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, οι συνενώσεις αφορούσαν κυρίως στα συστεγαζόμενα σχολεία, ενώ στην περιφέρεια δόθηκε έμφαση στις συνενώσεις ολιγοθέσιων σχολείων, μόνο εκεί όπου οι συνθήκες το επέτρεπαν.

Οι συνενώσεις δεν επέφεραν αύξηση του αριθμού των μαθητών ανά τμήμα πέραν του μέχρι σήμερα επιτρεπτού. Αντίθετα στα συνενωμένα σχολεία ο αριθμός των μαθητών σε κάθε τμήμα δεν θα ξεπερνά τα 25 παιδιά στην Πρωτοβάθμια και τα 25 + 10% στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

Οι συνενώσεις δεν οδήγησαν σε υπερμεγέθη σχολεία. Ο συνολικός αριθμός των μαθητών στα υπό συνένωση σχολεία δεν ξεπερνά τα 400 παιδιά. Υπάρχουν ελάχιστες περιπτώσεις -6 πανελλαδικώς- σχολείων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, όπου τα σχολεία που προκύπτουν από τις συνενώσεις, έχουν

αριθμό μαθητών από 400 και άνω, αλλά χωρίς να ξεπερνούν τους 500.

Τα μικρά σχολεία, (μονοθέσια, διθέσια, τετραθέσια), όπου τα παιδιά δεν εκπαιδεύονταν σωστά με αποκλειστική ταξική διδασκαλία και με πλήρες πρόγραμμα καταργήθηκαν στην πλειοψηφία τους. Θα αποφευχθούν λοιπόν φαινόμενα μη σωστής κοινωνικοποίησης των παιδιών σε ένα κλειστό περιβάλλον με λίγους μαθητές και έναν εκπαιδευτικό, που θα πρέπει να προσαρμόζει τη διδασκαλία του σε δύο ή και τρεις τάξεις ταυτόχρονα.

Στην διαδικασία των συνενώσεων προσμετρήθηκαν τα δημογραφικά στοιχεία κάθε περιοχής (ρυθμός μείωσης των μαθητών), η χιλιομετρική απόσταση που καλούνταν να διανύσει ο κάθε μαθητής (όχι παραπάνω από 10 χιλιόμετρα ή μετακίνηση μισής ώρας σε συνάρτηση με το γεωγραφικό ανάγλυφο και τις καιρικές συνθήκες της κάθε περιοχής), καθώς και οι κτιριακές υποδομές (εγκαταστάσεις, εξοπλισμός κ.α.) στο σχολείο μετακίνησης. Στο πλαίσιο αυτό, οι νέες πολυδύναμες σχολικές δομές, οι οποίες επιλέχθηκαν βάσει των αρτιότερων κτιριακών εγκαταστάσεων-υποδομών, θα λειτουργήσουν από τη νέα σχολική χρονιά, 2011-2012 ως Ενιαία Σχολική Μονάδα και όχι ως παράρτημα.

Στον σχεδιασμό τέθηκαν αυστηρά κριτήρια όχι μόνο στην επιλογή των σχολικών μονάδων που συνενώθηκαν αλλά και αυτών που εξαιρέθηκαν. Συγκεκριμένα, εξαιρέθηκαν από το πρόγραμμα συνενώσεων τα σχολεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης των απομονωμένων και απομακρυσμένων ορεινών και νησιώτικων περιοχών της χώρας, στις οποίες οι αποστάσεις, οι καιρικές και οι συγκοινωνιακές συνθήκες δεν διασφαλίζουν τις παιδαγωγικές προϋποθέσεις για την ασφαλή και άνετη μεταφορά των μαθητών.

Οι αντιδράσεις όμως ήταν πολλές, καθώς με αυτό τον τρόπο μειώθηκαν κατά πολύ οι σχολικές μονάδες της χώρας.

Αποκλεισμοί δρόμων, καταλήψεις σχολείων, αλλά και εισβολές στις Περιφερειακές διευθύνσεις ήταν λίγα από τα μέτρα των μαθητών, γονέων, εκπαιδευτικών και τοπικών φορέων στο νέο σχολικό χάρτη της χώρας.

Εκτός από του παιδαγωγικούς λόγους του Υπουργείου, υπάρχει και η άλλη όψη του νομίσματος, καθώς ο βασικός λόγος των συγχωνεύσεων ήταν καθαρά λογιστικός, λόγω των δύσκολων οικονομικών καιρών που διανύει η χώρα μας. Με αυτόν τον τρόπο θα εξοικονομηθούν πόροι, θα περικοπούν οι δημόσιες δαπάνες, με τη μείωση των οργανικών και λειτουργικών θέσεων εργασίας εκπαιδευτικών και τη μείωση των λειτουργικών εξόδων των εκπαιδευτικών μονάδων. Με τη λογική των επιχειρούμενων συγχωνεύσεων, δηλαδή με το «στοίβαγμα» των μαθητών σε τριαντάρια τμήματα, με την ταλαιπωρία μετακίνησης των παιδιών των υποβαθμισμένων πλέον περιοχών και με την εργασιακή ανασφάλεια των εκπαιδευτικών, δεν υποστηρίζεται σε καμία περίπτωση η δημόσια δωρεάν Παιδεία.

Αναλυτικά πριν από όλα είναι φανερό ότι οι συγχωνεύσεις θα προσθέσουν νέα εμπόδια στην μόρφωση των παιδιών κυρίως από τα φτωχά - λαϊκά στρώματα. Θα δημιουργηθούν πολυπληθή σχολεία από άποψη μαθητικού δυναμικού με λιγότερο εκπαιδευτικό προσωπικό. Αποτέλεσμα θα είναι η δημιουργία ενός απρόσωπου παιδαγωγικού περιβάλλοντος με μειωμένη ή εντελώς αδύνατη δυνατότητα πραγματικής επικοινωνίας ανάμεσα στον εκπαιδευτικό και τον μαθητή και ανάμεσα στον εκπαιδευτικό και τον γονιό.

Στις διάφορες τάξεις και τμήματα του σχολείου θα συσσωρευτεί ένας μεγάλος αριθμός μαθητών με αποτέλεσμα την αδυναμία εξατομικευμένης διδασκαλίας για τις περιπτώσεις εκείνων των μαθητών που έχουν ανάγκη για κάτι τέτοιο. Είναι αμφίβολο αν μπορεί μέσα σε αυτές τις συνθήκες να διατηρηθεί η αναλογία 1-25 μαθητές σε κάθε τμήμα για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση και 1-25 συν 10% για

τη δευτεροβάθμια, όπως υποστηρίζει η ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας, την ώρα μάλιστα που σε πολλά σχολεία ο αριθμός των αιθουσών δεν θα φτάνει να στεγάσει τα διάφορα τμήματα με βάση αυτούς τους αριθμούς.

Το αποτέλεσμα θα είναι ένα σχολείο που από άποψη υλικοτεχνικών υποδομών θα θυμίζει τη δεκαετία του 1950. Ένα εντελώς υποτυπώδες σχολικό δίκτυο για την επαρχία, το οποίο θα έχει ως άμεση και σοβαρή συνέπεια την αύξηση της σχολικής διαρροής και από την άλλη δημιουργία «σχολείων – μαμούθ» που θα λειτουργούν ως «αποθήκες» μαθητών και εκπαιδευτικών. Η κατάργηση των μικρών σχολικών μονάδων ισοδυναμεί με αφανισμό της εκπαίδευσης της επαρχίας και απώλεια της ελπίδας για χιλιάδες μαθητές της περιφέρειας, προκειμένου να ξεφύγουν από την υπανάπτυξη.

Χιλιάδες παιδιά θα αναγκαστούν να μετακινούνται σε όμορες περιοχές, γεγονός που σε πολλές περιπτώσεις θα απαιτεί και τη μεταφορά τους με ναυλωμένα λεωφορεία και ταξί. Στην χώρα μας υπάρχουν πάρα πολλά χωριά απομονωμένα, ορεινά, που λειτουργούν με πολύ λίγους μαθητές, και αυτό θα είναι πάρα πολύ δύσκολο για την μετακίνηση των μαθητών, αλλά και για την αποδοτικότητα, όσον αφορά στην εργασία των εκπαιδευτικών είτε μόνιμων είτε αναπληρωτών.

Τα μέχρι και δέκα χιλιόμετρα που θα πρέπει να διανύσει ο μαθητής δυο φορές καθημερινά θα πρέπει να συσχετισθούν με τις κυκλοφοριακές συνθήκες των μεγάλων αστικών κέντρων και με τις συνθήκες του οδικού δικτύου της επαρχίας, ειδικά κατά τη χειμερινή περίοδο.

Οι μετακινήσεις θα παρουσιάσουν στην πορεία και άλλα προβλήματα καθώς ανατίθενται στους «Καλλικρατικούς Δήμους», οι περισσότεροι από τους οποίους είναι υπερχρεωμένοι και ξεκινούν τη νέα πορεία τους με σημαντική μείωση των δαπανών τους. Είναι αμφίβολο αν οι περισσότεροι απ' αυτούς θα μπορέσουν ν' ανταποκριθούν σε

πολυδάπανες καθημερινές μετακινήσεις μαθητών. Αναμφίβολα λοιπόν θα οδηγηθούμε σε ανταποδοτικούς φόρους από την πλευρά των δήμων ή σε φορολόγηση των ίδιων των γονέων για τη μεταφορά των παιδιών τους.

Σβήνει λοιπόν το σχολείο της γειτονιάς, ανατρέποντας με αυτόν τον τρόπο την καθημερινότητα εκατοντάδων χιλιάδων οικογενειών μαθητών αλλά και εκπαιδευτικών. Μακροπρόθεσμα σίγουρα θα εμφανιστούν φαινόμενα αστικοποίησης, καθώς πολλές θα είναι οι οικογένειες, που θα αναγκαστούν να μετακομίσουν στα όμορα αστικά κέντρα, ώστε να αποφευχθεί η ταλαιπωρία των παιδιών τους. Σβήνει ακόλουθα και η περιφέρεια.

Ακόμα οι αλλαγές αυτές όπως είναι αυτονόητο, συμπαρασύρουν και τις αλλαγές στις εργασιακές σχέσεις των καθηγητών και των δασκάλων. Σε αυτό το μοντέλο του σχολείου δεν χωρά σταθερή και πλήρης απασχόληση των εκπαιδευτικών.

Οι συγχωνεύσεις θα επιφέρουν την παραπέρα χειροτέρευση των όρων εργασίας των εκπαιδευτικών σε πολλά επίπεδα. Από την υποβαθμισμένη καθημερινότητα μέσα σε κτίρια που ουσιαστικά στοιβάζονται εκπαιδευτικοί και μαθητές μέχρι την αναγκαστική μετακίνησή τους σε άλλα σχολεία του ίδιου ή διαφορετικού νομού με αποτέλεσμα την αναστάτωση της προσωπικής και οικογενειακής τους ζωής.

Φυσικά με αυτόν τον τρόπο θα υπάρξει και παραπέρα μείωση των διορισμών στην εκπαίδευση και αύξηση της ανεργίας των πτυχιούχων ειδικά των Παιδαγωγικών Τμημάτων που η επαγγελματική τους απορρόφηση έως τώρα ήταν σχετικά γρήγορη. Στους πτυχιούχους των καθηγητικών σχολών απλά θα μεγαλώσει ακόμα περισσότερο τη χρόνια ανεργία τους.

Συμπερασματικά λοιπόν το πρόσφατο μέτρο των συγχωνεύσεων - καταργήσεων σχολείων έχει δύο όψεις. Σίγουρα υπηρετούνται παιδαγωγικοί σκοποί στα μεγάλα σχολεία και προωθείται το μοντέλο του Σύγχρονου Σχολείου

αλλά από την άλλη πλευρά οι απώλειες στην πορεία είναι πολλές και ποίκιλλες. Το κοινωνικό αντίκτυπο στην ελληνική περιφέρεια και στις εκατοντάδες οικογένειες μαθητών και εκπαιδευτικών μόνο να το εικάσουμε μπορούμε και το πέρας του χρόνου με την εφαρμογή του μέτρου θα δείξει την νέα πραγματικότητα, που εγκαθιδρύεται.

2.4 ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Η παγκοσμιοποίηση, η πολυπολιτισμικότητα, η αύξηση των πληροφοριών και των γνώσεων αλλά και η αλλαγή στο χώρο της οικογένειας δημιούργησαν νέες συνθήκες και ανάγκες εκπαίδευσης⁵⁴. Το σχολείο, ως ένας κατεξοχήν κοινωνικός θεσμός, δεν μπορεί να παραμείνει αναλλοίωτο μπροστά στις ραγδαίες αλλαγές της κοινωνίας μας. Οι νέες κοινωνικές συνθήκες καθιστούν προφανέστατα την ανάγκη μιας ριζικής αναμόρφωσης του εκπαιδευτικού συστήματος που να περιλαμβάνει νέες συνθήκες σχολικής ζωής και διαδικασίες μάθησης, νέα γνωστικά αντικείμενα, αναβαθμισμένες υποδομές και αναπροσαρμοσμένο ωρολόγιο πρόγραμμα⁵⁵.

Έτσι το ελληνικό σχολείο βρίσκεται σήμερα μπροστά σε μια πραγματικότητα που το αναγκάζει να διευρύνει το πεδίο δράσης του με στόχο την προσαρμογή του στις σύγχρονες ανάγκες. Ένα σχολείο που μπορεί να λειτουργήσει προς την κατεύθυνση αυτή και να καλύψει τις απαιτήσεις της σημερινής κοινωνίας είναι το Ολοήμερο σχολείο.

Σύμφωνα με το Ν. 2525/1997 «Ενιαίο Λύκειο, πρόσβαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση κλπ.» καθιερώθηκε ο θεσμός του ολοήμερου νηπιαγωγείου και δημοτικού σχολείου, το οποίο έχει έντονο εκπαιδευτικό και κοινωνικό περιεχόμενο.

Το Ολοήμερο σχολείο είναι το σχολείο που λειτουργεί σε όλο το διάστημα της ημέρας και καλύπτει όχι μόνο την τυπική διδασκαλία αλλά και άλλες σχολικές δραστηριότητες με παιδαγωγική ωφέλεια για τα παιδιά. Εξυπηρετεί και άλλους σκοπούς, όπως κοινωνικούς, γνωστικούς και παιδαγωγικούς, συμβάλλοντας στην ολόπλευρη ανάπτυξη και αγωγή των παιδιών. Τα παιδιά σε αυτό διαθέτουν

⁵⁴ Αρβανίτη Κ. Ιωάννα, Η θεσμοθέτηση και η εξέλιξη του ολοήμερου σχολείου στην Ελλάδα, Κυρίδης Γ. Αργύρης, Τσακίριδου Ελένη, Αρβανίτη Κ. Ιωάννα, (επιμ.), *Το ολοήμερο δημοτικό σχολείο στην Ελλάδα*, Εκδόσεις Γιώργος Δαρδάνος Αθήνα, 2006, 13

⁵⁵ Κόπτης Αλέξανδρος, *Το ολοήμερο κοινωνικό σχολείο της βασικής εκπαίδευσης*, University Studio Press, 2005, 18

περισσότερο χρόνο στη διαδικασία ανάπτυξης και μάθησης στο σχολείο, το οποίο μπορεί να εξελιχθεί σε ζωτικό χώρο γνώσεων και εμπειριών.⁵⁶

Από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ελλάδα ήταν από τις τελευταίες που θεσμοθέτησε το Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο, με την έννοια της επέκτασης ή διεύρυνσης του σχολικού προγράμματος πέραν του συμβατού (κανονικού) ωραρίου λειτουργίας του. Πρόκειται για έναν τύπο σχολείου διαφορετικό από το συμβατό, το οποίο καλείται να καλύψει προσδοκίες και ανάγκες που σχετίζονται με τις νέες κοινωνικές, εκπαιδευτικές, πολιτισμικές, οικονομικές και πολιτικές συνθήκες και εξελίξεις⁵⁷.

2.4.1.Οι λόγοι που οδήγησαν στην καθιέρωσή του

Οι βασικοί λόγοι που επέβαλλαν την καθιέρωση του ολοήμερου σχολείου είναι, εκτός από την κρίση του σχολικού θεσμού που δεν ανταποκρίνεται στις σημερινές κοινωνικές απαιτήσεις, κοινωνικοί λόγοι, όπως οι μεταβολές που έχουν επέλθει στην σύγχρονη οικογένεια και επιβάλλουν τη μετουσίωση του σχολείου⁵⁸.

Η μετάβαση από τη διευρυμένη οικογένεια στην πυρηνική και η έξοδος της γυναίκας στην αγορά εργασίας, καθώς και η μείωση των διαπροσωπικών σχέσεων και επικοινωνίας επιτάσσουν τη μέριμνα για τα παιδιά των οποίων οι γονείς εργάζονται, την ελάφρυνση της οικογένειας από τα «σχολικά βάρη», όπως είναι η προετοιμασία των μαθημάτων της επόμενης ημέρας, αλλά και

⁵⁶ Αγγελοπούλου Δέσποινα, Ολοήμερο σχολείο, Ίδρυση - Εξέλιξη - Προβλήματα και Προβληματισμοί, Λουκέρης Διονύσιος, (επιμ.), *Ολοήμερο σχολείο, θεωρία, πράξη και αξιολόγηση*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 2005, 83

⁵⁷ Χαραλαμπάκης Κωνσταντίνος, Διερεύνηση του κοινωνικού και παιδαγωγικού ρόλου του ολοήμερου δημοτικού σχολείου, Πανελλαδική έρευνα με τις απόψεις γονέων και εκπαιδευτικών, Ημερίδα 26 Μαΐου 2008, Γιάννενα

⁵⁸ Αγγελοπούλου Δέσποινα, Ολοήμερο σχολείο, Ίδρυση - Εξέλιξη - Προβλήματα και Προβληματισμοί, Λουκέρης Διονύσιος, (επιμ.), *Ολοήμερο σχολείο, θεωρία, πράξη και αξιολόγηση*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 2005, 77

την παροχή αντισταθμιστικής αγωγής σε παιδιά οικογενειών με χαμηλό οικονομικό και πολιτιστικό επίπεδο.

Αλλά και η εισροή πολιτισμικών και γλωσσικών μειονοτήτων εξαιτίας της έλευσης μεταναστευτικών και προσφυγικών μονάδων⁵⁹, λειτούργησε υπέρ της καθιέρωσης του ολοήμερου σχολείου. Οι μαθητές αυτοί θα πρέπει να ενσωματωθούν στην ελληνική πραγματικότητα και το σχολείο θα πρέπει να αποτελέσει χώρο κοινωνικοποίησης και ολόπλευρης ανάπτυξης της προσωπικότητας του ατόμου και να καλλιεργήσει τη διαπολιτισμική επικοινωνιακή ικανότητα ως μέσο καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού⁶⁰. Στο ολοήμερο σχολείο οι μαθητές βιώνουν την κοινωνική πραγματικότητα και μέσα από σχέδια εργασίας μπορούν να μάθουν να αξιοποιούν τις γλωσσικές και πολιτισμικές εμπειρίες τους και να σέβονται το διαφορετικό.

Στον χώρο της εκπαίδευσης επικρατούν νέες μέθοδοι διδασκαλίας, νέες εκπαιδευτικές αντιλήψεις και νέα εκπαιδευτική διδασκαλία. Το σύγχρονο σχολείο λοιπόν θα πρέπει να υπηρετεί υψηλούς παιδαγωγικούς στόχους, όπως το να αξιοποιήσει παιδαγωγικά την παράταση του χρόνου παραμονής των μαθητών στο σχολείο με την πλήρη ευθύνη και εποπτεία των εκπαιδευτικών, διαμορφώνοντας συνθήκες για στηρικτική και ενισχυτική διδασκαλία σ' αυτούς. Την ένταξη δημιουργικών δραστηριοτήτων και νέων μαθημάτων, τη συμμετοχή των μαθητών σε δραστηριότητες εμπέδωσης και διεύρυνσης της γνώσης, την ενίσχυση και διευκόλυνση των διαπροσωπικών σχέσεων και εμπειριών τους, την ενίσχυση της αυτενέργειας και αυτονόμησής τους, τη στήριξη της σχέσης σχολείου και γονέων και δημιουργία περιβάλλοντος

⁵⁹ Αρβανίτη Κ. Ιωάννα, Η θεσμοθέτηση και η εξέλιξη του ολοήμερου σχολείου στην Ελλάδα, Κυρίδης Γ. Αργύρης, Τσακιρίδου Ελένη, Αρβανίτη Κ. Ιωάννα (επιμ.), *Το ολοήμερο δημοτικό σχολείο στην Ελλάδα*, Εκδόσεις Γιώργος Δαρδάνος, Αθήνα, 2006, 14

⁶⁰ Καγκά Ευαγγελία, Η δημιουργική αξιοποίηση της πολυμορφίας, γλωσσικής και διαπολιτισμικής, στο Ολοήμερο Σχολείο, Σακκά Βασίλη (επιμ.), *Ολοήμερα Δημοτικά Σχολεία, όραμα και πραγματικότητα, λειτουργία και προβλήματα, προσανατολισμοί και προσδοκίες*, Εκδόσεις Άτραπος, Αθήνα, 2005, 55

με όρους ασφάλειας και δημιουργικής αξιοποίησης του χρόνου τους.

Από τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι το ολοήμερο σχολείο απαντά στους γονείς που θέλουν ένα οργανωμένο σχολείο, που να στηρίζει και να μορφώνει το παιδί και να στέκεται δίπλα στην εργαζόμενη οικογένεια, της οποίας προστατεύει το εισόδημα, αφού την απαλλάσσει από την οικονομική επιβάρυνση και τη φροντίδα αναζήτησης εκτός σχολείου πρόσθετου εκπαιδευτικού έργου.

2.4.2.Ολοήμερο νηπιαγωγείο

Με το άρθρο 3 του νόμου 2525/1997 "Ενιαίο Λύκειο, Πρόσβαση των αποφοίτων του στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, Αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και άλλες διατάξεις" ορίζεται πως σκοπός του ολοήμερου νηπιαγωγείου είναι η αναβάθμιση της προσχολικής αγωγής και η ολοκληρωμένη προετοιμασία των νηπίων για το Δημοτικό Σχολείο, η ενίσχυση του ρόλου της κρατικής μέριμνας με στόχο τη μείωση των μορφωτικών και κοινωνικών διακρίσεων και η εξυπηρέτηση των εργαζόμενων γονέων.

Το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο εξυπηρετεί παιδαγωγικούς και κοινωνικούς σκοπούς και συμβάλλει στην προώθηση ισότιμων ευκαιριών πρόσβασης στην αγορά εργασίας για τους γονείς, που απελευθερώνονται από την ανάγκη φροντίδας των παιδιών τους, στην εξασφάλιση ίσης αφετηρίας και ευκαιριών για το μέλλον, στην άμβλυνση των κοινωνικών και μορφωτικών διαφορών.

Πρωθεί επίσης τη δημιουργία συνθηκών για τη μελλοντική καταπολέμηση της σχολικής αποτυχίας, αφού συμβάλλει στην ψυχοκινητική, κοινωνικοσυναισθηματική, αισθητική, νοητική ανάπτυξη του νηπίου και στην καλλιέργεια των κινητικών και νοητικών δεξιοτήτων του.

Το πρόγραμμα του ολοήμερου νηπιαγωγείου το οποίο ορίζεται από τα προγράμματα σπουδών του Νηπιαγωγείου,

είναι ενιαίο με συνέχεια και συνάφεια και περιλαμβάνει δραστηριότητες: α) Νοητικής ανάπτυξης, όπως γλώσσα, μαθηματικά, φυσικές επιστήμες, στοιχεία ιστορίας, γεωγραφίας κ.α. β) Κοινωνικής και συναισθηματικής ανάπτυξης, όπως δραστηριότητες οικοδόμησης σχέσεων εμπιστοσύνης, συνεργατικότητας, αλληλοσεβασμού, ένταξης στην ομάδα κ.α. γ) Αισθητικής, όπως εικαστικά, μουσική, κουκλοθέατρο, θεατρικό παιχνίδι, δραματοποίηση, κ.λ.π. δ) Κινητικής ανάπτυξης, όπως αθλοπαίδιες, ρυθμικά παιχνίδια, χορός κ.α. ε) Καινοτόμα γνωστικά αντικείμενα, όπως περιβαλλοντική εκπαίδευση, αγωγή υγείας, διαπολιτισμική εκπαίδευση, ολυμπιακή παιδεία κ.α. ζ) Χρήση Η/Υ στην εκπαιδευτική διαδικασία

Το ολοήμερο Νηπιαγωγείο λειτουργεί επί οκτώ (8) ώρες τουλάχιστον ημερησίως. Σε κάθε Ολοήμερο Νηπιαγωγείο τοποθετούνται και υπηρετούν δύο νηπιαγωγοί, μόνιμοι ή αναπληρωτές.

Με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, καθορίζεται το πρόγραμμα διδασκαλίας και δημιουργικής απασχόλησης, που εφαρμόζεται στο Ολοήμερο Νηπιαγωγείο, καθώς και το ωράριο εργασίας, τα καθήκοντα και οι υποχρεώσεις των νηπιαγωγών του ολοήμερου Νηπιαγωγείου. Με όμοια απόφαση, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση των Διευθύνσεων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, μετατρέπονται σταδιακά τα λειτουργούντα Νηπιαγωγεία σε ολοήμερα Νηπιαγωγεία, εφόσον εξασφαλίζονται οι προϋποθέσεις λειτουργίας αυτών σε διδακτικό προσωπικό και υλικοτεχνική υποδομή.

Οι Υπουργικές Αποφάσεις και οι Νόμοι, που είναι σχετικά με τη λειτουργία του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου είναι οι ακόλουθοι.: α) Ν. 2525/1997, (ΦΕΚ 188/1997, τ. Α΄): «Ενιαίο Λύκειο, πρόσβαση των αποφοίτων του στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού

έργου και άλλες διατάξεις», β) Φ.32/190/81670/Γ1/20-7-2007, (ΦΕΚ1420/2007 τ.Β´), Υπουργική Απόφαση: «Ωρολόγιο πρόγραμμα Ολοήμερου Νηπιαγωγείου», γ) Φ.3/898/97657/Γ1/25-9-2006, (ΦΕΚ 1507/2006, τ.Β´), ΚΥΑ: «Αριθμός νηπίων ανά τμήμα στα Νηπιαγωγεία», δ) Φ.353.1/324/105657/Δ1/8-10-2002, (ΦΕΚ 1340/2000 τ.Β´), Υπουργική Απόφαση: «Καθορισμός ειδικότερων καθηκόντων, αρμοδιοτήτων των Προϊσταμένων των περιφερειακών υπηρεσιών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, των Διευθυντών και Υποδιευθυντών των Σχολικών Μονάδων και ΣΕΚ και των Συλλόγων Διδασκόντων», ε) Π.Δ. 200/ 98 (ΦΕΚ 161Α): «Οργάνωση και λειτουργία Νηπιαγωγείων», στ) Ν. 3518/2000, άρθρο 73, (ΦΕΚ 272/): «Αναδιάρθρωση των κλάδων του ταμείου συντάξεων και εργοληπτών δημοσίων έργων (Τ.Σ.Μ.Ε.Δ.Ε.) και ρύθμιση άλλων θεμάτων αρμοδιότητας του Υπ. Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας», και ζ) Φ.12/668/67296/Γ1/10-6-2010 Εγκύκλιος του Υπουργείου Παιδείας Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων: «Προγραμματισμός Εκπαιδευτικού Έργου 2009-2010».

Το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο αποτελεί έναν από τους πλέον σημαντικούς θεσμούς της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Μέσα από το πρόγραμμα των Ολοήμερων Τμημάτων, οι μικροί μαθητές προετοιμάζονται κατάλληλα τόσο μαθησιακά όσο και ψυχοσωματικά ενώ παράλληλα βρίσκουν ένα κατάλληλο και πρόσφορο περιβάλλον που τους επιτρέπει να αναπτύξουν μια σειρά δεξιότητες, αλλά και να αφομοιώσουν στάσεις και συμπεριφορές απαραίτητες για την ηλικία τους.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη των σκοπών και των στόχων του Ολοήμερου Σχολείου είναι η συνεργασία των εκπαιδευτικών και των στελεχών της εκπαίδευσης, με γνώμονα το συμφέρον των μαθητών.

Τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα η γενίκευση του ολοήμερου νηπιαγωγείου από το Υπουργείο Παιδείας αποτελεί μια προσπάθεια ουσιαστικής μεταρρύθμισης στο χώρο της

εκπαίδευσης προκειμένου να αναβαθμιστεί η ποιότητα σπουδών και να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει το σύγχρονο ελληνικό νηπιαγωγείο.

Από το πρώτο έτος λειτουργίας του θεσμού, το 1997 ξεκίνησε πιλοτικά η λειτουργία 160 ολοήμερων τμημάτων σε όλη την ελληνική επικράτεια, μέχρι και σήμερα ο αριθμός των ολοήμερων τμημάτων αυξάνεται διαρκώς. Και έτσι, ενώ αρχικά τα πρώτα ολοήμερα τμήματα απευθυνόταν σε εργαζόμενους γονείς, από το 2003 η δυνατότητα φοίτησης σε ολοήμερο τμήμα προσφέρεται σε όλους. Το ολοήμερο νηπιαγωγείο σαν θεσμός συνεχίζει να αναπτύσσεται και να αποκτά νέα δυναμική. Η λειτουργία του σε όλη την επικράτεια, ακόμη και στις πιο απομακρυσμένες περιοχές, η εδραίωσή του και η επέκτασή του είναι σημαντική στη βελτίωση της προσχολικής αγωγής.

2.4.3.Ολοήμερο δημοτικό

Κατά το άρθρο 4 του Ν. 2525/1997, καθιερώνεται η λειτουργία του ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου, σκοπός του οποίου είναι: α) η υποχρεωτική εφαρμογή του οικείου προγράμματος διδασκαλίας μαθημάτων, β) η προαιρετική εφαρμογή προγραμμάτων μελέτης των μαθημάτων της επόμενης ημέρας και προγραμμάτων δημιουργικής απασχόλησης και γ) η προαιρετική εφαρμογή προγραμμάτων ενισχυτικής διδασκαλίας σε μαθητές που παρουσιάζουν μαθησιακές δυσκολίες.

Το πρόγραμμά του περιλαμβάνει υποστηρικτική βοήθεια στην Ελληνική Γλώσσα και στα Μαθηματικά, δηλαδή μελέτη και προετοιμασία των μαθητών για τα μαθήματα της επόμενης ημέρας, από υπεύθυνο δάσκαλο. Στο πλαίσιο του εντάσσονται επίσης επιλογές των μαθητών σε μαθήματα και δραστηριότητες που αναβαθμίζουν το ρόλο του σχολείου, όπως η Ξένη Γλώσσα, η εισαγωγή στις Νέες Τεχνολογίες στην Εκπαίδευση, ο Αθλητισμός, ο Χορός, η Θεατρική Αγωγή, η Μουσική και τα Εικαστικά, αντικείμενα που διαμορφώνουν

συνθήκες ανοικτού εκπαιδευτικού περιβάλλοντος και ελκυστικότερης μάθησης.

Η θεσμοθετημένη λειτουργία των ολοήμερων δημοτικών σχολείων ξεκίνησε το σχολικό έτος 1998-1999. Ιδρύθηκαν 1000 ολοήμερα δημοτικά σχολεία και το έτος 2000 ο αριθμός τους έφτασε τα 2020. Για την εφαρμογή των πρόσθετων προγραμμάτων στα ολοήμερα Δημοτικά Σχολεία μπορεί να τοποθετούνται εξ ολοκλήρου τακτικοί εκπαιδευτικοί ή να προσλαμβάνονται προσωρινοί αναπληρωτές πλήρους ή μειωμένου ωραρίου ή να διατίθενται εκπαιδευτικοί του ίδιου ή γειτονικού σχολείου για συμπλήρωση του υποχρεωτικού εβδομαδιαίου ωραρίου διδασκαλίας ή να ανατίθεται υπερωριακή διδασκαλία σε εκπαιδευτικούς του ίδιου ή γειτονικού σχολείου.

Με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, καθορίζονται τα προγράμματα του ολοήμερου δημοτικού Σχολείου και με όμοια απόφαση, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση των Διευθύνσεων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, ορίζονται τα Δημοτικά Σχολεία που λειτουργούν ως ολοήμερα, εφόσον εξασφαλίζονται οι προϋποθέσεις λειτουργίας αυτών, μετά από συνεργασία με τους συλλόγους διδασκόντων, τους γονείς των μαθητών και τους Ο.Τ.Α..

Οι Υπουργικές Αποφάσεις και οι Νόμοι, που είναι σχετικοί με τη λειτουργία του Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου είναι: α) Ν. 2525/1997, (ΦΕΚ 188/1997, τ. Α΄) : «Ενιαίο Λύκειο, πρόσβαση των αποφοίτων του στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και άλλες διατάξεις», β) Φ.3/897/97652/Γ1/25-9-2006, (ΦΕΚ 1507/2006, τ. Β΄,) ΚΥΑ : «Αριθμός μαθητών ανά τάξη ή ανά τμήμα τάξης στο Δημοτικό Σχολείο», γ) Φ.12/773/77094/Γ1/28-7-2006, (ΦΕΚ 1139/2006, τ. Β΄), Υπουργική Απόφαση: «Αναμόρφωση Ωρολογίων Προγραμμάτων για

όλα τα 6/θ και άνω Δημοτικά Σχολεία»,
δ) Φ.20/482/95210/Γ1/9-9-2003, (ΦΕΚ 1325/12003, τ.Β'),
Υπουργική Απόφαση: «Ωρολόγιο Πρόγραμμα 1/θ, 2/θ, 3/θ,
4/θ, 5/θ Ολοήμερων Δημοτικών Σχολείων», ε)
Φ.50/76/121153/Γ1/13-11-2002, (ΦΕΚ 1471/2002, τ.Β'),
Υπουργική Απόφαση: «Ωράριο λειτουργίας 1/θ, 2/θ, 3/θ,
4/θ, 5/θ Ολοήμερων Δημοτικών Σχολείων», στ)
Φ.50/76/121153/Γ1/13-11-2002, (ΦΕΚ 1471/2002, τ.Β'),
Υπουργική Απόφαση: «Ορισμός Προγραμμάτων Σπουδών για το
μάθημα των Αγγλικών, Θεατρικής Αγωγής, Χορού, Μουσικής,
Εικαστικών, Αθλητισμού των Ολοήμερων Δημοτικών Σχολείων»,
ζ) Φ.20/482/95210/Γ1/9-9-2003, (ΦΕΚ 1325/2003, τ.Β'),
Υπουργική Απόφαση: Πρόγραμμα Σπουδών του αντικειμένου
«Νέες Τεχνολογίες στην Εκπαίδευση» του Ολοήμερου
Σχολείου, η) Φ.353.1/324/105657/Δ1/8-10-2002, (ΦΕΚ
1340/2002, τ.Β'), Υπουργική Απόφαση: «Καθορισμός
ειδικότερων καθηκόντων, αρμοδιοτήτων των Προϊσταμένων των
περιφερειακών υπηρεσιών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας
Εκπαίδευσης, των Διευθυντών και Υποδιευθυντών των
Σχολικών Μονάδων και ΣΕΚ και των Συλλόγων Διδασκόντων»,
και θ) Φ.12/725/66545/Γ1/9-6-2009 Εγκύκλιος του ΥΠ.Ε.Π.Θ.:
«Προγραμματισμός Εκπαιδευτικού Έργου 2009-2010».

Πρόσφατα όμως, σύμφωνα με την υπ' αριθ.
Φ12/520/61575/Γ1/ 30.05.2011 (ΦΕΚ 1327/16.6.2011 τ. Β')
και Φ12/530/62626/Γ1/2.6.2011 (ΦΕΚ 1345/16.6.2011 τ. Β')
Υπουργικές Αποφάσεις, θεσμοθετήθηκε η λειτουργία
ολοήμερου σχολείου μόνο σε εξαθέσια και άνω δημοτικά
σχολεία. Μάλιστα ακόμα και σε αυτά, ο ελάχιστος αριθμός
εγγεγραμμένων - φοιτούντων για τη λειτουργία του
Ολοήμερου Προγράμματος θα πρέπει να είναι τουλάχιστον
δεκαπέντε (15) μαθητές.

Στα 6/θέσια και κάτω Ολοήμερα Δημοτικά Σχολεία,
εφόσον συμπληρωθεί ο ελάχιστος απαιτούμενος αριθμός των
δεκαπέντε (15) εγγεγραμμένων - φοιτούντων στο Ολοήμερο

Πρόγραμμα, θα δίνεται η δυνατότητα λειτουργίας του, μόνο με την προϋπόθεση ότι ο συνολικός αριθμός φοιτούντων στη σχολική μονάδα είναι τουλάχιστον εξήντα (60) μαθητές. Και προκειμένου οι μαθητές να φοιτήσουν στο Ολοήμερο Πρόγραμμα των Ολοήμερων Δημοτικών Σχολείων, προϋπόθεση θα είναι οι γονείς να προσκομίσουν βεβαίωση για την εργασιακή τους κατάσταση (εργασίας ή ανεργίας).

Άλλο ένα πλήγμα λοιπόν για το δημόσιο σχολείο και την αξιοπιστία του απέναντι στους γονείς. Με αυτόν τον τρόπο και με τόσους περιορισμούς, που τίθενται από το Υπουργείο Παιδείας τα τμήματα ολοήμερου μειώνονται αισθητά ειδικά σε μικρά σχολεία (6/θεσια και κάτω).

Πλήγμα δέχτηκαν και οι εκπαιδευτικοί - δάσκαλοι αλλά και οι εκπαιδευτικοί ειδικοτήτων. Μετά από την κατάργηση εκατοντάδων σχολείων λόγω των συγχωνεύσεων αυτή η υπουργική απόφαση έβαλε τέλος στα ολοήμερα προγράμματα εκατοντάδων μικρών δημοτικών σχολείων. Το υπουργείο παιδείας με αυτή την κίνηση εξοικονόμησε περίπου 1200 ακόμα θέσεις δασκάλων.

Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τις θέσεις που εξοικονόμησε από τις συγχωνεύσεις μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το δημόσιο σχολείο συνεχώς καταρρακώνεται στο βωμό της οικονομικής κρίσης.

Το Ολοήμερο Σχολείο, λειτουργώντας ως ισχυρός θεσμός αντισταθμιστικής αγωγής, προσφέρει στους μαθητές ένα ιδιαίτερο περιβάλλον μάθησης και δημιουργικής απασχόλησης. Το πρόγραμμα των Ολοήμερων Σχολείων περιλαμβάνει μια σειρά διδακτικών αντικειμένων, κατάλληλα επιλεγμένων ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών. Το πλήρες, ποιοτικό και ολοκληρωμένο πρόγραμμα των Ολοήμερων Σχολείων προσφέρει στους μαθητές τη δυνατότητα να εμπεδώσουν καλύτερα τη διδαχθείσα ύλη αλλά και να εκφραστούν δημιουργικά σε ένα γόνιμο μαθησιακά περιβάλλον.

Οι βασικές λειτουργίες του ολοήμερου δημοτικού σχολείου, με βάση την εγκύκλιο Φ13.1/767/Γ1/884/3-9-98 είναι α) η προετοιμασία των υποχρεώσεων του μαθητή για την επόμενη μέρα από τον υπεύθυνο δάσκαλο του τμήματος, ώστε να εφαρμόζεται η αρχή της ισοτιμίας των ευκαιριών, β) ο εμπλουτισμός του προγράμματος σπουδών με νέα γνωστικά αντικείμενα και η ενίσχυση όσων διδάσκονται λίγες ώρες, όπως είναι η εικαστική αγωγή, η μουσική αγωγή, η οπτικοακουστική έκφραση, η θεατρική αγωγή, ο χορός, η κίνηση, οι αθλοπαιδιές, η περιβαλλοντική εκπαίδευση, ο πολιτισμός. Η ενασχόληση με καλλιτεχνικής φύσης αντικείμενα πρέπει να οδηγεί σε διάφορες πολιτιστικές δραστηριότητες που θα ανοίγουν το σχολείο στην κοινωνία, όπως θεατρικές παραστάσεις, εκθέσεις ζωγραφικής κ.α. γ) η αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των παιδιών επιτυγχάνεται με δημιουργικές δραστηριότητες μέσα σε ένα προστατευτικό περιβάλλον για παιδιά των οποίων οι γονείς εργάζονται πέραν του ωραρίου του συμβατικού σχολείου δ) η ομαδική σίτιση, δημιουργώντας προϋποθέσεις επαφής και επικοινωνίας μεταξύ μαθητών διαφορετικών τάξεων, που συμβάλλει στην κοινωνικοποίησή τους.

Βέβαια για να μπορέσει το Ολοήμερο Σχολείο να ανταποκριθεί επιτυχώς και στο μέγιστο δυνατό βαθμό στις ανάγκες των μαθητών των Ολοήμερων Σχολείων αλλά και στις προσδοκίες της κοινωνίας είναι απαραίτητη η στενή συνεργασία όλων των στελεχών της εκπαίδευσης, καθώς και των στελεχών με τους εκπαιδευτικούς.

Συμπερασματικά λοιπόν ο θεσμός του ολοήμερου σχολείου συνιστά μια ριζική αλλαγή για το σύγχρονο σχολείο. Εισάγει νέο τρόπο οργάνωσης της σχολικής μονάδας και συνεπάγεται αλλαγή όσον αφορά τη διεύρυνση και ουσιαστικοποίηση του ρόλου και της προσφοράς των εκπαιδευτικών, αλλά και των προσδοκιών των μαθητών και

των γονέων τους, δεδομένου ότι το πρόγραμμα του ολοήμερου στοχεύει στο :

Να γίνει το ολοήμερο σχολείο ο χώρος όπου οι μαθητές θα αναπτύσσουν δεξιότητες γνωστικές, ερευνητικές, κατασκευαστικές, πολιτιστικές. Ταυτόχρονα βέβαια θα αναπτύσσουν την προσωπικότητα, το χαρακτήρα τους, αλλά και τις γνώσεις τους, «μαθαίνοντας πώς να μαθαίνουν», «πώς να αποδέχονται τους άλλους» και «πώς να είναι υπεύθυνοι και δημιουργικοί».

Να δομήσει με «νέα» στοιχεία την εξελικτική πορεία των μαθητών, ώστε αυτοί να ανταποκριθούν στις ανάγκες και τις επιταγές της σύγχρονης κοινωνίας της γνώσης.

Να συμβάλλει στην εξυπηρέτηση της οικογένειας του μαθητή και στην απαλλαγή της από τη φροντίδα και το κόστος για αναζήτηση πρόσθετης απασχόλησης του μαθητή εκτός σχολείου.

Να ευαισθητοποιήσει τους γονείς και να ενεργοποιήσει τους φορείς της τοπικής κοινωνίας, επιτυγχάνοντας το «άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία».

Να διατηρήσει το δημόσιο χαρακτήρα της εκπαίδευσης, μέσα από τη συνεργασία ολόκληρης της εκπαιδευτικής κοινότητας (μαθητές, εκπαιδευτικοί, γονείς, τοπική κοινωνία).

2.4.4.Θετικά και αρνητικά από τη λειτουργία του ολοήμερου σχολείου

Πρόκειται για ένα σχολείο, επέκταση και αναπόσπαστο κομμάτι του πρωινού κλασσικού σχολείου, που η λειτουργία του ξεκινάει αμέσως μετά τη λήξη του πρωινού και τελειώνει νωρίς το απόγευμα. Το κέρδος των παιδιών που συμμετέχουν στο ολοήμερο σχολείο είναι μεγάλο, εφόσον βέβαια αυτό λειτουργεί σωστά και όπου πλέον αυτό λειτουργεί, σε κατάλληλες εγκαταστάσεις, με όλες τις ειδικότητες εκπαιδευτικών που χρειάζεται ένα ολοήμερο και

με εκπαιδευτικούς, που να έχουν υψηλό το αίσθημα ευθύνης της δουλειάς τους και του πολύπλοκου και βαρυσήμαντου έργου που έχουν αναλάβει.

Στόχος του ολοήμερου σχολείου είναι να προετοιμάζει μαζί με τους εγγραφόμενους σε αυτό μαθητές τα μαθήματα της επόμενης μέρας καθώς και να τα απασχολεί με δραστηριότητες όπως μαθήματα θεάτρου, γυμναστικής και εικαστικών προσφέροντας έτσι στα παιδιά την απαραίτητη σε αυτά χαλάρωση και διασκέδαση. Βοηθά έτσι στην ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού, με τον εμπλουτισμό του προγράμματος με νέα θέματα και δραστηριότητες και μειώνει την αντικοινωνική συμπεριφορά και άλλες κακές συνήθειες των παιδιών, ενώ εμπλουτίζει το σχολικό πρόγραμμα με νέες, ενδιαφέρουσες για τα παιδιά, δραστηριότητες (αθλητικές, μουσικές, καλλιτεχνικές κτλ.). Παρέχει έτσι ευκαιρίες στα παιδιά για υγιή απασχόληση και μειώνει αισθητά τους κινδύνους που επηρεάζουν αρνητικά την ανάπτυξή τους.

Επιπλέον, απαλλάσσει τους γονείς από το οικονομικό βάρος της παραπαιδείας και των φροντιστηρίων, εφόσον το αναλυτικό πρόγραμμα του ολοήμερου σχολείου περιλαμβάνει μαθήματα πληροφορικής και ξένης γλώσσας και περιορίζει την εκπαιδευτική ανισότητα με τη στήριξη των αδύνατων παιδιών και των παιδιών με ειδικές ανάγκες και τη μείωση σε μεγάλο βαθμό της σχολικής αποτυχίας. Ακόμα διευκολύνει τους εργαζόμενους γονείς με ποικίλους τρόπους και αποδεσμεύει με αυτό τον τρόπο εργατικό δυναμικό για ασχολία με άλλες παραγωγικές δραστηριότητες.

Ο εκπαιδευτικός που αναλαμβάνει την τάξη του ολοήμερου είναι υπεύθυνος για την πλήρη προετοιμασία των μαθημάτων του παιδιού για την επόμενη μέρα, ανακουφίζοντας έτσι το οικογενειακό περιβάλλον από το άγχος της προετοιμασίας του παιδιού για την επόμενη ημέρα. Μετατοπίζεται έτσι το βάρος της κατ' οίκον

εργασίας από το σπίτι στο σχολείο και εξατομικεύονται οι παρεχόμενες γνώσεις και δεξιότητες.

Οι αδύναμοι μαθητές έχουν την ευκαιρία να εκφράσουν τις απορίες τους που πιθανόν να έχουν προκύψει, να καλύψουν τα κενά τους σε βασικά μαθήματα όπως στη Γλώσσα και τα Μαθηματικά, να δεχτούν δηλαδή επιπλέον βοήθεια από κάποιον επαγγελματία και με περισσότερες γνώσεις από το γονιό. Επιπλέον, ο υπεύθυνος εκπαιδευτικός εντοπίζει τις αδυναμίες των μαθητών και σε απόλυτη συνεργασία με τους δασκάλους των παιδιών ελέγχει την πορεία τους σε καθημερινή βάση. Αποφορτώνεται έτσι το σχολικό πρόγραμμα με τη χρονική του επέκταση και παρέχονται ευκαιρίες για περισσότερη καθοδήγηση των παιδιών από διάφορους εκπαιδευτικούς.

Όλοι οι μαθητές συγκεντρώνονται στον ίδιο χώρο το μεσημέρι για να γευματίσουν με φαγητό που φέρνουν από το σπίτι τους. Στο τραπέζι έχουν την ευκαιρία να χαλαρώσουν, να συζητήσουν και να αναπτύξουν φιλίες με τα παιδιά όλων των τάξεων και των τμημάτων. Οι μαθητές τρώνε παρέα με τους συμμαθητές τους και η διαδικασία του φαγητού για το παιδί γίνεται με περισσότερη ευκολία και ευχαρίστηση από ότι θα γινόταν στο σπίτι, εφόσον τα περισσότερα παιδιά πλέον κάθονται στο τραπέζι με την οικογένειά τους σπάνια λόγω διαφορετικών ωραρίων με τα υπόλοιπα μέλη της. Δίνει την ευκαιρία για ανάπτυξη πρωτοβουλιών, υπευθυνοτήτων, κοινωνικών δεξιοτήτων και δεξιοτήτων επικοινωνίας.

Δυστυχώς όμως βασικό πρόβλημα αποτελεί η έλλειψη υλικοτεχνική υποδομής, καθώς τα περισσότερα σχολεία στη χώρα, πάσχουν από καλές και άνετες εγκαταστάσεις, τραπεζαρία, αίθουσα εικαστικών, γυμναστήρια, με αποτέλεσμα όλες οι δραστηριότητες των μαθητών, διάβασμα, φαγητό και καλλιτεχνικά να γίνονται στον ίδιο χώρο,

γεγονός που φέρνει σύγχυση στα παιδιά, καθώς και δημιουργεί ανθυγιεινές συνθήκες για εργασία⁶¹.

Πολλές φορές λόγω έλλειψης αιθουσών και προσωπικού δεν γίνεται ο απαραίτητος καταμερισμός των τμημάτων με αποτέλεσμα οι μαθητές όλων των τάξεων να βρίσκονται στον ίδιο χώρο και να μοιράζονται τον ίδιο δάσκαλο, ο οποίος είναι πολύ λογικό να μην είναι και τόσο αποδοτικός υπό αυτές τις συνθήκες. Έτσι παρεμποδίζεται η δημιουργία ομαδικού πνεύματος, οξύνονται τα προβλήματα συμπεριφοράς και παρεμποδίζεται η εκπλήρωση των στόχων τη αντισταθμιστικής αγωγής⁶².

Η έντονη έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής, καθιστά το ολοήμερο σχολείο μια όχι και τόσο ενδιαφέρουσα υποχρέωση για αυτά και τα κάνει να βαριούνται και έτσι οι στόχοι να μη μπορούν να επιτευχθούν εξ' ολοκλήρου. Τα παιδιά έχουν ανάγκη από ένα καθαρό και εξοπλισμένο με τα απαραίτητα περιβάλλον, για να μπορούν να εργαστούν άνετα και με συγκέντρωση, κάτι που σπάνια παρέχει ένα ελληνικό σχολείο.

Η ώρα του μεσημεριανού γεύματος επίσης, για κάθε οικογένεια, αποτελεί ίσως τη μοναδική ευκαιρία κατά τη διάρκεια της ημέρας για συζήτηση μεταξύ παιδιών και γονέων. Είναι η ώρα που η μητέρα ακούει τα προβλήματα των παιδιών, που μπορεί να προέκυψαν στο σχολείο, δίνει λύσεις σ' αυτά, τα συμβουλεύει και γενικότερα έρχεται πιο κοντά τους και δημιουργεί κώδικες επικοινωνίας μεταξύ τους. Ακόμη και οι ώρες που αφιερώνει η μητέρα ή ο πατέρας για να βοηθήσει το παιδί στα μαθήματα του, είναι ανεκτίμητης αξίας για τη μεταξύ τους σχέση εφόσον το παιδί αισθάνεται το ενδιαφέρον τους και τη στήριξη που

⁶¹ Αγγελοπούλου Δέσποινα, Ολοήμερο σχολείο, Ίδρυση - Εξέλιξη - Προβλήματα και Προβληματισμοί, Λουκέρης Διονύσιος (επιμ.), *Ολοήμερο σχολείο, θεωρία, πράξη και αξιολόγηση*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 2005, 96

⁶² Αγγελοπούλου Δέσποινα, Ολοήμερο σχολείο, Ίδρυση - Εξέλιξη - Προβλήματα και Προβληματισμοί, Λουκέρης Διονύσιος (επιμ.), *Ολοήμερο σχολείο, θεωρία, πράξη και αξιολόγηση*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 2005, 96

του παρέχουν. Επιλέγοντας να γράψει ο γονέας το παιδί του στο ολοήμερο, αυτή η επικοινωνία που έχει με το παιδί του, υπάρχει πιθανότητα να χαθεί εν μέρει αν δεν βρεθεί χρόνος το απόγευμα να την αναπληρώσουν, πράγμα αρκετά δύσκολο λόγω αυξημένων υποχρεώσεων και των δύο πλευρών.

Επίσης παρασυρμένοι από τα οφέλη του ολοήμερου σχολείου δίνουμε μεγάλη βαρύτητα στις υποχρεώσεις του παιδιού για τη μόρφωσή του, ξεχνώντας το γεγονός ότι τα παιδιά είναι «παιδιά» και έχουν ανάγκη από μεσημεριανό ύπνο και παιχνίδι. Έχουν και αυτά ανάγκη από ξεκούραση και χρόνο να αφιερώσουν στον εαυτό τους. Περνώντας λοιπόν τόσες ώρες μέσα στο σχολικό χώρο, δεν έχουν την ευκαιρία να ξαπλώσουν και να ηρεμήσουν, πράγμα που η ηλικία τους το καθιστά απαραίτητο για την ομαλή και πλήρη ανάπτυξη του εγκεφάλου τους. Έχουμε τόσες απαιτήσεις από αυτά λησμονώντας τις πραγματικές τους ανάγκες που είναι στην πραγματικότητα μια σωστή διατροφή, ο ύπνος και φυσικά το παιχνίδι με τους φίλους τους, που τόσο το στερούνται τα παιδιά που περνάνε τις περισσότερες ώρες της ημέρας στο σχολείο. Οι υποχρεώσεις των παιδιών, δυστυχώς, δεν τελειώνουν την ώρα που αποχωρούν από το σχολείο αλλά συνεχίζονται με μαθήματα Αγγλικών, μιας δεύτερης ξένης γλώσσας, Πληροφορικής και διάφορα αθλήματα με αποτέλεσμα να γυρίζουν εξουθενωμένα αργά το βράδυ στο σπίτι και φυσικά όχι και πολύ ευχαριστημένα, αφού δεν έκαναν τίποτα που να τους ευχαριστεί κατά τη διάρκεια της ημέρας.

Πολλοί γονείς τέλος έχουν παρερμηνεύσει το ρόλο του Ολοήμερου σχολείου και θεωρούν ότι είναι ένας τρόπος να απασχολούνται τα παιδιά όσο αυτοί εργάζονται ή κάνουν εξωτερικές δουλειές και όχι ένα είδος ενισχυτικής διδασκαλίας και επέκτασης του πρωινού σχολείου. Η εγγραφή στο Ολοήμερο σχολείο πρέπει να γίνεται για τους σωστούς λόγους έτσι ώστε το παιδί να σέβεται τη δουλειά του αρμόδιου εκπαιδευτικού και να είναι συνεργάσιμο. Πρέπει

να αντιληφθούν οι γονείς, ότι ο δάσκαλος δεν είναι υπεύθυνος για τη φύλαξή του αλλά κυρίως του παρέχει σημαντική βοήθεια στη μελέτη των μαθημάτων της επόμενης μέρας, έτσι ώστε να γνωρίζουν και οι δύο πλευρές τη θέση τους και να διατηρηθούν οι απαραίτητες ισορροπίες.

Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν, ότι το Ολοήμερο σχολείο δεν αποτελεί ένα είδος «στάθμευσης» του παιδιού, αλλά μια σημαντική βοήθεια για την οικογένεια, που είτε δεν ξέρει τον τρόπο, είτε δεν έχει τον απαραίτητο χρόνο να ασχοληθεί με τη μελέτη του και να συμβάλλει στην πρόοδό του στο βαθμό που χρειάζεται. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι η οικογένεια θα πρέπει να δηλώσει παραίτηση από αυτήν την ευθύνη, αλλά να εξακολουθεί να συμμετέχει σε αυτή τη διαδικασία στο μέτρο που μπορεί. Το έργο του Ολοήμερου σχολείου είναι πολυδιάστατο και απαιτεί το ενδιαφέρον και τη συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων σ' αυτό.

2.4.5.Απαραίτητες προϋποθέσεις για την σωστή λειτουργία του ολοήμερου σχολείου

Για να λειτουργήσει αποδοτικά το Ολοήμερο σχολείο, πρέπει να υπάρξουν οι αναγκαίες προϋποθέσεις:

Να υπάρξει αναπροσαρμογή του χώρου, νέα αρχιτεκτονική δόμηση των διδακτηρίων και κατάλληλη διαρρύθμιση των χώρων για να ανταποκρίνονται στις λειτουργικές ανάγκες του νέου αυτού τύπου σχολείου. Για να επιτευχθεί αυτό θα πρέπει να προβεί το κράτος σε παιδαγωγική και διδακτική αναβάθμιση της σχολικής αίθουσας αλλά και να εξοπλίσει τα σχολεία με αίθουσες-εργαστήρια και ειδικούς χώρους, όπως αίθουσα για εορταστικές εκδηλώσεις, εργαστήριο πληροφορικής, εργαστήριο φυσικών επιστημών, εργαστήριο εικαστικών, βιβλιοθήκη κ.α. Φυσικά θα πρέπει και να εμπλουτισθεί το σχολείο με όλα τα απαραίτητα μέσα (αθλητικό, ψυχαγωγικό,

εποπτικό κ.λ.π. υλικό) που ικανοποιούν τις ανάγκες των μαθητών.

Απαραίτητο είναι να αξιοποιηθεί δημιουργικά, ο ελεύθερος χρόνος των μαθητών και να τους δοθεί η δυνατότητα να επιλέξουν μέσα από ένα πρόγραμμα πολλών δραστηριοτήτων όπως ζωγραφική, μουσική, χορός, θέατρο, λογοτεχνία, βιβλιοθήκη, μορφωτικές επισκέψεις, ηλεκτρονικοί υπολογιστές, αγωγή υγείας, περιβαλλοντική εκπαίδευση, ξένη γλώσσα, αθλοπαιδιές, δημιουργία χορωδιών, παιχνίδια (ατομικά - ομαδικά - επιτραπέζια), προβολές ταινιών ή slides κ.λ.π. Για να επιτευχθεί αυτό θα πρέπει να στελεχωθεί το σχολείο με εξειδικευμένο προσωπικό και για πολλούς τομείς δραστηριοτήτων.

Ενώ φυσικά άμεσης προτεραιότητας είναι και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που εργάζονται σε αυτό, αφού ο εκπαιδευτικός αποτελεί τον πυρήνα κάθε μεταρρυθμιστικής προσπάθειας.⁶³ Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να ενημερώνονται σε θέματα σκοποθεσίας του προγράμματος του ολόημερου σχολείου, οργάνωσης, διδακτικής μεθοδολογίας αλλά και συνειδητοποίησης της κοινωνικά προσδιορισμένης αιτιολογίας της σχολικής αποτυχίας.⁶⁴

Ακόμα θα πρέπει να δίνεται η δυνατότητα στους γονείς και στην τοπική αυτοδιοίκηση να επιλέγουν και να αποφασίζουν για διάφορες δραστηριότητες που επιθυμούν να παρακολουθήσουν τα παιδιά τους μέσα στο σχολείο με την επίβλεψη του υπεύθυνου εκπαιδευτικού και με τη δική τους οικονομική στήριξη. Για να αποδώσει η λειτουργία του ολόημερου σχολείου θετικά αποτελέσματα απαραίτητη είναι η συνεργασία γονέων και τοπικής αυτοδιοίκησης.

⁶³ Αρβανίτη Κ. Ιωάννα, Η θεσμοθέτηση και η εξέλιξη του ολόημερου σχολείου στην Ελλάδα, Κυρίδης Γ. Αργύρης, Τσακιρίδου Ελένη, Αρβανίτη Κ. Ιωάννα (επιμ.), *Το ολόημερο δημοτικό σχολείο στην Ελλάδα*, Εκδόσεις Γιώργος Δαρδάνος, Αθήνα, 2006, 64

⁶⁴ Αγγελοπούλου Δέσποινα, *Ολόημερο σχολείο, Ίδρυση - Εξέλιξη - Προβλήματα και Προβληματισμοί*, Λουκέρης Διονύσιος (επιμ.), *Ολόημερο σχολείο, θεωρία, πράξη και αξιολόγηση*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 2005, 101

Επιβάλλεται να προχωρήσει η πολιτεία αλλά και η τοπική αυτοδιοίκηση στην ίδρυση και λειτουργία αυτού του σχολείου, το οποίο θα είναι ένα σχολείο ανοιχτό στην κοινωνία, ένα σχολείο, ζωντανό, που το όλο πρόγραμμά του θα είναι ελκυστικό και ευχάριστο για τους μαθητές, αλλά ταυτόχρονα και πολιτιστικό κύτταρο της γειτονιάς και του χωριού.

Το σχολείο θα υπάρχει και θα ασκεί τον παιδαγωγικό του ρόλο και στις σημερινές συνθήκες αλλά για να ανταποκριθεί σ' αυτό το ρόλο του πρέπει να προσαρμοστεί στα σημερινά δεδομένα και να αλλάξει.

Και τέλος θα πρέπει να επανεξεταστεί η νομοθετική ρύθμιση των υπουργικών αποφάσεων υπ αριθμ. Φ12/520/61575/Γ1/ 30.05.2011 (ΦΕΚ 1327/16.6.2011 τ.Β') και Φ12/530/62626/Γ1/2.6.2011 (ΦΕΚ 1345/16.6.2011 τ.Β'), έτσι ώστε όλα τα παιδιά να έχουν τις ίδιες ευκαιρίες μάθησης, άσχετα από τον τόπο διαμονής τους, όσο απομακρυσμένος και δύσβατος κι αν είναι αυτός. Η δωρεάν παιδεία που κατοχυρώνεται από το Σύνταγμά μας καθώς και το άρθρο 4 Συντάγματος προβλέπουν ότι όλοι οι Έλληνες είμαστε ίσοι και έτσι ίση και όμοια πρέπει να είναι και η εκπαίδευση που λαμβάνουμε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο:

ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΔΟΜΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Με τον όρο «διοίκηση» της εκπαίδευσης νοείται το σύνολο των σκόπιμων ενεργειών και δραστηριοτήτων που συνυπάρχουν, με σκοπό την εξασφάλιση όλων εκείνων των συνθηκών και των μέσων που αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις και συμβάλλουν αποτελεσματικά στην υλοποίηση των σκοπών που τίθενται από τους συγκεκριμένους φορείς.⁶⁵

Σύμφωνα με το άρθρο 14 του Ν. 2817/2000, όπως αυτό τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε από το άρθρο 3 του Ν. 2986/2002 το οργανωτικό σχήμα της εκπαίδευσης μπορεί να διακριθεί σε τρία επίπεδα:

Α) σε τοπικό επίπεδο - επίπεδο σχολικής μονάδας, που καλύπτει θέματα οργάνωσης και διοίκησης της τοπικής εκπαίδευσης.

Β) σε περιφερειακό επίπεδο, όπου κάποιες ειδικότερες αρμοδιότητες ασκούνται από τις Περιφερειακές Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και σε νομαρχιακό επίπεδο, όπου καλύπτονται θέματα σχολικής εκπαίδευσης της διοικητικής περιφέρειας του νομού και

Γ) σε εθνικό επίπεδο, όπου η οργανωτική δομή της εκπαίδευσης ασκείται από το Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων.

⁶⁵ Μυλωνά Δ. Ζαφειρούλα, Διευθυντής και αποτελεσματική σχολική μονάδα, Απόψεις και στάσεις διευθυντών και εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε., Θεσσαλονίκη, 2005, 67

3.1 Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ

Σύμφωνα με το νόμο 1566/1985 «πρωτοβάθμια - δευτεροβάθμια εκπαίδευση κλπ. διατάξεις» στο άρθρο 11 ορίζεται πως «Όργανα διοίκησης κάθε σχολείου πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι ο διευθυντής, ο υποδιευθυντής και ο σύλλογος των διδασκόντων.»

3.1.1 Διευθυντές και υποδιευθυντές

Ο διευθυντής του σχολείου κατά το άρθρο 11 Δ' του Ν. 1566/1985 «πρωτοβάθμια - δευτεροβάθμια εκπαίδευση κλπ. διατάξεις» είναι ένα μονομελές όργανο, ο οποίος είναι υπεύθυνος για την ομαλή λειτουργία του σχολείου, το συντονισμό της σχολικής ζωής, την τήρηση των νόμων, των εγκυκλίων και των υπηρεσιακών εντολών και την εφαρμογή των αποφάσεων του συλλόγου των διδασκόντων. Μετέχει επίσης στην αξιολόγηση του έργου των εκπαιδευτικών του σχολείου του και συνεργάζεται με τους σχολικούς συμβούλους.

Διευθυντές τοποθετούνται σε τετραθέσια και άνω δημοτικά σχολεία και ορίζονται εκπαιδευτικοί του κλάδου δασκάλων με βαθμό Α` με τετραετή θητεία, ενώ υποδιευθυντές τοποθετούνται σε δεκαθέσια και άνω δημοτικά σχολεία και ορίζονται εκπαιδευτικοί του κλάδου δασκάλων με βαθμό Α`.

Στα νηπιαγωγεία σύμφωνα με το άρθρο 12 § 5 του Ν. 1566/1985, προϊστάμενος σε μονοθέσια νηπιαγωγεία ορίζεται ο νηπιαγωγός που υπηρετεί σε αυτό, ενώ στα διθέσια και άνω νηπιαγωγεία καθήκοντα προϊσταμένου ασκεί ο ανώτερος σε βαθμό. Αν υπάρχουν όμως ομοιόβαθμοι, ο προϊστάμενος ορίζεται με απόφαση του προϊσταμένου της διεύθυνσης ή του γραφείου πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ύστερα από γνώμη του οικείου περιφερειακού υπηρεσιακού συμβουλίου. Οι

προϊστάμενοι των νηπιαγωγείων ασκούν διδακτικά και διοικητικά καθήκοντα, ενώ τα καθήκοντα και οι αρμοδιότητες των προϊσταμένων των νηπιαγωγείων και των νηπιαγωγών καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων.

Για την επιλογή των διευθυντών και υποδιευθυντών των σχολικών μονάδων το οικείο περιφερειακό υπηρεσιακό συμβούλιο κρίνει έως το τέλος Φεβρουαρίου κάθε δεύτερου έτους τους εκπαιδευτικούς της περιφέρειάς του που έχουν τα προσόντα για τις παραπάνω θέσεις καθώς και διετία στο βαθμό Α` έως το τέλος του ίδιου σχολικού έτους. Η διαδικασία και τα κριτήρια επιλογής τους ορίζεται ειδικότερα με το Ν. 3848/2010 «Εκπαίδευση - δημόσια, ιδιωτική, ΤΕΕ, εκκλησιαστική - ΑΣΕΠ - αξιολόγηση - μεταθέσεις -Γ.Γρ.Ερ.Τεχν.» , ο οποίος ορίζει στο άρθρο 11 § 4 «Ως διευθυντές σχολικών μονάδων και επιλέγονται εκπαιδευτικοί της οικείας βαθμίδας με βαθμό Α` και οκταετή, τουλάχιστον, εκπαιδευτική υπηρεσία στην πρωτοβάθμια ή δευτεροβάθμια εκπαίδευση, οι οποίοι έχουν ασκήσει διδακτικά καθήκοντα επί πέντε τουλάχιστον έτη, από τα οποία τουλάχιστον τρία σε αντίστοιχους με την προς κάλυψη θέση τύπους σχολείων της οικείας βαθμίδας.». Από την άλλη πλευρά κατά το άρθρο 11 § 5 «ως υποδιευθυντές δημοτικών σχολείων, προϊστάμενοι ολιγοθέσιων δημοτικών σχολείων και νηπιαγωγείων, επιλέγονται εκπαιδευτικοί με οκταετή τουλάχιστον εκπαιδευτική υπηρεσία, που υπηρετούν κατά το χρόνο επιλογής με οργανική θέση στη σχολική μονάδα, την οποία αφορά η επιλογή. Αν οι εκπαιδευτικοί της σχολικής μονάδας δεν πληρούν την προϋπόθεση της οκταετούς εκπαιδευτικής υπηρεσίας, υποψήφιοι μπορεί να είναι και εκπαιδευτικοί με μικρότερο χρόνο υπηρεσίας.»

Κριτήρια επιλογής των στελεχών της εκπαίδευσης αποτελούν κατά το άρθρο 12 του ίδιου νόμου: α) Η γνώση του αντικειμένου του προς άσκηση έργου, η οποία συνάγεται

από: αα) την επιστημονική - παιδαγωγική συγκρότηση και κατάρτιση, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου του υποψηφίου και τα συνυποβαλλόμενα αποδεικτικά στοιχεία και ββ) την υπηρεσιακή κατάσταση, καθοδηγητική και διοικητική εμπειρία, όπως προκύπτει από στοιχεία του φακέλου του υποψηφίου. β) Η προσωπικότητα και η γενική συγκρότηση του υποψηφίου, όπως αξιολογείται κατά την προφορική συνέντευξη ενώπιον του αρμόδιου συμβουλίου επιλογής. γ) Η συμβολή του υποψηφίου στο εκπαιδευτικό έργο από τις θέσεις στις οποίες έχει υπηρετήσει, με βάση τις οικείες αξιολογικές εκθέσεις.

Κατά την Υπουργική απόφαση Φ.353.1/324/105657/Δ1 Φ.Ε.Κ. 1340 τ. Β/16-10-2002 «Καθορισμός των ειδικότερων καθηκόντων και αρμοδιοτήτων των προϊσταμένων των περιφερειακών υπηρεσιών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, των διευθυντών και υποδιευθυντών των σχολικών μονάδων και Σ.Ε.Κ. και των συλλόγων των διδασκόντων», στο άρθρο 27 ορίζεται το έργο των Διευθυντών των σχολικών μονάδων.

Ειδικότερα ο Διευθυντής της σχολικής μονάδας βρίσκεται στην κορυφή της σχολικής κοινότητας και είναι διοικητικός αλλά και επιστημονικός - παιδαγωγικός υπεύθυνος στο χώρο αυτό. α) Καθοδηγεί τη σχολική κοινότητα ώστε να θέσει υψηλούς στόχους και να εξασφαλίσει τις προϋποθέσεις για την επίτευξη τους για ένα σχολείο δημοκρατικό και ανοικτό στην κοινωνία. β) Καθοδηγεί και βοηθάει τους εκπαιδευτικούς στο έργο τους, και ιδιαίτερα τους νεότερους, αναλαμβάνει πρωτοβουλίες εκπαιδευτικού και παιδαγωγικού χαρακτήρα και οφείλει να αποτελεί παράδειγμα. γ) Φροντίζει ώστε το σχολείο να γίνει στοιχειώδης μονάδα επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών σε θέματα διοικητικά, παιδαγωγικά και επιστημονικά. δ) Προΐσταται των εκπαιδευτικών και συντονίζει το έργο τους. Συνεργάζεται μαζί τους ισότιμα και με πνεύμα αλληλεγγύης.

Διατηρεί και ενισχύει την συνοχή του Συλλόγου Διδασκόντων, αμβλύνει τις αντιθέσεις, ενθαρρύνει τις πρωτοβουλίες των εκπαιδευτικών, εμπνέει και παρέχει θετικά κίνητρα σ' αυτούς. ε) Ελέγχει την πορεία των εργασιών και κατευθύνει τους εκπαιδευτικούς ώστε να ανταποκρίνονται έγκαιρα στις υποχρεώσεις που ανέλαβαν. στ) Τέλος, αξιολογεί τους εκπαιδευτικούς, όπως η νομοθεσία ορίζει, έχοντας ως γνώμονα της αξιολόγησης του τους στόχους της αξιολόγησης.

Εκτός από τα παραπάνω βέβαια ο Διευθυντής έχει συγκεκριμένες αρμοδιότητες σε σχέση με το Σύλλογο Διδασκόντων, το Διευθυντή Εκπαίδευσης και το Προϊστάμενο Γραφείου, τους Σχολικούς Συμβούλους, τους μαθητές και τα όργανα λαϊκής συμμετοχής.

Από την άλλη πλευρά, ο υποδιευθυντής αναπληρώνει το διευθυντή του σχολείου, όταν δεν υπάρχει, απουσιάζει ή κωλύεται. Εάν υπηρετούν υποδιευθυντές περισσότεροι του ενός, ο αναπληρωτής ορίζεται από το διευθυντή. Αν δεν υπάρχει διευθυντής, ο αναπληρωτής ορίζεται με απόφαση του νομάρχη. Βοηθάει το διευθυντή στην άσκηση των καθηκόντων του και είναι υπεύθυνος για την διεξαγωγή της διοικητικής υπηρεσίας του σχολείου.

Κατά την υπουργική απόφαση Φ.353.1/324/105657/Δ1 (Φ.Ε.Κ. 1340 τ. Β/16-10-2002) «Καθορισμός των ειδικότερων καθηκόντων και αρμοδιοτήτων των προϊσταμένων των περιφερειακών υπηρεσιών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, των διευθυντών και υποδιευθυντών των σχολικών μονάδων και Σ.Ε.Κ. και των συλλόγων των διδασκόντων», στο άρθρο 33 ορίζονται τα καθήκοντα και οι αρμοδιότητες των υποδιευθυντών των σχολικών μονάδων.

Ειδικότερα ο Υποδιευθυντής της σχολικής μονάδας αναπληρώνει το Διευθυντή σε όλες τις λειτουργίες του και τον βοηθάει στο καθημερινό του έργο. Αναλαμβάνει ένα μέρος από τις αρμοδιότητες του Διευθυντή, για να μπορεί

αυτός να ασχολείται περισσότερο απερίσπαστος με το εκπαιδευτικό έργο του σχολείου. Ακόμη α) Αναπληρώνει το Διευθυντή του σχολείου, όταν αυτός δεν υπάρχει, απουσιάζει ή κωλύεται, και παραμένει στο σχολείο όλες τις εργάσιμες ώρες. β) Συνεργάζεται με το Διευθυντή και τον βοηθάει για την ομαλή λειτουργία του σχολείου. γ) Έχει την ευθύνη για την αρχειοθέτηση των εγγράφων και τη διεκπεραίωση της υπηρεσιακής αλληλογραφίας του σχολείου. δ) Συντάσσει τα απογραφικά δελτία, συμπληρώνει και αποστέλλει στις αρμόδιες υπηρεσίες τα στατιστικά στοιχεία και όσα άλλα ζητούνται από αυτές. ε) Καταρτίζει το πρόγραμμα για τους επόπτες της ημέρας σε συνεργασία με τους διδάσκοντες και έχει την ευθύνη για την εφαρμογή του. στ) Έχει την ευθύνη για την έγκαιρη διανομή των διδακτικών βιβλίων σε συνεργασία με τον διδάσκοντα που ορίζει ο Σύλλογος. ζ) Τηρεί το βιβλίο υλικού του σχολείου και φροντίζει για την παραλαβή και καλή λειτουργία των εποπτικών μέσων διδασκαλίας και των ειδών εξοπλισμού του σχολείου. η) Είναι υπεύθυνος για την οργάνωση των μαθητικών εκδηλώσεων και μαθητικών εκλογών. θ) Σε περίπτωση απουσίας του Υποδιευθυντή, ο Σύλλογος των Διδασκόντων, αναθέτει σε μέλη του τις παραπάνω αρμοδιότητες του Υποδιευθυντή.

Με τις διατάξεις αυτές ο νομοθέτης αναθέτει ως βασικό καθήκον στο διευθυντή του σχολείου την προστασία της εύρυθμης λειτουργίας του σχολείου, δηλαδή κάθε πράξης που είναι απαραίτητη για την εξασφάλιση της λειτουργικής ανάπτυξης της σχολικής πράξης και διαδικασίας.⁶⁶

Απέφυγε όμως να προβεί σε λεπτομερειακή απαρίθμηση των αρμοδιοτήτων του διευθυντή και ανέθεσε τον ειδικότερο προσδιορισμό τους στο αρμόδιο κεντρικό όργανο, όπως ορίζει και η § 3 περ. Δ' άρθρο 11 του Ν. 1566/1985 «Τα ειδικότερα καθήκοντα των διευθυντών, υποδιευθυντών

⁶⁶ Μιχόπουλος Β. Αναστάσιος, Νομικό πλαίσιο και θεσμοί της εκπαίδευσης, Αθήνα, 1994, 98

και προϊσταμένων των σχολείων καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, με εξαίρεση τα καθήκοντα τους, που έχουν σχέση με την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τα οποία καθορίζονται με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, με το οποίο ρυθμίζονται και όλα τα θέματα αξιολόγησης του έργου των εκπαιδευτικών και ορίζονται τα κριτήρια της αξιολόγησης, η διαδικασία, ο τύπος, ο χρόνος, το περιεχόμενο και τα όργανα της αξιολόγησης, τα δικαιώματα και οι εγγυήσεις υπέρ των αξιολογουμένων και κάθε άλλη αναγκαία για την αξιολόγηση αυτή λεπτομέρεια.»

Θα πρέπει λοιπόν να είχε υπ' όψιν του τη μεταβλητότητα της σχολικής λειτουργίας ανάλογα με τις κοινωνικές και εκπαιδευτικές απαιτήσεις και για αυτό αναθέτει στη διοίκηση τον ειδικότερο προσδιορισμό των αρμοδιοτήτων του διευθυντή, ενός οργάνου, που συνδέεται με τη λειτουργικότητα της σχολικής διαδικασίας και πράξης.⁶⁷

Α) Ο Διευθυντής σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς, τους μαθητές και την κοινωνία

Συμπερασματικά ο Διευθυντής της σχολικής μονάδας αποτελεί αφενός την κινητήρια δύναμη της σχολικής μονάδας, αφετέρου έναν από τους παράγοντες που συμβάλλουν στην ποιοτική αναβάθμιση της παρεχόμενης σχολικής εκπαίδευσης. Είναι ο βασικότερος παράγοντας σε αυτή, αφού σύμφωνα με την εκπαιδευτική νομοθεσία καλείται ως πρόσωπο που έχει τη βασική ευθύνη της σχολικής κοινότητας να εξασφαλίσει τις προϋποθέσεις για ένα αποτελεσματικό και ανοικτό στην κοινωνία σχολείο.

⁶⁷ Μιχόπουλος Β. Αναστάσιος, Νομικό πλαίσιο και θεσμοί της εκπαίδευσης, Αθήνα, 1994, 98

Αποτελεί τον βασικότερο παράγοντα της σχολικής μονάδος, καλείται να εξασφαλίσει τις προϋποθέσεις για ένα σχολείο δημοκρατικό, συναγωνιστικό, αποτελεσματικό και ανοικτό στην κοινωνία και ο ρόλος του περιλαμβάνει πολλές αρμοδιότητες, μέσα και έξω από το σχολείο καθώς και συνεργασία με όλους τους εμπλεκόμενους στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Ο διευθυντής λοιπόν έχει την ευθύνη της εποπτείας όλου του προσωπικού της σχολικής μονάδας. Είναι υπεύθυνος όχι μόνο για το δικό του έργο, αλλά και για την εργασία που γίνεται σε ολόκληρο το σχολείο. Χρειάζεται να παρακινεί τους συναδέλφους τους, για να πετύχουν καλύτερα αποτελέσματα, να είναι ο ηγέτης του σχολείου, ο οποίος γνωρίζει πώς να εμπνέει και να καθοδηγεί τα μέλη της ομάδας που ηγείται, ώστε να τα παρακινεί να παίρνουν τις ορθές αποφάσεις, να καταστρώνουν και να εκτελούν σχέδια. Γι' αυτό και ο διευθυντής χρειάζεται να διαθέτει ορισμένες προσωπικές ικανότητες και χαρακτηριστικά που να τον καθιστούν αποτελεσματικό, γεγονός που απαιτεί διαπροσωπικές ικανότητες και αρμονικές σχέσεις με όλο το διδακτικό προσωπικό.

Η έννοια του «αποτελεσματικού διευθυντή» με την παραδοσιακή της σημασία παραπέμπει στη διαδικασία επίβλεψης του έργου του εκπαιδευτικού και διοικητικού προσωπικού της σχολικής μονάδας. Στη σημερινή όμως εποχή ο διευθυντής της σχολικής μονάδας έχει πολλές άλλες λειτουργίες να επιτελέσει όπως την οργάνωση και διοίκηση της σχολικής μονάδας, το συντονισμό ομάδας ανθρώπων που υπηρετούν τη σχολική μονάδα αλλά και την παρέμβασή του στην αναμόρφωση και αναβάθμιση του έργου της σχολικής μονάδας. Αυτό σημαίνει ότι ο αποτελεσματικός διευθυντής είναι «καθοδηγητής» πάνω σε επαγγελματικά, υπηρεσιακά, παιδαγωγικά και διδακτικά ζητήματα και ταυτόχρονα ενεργεί ως εμπυχωτής όλων των εμπλεκόμενων προσώπων της σχολικής

μονάδας διευκολύνοντας μάλιστα τη μεταξύ τους επικοινωνία.

Άρα θα πρέπει να διαθέτει αυτοπεποίθηση αλλά και ιδιαίτερα αναπτυγμένες επικοινωνιακές ικανότητες. Η χρήση και η άσκηση στείρας τυπικής εξουσίας από τη μεριά του διευθυντή όχι απλά δεν επαρκεί αλλά μπορεί να αποβεί και επιζήμια για τις σχέσεις των μελών στη σχολική μονάδα και συνεπώς και για τη διδακτική διαδικασία και την ποιότητα του εκπαιδευτικού έργου που παρέχεται σε αυτήν.⁶⁸

Στο χώρο του σχολείου ο διευθυντής μέσω του ρόλου που του ανατέθηκε, επιβλέπει, παρακινεί τα μέλη της σχολικής οργάνωσης, διευθετεί τις προοπτικές και αντιθέσεις που αναπτύσσονται από τη λειτουργική δράση της σχολικής μονάδας, υλοποιεί τα εκπαιδευτικά προγράμματα, παρουσιάζει τις εκπαιδευτικές αξίες και το όραμα μιας ολοκληρωμένης εκπαιδευτικής φιλοσοφίας. Ως κύριος μοχλός οργάνωσης και διοίκησης ενεργεί και ενορχηστρώνει προηγούμενες προσπάθειες ώστε να συναποφασιστούν το όραμα και οι επιδιώξεις της σχολικής μονάδας.

Ακόμα ανάμεσα στις καινούριες ικανότητες που πρέπει να αναπτύξει είναι και αυτή της εξουσιοδότησης (ανάθεσης εργασίας). Να μάθει δηλαδή να εκχωρεί αρμοδιότητες στους εκπαιδευτικούς. Ο αποτελεσματικός διευθυντής είναι αυτός που είναι ικανός να αποκεντρώνει τις εξουσίες, να αναθέτει μερικές από τις διοικητικές υπευθυνότητες, ούτως ώστε να μπορεί να αφιερώσει μεγαλύτερη προσοχή στο διδακτικό ή καθοδηγητικό του έργο⁶⁹.

Από την άλλη πλευρά, η σύγχρονη σχολική μονάδα χρειάζεται ένα διευθυντή στοχαζόμενο, ένα διευθυντή με γνώσεις και σκέψη, που δεν στερείται εκπαιδευτικού

⁶⁸ Στραβάκου Αντ. Πέλα, Ο διευθυντής της σχολικής μονάδας πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ως κινητήρια δύναμη λειτουργίας της, μια εμπειρική έρευνα, Εκδοτικός οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε., Αθήνα, 2003, 16

⁶⁹ Ράπτης Νίκος, Βιτσιλάκη Χρυσή, Ηγεσία και Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων, Η ταυτότητα του διευθυντή της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε., Θεσσαλονίκη, 75

οράματος. Τηρουμένων των σχεδίων υπηρεσίας, ο Διευθυντής του σχολείου έχει τη γενική ευθύνη για την ομαλή και αποτελεσματική λειτουργία του σχολείου που διευθύνει. Έχει ευθύνη τόσο για τα επίπεδα επίδοσης των μαθητών και για τη συμπεριφορά τους γενικά μέσα στο σχολείο σε εκπαιδευτικό επίπεδο, όσο και για την εύρυθμη λειτουργία του σχολείου σε διοικητικό επίπεδο.

Σε μια εποχή που χαρακτηρίζεται από ραγδαίες εξελίξεις, το σχολείο καλείται να πραγματώσει καινούργιους στόχους όπως η προώθηση καινοτομιών, η εισαγωγή νέων γνωστικών αντικειμένων και δράσεων και ο εκσυγχρονισμός του διδακτικού έργου, ώστε οι εκπαιδευτικοί να ανταποκριθούν επαρκώς στις απαιτήσεις της εποχής και των μαθητών. Ένα τέτοιο σχολείο, ανοιχτό και αποτελεσματικό στους στόχους του, που συνδέει και προσαρμόζει τα αναλυτικά προγράμματα στα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα, τα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες των μαθητών, οικοδομείται με την ορθή οργάνωση της Διοίκησης της Εκπαίδευσης. Ο διευθυντής προσανατολιζόμενος στο μέλλον θα πρέπει να είναι σε θέση να αλλάζει τόσο τους στόχους όσο και τις πηγές και τους πόρους που είναι απαραίτητοι κάθε φορά για να μπορέσει να υπάρξει συνεχής βελτίωση και ανάπτυξη.⁷⁰

Με τον τρόπο αυτό θα προσεγγίσει περισσότερο τους στόχους της εκπαίδευσης, στους οποίους προέχει ένα σχολείο αληθινά ελκυστικό για τους μαθητές, με σημαντική αποστολή να προετοιμάσει την ένταξη ενεργών πολιτών στην κοινωνία, αλλά και θα επιτευχθεί η προαγωγή και η αναβάθμιση του διδακτικού και γενικά του εκπαιδευτικού έργου που προσφέρεται μέσα στη σχολική μονάδα⁷¹.

⁷⁰ Μυλωνά Δ. Ζαφειρούλα, Διευθυντής και αποτελεσματική σχολική μονάδα, Απόψεις και στάσεις διευθυντών και εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε., Θεσσαλονίκη, 2005, 77

⁷¹ Στραβάκου Αντ. Πέλα, Ο διευθυντής της σχολικής μονάδας πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ως κινητήρια δύναμη λειτουργίας της, μια εμπειρική έρευνα, Εκδοτικός οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε., Αθήνα, 2003, 13

Ο διευθυντής οφείλει να αποτελεί την κινητήρια δύναμη στη διαδικασία των αλλαγών του σχολείου, οι οποίες πρέπει να έχουν ποιότητα φαντασίας και οράματος ενώ ταυτόχρονα να διακρίνονται από ρεαλισμό. Ακόμη, είναι απαραίτητο να στηρίζει πρωτοβουλίες και να απελευθερώνει τις δημιουργικές δυνατότητες των εκπαιδευτικών. Ο διευθυντής θα πρέπει να υιοθετεί τις σύγχρονες παιδαγωγικές μεθόδους και να δίνει ελευθερία κίνησης στους εκπαιδευτικούς για την επιλογή των μεθόδων διδασκαλίας τους.

Επίσης θα πρέπει να λαμβάνει ένα σύνολο πρωτοβουλιών ώστε να επιδράσει θετικά στην τοπική κοινωνία, στα πλαίσια της οποίας λειτουργεί το σχολείο. Στο επίκεντρο της τοπικής κοινωνίας βρίσκονται βέβαια σαν βασικές μονάδες οι γονείς που τις περισσότερες φορές οργανωμένοι μέσα από τους συλλόγους γονέων επηρεάζουν και επηρεάζονται άμεσα από την εκπαιδευτική διαδικασία.

Τα αποτελεσματικά σχολεία εξασφαλίζουν αποτελεσματική επικοινωνία με τους γονείς ενημερώνοντάς τους για τους στόχους που τέθηκαν, τις προσδοκίες που έχουν για τα παιδιά τους και την πρόοδό τους στους διάφορους τομείς του αναλυτικού προγράμματος. Η συχνή επικοινωνία με τους γονείς και η ενημέρωσή τους είναι ένα επιπρόσθετο μέλημα του διευθυντή της σχολικής μονάδας στον τομέα της επικοινωνίας.⁷²

Ο διευθυντής μπορεί να δρομολογήσει μια τακτική επαφή με τον Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων ώστε να υπάρξει στενή και αποτελεσματική συνεργασία σε εκπαιδευτικά θέματα. Ο διευθυντής αποτελεί το βασικό δίαυλο επικοινωνίας με το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων αλλά και το βασικό μοχλό κινητοποίησης του προκειμένου να

⁷² Μυλωνά Δ. Ζαφειρούλα, Διευθυντής και αποτελεσματική σχολική μονάδα, Απόψεις και στάσεις διευθυντών και εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε., Θεσσαλονίκη, 2005, 53

συμμετέχουν οι εκπρόσωποι των γονέων στα θεσμοθετημένα όργανα του σχολείου⁷³.

Το ίδιο μπορεί να γίνει και με άλλους κοινωνικούς φορείς, συλλόγους και σωματεία. Επίσης, πάντα στα πλαίσια της ανάπτυξης μιας εξωστρεφούς πολιτικής του σχολείου, ο διευθυντής της σχολικής μονάδας μπορεί να μεριμνά για την τακτική διοργάνωση επιμορφωτικών ημερίδων για τους γονείς, τους εκπαιδευτικούς, αλλά και για την ευρύτερη τοπική κοινωνία.

Β) Προοπτικές για το αξίωμα του διευθυντή σχολικής μονάδας

Παρά τη σπουδαιότητα της θέσης και του θεσμού του διευθυντή, το Υπουργείο δεν φρόντισε να προβεί κατ' αρχάς σε σαφή προσδιορισμό των αρμοδιοτήτων του σε σχέση με αυτές του συλλόγου διδασκόντων, δεν του ανέθεσε ουσιαστική εξουσία για να μπορεί να αναλάβει ουσιαστικές πρωτοβουλίες, δεν θέσπισε ένα σύστημα ανάπτυξης διευθυντικών στελεχών στην εκπαίδευση, με τη σωστή κατάρτιση και επιμόρφωση, που θα έπρεπε να έχουν, δεν προέβη στην παροχή κινήτρων (υλικών και ηθικών) ώστε η θέση του διευθυντή να είναι ελκυστική και δεν οικοδόμησε ένα απολύτως διαφανές και αντικειμενικό σύστημα επιλογής των.⁷⁴

Ο νόμος 1566/1985, καθώς και η υπουργική απόφαση Φ.353.1/324/105657/Δ1η αναφέρονται πολύ γενικά στο έργο του Διευθυντή και τον χαρακτηρίζουν ως διοικητικό, επιστημονικό και παιδαγωγικό υπεύθυνο της σχολικής κοινότητας. Ο χαρακτηρισμός αυτός αναλύεται χωρίς όμως να δίνονται ουσιαστικές κατευθύνσεις και τρόποι για το πως θα επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι.

⁷³ Ανδρέου Αποστόλης, Θέματα οργάνωσης και διοίκησης της εκπαίδευσης και της σχολικής μονάδας, Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη ΑΒΕ - «Νέα Σύνορα», Αθήνα, 1999, 128

⁷⁴ Σαΐτης Χρήστος, Το χρονικό ενός θεσμού: Ο διευθυντής δημοτικού σχολείου, ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ, τ 5, 1996, 100

Ακόμα η κεντρική εξουσία δεν εκχώρησε αποφασιστικές αρμοδιότητες στους Διευθυντές, ώστε να λαμβάνουν τις ανάλογες πρωτοβουλίες και να καθοδηγούν και να επηρεάζουν άμεσα τους υφισταμένους τους αλλά και να αναλαμβάνουν την ανάλογη ευθύνη για τη λειτουργία της σχολικής μονάδας.

Οι στόχοι και οι κανόνες λειτουργίας του Ελληνικού σχολείου καθορίζονται από την κεντρική διοίκηση. Επομένως ο Διευθυντής δεν έχει τα περιθώρια εκείνα, τα οποία θα του επέτρεπαν να λειτουργήσει αυτόνομα και ελεύθερα, επειδή περιορίζεται μέσα στο πλαίσιο ενός νόμου που τον θέλει περισσότερο εκτελεστικό όργανο της σχολικής διοίκησης παρά διευθυντή - ηγέτη του σχολείου.

Αποτελεί έναν «ισχνό κρίκο» στην ιεραρχική πυραμίδα των επιπέδων διοίκησης. Μάλιστα αν συνεκτιμήσουμε τη σχεδόν ανύπαρκτη αυτονομία της σχολικής μονάδας σε σημαντικές ρυθμίσεις πλαισίου της εκπαιδευτικής διαδικασίας (π.χ. αναλυτικά προγράμματα και σχολικά εγχειρίδια) διαπιστώνεται πως οι δυνατότητες λήψης αποφάσεων του διευθυντή είναι περιορισμένες.⁷⁵

Στην πράξη, λοιπόν είναι περιορισμένος λόγω έλλειψης αποφασιστικών αρμοδιοτήτων αφού το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα εξακολουθεί να είναι συγκεντρωτικό.

Οι όποιες διοικητικές του αρμοδιότητες περιορίζονται σε ζητήματα καθημερινής λειτουργίας του σχολείου, καθοδήγησης του προσωπικού και ελέγχου των λειτουργιών του σχολείου. Στην ελληνική πραγματικότητα ο διευθυντής έχει περιορισμένες δυνατότητες αυτονομίας, καθώς και ελάχιστα περιθώρια λήψης αποφάσεων. Όμως μέσα σε όλο αυτό το πλαίσιο υπάρχουν περιθώρια να γίνουν περισσότερα πράγματα κι αυτό εξαρτάται από την ικανότητα του κάθε διευθυντή. Γι' αυτό ο διευθυντής θα πρέπει να συνδυάσει τις εκάστοτε επιλογές της εκπαιδευτικής

⁷⁵ Παπαναούμ Π. Ζωή, Η διεύθυνση σχολείου, θεωρητική ανάλυση και εμπειρική διερεύνηση, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 1995, 109

πολιτικής και το κεντρικό νομοθετικό πλαίσιο με τις απαιτήσεις και τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών και τις ανάγκες των μαθητών.

Θεωρητικά βρίσκεται η θέση του διευθυντή στην κατώτερη βαθμίδα της διοικητικής οργάνωσης της εκπαίδευσης. Ωστόσο η θέση αυτή σχετίζεται άμεσα με τον επικοινωνιακό ρόλο, που διαδραματίζει ο διευθυντής σχολείου μεταξύ των ανώτερων ηγετικών στελεχών, της εκπαιδευτικής διοίκησης και των υφιστάμενων εκπαιδευτικών. Κάθε πρόγραμμα εκπαιδευτικής πολιτικής που δημιουργείται σε επίπεδο κεντρικής διοίκησης «φιλτράρεται» μέσα από τη σχολική διεύθυνση. Χρωματίζεται δηλαδή από τις ψυχολογικές θέσεις και ικανότητες του διευθυντή σχολείου για να γίνει πραγματοποιήσιμο.⁷⁶

Μέσα στο πλαίσιο των εξωτερικών περιορισμών υπάρχουν περιθώρια ατομικών επιλογών. Το αν θα αξιοποιηθούν αυτές οι δυνατότητες, εξαρτάται από την ικανότητα του κάθε διευθυντή να διευρύνει το πεδίο δράσης του και να κάνει τις σωστές επιλογές.⁷⁷

Οι πρωτοβουλίες του διευθυντή πρέπει να έχουν τη συναίνεση και να στοχεύουν στην αναβάθμιση του ρόλου των εκπαιδευτικών, οι οποίοι χρειάζονται συγκεκριμένες προϋποθέσεις για να αποδώσουν στο έργο τους (σχέσεις συνεργασίας, εμπιστοσύνης και αλληλοβοήθειας). Είναι πολύ σημαντικός παράγοντας η επικοινωνία και η συνεργασία του διευθυντή με τους εκπαιδευτικούς για την ομαλή πορεία της σχολικής μονάδας. Ο διευθυντής με την καθημερινή δράση και πρακτική του οφείλει να επιδιώκει την δημιουργία και την διατήρηση ενός δυναμικού περιβάλλοντος εργασίας, στο οποίο οι εργαζόμενοι συνεργάζονται αποτελεσματικά, για

⁷⁶ Μυλωνά Δ. Ζαφειρούλα, Διευθυντής και αποτελεσματική σχολική μονάδα, Απόψεις και στάσεις διευθυντών και εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε., Θεσσαλονίκη, 2005, 45

⁷⁷ Παπαναούμ Π. Ζωή, Η διεύθυνση σχολείου, θεωρητική ανάλυση και εμπειρική διερεύνηση, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 1995, 113

την επίτευξη των στόχων του οργανισμού. Θα πρέπει να προάγει και να καλλιεργεί φιλικό κλίμα, να δημιουργεί αμεσότητα στην επικοινωνία του με του εκπαιδευτικούς.⁷⁸

Τέλος η έλλειψη προγραμματισμού ανάπτυξης στελεχών στην εκπαίδευση έχει ως συνέπεια τα άτομα που επιλέγονται να μην διαθέτουν τις απαραίτητες διοικητικές γνώσεις και ικανότητες. Ο Διευθυντής αναλαμβάνει πληθώρα καθηκόντων, που η πραγματοποίησή τους εξαρτάται από τη διοικητική επάρκειά του και την επιστημονική κατάρτιση σε θέματα διοίκησης της εκπαίδευσης.

Η διοίκηση του σχολείου πλέον απαιτεί στρατηγική, γνώσεις μανάτζμεντ και πολύπλευρη επιστημονική κατάρτιση. Χρειάζεται στελέχη ενημερωμένα στο γνωστικό τους αντικείμενο, στις σύγχρονες παιδαγωγικές μεθόδους και στις Νέες Τεχνολογίες, που θα διαθέτουν πνευματική καλλιέργεια και ανοιχτούς ορίζοντες στον τρόπο σκέψης τους, με διαρκή ενημέρωση για όλες τις αλλαγές που συντελούνται.

Μάλιστα η εκπαίδευση των Διευθυντών θα πρέπει να απευθύνεται όχι μόνο στους υποψήφιους διευθυντές, για την κατάλληλη προετοιμασία τους αλλά και στους ήδη επιλεγμένους, για την αποτελεσματικότερη άσκηση των καθηκόντων τους⁷⁹. Για να επιτευχθεί αυτό θα πρέπει να ιδρυθεί τμήμα «Διοίκησης στην Εκπαίδευση» στα Ανώτατα Πανεπιστημιακά Ιδρύματα, με τη μορφή μεταπτυχιακού διπλώματος, το οποίο να παρακολουθήσουν και οι νεοδιόριστοι διευθυντές αλλά και όσοι κατέχουν ήδη διευθυντικές θέσεις σε όλα τα επίπεδα της διοίκησης, και κυρίως οι διευθυντές και οι υποδιευθυντές σχολείων.

⁷⁸ Στραβάκου Αντ. Πέλα, Ο διευθυντής της σχολικής μονάδας πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ως κινητήρια δύναμη λειτουργίας της, μια εμπειρική έρευνα, Εκδοτικός οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε., Αθήνα, 2003, 21

⁷⁹ Μλεκάνης Μιχάλης, Η κατανομή του επαγγελματικού χρόνου των διευθυντών Δημοτικών Σχολείων:ερευνητικά δεδομένα, Παπαναούμ Ζωή - Χατζηπαναγιώτου Παρασκευή (επιμ.), Η διεύθυνση της σχολικής μονάδας: Τάσεις και πρακτικές, 131

Σημαντική κρίνεται όμως και η ανάγκη συνεχούς επιμόρφωσης του διευθυντή - και των εκπαιδευτικών που φιλοδοξούν να ασκήσουν διοίκηση - σε θέματα εκπαιδευτικής διοίκησης.

Σ' όλη την διαδικασία καθημερινής αλληλεπίδρασης με το εσωτερικό και εξωτερικό περιβάλλον της εκπαιδευτικής μονάδας, ο διευθυντής βρίσκεται αντιμέτωπος με καταστάσεις ή προβλήματα, που απαιτούν την άμεση επίλυση και την λήψη, συχνά σοβαρών αποφάσεων. Η ορθή λήψη αποφάσεων από τον ηγέτη ενός εκπαιδευτικού οργανισμού απαιτεί συνδυασμό επιστημονικών γνώσεων, ικανοτήτων και εμπειρίας ενώ εξαρτάται και από τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών. Απαιτεί, όμως, πάνω απ' όλα γνώση των βασικών αρχών του εκπαιδευτικού μάνατζμεντ, της διοίκησης και διαχείρισης του ανθρώπινου δυναμικού, της διοίκησης εκπαιδευτικών μονάδων. Όλα αυτά σημαίνουν, ότι οι διευθυντές πρέπει να είναι επαγγελματίες με ειδικές σπουδές και επιμόρφωση.

Ακόμα ο Διευθυντής μετέχει ενεργά σε όλες τις εργασίες, εκδηλώσεις και δραστηριότητες του σχολείου. Είναι γι' αυτό απαραίτητη η εκπαίδευση του σε θέματα επικοινωνίας, ανάπτυξης θετικού κλίματος στο σχολείο, ανάπτυξης - αξιολόγησης και παρώθησης προσωπικού, συντονισμού ομάδων εκπαιδευτικών, προεδρίας συνεδριάσεων και προγραμματισμού.

Ο διευθυντής του σχολείου θα μπορούσε να αξιοποιήσει τους εκπαιδευτικούς που διαθέτουν αυξημένα προσόντα ώστε να αναλάβουν ενεργό ρόλο στη διοίκηση του σχολείου (π.χ. στην εισαγωγή καινοτόμων προγραμμάτων).

Συν τοις άλλοις, σημαντική είναι η διαδικασία επιλογής των στελεχών εκπαίδευσης. Η πολιτεία σταδιακά προσπαθεί να καθιερώσει ένα σύστημα αντικειμενικό, προσπαθώντας βέβαια να αξιοποιήσει τους εκπαιδευτικούς που έχουν αυξημένα επιστημονικά και παιδαγωγικά προσόντα.

Η επιλογή των στελεχών της εκπαίδευσης θα έπρεπε να διακρίνεται για τη διαφάνειά της. Η διαδικασία και το περιεχόμενο της συνέντευξης θα έπρεπε να αποκτήσουν απολύτως αξιόπιστα και έγκυρα χαρακτηριστικά (ημιδομημένη συνέντευξη με βάση θεματικούς άξονες και ίσως βιβλιογραφία, τήρηση μαγνητοφωνημένων πρακτικών, συμμετοχή ειδικών στη Συμβουλευτική, δυνατότητα πιστοποίησης όλων των στοιχείων του βιογραφικού, αποκλεισμός από τα Συμβούλια συνδικακδικητών των διευθυντικών θέσεων κλπ.).⁸⁰

Θετική φυσικά υπήρξε και η αύξηση των διευθυντικών επιδομάτων με το νόμο 2986/2002 «Εκπαίδευση: Αξιολόγηση εκπαιδευτικών, οργανωτικά, κλπ.» γεγονός που συντέλεσε και στην αύξηση του αριθμού των υποψηφίων αλλά και των δυνατοτήτων επιλογής.⁸¹ Ωστόσο η έμφαση που δίνεται στα εκπαιδευτικά κριτήρια μπορεί να αποβεί μοιραία γιατί η έλλειψη ουσιαστικής διοικητικής εμπειρίας επηρεάζει την ομαλή λειτουργία της σχολικής μονάδας.

Τέλος, είναι αναγκαία η αναβάθμιση της σχολικής μονάδας μέσα από τη σταδιακή ενίσχυση της αυτονομίας της και την ουσιαστική σύνδεσή της με την τοπική κοινωνία. Χρειάζεται να απεμπλακεί ο ρόλος του διευθυντή από την πιστή τήρηση εγκυκλίων, νόμων και οδηγιών και να οριστεί το περιεχόμενο του έργου του μέσα στο πλαίσιο μεγαλύτερης αυτονομίας. Έτσι, κάθε διευθυντής θα μπορεί να επιτελεί το έργο του, εναρμονίζοντας τις κεντρικές αποφάσεις με τις ιδιαιτερότητες της εκπαιδευτικής μονάδας. Κοντά σ' όλα αυτά αυτονόητη είναι η υλική και ηθική ενίσχυση του διευθυντή από το κράτος ή την τοπική κοινωνία.

⁸⁰ Μαυροσκούφης Δημήτρης, Η επιλογή των διευθυντών και διευθυντριών των σχολικών μονάδων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης: η περίπτωση της Κεντρικής Μακεδονίας, Παπαναούμ Ζωή, Χατζηπαναγιώτου Παρασκευή (επιμ.), *Η Διεύθυνση της σχολικής μονάδας: τάσεις και πρακτικές*, Εκδοτικός οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε., Θεσσαλονίκη, 2003, 36

⁸¹ Μαυροσκούφης Δημήτρης, Η επιλογή των διευθυντών και διευθυντριών των σχολικών μονάδων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης: η περίπτωση της Κεντρικής Μακεδονίας, Παπαναούμ Ζωή, Χατζηπαναγιώτου Παρασκευή (επιμ.), *Η Διεύθυνση της σχολικής μονάδας: τάσεις και πρακτικές*, Εκδοτικός οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε., Θεσσαλονίκη, 2003, 36

3.1.2. Σύλλογος διδασκόντων

Σύμφωνα με το άρθρο 11 περιπ. Στ. § 1,2,3, του Ν. 1566/1985, ο σύλλογος διδασκόντων κάθε σχολείου αποτελείται από όλους τους διδάσκοντες στο σχολείο με οποιαδήποτε σχέση εργασίας και έχει ως πρόεδρο το διευθυντή του σχολείου. Πρόεδρος του Συλλόγου των Διδασκόντων είναι ο Διευθυντής του σχολείου ή ο νόμιμος αναπληρωτής του. Σε περίπτωση που δεν υπάρχει θέση Υποδιευθυντή και δεν έχει ορισθεί νόμιμος αναπληρωτής του Διευθυντή, όταν αυτός απουσιάζει, προεδρεύει στο Σύλλογο Διδασκόντων ο ανώτερος στο βαθμό εκπαιδευτικός και επί ισοβάθμων εκείνος που έχει τον περισσότερο χρόνο υπηρεσίας στο βαθμό. Έργο του είναι η χάραξη κατευθύνσεων για την καλύτερη λειτουργία του σχολείου, για την οποία είναι υπεύθυνος. Οι αποφάσεις του Συλλόγου Διδασκόντων κινούνται πάντοτε στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής νομοθεσίας.

Ο σύλλογος διδασκόντων αποτελεί συλλογικό όργανο για τη χάραξη κατευθύνσεων για την καλύτερη εφαρμογή της εκπαιδευτικής πολιτικής και την καλύτερη λειτουργία του σχολείου. Έχει την ευθύνη για την εφαρμογή του ωρολόγιου και αναλυτικού προγράμματος, την υγεία και προστασία των μαθητών, την καθαριότητα των σχολικών χώρων και την οργάνωση της σχολικής ζωής. Ιεραρχεί τις σχολικές ανάγκες και φροντίζει για την αντιμετώπιση τους. Αξιοποιεί τις δυνατότητες συνεργασίας ανάμεσα στο διδακτικό προσωπικό και τους κοινωνικούς φορείς του τόπου. Μπορεί να αποφασίσει το χωρισμό των μελών του σε τομείς γνώσεων, με στόχο τον καλύτερο συντονισμό της διδασκαλίας και της εφαρμογής των εκπαιδευτικών μεθόδων.

Κατά την υπουργική απόφαση Φ.353.1/324/105657/Δ1 (Φ.Ε.Κ. 1340 τ. Β/16-10-2002) «Καθορισμός των ειδικότερων καθηκόντων και αρμοδιοτήτων των προϊσταμένων των περιφερειακών υπηρεσιών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας

εκπαίδευσης, των διευθυντών και υποδιευθυντών των σχολικών μονάδων και Σ.Ε.Κ. και των συλλόγων των διδασκόντων», στο άρθρο 37 ορίζεται πως τακτικές συνεδριάσεις του Συλλόγου των Διδασκόντων γίνονται ύστερα από πρόσκληση του προέδρου: α) Πριν από την έναρξη των μαθημάτων του διδακτικού έτους. β) Στο τέλος κάθε τριμήνου ή τετραμήνου. γ) Κατά την ημέρα έκδοσης των αποτελεσμάτων των προαγωγικών, απολυτηρίων, ή πτυχιακών εξετάσεων και δ) Στο τελευταίο δεκαήμερο του διδακτικού έτους.

Έκτακτες συνεδριάσεις του Συλλόγου των Διδασκόντων συγκαλούνται για συγκεκριμένα θέματα: α) Ύστερα από πρόσκληση του προέδρου και β) Ύστερα από γραπτή αίτηση προς το Διευθυντή τουλάχιστον από το ένα τρίτο των μελών του συλλόγου, στην οποία αναγράφονται το θέμα ή τα θέματα και ο εισηγητής.

Μάλιστα οι αποφάσεις του Συλλόγου των Διδασκόντων λαμβάνονται πάντοτε μέσα στα όρια της αρμοδιότητας του, είναι δεσμευτικές για όλους, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, και υλοποιούνται με ευθύνη του Διευθυντή του σχολείου. Καταχωρούνται στο βιβλίο πράξεων του Συλλόγου και υπογράφονται υποχρεωτικά από τον πρόεδρο, το γραμματέα και τα παρόντα μέλη. Στην ίδια πράξη καταχωρούνται και οι απόψεις της μειοψηφίας, αν ζητηθεί. Ζητήματα τα οποία ρυθμίζονται από την υφιστάμενη εκπαιδευτική νομοθεσία δεν είναι επιτρεπτό να γίνονται θέματα συνεδρίασης του Συλλόγου των Διδασκόντων και ούτε να λαμβάνονται αποφάσεις αντίθετες με τις ρυθμίσεις αυτές.

Επίσης στο άρθρο 38 ορίζεται το έργο του Συλλόγου των Διδασκόντων, ο οποίος ειδικότερα έχει την ευθύνη να υλοποιεί τους σκοπούς και τους στόχους της εκπαίδευσης με συγκεκριμένες εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Στο έργο του σχολείου περιλαμβάνονται τρεις κυρίως εκπαιδευτικοί

σκοποί. α) Η καλλιέργεια και ανάπτυξη των γνωστικών και των νοητικών ικανοτήτων των μαθητών. β) Η συναισθηματική καλλιέργεια για την αποδοχή αρχών, που θα στηρίξουν τις αξίες τους και θα επηρεάσουν τη συμπεριφορά τους, ώστε να διαμορφώσουν θετική στάση για τη ζωή και την κοινωνία. γ) Η καλλιέργεια και διεύρυνση των ψυχοκινητικών ικανοτήτων του μαθητή για την απόκτηση δεξιοτήτων και την ομαλή ένταξη του στην κοινωνία.

Για την πραγματοποίηση των παραπάνω σκοπών ο Σύλλογος των Διδασκόντων πρέπει: α) Να προγραμματίζει και να οργανώνει το έργο του, να το παρακολουθεί και, τέλος, να το αξιολογεί. β) Να εξασφαλίζει τις προϋποθέσεις, ώστε τα μέλη του να επιμορφώνονται διαρκώς, να ανανεώνουν τις γνώσεις τους στον επιστημονικό τομέα και στις επιστήμες της αγωγής (ψυχοπαιδαγωγική και διδακτική κατάρτιση), για να είναι πιο αποτελεσματικοί στο έργο τους. γ) Να παρεμβαίνει σε περιπτώσεις φαινομένων σχολικής αποτυχίας και διαρροής των μαθητών, εφαρμόζοντας κατάλληλα αντισταθμιστικά εκπαιδευτικά προγράμματα για την αποτελεσματική αντιμετώπιση τους. δ) Να ανανεώνει και να αξιοποιεί τα διατιθέμενα εποπτικά μέσα και τη σύγχρονη τεχνολογία στη διδακτική πράξη για την αποτελεσματικότερη άσκηση του εκπαιδευτικού έργου.

Στο άρθρο 39 καθορίζονται και τα καθήκοντα και οι αρμοδιότητες του Συλλόγου των Διδασκόντων. Γενικά: «1. Ο Σύλλογος των Διδασκόντων σε τακτική συνεδρίαση πριν από την έναρξη των μαθημάτων προγραμματίζει τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες για όλο το σχολικό έτος. α) Στον τομέα της επιμόρφωσης λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες των μελών του και με βάση αυτές υποβάλλει πρόταση στο Σχολικό Σύμβουλο ή στο Διευθυντή Εκπαίδευσης ή στον Προϊστάμενο Γραφείου, κατά περίπτωση, προκειμένου να αντιμετωπισθούν με την ενδοσχολική επιμόρφωση. Ο Σύλλογος συνεκτιμά και τις αντίστοιχες προσπάθειες που έγιναν κατά τα προηγούμενα

έτη. β) Σχετικά με την αναγκαιότητα των αντισταθμιστικών εκπαιδευτικών παρεμβάσεων λαμβάνει υπόψη τα δεδομένα της σχολικής επίδοσης των μαθητών κατά το προηγούμενο διδακτικό έτος και τα συμπεράσματα της αυτοαξιολόγησης του σχολείου για το διάστημα αυτό. Συνεκτιμά, δηλαδή εάν εφαρμόστηκαν προγράμματα Ενισχυτικής Διδασκαλίας, Πρόσθετης Διδακτικής Στήριξης, ένταξης παλιννοστούντων ή άλλων εκπαιδευτικών καινοτομιών, σε ποιους μαθητές και με ποιο αποτέλεσμα. γ) Στον τομέα των μέσων, των πόρων και των προγραμμάτων εσωσχολικής ζωής λαμβάνονται υπόψη οι ανάγκες του σχολείου.

2. Ο Σύλλογος Διδασκόντων παρακολουθεί και εφαρμόζει τον αρχικό προγραμματισμό και, εφόσον, χρειασθεί παρεμβαίνει διορθωτικά. 3. Στο τέλος της σχολικής χρονιάς γίνεται η αυτοαξιολόγηση, κατά την οποία αξιολογείται ο βαθμός επίτευξης των στόχων που τέθηκαν κατά τον προγραμματισμό και η αποτελεσματικότητα των προγραμματισμένων ενεργειών. 4. Ο Σύλλογος Διδασκόντων αποφασίζει, ύστερα από εισήγηση του Διευθυντή του σχολείου, την ανάθεση στο διδακτικό προσωπικό της διδασκαλίας των μαθημάτων στις τάξεις και τα τμήματα. 5. Οργανώνει τον καταμερισμό των εργασιών στα μέλη του, ύστερα από εισήγηση του Διευθυντή, έτσι ώστε να αξιοποιούνται οι δυνατότητες όλων των μελών του και να εξασφαλίζεται η αποτελεσματικότητα και η ομαλή λειτουργία της σχολικής μονάδας. 6. Εισηγείται στο Διευθυντή Εκπαίδευσης ή στον Προϊστάμενο του Γραφείου και στον αρμόδιο Σχολικό Σύμβουλο τη λειτουργία τμημάτων Ενισχυτικής Διδασκαλίας, Πρόσθετης Διδακτικής Στήριξης και τάξεων υποδοχής. 7. Αναθέτει στους εκπαιδευτικούς του ίδιου σχολείου, ώρες του προγράμματος Ενισχυτικής Διδασκαλίας για τη συμπλήρωση του ωραρίου. Επίσης, αναθέτει υπερωριακή διδασκαλία στο πρόγραμμα Ενισχυτικής Διδασκαλίας, όπως η νομοθεσία προβλέπει. 8. Αποφασίζει, ύστερα από εισήγηση του Διευθυντή του σχολείου, την

ανάληψη δράσεων, πρωτοβουλιών, προγραμμάτων, την οργάνωση επισκέψεων και εκδηλώσεων που ανοίγουν το σχολείο στην κοινωνία. Με τον τρόπο αυτό ευαισθητοποιούνται και προβληματίζονται οι μαθητές και διαμορφώνουν θετικές στάσεις και συμπεριφορές. 9. Ο Σύλλογος Διδασκόντων έχει την ευθύνη για την ποιοτική βελτίωση και την αξιοποίηση των σχολικών εγκαταστάσεων, ιεραρχώντας και προτείνοντας στη σχολική επιτροπή, μέσω του Διευθυντή, την κάλυψη των αναγκών και αναθέτοντας στα μέλη του συγκεκριμένες αρμοδιότητες. 10. Αποφασίζει, σε συνεργασία με τους Σχολικούς Συμβούλους, με τα Επιμορφωτικά Κέντρα και τον Οργανισμό Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών ή με τα Πανεπιστήμια και ΤΕΙ την οργάνωση επιμορφωτικών προγραμμάτων και σεμιναρίων σε ενδοσχολικό επίπεδο ή συμμετέχει σε γενικότερα προγράμματα επιμόρφωσης, όταν διαπιστώνονται ανάγκες, όταν εισάγονται καινοτομίες ή επιβάλλεται να αντιμετωπισθούν ειδικά προβλήματα της σχολικής μονάδας. Τα προγράμματα αυτά πραγματοποιούνται εκτός ωρών διδασκαλίας. 11. Ο Σύλλογος Διδασκόντων αποφασίζει για την πραγματοποίηση εκδρομών, περιπάτων ή επισκέψεων, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις. 12. Ενημερώνει, σε συνεργασία με το Διευθυντή, τους γονείς και κηδεμόνες, τουλάχιστον κάθε τρίμηνο, σχετικά με τη φοίτηση, την πρόοδο και τη συμπεριφορά των μαθητών. Η ενημέρωση γίνεται εκτός των ωρών εργασίας του σχολείου. 13. Συνεργάζεται με όλα τα στελέχη Επιστημονικής - Παιδαγωγικής Καθοδήγησης και της Διοίκησης για τον καλύτερο συντονισμό και την υλοποίηση του διδακτικού έργου, την ανταλλαγή απόψεων και την αντιμετώπιση των διάφορων διδακτικών και άλλων ζητημάτων που ενδεχομένως προκύπτουν. 14. Ορίζει, ύστερα από εισήγηση του Διευθυντή, τους υπεύθυνους των τμημάτων ή τάξεων για την παρακολούθηση της φοίτησης των μαθητών. Επίσης ορίζει τους συμβούλους των αντίστοιχων μαθητικών κοινοτήτων. 15.

Όταν ο Σύλλογος, για οποιονδήποτε λόγο, αδυνατεί να αναθέσει στους εκπαιδευτικούς τη διδασκαλία μαθημάτων ή την κατανομή τάξεων και τμημάτων, την απόφαση παίρνει ο Διευθυντής του σχολείου σε συνεργασία με τον αρμόδιο Σχολικό Σύμβουλο. Σε περίπτωση αδυναμίας να ανατεθούν εργασίες και τομείς ευθύνης εντός του σχολείου, την απόφαση παίρνει ο Διευθυντής.»

Οι ειδικές αρμοδιότητες του Συλλόγου Διδασκόντων της Δημοτικής Εκπαίδευσης είναι ότι «1. Παραπέμπει τους μαθητές σε κατατακτήριες εξετάσεις, οργανώνει αυτές και επικυρώνει τα αποτελέσματά τους, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις 2. Στα συστεγαζόμενα σχολεία, το ωρολόγιο πρόγραμμα διαμορφώνεται ύστερα από συνεργασία των Διευθυντών και του διδακτικού προσωπικού των σχολείων αυτών, ώστε να διευκολύνεται η αμοιβαία συμπλήρωση του ωραρίου των εκπαιδευτικών των σχολείων αυτών και να εξασφαλίζονται η δυνατότητα εφαρμογής ενιαίου ωρολογίου προγράμματος. 3. Εισηγείται στο Γραφείο Εκπαίδευσης ή στη Διεύθυνση τη λειτουργία τμημάτων διευρυμένου ωραρίου. 4. Αποφασίζει από την αρχή της σχολικής χρονιάς τον τρόπο με τον οποίο θα γίνει η αναπλήρωση εκπαιδευτικών που ενδέχεται να λείψουν για μικρό χρονικό διάστημα.»

Ενώ οι ειδικές αρμοδιότητες του Συλλόγου των Διδασκόντων προσχολικής αγωγής είναι: «1. Το διδακτικό προσωπικό του Νηπιαγωγείου διενεργεί την κλήρωση για την επιλογή των νηπίων που θα εγγραφούν, όταν ο αριθμός των υποψηφίων δεν επιτρέπει την ικανοποίηση όλων των αιτήσεων. 2. Πέντε ημέρες πριν από τη λήξη του τριμήνου και όποτε προκύψει ανάγκη, σε κάθε νηπιαγωγείο πραγματοποιούνται συσκέψεις του διδακτικού προσωπικού, με σκοπό την εκτίμηση της προόδου των νηπίων και την ανταλλαγή απόψεων για τη χάραξη γενικών κατευθύνσεων σχετικών με τη λειτουργία του Νηπιαγωγείου. Στις συσκέψεις αυτές μπορεί να πάρει μέρος και ο αρμόδιος

Σχολικός Σύμβουλος ή ο Διευθυντής Εκπαίδευσης ή ο Προϊστάμενος του Γραφείου. Οι συσκέψεις γίνονται εκτός ωραρίου. 3. Ο Σύλλογος Διδασκόντων Προσχολικής αγωγής έχει την ευθύνη για την εφαρμογή του προγράμματος σπουδών, για την εφαρμογή του ημερήσιου προγράμματος, την προστασία των νηπίων, την καθαριότητα των σχολικών χώρων και την οργάνωση της σχολικής μονάδας. 4. Τα μέλη του συλλόγου προσφέρουν τις υπηρεσίες τους ισότιμα και με βάση τη συναδελφικότητα και το σεβασμό της προσωπικότητας εκάστου μέλους σε όλα τα προγράμματα. 5. Ο Σύλλογος προσcholικής αγωγής δεν ορίζει εφημερεύοντες κατά τη λειτουργία του νηπιαγωγείου αλλά κάθε νηπιαγωγός έχει την αποκλειστική ευθύνη της επιτήρησης των νηπίων του τμήματος της. 6. Το διδακτικό προσωπικό των συστεγαζόμενων νηπιαγωγείων συνέρχεται σε κοινές συνεδριάσεις με πνεύμα συνεργασίας, ώστε τα νηπιαγωγεία να λειτουργούν ως ενιαίες σχολικές μονάδες και να επιτυγχάνουν από κοινού τους σκοπούς τους. Σε περίπτωση διαφωνίας την απόφαση παίρνει, ανάλογα με το θέμα, ο αρμόδιος Σχολικός Σύμβουλος ή ο Διευθυντής Εκπαίδευσης. Στις κοινές συνεδριάσεις προεδρεύουν εκ περιτροπής οι προϊστάμενοι των Νηπιαγωγείων.»

Το συλλογικό αυτό όργανο της σχολικής μονάδας έχει αντιπροσωπευτική σύνθεση και αποτελεί ένα στοιχείο εκδημοκρατισμού στη διοίκηση της σχολικής μονάδας⁸². Ο σύλλογος διδασκόντων συμβάλει στη διαμόρφωση μιας τοπικής εκπαιδευτικής πολιτικής, στα πλαίσια βέβαια των κανόνων δικαίου της συγκεντρωτικής διοίκησης, διευρύνοντας το ρόλο του εκπαιδευτικού, ο οποίος δεν περιορίζεται πλέον στα στενά διδακτικά του καθήκοντα αλλά καλείται να συμμετέχει σε θέματα πριν από τη διδασκαλία (προγραμματισμός σχολικού έργου), σε θέματα που

⁸² Μιχόπουλος Β. Αναστάσιος, Νομικό πλαίσιο και θεσμοί της εκπαίδευσης, Αθήνα, 1994, 100

προκύπτουν μετά την ολοκλήρωσή της (αξιολόγηση εκπαιδευτικού έργου) αλλά και σε θέματα ανεξάρτητα από αυτήν (σχέσεις με γονείς και τοπική κοινωνία)⁸³.

Βέβαια σε καμία περίπτωση δεν είναι νομικά δυνατό, γι' αυτό ούτε επιτρεπτό, ο σύλλογος διδασκόντων να παίρνει αποφάσεις παρά τον νόμο, όπως όρισε και η εγκύκλιος Ε1/573/20.3.1984 του Υπουργείου Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων. Ο Σύλλογος διδασκόντων είναι ένα συλλογικό όργανο, το οποίο είναι, μαζί με τη διεύθυνση, αρμόδιο για την εφαρμογή του νόμου στα σχολεία. Τα μέλη συλλόγων διδασκόντων είναι προσωπικά υπεύθυνα για ενδεχόμενα παράνομες αποφάσεις των συλλόγων τους και φυσικά οι διευθυντές έχουν υπηρεσιακό καθήκον να μην εφαρμόσουν παράνομες αποφάσεις συλλόγων.

Ο σύλλογος διδασκόντων όμως έχει δικαίωμα να συζητά και να παίρνει αποφάσεις που σχολιάζουν και κρίνουν την εκπαιδευτική πολιτική. Επειδή οι εγκύκλιοι και οι διαταγές της διοίκησης δεν είναι νόμοι, ο σύλλογος διδασκόντων έχει δικαίωμα να αρνηθεί την εφαρμογή μιας εγκυκλίου ή την υλοποίηση μιας διαταγής εάν την κρίνει ως παράνομη και αντισυνταγματική. Ο σύλλογος διδασκόντων δεν θα πρέπει να είναι απλό εκτελεστικό όργανο της διοίκησης αλλά να έχει δική του αποφασιστική γνώμη, γιατί αυτός λειτουργεί στο σχολείο και πράττει με γνώμονα τις ανάγκες των μαθητών.

Με τη συμμετοχή στο σύλλογο διδασκόντων ο εκπαιδευτικός έχει τη δυνατότητα να «ελέγχει» πραγματικά το έργο του και να συμβάλει υπεύθυνα στο σχεδιασμό και στην υλοποίησή του, δίνοντάς του το αίσθημα της αυτονομίας⁸⁴. Ο κάθε εκπαιδευτικός αισθάνεται με τη

⁸³ Χατζηπαναγιώτου Παρασκευή, Η διοίκηση του σχολείου και η συμμετοχή των εκπαιδευτικών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε., Θεσσαλονίκη, 2003, 85

⁸⁴ Ξηροτύρη - Κουφίδου Στέλα, Η συμμετοχική διοίκηση στη σχολική μονάδα, Παπαναούμ Ζωή - Χατζηπαναγιώτου Παρασκευή (επιμ.), Η διεύθυνση της σχολικής μονάδας: Τάσεις και πρακτικές, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε., Θεσσαλονίκη, 2003, 58

συμμετοχή του ότι γίνεται αποδέκτης εσωτερικών (αίσθημα αυτονομίας, επιτεύγματος, αναγνώρισης, αυτοεκπλήρωσης, ενδυνάμωση ρόλου) και εξωτερικών (αύξηση μισθού, εξασφάλιση θέσης, καλές συνθήκες εργασίας) ανταμοιβών με αποτέλεσμα την ηθική του ικανοποίηση⁸⁵.

Το σχολείο λειτουργεί με βάση τις αρχές της δημοκρατικότητας και της συμμετοχικότητας στη λήψη αποφάσεων, σε κάθε περίπτωση και πτυχή του τρόπου οργάνωσης και λειτουργίας του. Έμφαση δίνεται στη συμμετοχή όλων στη λήψη αποφάσεων, μια και με τον τρόπο αυτό υπάρχει μεγαλύτερη συναίσθηση ευθύνης για πραγμάτωση των αποφάσεων που λαμβάνονται. Η συμμετοχή άλλωστε, ως βασική συνιστώσα των δημοκρατικών θεσμών, υπήρξε ιστορικά κύριο αίτημα σε διάφορες κοινωνικοπολιτικές διεκδικήσεις. Ο σύλλογος διδασκόντων παρά το γεγονός ότι αποτελεί βασικό παράγοντα στη ομαλή και αποτελεσματική λειτουργία του σχολείου δεν συνιστά όργανο διοίκησης από το οποίο θα ζητηθούν ευθύνες και θα αποδοθούν τυχόν παραλείψεις. Ο σύλλογος διδασκόντων επιλύει τα προβλήματα του σχολείου μέσω της διαδικασίας λήψης και της ποιότητας αποφάσεων και συμβάλλει σημαντικά στη λειτουργία του σχολείου.

Κορυφαίας σημασίας βέβαια ρόλο στην σωστή και εύρυθμη λειτουργία του συλλογικού οργάνου του συλλόγου διδασκόντων παίζουν και α) τα ατομικά στοιχεία και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών, β) οι σχέσεις μεταξύ των εκπαιδευτικών και γ) ο ρόλος της ηγετικής προσωπικότητας του διευθυντή⁸⁶.

Το εκπαιδευτικό προσωπικό μιας σχολικής μονάδας παρουσιάζει διαφορές στο χαρακτήρα των ατόμων, στην ηλικία, στην ειδικότητα με αποτέλεσμα να δημιουργούνται

⁸⁵ Ξηροτύρη - Κουφίδου Στέλα, Η συμμετοχική διοίκηση στη σχολική μονάδα, Παπαναούμ Ζωή - Χατζηπαναγιώτου Παρασκευή (επιμ.), Η διεύθυνση της σχολικής μονάδας: Τάσεις και πρακτικές, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε., Θεσσαλονίκη, 2003, 60

⁸⁶ Κούσουλος Αθανάσιος, Μπούνιαν Κωνσταντίνος, Καμπουρίδης Γεώργιος, Συμμετοχική διοίκηση και διαδικασία λήψης αποφάσεων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, τ. 9, 2004, 33

πολλές φορές προβλήματα και δυσχέρειες στην ανάπτυξη καλών διαπροσωπικών σχέσεων ανάμεσα στα μέλη του οργανισμού⁸⁷. Ακόμα η συνεχής μετακίνηση των εκπαιδευτικών καταργεί τη βασική διοικητική αρχή της «ενότητας του προσωπικού», που υπαγορεύει την ανάγκη για ανάπτυξη πνεύματος συνεργασίας και δημιουργικών πρωτοβουλιών μεταξύ των στελεχών της σχολικής κοινότητας⁸⁸.

Η έλλειψη πρωτοβουλιών εκ μέρους των εκπαιδευτικών αποτελεί ένα ακόμα σημαντικό πρόβλημα το οποίο συνδέεται άμεσα με την αντίληψη ότι η λειτουργία του συλλόγου είναι υπόθεση του διευθυντή του σχολείου⁸⁹. Ακόμα δεν αξιοποιούν όλες τις δυνατότητες συνεργασίας μεταξύ του σχολείου και των φορέων της τοπικής κοινωνίας. Αλλά ούτε και τις δυνατότητες διοικητικής αποκέντρωσης, αυτονομίας και συμμετοχής που τους δίνει το νομικό πλαίσιο της ελληνικής εκπαίδευσης μέσω του θεσμοθετημένου οργάνου «σύλλογος διδασκόντων»⁹⁰.

Από την άλλη οι συνάδερφοι δεν θα πρέπει να κρίνουν τη στάση ή τη συμπεριφορά συναδέρφων στο πλαίσιο της λειτουργίας του συλλόγου. Το καλό κλίμα θα πρέπει να υπερτερεί της σωστής αντιμετώπισης των θεμάτων των συνεδριάσεων όταν αυτά τα δύο έρχονται σε σύγκρουση. Η ύπαρξη διαφωνιών βέβαια δεν θα μπορούσε να εξαλειφθεί. Η έλλειψη διαφωνιών θα αποτελούσε ένδειξη έλλειψης προβληματισμού για την επίτευξη της καλύτερης δυνατής

⁸⁷ Σαΐτης Αθ. Χρήστος, Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης, Αθήνα, 1992, 312

⁸⁸ Κούσουλος Αθανάσιος, Μπούνιας Κωνσταντίνος, Καμπουρίδης Γεώργιος, Συμμετοχική διοίκηση και διαδικασία λήψης αποφάσεων στην πρωτοβάθμιας εκπαίδευση, *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, τ. 9, 2004, 40

⁸⁹ Κούσουλος Αθανάσιος, Μπούνιας Κωνσταντίνος, Καμπουρίδης Γεώργιος, Συμμετοχική διοίκηση και διαδικασία λήψης αποφάσεων στην πρωτοβάθμιας εκπαίδευση, *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, τ. 9, 2004, 38

⁹⁰ Χατζηπαναγιώτου Παρασκευή, Στάσεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τη συμμετοχή τους στη λήψη αποφάσεων στη σχολική μονάδα, Παπαναούμ Ζωή - Χατζηπαναγιώτου Παρασκευή (επιμ.), *Η διεύθυνση της σχολικής μονάδας: Τάσεις και πρακτικές*, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε., Θεσσαλονίκη, 2003, 70

λύσης και πολλές φορές αδιαφορία για την επίλυση των προβλημάτων του σχολείου.

Τέλος ο διευθυντής θα πρέπει να προσπαθεί αδιάκοπα για τη διατήρηση και βελτίωση ενός καλού εργασιακού περιβάλλοντος στο σχολείο, που ηγείται⁹¹. Θα πρέπει να λειτουργεί ως απλό μέλος του συλλόγου και όχι ως ηγέτης που έχει συγκεκριμένο όραμα για το σχολείο και προσπαθεί να επιτύχει στόχους απλά με τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών. Δεν θα πρέπει οι εκπαιδευτικοί να αισθάνονται ότι δεν επηρεάζουν ουσιαστικά την τελική απόφαση και ότι είναι απλοί διεκπεραιωτές των αποφάσεων, που λαμβάνουν οι διοικητικοί τους προϊστάμενοι⁹².

Η σχολική μονάδα αποτελείται από ένα σύνολο ανθρώπων που εργάζονται μαζί για να πετύχουν κοινούς σκοπούς και στόχους. Η δημιουργία ενός περιβάλλοντος μέσα στο οποίο τα άτομα και οι ομάδες θα μπορούν να συνεργάζονται αποτελεσματικά είναι αναγκαία προϋπόθεση⁹³.

Από τις περισσότερες διεθνείς έρευνες την τελευταία δεκαετία προκύπτει ότι ο διευθυντής και ο σύλλογος διδασκόντων ενός αποτελεσματικού σχολείου, χρησιμοποιούν την παιδαγωγική τους αυτονομία, ώστε να καταλήξουν σε αποτελεσματικές μεθόδους διδασκαλίας, οι οποίες τελικά βελτιώνουν τις σχολικές επιδόσεις των μαθητών. Η παιδαγωγική αυτονομία όμως, προϋποθέτει μια αποκεντρωμένη διοίκηση του εκπαιδευτικού συστήματος με αλλαγές στο επίπεδο της σχολικής μονάδας και ειδικά στον τρόπο διοίκησής της.

⁹¹ Ξαίτης Αθ. Χρήστος, Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης, Αθήνα, 1992, 312

⁹² Χατζηπαναγιώτου Παρασκευή, Στάσεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τη συμμετοχή τους στη λήψη αποφάσεων στη σχολική μονάδα, Παπαναούμ Ζωή - Χατζηπαναγιώτου Παρασκευή (επιμ.), *Η διεύθυνση της σχολικής μονάδας: Τάσεις και πρακτικές*, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε., Θεσσαλονίκη, 2003, 66

⁹³ Ξηροτύρη - Κουφίδου Στέλα, Η συμμετοχική διοίκηση στη σχολική μονάδα, Παπαναούμ Ζωή - Χατζηπαναγιώτου Παρασκευή (επιμ.), *Η διεύθυνση της σχολικής μονάδας: Τάσεις και πρακτικές*, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε., Θεσσαλονίκη, 2003, 56

3.1.3. Σχολική επιτροπή

Σύμφωνα με το Ν. 1566/1985 στα άρθρα 40-44 ρυθμίζεται η σχολική περιουσία. Όπως τροποποιήθηκε αργότερα με το Ν. 1894/1990 «Ακαδημία Αθηνών-Αρχαία - Σχολική εκπαίδευση, περιουσία κλπ.», στο άρθρο 5 § 1 εδ. Α. ορίζεται πως «1. Η κινητή και ακίνητη περιουσία των εφορειών όλων των δημόσιων σχολείων της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και τα σχολικά κτίρια, για τα οποία έχουν συνταχθεί πρωτόκολλα οριστικής παραλαβής, με τα οικόπεδά τους, μεταβιβάζονται κατά κυριότητα στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, στην περιφέρεια στην οποία βρίσκονται τα αντίστοιχα ακίνητα.».

Η σχολική περιουσία με το νόμο 1894/1990 πέρασε σε τοπικό επίπεδο, όπου κάθε δήμος και κοινότητα έχει αναλάβει την περιουσία αυτή. Με αυτόν τον τρόπο η σχολική περιουσία και οι πρόσοδοί της προορίζονται αποκλειστικά για τη λειτουργία των σχολικών μονάδων και για την εξυπηρέτηση της σχολικής περιουσίας.⁹⁴ Η μεταφορά της σχολικής περιουσίας από το Κράτος στην τοπική αυτοδιοίκηση ανέδειξε πλέον το Δήμο και την κοινότητα βασικό φορέα επίλυσης των σχολικών τοπικών προβλημάτων.

Μάλιστα με το Ν. 1894/1990 στο άρθρο 5 § 8 ορίζεται πως «Συνιστώνται δημοτικά ή κοινοτικά νομικά πρόσωπα με την επωνυμία "Σχολικές Επιτροπές", διεπόμενα από το π.δ. 323/1989.

Οι Σχολικές Επιτροπές αντικατέστησαν τις λεγόμενες Σχολικές Εφορείες, οι οποίες λειτούργησαν από το 1931 με το Ν.5019/1931 μέχρι την ψήφιση του Ν.1566/85. Με το άρθρο 52 του Ν.1566/85 θεσπίστηκαν για πρώτη φορά ως Σχολικές Επιτροπές και στη συνέχεια το άρθρο αυτό καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από το άρθρο 5 του ν.1894/90, στο οποίο στηρίζεται σήμερα η λειτουργία τους.

⁹⁴ Μιχόπουλος Β. Αναστάσιος, Νομικό πλαίσιο και θεσμοί της εκπαίδευσης, Αθήνα, 1994, 102

Κάθε σχολική επιτροπή καλύπτει ένα ή περισσότερα δημόσια σχολεία της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, ανάλογα με τις τοπικές ανάγκες, όπως αυτές εκτιμώνται από τον αντίστοιχο οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης. Στη διοίκηση των σχολικών επιτροπών μετέχουν υποχρεωτικά οι διευθυντές των αντίστοιχων σχολείων και από ένας εκπρόσωπος των αντίστοιχων συλλόγων γονέων, εφ' όσον υπάρχουν τέτοιοι σύλλογοι.

Η σχολική επιτροπή έχει ξεχωριστή νομική προσωπικότητα και είναι ένα δημοτικό ή κοινοτικό νομικό πρόσωπο σε κάθε σχολείο ή ομάδα σχολείων, αρμόδιο όργανο για τη διαχείριση των πιστώσεων που διατίθενται για τις λειτουργικές δαπάνες ή για την κάλυψη δαπανών επισκευής και συντήρησης των σχολικών κτιρίων.

Έργο κάθε σχολικής επιτροπής είναι η διαχείριση των πιστώσεων που της διατίθενται για την κάλυψη των δαπανών λειτουργίας των αντίστοιχων σχολείων (θέρμανσης, φωτισμού, ύδρευσης, τηλεφώνου, αποχέτευσης, αγοράς αναλώσιμων υλικών κ.λπ.), η αμοιβή καθαριστριών, η εκτέλεση έργων για την επισκευή και συντήρηση των αντίστοιχων σχολείων και του κάθε είδους εξοπλισμού τους, η εισήγηση προς τις αντίστοιχες διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης για τον εφοδιασμό από τον Οργανισμό Σχολικών Κτιρίων των αντίστοιχων σχολείων με έπιπλα και εξοπλιστικά είδη και από το Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων με βιβλία για τις αντίστοιχες σχολικές βιβλιοθήκες, η διαχείριση των εσόδων από την ενδεχόμενη εκμετάλλευση των σχολικών κυλικείων, καθώς και η λήψη κάθε άλλου μέτρου που κρίνεται αναγκαίο για τη στήριξη της διοικητικής λειτουργίας των σχολικών μονάδων.

Το έργο λοιπόν της σχολικής επιτροπής περιορίζεται κυρίως σε έργα υλικοτεχνικής υποδομής, καθώς οι αποφασιστικές αρμοδιότητες της επισκευής και συντήρησης

των σχολικών μονάδων ανήκουν στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης κατά το άρθρο 41 § 1 του Ν. 2218/1994 «Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση - ΟΤΑ, Πνευματική ιδιοκτησία κλπ.».⁹⁵

Σύμφωνα με την §2 του άρθρου 103 του Ν. 852/2010 «Νέα αρχιτεκτονική της αυτοδιοίκησης και της αποκεντρωμένης διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης» και την απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης με αριθμ. Πρωτοκ. 8440/3-02-2011 οι σχολικές επιτροπές συγχωνεύονται και σε κάθε δήμο θα λειτουργεί μία σχολική επιτροπή για τις σχολικές μονάδες της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Οι Σχολικές Επιτροπές πλέον θα αποτελούνται από 5 έως 15 μέλη και υποχρεωτικά σε αυτήν θα συμμετέχουν τουλάχιστον δύο διευθυντές, εκ των πέντε αρχαιοτέρων, και ένας εκπρόσωπος της ένωσης γονέων, και στην περίπτωση που δεν υπάρχει ένωση γονέων, ένας εκπρόσωπος των υφιστάμενων συλλόγων γονέων, κατά προτεραιότητα μεγέθους σχολικής μονάδας.

Όταν συζητούνται θέματα τα οποία αφορούν συγκεκριμένο σχολείο, θα συμμετέχει και ο διευθυντής του σχολείου με δικαίωμα ψήφου. Βασικό έργο των νέων Σχολικών Επιτροπών θα είναι η κατανομή των πιστώσεων στα σχολεία με βάση τον αριθμό μαθητών, τον αριθμό τμημάτων, τον αριθμό αιθουσών διδασκαλίας, τη λειτουργία γυμναστηρίων, αιθουσών πολλαπλών χρήσεων, εργαστηρίων, βιβλιοθηκών κ.λ.π., την παλαιότητα των κτιρίων, καθώς και τις ειδικότερες ανάγκες των σχολικών μονάδων.

Σε όσους Δήμους έχουν δύο ή και περισσότερα σχολεία, η Σχολική Επιτροπή θα ορίζει για κάθε σχολείο ή σχολικό συγκρότημα, «Συμβούλιο Σχολικής Κοινότητας», το οποίο θα αποτελείται από 3 έως 5 μέλη και στο οποίο θα

⁹⁵ «Η διοίκηση όλων των τοπικών υποθέσεων ανήκει στην αρμοδιότητα των δήμων και των κοινοτήτων, κύρια μέριμνα των οποίων αποτελεί η προαγωγή των κοινωνικών και οικονομικών συμφερόντων, καθώς και των πολιτιστικών και πνευματικών ενδιαφερόντων των κατοίκων της.»

συμμετέχουν υποχρεωτικά ο διευθυντής σχολείου, ένας εκπρόσωπος γονέων και ένας εκπρόσωπος του συλλόγου διδασκόντων. Το Συμβούλιο θα διαπιστώνει τις ανάγκες και τα προβλήματα που δημιουργούνται στη λειτουργία των σχολείων και θα διατυπώνει σχετικές προτάσεις στην οικεία Σχολική Επιτροπή για την καλύτερη στήριξη της λειτουργίας τους.

Ουσιαστικά πρόκειται για ένα συμβουλευτικό όργανο το οποίο με βάση τις ανάγκες του σχολείου, θα υποβάλει προτάσεις στη Σχολική Επιτροπή. Ο Διευθυντής που θα συμμετέχει στο «Συμβούλιο Σχολικής Κοινότητας» θα διαχειρίζεται το ποσό που τίθεται στη διάθεση του από τη Σχολική Επιτροπή και το οποίο θα κατατίθεται σε ειδικό τραπεζικό λογαριασμό στο όνομα της σχολικής επιτροπής και του σχολείου.

Οι δήμοι πρόκειται να αναλάβουν τον πλήρη οικονομικό έλεγχο των σχολείων. Όπως προβλέπεται από το νόμο, μέχρι να ολοκληρωθούν οι διαδικασίες, οι Σχολικές Επιτροπές θα λειτουργούν κανονικά, ως έχουν, προκειμένου να μην διαταραχθεί η ομαλή λειτουργία των σχολικών μονάδων.

Με το προϋπάρχον καθεστώς στις σχολικές επιτροπές εκπροσωπούσαν ως τακτικά μέλη όλοι οι σύλλογοι γονέων και κηδεμόνων και όλες οι μαθητικές κοινότητες. Φυσικά και όλοι οι Διευθυντές των σχολικών μονάδων. Στο επικείμενο καθεστώς δεν είναι δυνατό να εκπροσωπούνται όλοι αυτοί άμεσα, αλλά ορίζεται ένας τρόπος έμμεσης αντιπροσώπευσής τους, δηλαδή απομάκρυνσής τους από την άμεση άσκηση της διαχείρισης και του ελέγχου των πόρων του σχολείου τους. Κάθε σχολείο πρέπει να έχει τη δίκη του σχολική επιτροπή να λύνει τα προβλήματα που θα προκύπτουν τα οποία είναι καθημερινά σε κάθε σχολείο και χρειάζονται άμεσα λύση.

Με τη δημιουργία των σχολικών επιτροπών έγινε ένα βήμα για την άμεση επίλυση των προβλημάτων υλικοτεχνικής

υποδομής της εκπαίδευσης μας. Με τον νέο όμως νόμο περιορίζονται τα εμπλεκόμενα πρόσωπα και προχωράμε σε έναν νέο αποκεντρωτικό φορέα, ο οποίος θα λειτουργεί εκτός της σχολικής πραγματικότητας επιφέροντας καθυστερήσεις και δυσλειτουργίες στις σχολικές μονάδες.

3.1.4. Σχολικό Συμβούλιο

Το Σχολικό Συμβούλιο λειτουργεί σύμφωνα με όσα αναφέρονται στο άρθρο 51 του νόμου 1566/85, με την προσθήκη δύο παραγράφων (5 και 6) που περιλαμβάνονται στην παράγραφο 1. α) του άρθρου 2 του νόμου 2621/98.

Αποτελείται από τον σύλλογο των διδασκόντων, τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου του συλλόγου γονέων και τον εκπρόσωπο της τοπικής αυτοδιοίκησης στην Σχολική επιτροπή. Στις συνεδριάσεις προεδρεύει ο διευθυντής του σχολείου και το Σχολικό Συμβούλιο λειτουργεί νόμιμα με όσα μέλη είναι παρόντα.

Το Σχολικό Συμβούλιο ασχολείται με κάθε θέμα που αφορά την ομαλή και εύρυθμη λειτουργία του σχολείου και συνεδριάζει υποχρεωτικά τρεις φορές το χρόνο, εντός του πρώτου δεκαήμερου του κάθε τριμήνου και έκτακτα όποτε το ζητήσει ο διευθυντής του σχολείου ή δύο τουλάχιστον φορείς που συμμετέχουν στο Σχολικό Συμβούλιο.

Έργο του σχολικού συμβουλίου είναι η εξασφάλιση της ομαλής λειτουργίας του σχολείου με κάθε πρόσφορο μέσο, η καθιέρωση τρόπων αμοιβαίας επικοινωνίας Διδασκόντων και οικογενειών των μαθητών καθώς και η υγιεινή των μαθητών και του σχολικού περιβάλλοντος. Ενώ σύμφωνα με την Δ4/543/21-10-1999 Υπουργική Απόφαση, οι συνεδριάσεις του σχολικού συμβουλίου πραγματοποιούνται στο σχολείο και εκτός του διδακτικού ωραρίου.

Το Σχολικό Συμβούλιο αποτελεί ένα συλλογικό όργανο λήψης αποφάσεων και λειτουργεί στο κατώτερο επίπεδο διοίκησης, μέσα σε ένα υποσύστημα του εκπαιδευτικού

συστήματος. Ορίζεται ως υποβοηθητικό στο επίπεδο δράσης της σχολικής μονάδας και δεν αφορά σημαντικές διαστάσεις της παιδαγωγικής διαδικασίας⁹⁶. Θεσπίστηκε το 1985 ύστερα από απαιτήσεις του εκπαιδευτικού κόσμου, για μεγαλύτερη συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων και τη διοίκηση της σχολικής μονάδας.

Είναι το πλέον ενδεδειγμένο όργανο που να μπορεί να διαμορφώσει τον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας του σχολείου, να κινητοποιηθεί προκειμένου να εξευρεθούν πόροι από την τοπική κοινωνία για τη βελτίωση του σχολικού περιβάλλοντος και να αντιμετωπίσει προβλήματα σε φάσεις κρίσεων⁹⁷.

Ο θεσμός του σχολικού συμβουλίου είναι σπουδαίος και υπηρετεί αποτελεσματικά την εύρυθμη λειτουργία του σχολείου. Στο σχολικό συμβούλιο μπορεί από κοινού δάσκαλοι και γονείς να συζητούν όλα τα θέματα που αφορούν την αποτελεσματική διοίκηση και εύρυθμη λειτουργία του σχολείου.

Μαζί με τα υπόλοιπα όργανα λαϊκής συμμετοχής μπορεί να δώσει το λόγο στην τοπική κοινωνία και τους υπόλοιπους κοινωνικοπολιτικούς φορείς, ενδυναμώνοντας τη συλλογικότητα στη λήψη των αποφάσεων, επιτρέποντας να εισακουστεί η φωνή όλων των σχετιζόμενων με τη σχολική μονάδα και τη σχολική ζωή ατόμων και φορέων. Εμπλέκονται λοιπόν όλοι οι παράγοντες που μπορούν να βοηθήσουν στην αποτελεσματικότητα του σχολείου, όπως η συνεργασία σχολείου και οικογένειας, η συμμετοχή της οικογένειας στη σχολική ζωή, η διασύνδεση της τοπικής κοινωνίας με τη σχολική μονάδα και η εμπλοκή και άλλων ατόμων στο

⁹⁶ Καραγιάννη Χ., Διοίκηση εκπαίδευσης και όργανα λαϊκής συμμετοχής στην Ελλάδα: Η περίπτωση του Σχολικού Συμβουλίου, Διπλωματική εργασία, ΑΠΘ, 2006, 13

⁹⁷ Ανδρέου Αποστόλης, Θέματα οργάνωσης και διοίκησης της εκπαίδευσης και της σχολικής μονάδας, Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη ΑΒΕ - «Νέα Σύνορα», Αθήνα, 1999, 85

διοικητικό έργο του σχολείου εκτός από τον διευθυντή του⁹⁸.

3.1.5. Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων

Σύμφωνα με το άρθρο 45 του Ν. 1566/1985 θεωρείται πως «Για την υλοποίηση των σκοπών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης απαραίτητη είναι η συμμετοχή των μαθητών στη σχολική ζωή.». Λόγω της ηλικίας των μαθητών όμως στα νηπιαγωγεία αλλά και στα δημοτικά σχολεία, η λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων ρυθμίζεται μόνο για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Θεωρείται λοιπόν πως οι μαθητές της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης αντιπροσωπεύονται από τους γονείς τους και έτσι ο νομοθέτης προχωρά στη ρύθμιση των συλλόγων γονέων και κηδεμόνων στο άρθρο 53.

Σύμφωνα με αυτό στην § 2 ορίζεται πως «Οι γονείς των μαθητών κάθε δημόσιου σχολείου συγκροτούν ένα σύλλογο γονέων, που φέρει την επωνυμία του σχολείου και συμμετέχουν αυτοδικαίως σε αυτόν.» Η επιλογή των εκπροσώπων των γονέων γίνεται με απόφαση των γενικών συνελεύσεων των γονέων κάθε σχολείου. Όπου δεν έχει ιδρυθεί σύλλογος γονέων, ο διευθυντής του σχολείου μεριμνά μόνο για τη σύγκληση γενικής συνέλευσης των γονέων, προκειμένου να ιδρυθεί αυτός.

Οι σύλλογοι γονέων των σχολείων της ίδιας κοινότητας ή δήμου ή δημοτικού διαμερίσματος συγκροτούν μία ένωση γονέων. Κάθε σύλλογος εκπροσωπείται στην ένωση γονέων από έναν εκπρόσωπο ανά τριάντα μαθητές, των οποίων οι γονείς έλαβαν μέρος στις εκλογές για την ανάδειξη της διοίκησής του. Οι ενώσεις γονέων κάθε νομού ή νομαρχιακού διαμερίσματος συγκροτούν μία ομοσπονδία γονέων. Κάθε ένωση εκπροσωπείται στην ομοσπονδία γονέων από έναν

⁹⁸ Καραγιάννη Χ., Διοίκηση εκπαίδευσης και όργανα λαϊκής συμμετοχής στην Ελλάδα: Η περίπτωση του Σχολικού Συμβουλίου, Διπλωματική εργασία, ΑΠΘ, 2006, 61

εκπρόσωπο ανά τριακόσιους μαθητές. Οι ομοσπονδίες γονέων της χώρας συγκροτούν μία συνομοσπονδία. Κάθε ομοσπονδία εκπροσωπείται σε αυτήν από έναν τουλάχιστον εκπρόσωπο ανά χίλιους πεντακόσιους μαθητές των σχολείων, των οποίων οι σύλλογοι είναι μέλη των ενώσεων της ομοσπονδίας και συμμετείχαν στις τελευταίες εκλογές για την ανάδειξη της ομοσπονδίας.

Φυσικά όλα τα παραπάνω ισχύουν και για τους συλλόγους γονέων των μαθητών των ιδιωτικών σχολικών μονάδων.

Σύμφωνα με την Δ4/662α/2-12-1998 του Υπουργείου Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, τα όργανα διοίκησης του Συλλόγου Γονέων, της Ένωσης Συλλόγων Γονέων της Ομοσπονδίας Ενώσεως Συλλόγων Γονέων και της Συνομοσπονδίας Γονέων είναι η Γενική Συνέλευση και το Διοικητικό Συμβούλιο αυτών.

Η Γενική Συνέλευση του Συλλόγου Γονέων αποτελείται από τους γονείς των μαθητών κάθε δημόσιου ή ιδιωτικού σχολείου, οι οποίοι μετέχουν αυτοδικαίως σε αυτή, υπό την έννοια ότι α) το καταστατικό δεν μπορεί να αποκλείσει γονέα να γίνει οποτεδήποτε μέλος του συλλόγου, μετά την εκπλήρωση τυχόν υποχρεώσεών του, β) στις γενικές συνελεύσεις δεν καλούνται μόνο τα εγγεγραμμένα μέλη αλλά όλοι οι γονείς, οι οποίοι ακόμα και κατά την έναρξη των εργασιών της Γενικής Συνέλευσης, μετά την εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους, μπορεί να γίνουν μέλη του Συλλόγου και να υποβάλλουν υποψηφιότητα ως μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου ή Εκπρόσωποι του Συλλόγου στην Ένωση γονέων. Τα μέλη των Διοικητικών Συμβουλίων των κατά την παρ. 1 του άρθρου αυτού οργάνων καθώς και οι εκπρόσωποι αυτών στα ανώτερα όργανα εκλέγονται από τις Γενικές Συνελεύσεις με το σύστημα της απλής αναλογικής.

Η διοίκηση του συλλόγου γονέων εκλέγεται με μυστική ψηφοφορία και με το σύστημα της απλής αναλογικής, υπό την

προϋπόθεση ότι στις εκλογές κατατίθενται περισσότερα από ένα ψηφοδέλτια. Στις εκλογές αυτές ψηφίζουν ο ένας ή και οι δύο γονείς κάθε μαθητή. Στην έννοια "γονείς", φυσικά περιλαμβάνονται και οι επίτροποι και οι νόμιμα διορισμένοι αντιπρόσωποί τους.

Ο σημαντικός ρόλος των γονέων στη σχολική λειτουργία επισημαίνεται σε πολλές διατάξεις του Ν. 1566/1985. Διαπιστώνεται από την παραπάνω ανάλυση η ενεργός συμμετοχή των γονέων στα διάφορα όργανα λαϊκής συμμετοχής αλλά και σε πολλές οργανώσεις διάφορων βαθμίδων⁹⁹. Άλλωστε το δικαίωμα των γονέων, που απορρέει από το Αστικό Κώδικα, σύμφωνα με το οποίο οι γονείς έχουν το δικαίωμα αλλά και την υποχρέωση για τη φροντίδα της μόρφωσης των παιδιών τους, δικαιολογεί και την ένταξή τους στη λήψη αποφάσεων για τη εκάστοτε σχολική μονάδα.

Άλλωστε η οικογένεια και το σχολείο είναι οι δύο βασικοί παράγοντες αγωγής των παιδιών. Οι γονείς επιδρούν άμεσα και επηρεάζουν την ανάπτυξη της προσωπικότητας των παιδιών. Έτσι άμεσα εμπλέκονται και στην εκπαιδευτική διαδικασία. Οι γονείς αποτελούν το σημαντικότερο εταίρο στη λειτουργία του σχολείου και τη στήριξη του εκπαιδευτικού έργου και είναι ο βασικός δίαυλος για το «άνοιγμα» του σχολείου στον κοινωνικό περίγυρο¹⁰⁰. Το ενδιαφέρον τους για τη σωστή μόρφωση των παιδιών τους δεν μπορεί να παραβλεφτεί από το νομοθέτη.

Η συμμετοχή των γονέων στη διαδικασία της παιδείας αποτελεί μία μικρή αναγνώριση της θέσης, με κυρίως λειτουργικής φύσεως δικαιώματα, που απορρέουν από συνταγματικούς κανόνες και διεθνείς συμβάσεις. Η συμμετοχή τους γενικά στα συλλογικά όργανα είναι κυρίως γνωμοδοτικού και εισηγητικού χαρακτήρα, χωρίς ουσιαστικές

⁹⁹ Πούλης Ε. Παναγιώτης, Εκπαιδευτικό δίκαιο και θεσμοί, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2007, 219

¹⁰⁰ Ανδρέου Αποστόλης, Θέματα οργάνωσης και διοίκησης της εκπαίδευσης και της σχολικής μονάδας, Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη ΑΒΕ - «Νέα Σύνορα», Αθήνα, 1999, 127

αρμοδιότητες¹⁰¹. Στην ουσία ο νόμος μεταχειρίζεται τους γονείς ως απλούς «φορείς» δικαιωμάτων που απλά διαθέτουν συμμετοχή και εκπροσώπηση σε συλλογικά όργανα της εκπαιδευτικής ζωής¹⁰².

¹⁰¹ Μιχόπουλος Β. Αναστάσιος, Νομικό πλαίσιο και θεσμοί της εκπαίδευσης, Αθήνα, 1994, 142

¹⁰² Σκουρής Βασίλειος - Τάχος Αναστάσιος, Δίκαιο της Παιδείας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 1995, 103

3.2. Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΚΑΙ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

3.2.1. Περιφερειακή Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Με το Ν. 2817/2000 «Εκπαίδευση ατόμων ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών κλπ» ιδρύθηκαν οι Περιφερειακές Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην έδρα κάθε Περιφέρειας του Κράτους. Πιο συγκεκριμένα με το άρθρο 14 § 29 ορίζεται πως στην έδρα κάθε περιφέρειας του Κράτους συνίσταται Περιφερειακή Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, η οποία υπάγεται στον Υπουργό Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων.

Ειδικότερα με το Ν. 2986/2002 «Εκπαίδευση: Αξιολόγηση εκπαιδευτικών, οργανωτικά, κλπ» εξειδικεύονται οι αρμοδιότητες και οι λεπτομέρειες λειτουργίας τους. Κατά το άρθρο 2 ορίζεται πως «Κάθε Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης περιλαμβάνει: α) την Υπηρεσία Διοικητικής και Οικονομικής Υποστήριξης, β) τα Τμήματα: 1) Επιστημονικής - Παιδαγωγικής Καθοδήγησης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και 2) Επιστημονικής - Παιδαγωγικής Καθοδήγησης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.».

Επίσης σε κάθε Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης εδρεύουν και λειτουργούν και τα ανώτερα υπηρεσιακά και πειθαρχικά συμβούλια, τα οποία ασχολούνται με θέματα υπηρεσιακής κατάστασης και πειθαρχικού δικαίου του προσωπικού και είναι τα:

Α) Ανώτερο Υπηρεσιακό Συμβούλιο Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (Α.Π.Υ.Σ.Π.Ε.)

Το Α.Π.Υ.Σ.Π.Ε. συστάθηκε με το Ν. 2817/2000 και το άρθρο 7 του Ν. 986/2002. Έτσι σε κάθε περιφερειακή διεύθυνση εκπαίδευσης συστάθηκε Ανώτερο Υπηρεσιακό Συμβούλιο Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (Α.Π.Υ.Σ.Π.Ε.). Πρόεδρος του Ανώτερου Περιφερειακού Υπηρεσιακού Συμβουλίου Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (Α.Π.Υ.Σ.Π.Ε.) είναι ο

Περιφερειακός Διευθυντής Εκπαίδευσης και Αντιπρόεδρος ο Προϊστάμενος του Τμήματος Επιστημονικής - Παιδαγωγικής Καθοδήγησης της οικείας βαθμίδας της Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης. Μέλη του ορίζονται ένας Διευθυντής εκπαίδευσης της αντίστοιχης βαθμίδας των νομών ή νομαρχιών, καθώς και δύο αιρετοί εκπρόσωποι των εκπαιδευτικών της αντίστοιχης βαθμίδας, που ανήκουν οργανικά στα σχολεία της περιοχής της περιφερειακής διεύθυνσης εκπαίδευσης, αναπληρούμενοι από δύο αναπληρωματικούς εκπροσώπους".

Β) Περιφερειακό Υπηρεσιακό Συμβούλιο Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού (Π.Υ.Σ.Ε.Ε.Π.)

Σύμφωνα με το Ν. 3027/2002 στο άρθρο 6 § 19 ορίζεται πως στην έδρα κάθε Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης συνιστάται Περιφερειακό Υπηρεσιακό Συμβούλιο Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού (Π.Υ.Σ.Ε.Ε.Π.). Το Π.Υ.Σ.Ε.Ε.Π. είναι συλλογικό όργανο πενταμελούς σύνθεσης και αποτελείται: 1) Από έναν Σχολικό Σύμβουλο Ειδικής Αγωγής, ως Πρόεδρο, αναπληρούμενο από τον Αντιπρόεδρο του ιδίου Συμβουλίου. 2) Από έναν Προϊστάμενο Γραφείου Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, ως Αντιπρόεδρο, αναπληρούμενο, μόνο ως προς την ιδιότητα του Αντιπροέδρου, από Προϊστάμενο άλλου Γραφείου Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. 3) Από έναν Προϊστάμενο Γραφείου Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, αναπληρούμενο από Προϊστάμενο άλλου Γραφείου Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. 4) Από δύο αιρετά μέλη του Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού, με τους αναπληρωτές τους.

Γ) Περιφερειακό Υπηρεσιακό Συμβούλιο Διοικητικού Προσωπικού (Π.Υ.Σ.ΔΙ.Π.)

Το Π.Υ.Σ.ΔΙ.Π. συστάθηκε με το άρθρο 21 του Ν. 1566/1985. Σύμφωνα με το άρθρο 7 § 2 του Ν. 2980/2002. Τα Π.Υ.Σ.ΔΙ.Π. συγκροτούνται με απόφαση του Υπουργού

Παιδείας, δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων με διετή θητεία.

Αναπληρωματικά μέλη των τακτικών μελών ορίζονται: α) του προέδρου διευθυντής εκπαίδευσης της οικείας βαθμίδας των νομών ή νομαρχιών της περιοχής της Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης, β) του αντιπροέδρου Σχολικός Σύμβουλος της οικείας βαθμίδας, γ) του διευθυντή εκπαίδευσης άλλος διευθυντής εκπαίδευσης της οικείας βαθμίδας, δ) του προέδρου του Περιφερειακού Υπηρεσιακού Συμβουλίου Διοικητικού Προσωπικού (Π.Υ.Σ.ΔΙ.Π.) ο προϊστάμενος του τμήματος διοίκησης της περιφερειακής διεύθυνσης και ε) των τακτικών μελών του Π.Υ.Σ.ΔΙ.Π. ομοιόβαθμοι διοικητικοί υπάλληλοι που υπηρετούν στις υπηρεσιακές μονάδες της περιοχής της Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης. Γραμματέας κάθε συμβουλίου ορίζεται, με την απόφαση συγκρότησης, διοικητικός υπάλληλος ή εκπαιδευτικός που υπηρετεί στην Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης, αναπληρούμενος από διοικητικό υπάλληλο ή εκπαιδευτικό της Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης".

Δ) Περιφερειακό Υπηρεσιακό Συμβούλιο Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (Π.Υ.Σ.Π.Ε.)

Σύμφωνα με το άρθρο 21 του Ν. 1566/1985 «Για τα θέματα υπηρεσιακής κατάστασης του εκπαιδευτικού προσωπικού συνιστώνται κατά νομούς ή νομαρχιακά διαμερίσματα και χωριστά για κάθε βαθμίδα περιφερειακά υπηρεσιακά και πειθαρχικά συμβούλια». Στην έδρα κάθε διεύθυνσης πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης λειτουργεί πενταμελές υπηρεσιακό και πειθαρχικό συμβούλιο για το εκπαιδευτικό προσωπικό της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, που αποτελείται από: α) τον διευθυντή πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, που αναπληρώνεται από προϊστάμενο γραφείου πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και σε περίπτωση έλλειψης από διευθυντή σχολικής μονάδας, β) δύο προϊσταμένους γραφείων

πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, που αναπληρώνονται από άλλους προϊσταμένους γραφείων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, γ) δύο τακτικούς αιρετούς εκπροσώπους των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, που αναπληρώνονται από δύο αναπληρωματικούς αιρετούς εκπροσώπους αυτών.

Τα Περιφερειακά Υπηρεσιακά και Πειθαρχικά Συμβούλια αυτά λειτουργούν κατά τους κανόνες λειτουργίας των συλλογικών οργάνων και διέπονται τόσο από γενικές όσο και από ειδικές διατάξεις. Έχουν κυρίως γνωμοδοτικό και εισηγητικό ρόλο για θέματα υπηρεσιακής κατάστασης του προσωπικού. Οι προτάσεις όμως σε διάφορα θέματα έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα.

3.2.2. Διευθύνσεις και γραφεία εκπαίδευσης

Επίσης σύμφωνα με το Ν. 2817/2000 «Εκπαίδευση ατόμων ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών κλπ» οι διευθύνσεις και τα γραφεία εκπαίδευσης αποτελούν αποκεντρωμένες υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων¹⁰³.

Κατά το Ν. 1566/1985 «Πρωτοβάθμια-Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση κλπ. διατάξεις» στο άρθρο 56 ορίζεται πως στην έδρα κάθε νομού ή νομαρχιακού διαμερίσματος ιδρύεται διεύθυνση πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, για τη διοίκηση και τον έλεγχο λειτουργίας των δημοτικών σχολείων, των νηπιαγωγείων και των σχολείων ειδικής αγωγής, δημόσιων και ιδιωτικών, καθώς και του προσωπικού τους.

Οι έδρες και οι περιοχές αρμοδιότητας των γραφείων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων.

¹⁰³ Άρθρο 14 § 29 εδ. Ε «Οι διευθύνσεις και τα γραφεία εκπαίδευσης των νομών και νομαρχιών του άρθρου 56 του ν. 1566/1985 και του άρθρου 6 του ν. 2043/1992 (ΦΕΚ 79 Α), τα γραφεία φυσικής αγωγής του άρθρου 9 του ν. 1304/1982 (ΦΕΚ 144 Α) και τα γραφεία τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης του άρθρου 6 του ν. 2043/1992 αποτελούν αποκεντρωμένες υπηρεσίες του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ασκούν τις αρμοδιότητες της περ. α' της παρούσας παραγράφου υπό την ευθύνη της Περιφερειακής Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

3.2.3. Περιφερειακοί Διευθυντές και Προϊστάμενοι Διευθύνσεων και Γραφείων Εκπαίδευσης

Στην Περιφερειακή Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης προΐσταται μετακλητός Περιφερειακός Διευθυντής Εκπαίδευσης, που προέρχεται από εκπαιδευτικούς της δημόσιας πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Οι υποψήφιοι είναι δημόσιοι εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και πρέπει να συγκεντρώνουν τα εξής προσόντα: α) Πτυχίο Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης ή άλλο αναγνωρισμένο ως ισότιμο τίτλο της ημεδαπής ή αλλοδαπής, β) δωδεκαετή εκπαιδευτική υπηρεσία και γ) σημαντικά διοικητικά και επιστημονικά προσόντα και αξιολογη διοικητική και διδακτική εμπειρία.

Η επιλογή των υποψηφίων γίνεται σε δύο στάδια από ειδικό συμβούλιο που συγκροτείται με απόφαση του Υπουργού Παιδείας και αποτελείται από: α) το Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου αυτού ως Πρόεδρο, β) ένα μέλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και γ) ένα μέλος καθενός από τα Συμβούλια Επιλογής Σχολικών Συμβούλων και Διευθυντών Εκπαίδευσης. Με την ίδια απόφαση ορίζεται ο γραμματέας του συμβουλίου από διοικητικούς υπαλλήλους της Κεντρικής Υπηρεσίας του ίδιου Υπουργείου ή εκπαιδευτικούς αποσπασμένους στην υπηρεσία αυτή.

Το συμβούλιο σε πρώτο στάδιο, μετά από αξιολόγηση των προσόντων των υποψηφίων, επιλέγει τους καταλληλότερους σε αριθμό εξαπλάσιο των θέσεων, που θα πληρωθούν, εφόσον υπάρχει επαρκής αριθμός υποψηφίων, οι οποίοι εγγράφονται σε σχετικό πίνακα. Ακολούθως σε δεύτερο στάδιο, καλεί τους προεπιλεγέντες σε συνέντευξη για την εξέταση της εν γένει συγκρότησης και προσωπικότητας των. Μετά το πέρας της συνέντευξης, το συμβούλιο συντάσσει αξιολογικό πίνακα των επικρατέστερων, σε αριθμό τριπλάσιο των υπό προκήρυξη θέσεων με βάση και τις προτιμήσεις των υποψηφίων. Ο πίνακας αυτός, ο οποίος

ισχύει για μία τριετία, κυρώνεται με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Ο Υπουργός με βάση τη σειρά αξιολόγησης και τις δηλώσεις προτίμησης των υποψηφίων, διορίζει τους περιφερειακούς διευθυντές και τοποθετεί αυτούς στις υφιστάμενες κενές θέσεις, με απόφασή του, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Οι αποχωρούντες Περιφερειακοί Διευθυντές Εκπαίδευσης επανέρχονται στις θέσεις που κατείχαν πριν από το διορισμό τους.

Κατά την υπουργική απόφαση Φ.353.1/324/105657/Δ1 (Φ.Ε.Κ. 1340 τ. Β/16-10-2002) «Καθορισμός των ειδικότερων καθηκόντων και αρμοδιοτήτων των προϊσταμένων των περιφερειακών υπηρεσιών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, των διευθυντών και υποδιευθυντών των σχολικών μονάδων και Σ.Ε.Κ. και των συλλόγων των διδασκόντων», στο άρθρο 1 ορίζονται οι ειδικότερες αρμοδιότητές τους οι οποίες είναι: α) Ασκούν τη διοίκηση, καθοδηγούν, εποπτεύουν, ελέγχουν και συντονίζουν τη λειτουργία των τμημάτων της Επιστημονικής - Παιδαγωγικής Καθοδήγησης της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, του Τμήματος Διοίκησης, καθώς και όλων των επί μέρους υπηρεσιών και υπαλλήλων οι οποίοι υπηρετούν στην Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης. β) Συνεργάζονται με τους προϊσταμένους των παραπάνω τμημάτων και συντονίζουν το έργο τους με σκοπό το συντονισμό δράσης ανάμεσα τους, την ενιαία κατεύθυνση και την άμεση αντιμετώπιση των προβλημάτων που προκύπτουν. γ) Συγκροτούν με απόφαση τους τα Υπηρεσιακά Συμβούλια ΠΥΣΠΕ και ΠΥΣΔΕ, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, και κυρώνουν τις πράξεις των συμβουλίων στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους. δ) Εισηγούνται στον Υπουργό Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων τη συγκρότηση των ανωτέρω περιφερειακών υπηρεσιακών συμβουλίων (ΑΠΥΣΠΕ, ΑΠΥΣΔΕ και ΠΥΣΔΙΠ)

σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 παρ. 1 και 2 του Ν. 2986/2002. ε)Ορίζουν τους αναπληρωτές των προϊσταμένων των τμημάτων Επιστημονικής - Παιδαγωγικής Καθοδήγησης και του Τμήματος Διοίκησης της Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης. στ)Προεδρεύουν στα Περιφερειακά Υπηρεσιακά Συμβούλια ΑΠΥΣΠΕ, ΑΠΥΣΔΕ και ΠΥΣΔΙΠ, εισηγούνται για όλα τα θέματα της αρμοδιότητας αυτών των συμβουλίων ή αναθέτουν σε άλλα μέλη του συμβουλίου την εισήγηση. ζ)Μετέχουν στη διαδικασία αξιολόγησης των Προϊσταμένων των Τμημάτων Επιστημονικής - Παιδαγωγικής Καθοδήγησης, του Προϊσταμένου του Τμήματος Διοίκησης, των Σχολικών Συμβούλων, των Διευθυντών Εκπαίδευσης και των εκπαιδευτικών και διοικητικών υπαλλήλων οι οποίοι υπηρετούν στις περιφερειακές υπηρεσίες του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και ανήκουν διοικητικά στη Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης. η)Αποφασίζουν την εφαρμογή προγραμμάτων αντισταθμιστικής υποστήριξης στους εκπαιδευτικούς εκείνους οι οποίοι παρουσιάζουν αδυναμίες στην άσκηση του εκπαιδευτικού τους έργου με σκοπό τη βελτίωση της ικανότητας αυτών να ανταποκριθούν αποτελεσματικότερα. θ)Είναι διοικητικοί και πειθαρχικοί προϊστάμενοι των προϊσταμένων των τμημάτων Επιστημονικής - Παιδαγωγικής Καθοδήγησης, του Τμήματος Διοίκησης, των Σχολικών Συμβούλων, και των Διευθυντών Εκπαίδευσης, καθώς και έχουν πειθαρχική δικαιοδοσία όλων των εκπαιδευτικών ή διοικητικών υπαλλήλων, οι οποίοι υπάγονται στην Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης και υπηρετούν στις αποκεντρωμένες υπηρεσίες του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. ι)Συνεργάζονται με το Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας, τις λοιπές περιφερειακές υπηρεσίες του κράτους και τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) και εισηγούνται για κάθε θέμα το οποίο σχετίζεται με την εκπαίδευση στο επίπεδο της περιφέρειας. ια)Ενεργούν όλες τις υπηρεσιακές και διοικητικές

μεταβολές οι οποίες τους ανατίθενται από την κείμενη νομοθεσία, ύστερα από εισήγηση των αντίστοιχων Υπηρεσιακών Συμβουλίων. ιβ) Έχουν την ευθύνη του κύριου διατάκτη των πιστώσεων που εγγράφονται στον προϋπολογισμό της Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης ή μεταβιβάζονται με επιτροπικά εντάλματα και προορίζονται για τις λειτουργικές ανάγκες των περιφερειακών υπηρεσιών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, πλην εκείνων οι οποίες προορίζονται για τις λειτουργικές ανάγκες των περιφερειακών υπηρεσιών νομαρχιακού επιπέδου και των σχολικών μονάδων, οι οποίες αντιμετωπίζονται από τον προϋπολογισμό δαπανών της οικείας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης. ιγ) Έχουν την αρμοδιότητα συντονισμού των οικονομικών θεμάτων του χώρου ευθύνης τους.

Προϊστάμενος της διεύθυνσης πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ορίζεται εκπαιδευτικός των κλάδων δασκάλων ή νηπιαγωγών με βαθμό Α` και εξαετή υπηρεσία στο βαθμό αυτόν, ενώ προϊστάμενος του γραφείου πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ορίζεται εκπαιδευτικός των κλάδων δασκάλων ή νηπιαγωγών με βαθμό Α` και πενταετή υπηρεσία στο βαθμό αυτόν.

Οι προϊστάμενοι των διευθύνσεων και των γραφείων είναι όργανα ειδικής αρμοδιότητας σε θέματα διοίκησης και ελέγχου καλής λειτουργίας των σχολείων που ανήκουν στην διοικητική τους περιφέρεια.¹⁰⁴

Για την επιλογή των προϊσταμένων των διευθύνσεων και γραφείων της εκπαίδευσης και των γραφείων αγωγής, το οικείο περιφερειακό υπηρεσιακό συμβούλιο κρίνει, έως το τέλος Φεβρουαρίου κάθε δεύτερου έτους. Οι προϊστάμενοι των διευθύνσεων και των γραφείων εκπαίδευσης, που τοποθετούνται, ασκούν τα καθήκοντά τους αυτά για μία

¹⁰⁴ Πούλης Ε. Παναγιώτης, Εκπαιδευτικό δίκαιο και θεσμοί, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2007, 100

τετραετία, η οποία αρχίζει από την έκδοση της απόφασης τοποθέτησής τους.

Μάλιστα κατά την υπουργική απόφαση Φ.353.1/324/105657/Δ1 (Φ.Ε.Κ. 1340 τ. Β/16-10-2002) «Καθορισμός των ειδικότερων καθηκόντων και αρμοδιοτήτων των προϊσταμένων των περιφερειακών υπηρεσιών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, των διευθυντών και υποδιευθυντών των σχολικών μονάδων και Σ.Ε.Κ. και των συλλόγων των διδασκόντων», στα άρθρα 14 και 15 καθορίζονται οι αρμοδιότητες των Προϊστάμενων Διευθύνσεων Εκπαίδευσης, ενώ στο άρθρο 2 καθορίζονται οι αρμοδιότητες των Προϊσταμένων Γραφείων Εκπαίδευσης. Ειδικότερα:

- 1.Οι Διευθυντές της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης έχουν τη γενική ευθύνη της διοίκησης και του ελέγχου λειτουργίας των σχολικών μονάδων της περιοχής ευθύνης τους.
- 2.Εποπτεύουν, ελέγχουν, συντονίζουν και καθοδηγούν τη λειτουργία των Γραφείων Εκπαίδευσης, καθώς και τη λειτουργία των σχολικών μονάδων της ευθύνης τους.
- 3.Συμμετέχουν στη διαδικασία της αξιολόγησης, όπως ορίζεται από την κείμενη νομοθεσία
- 4.Είναι διοικητικοί και πειθαρχικοί προϊστάμενοι των Προϊσταμένων Γραφείων και των εκπαιδευτικών και διοικητικών υπαλλήλων που υπάγονται στη Διεύθυνση Εκπαίδευσης.
- 5.Μετέχουν στα Περιφερειακά Υπηρεσιακά Συμβούλια και στις νομαρχιακές επιτροπές και συγκροτούν όλες τις προβλεπόμενες επιτροπές εξετάσεων και παρακολούθησης - συντονισμού διδακτέας ύλης.
- 6.Παρέχουν οδηγίες στους Διευθυντές των σχολικών μονάδων σχετικά με τη διοίκηση και λειτουργία των σχολείων. Αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες για καινοτόμες δράσεις και αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση, αντιμετωπίζουν ενδεχόμενα κρίσιμα προβλήματα, επιλύουν διαφορές, συμβάλλουν στη σύνθεση ιδεών και απόψεων και αίρουν αμφιβολίες και αμφισβητήσεις.
- 7.Ενεργούν γενικότερα με γνώμονα την αρχή ότι η διοίκηση

της Εκπαίδευσης πρέπει να ασκείται όχι μόνο με την εφαρμογή νομικών διατάξεων και επιστημονικών αρχών αλλά και με την αντίληψη της υποχρέωσης για την εξυπηρέτηση των πολιτών και της κοινωνίας.

Οι Προϊστάμενοι των Γραφείων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης υπάγονται στις οικείες Διευθύνσεις του Νομού ή Νομαρχιακού Διαμερίσματος και έχουν την ευθύνη διοίκησης, του συντονισμού και του ελέγχου της λειτουργίας των σχολικών μονάδων των περιοχών της ευθύνης τους.

Ακόμα μετέχουν στη διαδικασία αξιολόγησης των Διευθυντών των σχολικών μονάδων, των εκπαιδευτικών και των διοικητικών υπαλλήλων που υπηρετούν στο γραφείο που προϊστάμενοι, μετέχουν στα Περιφερειακά Υπηρεσιακά Συμβούλια, τις Νομαρχιακές Επιτροπές και την επιτροπή παρακολούθησης και συντονισμού της διδακτέας ύλης και συγκροτούν όλες τις προβλεπόμενες επιτροπές εξετάσεων, παρέχουν οδηγίες στους Διευθυντές και εκπαιδευτικούς των σχολικών μονάδων που ελέγχουν, επιλύουν διαφορές, αίρουν αμφισβητήσεις και αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες για την προώθηση καινοτόμων δράσεων και νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση, σε συνεργασία με τους Διευθυντές Εκπαίδευσης και τους Σχολικούς Συμβούλους, ασκούν διοίκηση, εποπτεύουν, καθοδηγούν, συντονίζουν και ελέγχουν το έργο των Διευθυντών των σχολικών μονάδων του Γραφείου ευθύνης τους, είναι οι διοικητικοί και πειθαρχικοί προϊστάμενοι, των Διευθυντών των σχολικών μονάδων, των εκπαιδευτικών των σχολείων αρμοδιότητας τους, καθώς και των διοικητικών υπαλλήλων που υπηρετούν στο Γραφείο τους, ενημερώνουν τους Διευθυντές των σχολικών μονάδων της αρμοδιότητας τους για θέματα που σχετίζονται με τη διοίκηση, την οργάνωση του εκπαιδευτικού έργου και την αποτελεσματική λειτουργία των σχολικών μονάδων εκπαίδευσης, έχουν την ευθύνη εκτέλεσης των πειθαρχικών αποφάσεων των οικείων

Υπηρεσιακών Συμβουλίων, εκτός της πειθαρχικής ποινής της οριστικής παύσης, εισηγούνται την ίδρυση, προαγωγή, συγχώνευση, μεταφορά, μετονομασία, κατάργηση, υποβιβασμό των σχολικών μονάδων, συσκέπτονται με τους Διευθυντές Εκπαίδευσης για θέματα διοίκησης, οργάνωσης και λειτουργίας των σχολικών μονάδων με σκοπό τη βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης και την αντιμετώπιση ενδεχόμενων προβλημάτων, εποπτεύουν τα προγράμματα που εφαρμόζονται στα σχολεία της αρμοδιότητάς τους σχετικά με την Ενισχυτική Διδασκαλία, την Πρόσθετη Διδακτική Στήριξη, την εκπαίδευση των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών, καθώς και των λοιπών καινοτόμων δράσεων όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης, επισκέπτονται τις σχολικές μονάδες του χώρου ευθύνης τους, συζητούν τα διάφορα προβλήματα αρμοδιότητάς τους, παρέχουν τις απαραίτητες οδηγίες και διατυπώνουν υποδείξεις για επίλυση τους, ενημερώνουν τους Διευθυντές των σχολικών μονάδων για θέματα που αφορούν την αποτελεσματική άσκηση των διοικητικών καθηκόντων, συγκαλούν συσκέψεις κατά περιοχή και οργανώνουν επιμορφωτικά σεμινάρια για θέματα αρμοδιότητάς τους, ιδιαίτερα όταν υπάρχουν καινοτομίες και νέα μέτρα στη διοίκηση, παρεμβαίνουν σε συνεργασία με τον αρμόδιο Σχολικό Σύμβουλο για τη διευθέτηση διαφορών ανάμεσα στους Διευθυντές και το διδακτικό προσωπικό στις σχολικές μονάδες της περιοχής ευθύνης τους, προκειμένου να επικρατεί ήρεμο παιδαγωγικό κλίμα στο σχολείο και να εξασφαλίζεται πνεύμα συνεργασίας, εξετάζουν τις καταγγελίες που γίνονται σε βάρος των Διευθυντών, και των εκπαιδευτικών, ελέγχουν την αξιοπιστία τους και στις περιπτώσεις που κρίνουν ότι υφίσταται πρόβλημα, ασκούν τις πειθαρχικές τους αρμοδιότητες, φροντίζουν για τις υποδομές και για τα διδακτηριακά προβλήματα των σχολείων και εισηγούνται αρμοδίως την επισκευή των διδακτηρίων και τον εξοπλισμό τους με έπιπλα, σκεύη και εποπτικό υλικό,

καθώς και τις αναγκαίες παρεμβάσεις στην αρχιτεκτονική των εσωτερικών και εξωτερικών χώρων των διδακτηρίων, ενημερώνουν το Διευθυντή Εκπαίδευσης για σοβαρά προβλήματα που διαταράσσουν τη λειτουργία των σχολικών μονάδων και εισηγούνται τα αναγκαία μέτρα για την αντιμετώπιση τους, συσκέπτονται με εκπροσώπους των Συλλόγων ή Ενώσεων των Εκπαιδευτικών, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, των Συλλόγων ή Ενώσεων Γονέων για αντιμετώπιση προβλημάτων σχετικών με την ασφάλεια, την υγιεινή των μαθητών, τις υποδομές των σχολείων και άλλα συναφή θέματα, συντάσσουν ετήσια έκθεση στο τέλος κάθε διδακτικού έτους αναφορικά με τις δραστηριότητες που ανέπτυξε το Γραφείο τους, την κατάσταση των σχολείων της περιφέρειας ευθύνης τους, καθώς και τις ανάγκες των σχολικών μονάδων και προτείνουν μέτρα για την αντιμετώπιση των διαφόρων προβλημάτων, μετέχουν στη διαδικασία αξιολόγησης σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, επιλαμβάνονται κάθε θέματος που αναφέρεται στην υπηρεσιακή κατάσταση του εκπαιδευτικού προσωπικού των σχολείων, καθώς και των διοικητικών υπαλλήλων της περιοχής ευθύνης τους και εκδίδουν τις απαραίτητες πράξεις ή εισηγούνται στα οικεία Υπηρεσιακά Συμβούλια, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, τηρούν τους ατομικούς υπηρεσιακούς φακέλους του εκπαιδευτικού προσωπικού των σχολικών μονάδων της περιοχής ευθύνης τους, καθορίζουν την περιφέρεια εγγραφής των μαθητών στις σχολικές μονάδες (χωροταξική κατανομή), ύστερα από εισήγηση των αρμοδίων οργάνων, εισηγούνται στο Διευθυντή Εκπαίδευσης την ίδρυση και λειτουργία των Τάξεων Υποδοχής και Φροντιστηριακών Τμημάτων στα σχολεία του Γραφείου ευθύνης τους, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, εκδίδουν τις διαπιστωτικές πράξεις απόλυσης λόγω συμπλήρωσης τριανταπενταετίας ή ορίου ηλικίας των εκπαιδευτικών δημοσίων, ιδιωτικών και ξένων σχολικών μονάδων αρμοδιότητάς τους που είναι

ισότιμες των δημοσίων, χορηγούν τα μισθολογικά κλιμάκια και τα επίδοματά χρόνου υπηρεσίας στους εκπαιδευτικούς των σχολικών μονάδων, καθώς και στους διοικητικούς υπαλλήλους αρμοδιότητας τους, διαβιβάζουν τα απαιτούμενα δικαιολογητικά για τη συνταξιοδότηση των εκπαιδευτικών και του διοικητικού προσωπικού της αρμοδιότητας τους στην υπηρεσία συντάξεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, χορηγούν άδειες κανονικές, αναρρωτικές, ειδικές, γονικές, μητρότητας, με αποδοχές και χωρίς αποδοχές και άδειες εξετάσεων στους εκπαιδευτικούς και διοικητικούς υπαλλήλους της περιοχής ευθύνης τους, μεριμνούν για θέματα σχολικής υγιεινής και σε συνεργασία με τους Διευθυντές Εκπαίδευσης, τους υπεύθυνους Αγωγής Υγείας, τους Συμβουλευτικούς Σταθμούς Νέων (Σ.Σ.Ν.), το Διευθυντή του σχολείου, το Σύλλογο Διδασκόντων και τις αρμόδιες υγειονομικές υπηρεσίες, παίρνουν τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία της υγείας των μαθητών, εποπτεύουν και ελέγχουν τη λειτουργία και το έργο των ιδιωτικών σχολείων

Συμπερασματικά ο θεσμός των Διευθυντών Εκπαίδευσης προέκυψε ως αναγκαία προϋπόθεση ελέγχου και εποπτείας των σχολείων σε περιφερειακό - νομαρχιακό επίπεδο, ύστερα από την κατάργηση του θεσμού του Επιθεωρητή, που ήταν κρατικοί λειτουργοί και συγκέντρωναν διοικητικές, παιδαγωγικές και ρυθμιστικές αρμοδιότητες. Με το θεσμό του Διευθυντή Εκπαίδευσης και το Σχολικό Σύμβουλο διαχωρίστηκαν τα διοικητικά καθήκοντα από τα επιστημονικά - παιδαγωγικά.

Οι Περιφερειακές Διευθύνσεις αποτελούν ενδιάμεσα όργανα που συνδέουν σε μια ιεραρχική εξάρτηση τις σχολικές μονάδες με το κεντρικό όργανο. Ο διοικητικός τους έλεγχος αποβλέπει στην αντιμετώπιση όλων των διοικητικών θεμάτων, που συνδέονται με τη λειτουργία των σχολείων. Στο ρόλο αυτό, θα πρέπει να τους προστεθεί και ο εποπτικός - συντονιστικός ρόλος, καθόσον η δράση τους

σκοπεύει στην εξασφάλιση μιας ενιαίας και σωστής λειτουργίας ανάμεσα σε όλα τα σχολεία της περιφέρειάς τους. Μέσα από μια γενική θεώρηση των καθηκόντων και αρμοδιοτήτων τους, βλέπουμε πως κυριαρχεί ο ελεγκτικός τους χαρακτήρας, έπεται ο διοικητικός και ακολουθεί ο εποπτικός και συντονιστικός¹⁰⁵.

Από την υπουργική απόφαση Φ.353.1/324/105657/Δ1 (Φ.Ε.Κ. 1340 τ. Β/16-10-2002) διαφαίνεται πλειάδα καθηκόντων για τους Διευθυντές Εκπαίδευσης, τα οποία όμως στην πλειοψηφία τους είναι διοικητικά και διαχειριστικά. Αν και είναι όλοι εκπαιδευτικοί με μεγάλη διδακτική εμπειρία, αποτελούν στην ουσία διοικητικά στελέχη της εκπαίδευσης, τα οποία όμως αξιοποιούν με το έργο τους και τις παιδαγωγικές τους γνώσεις¹⁰⁶.

Αποτελούν τα πρόσωπα αυτά ένα δίαυλο ανάμεσα στον κεντρικό φορέα διοίκησης της εκπαίδευσης και των εκπαιδευτικών των σχολικών μονάδων. Αποτελούν καθαρά διοικητικά στελέχη, τα οποία θα πρέπει να επιτελούν υπηρεσιακό έργο μέσα από μια πληθώρα νόμων, εγκυκλίων και διατάξεων του Υπουργείου Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, αλλά και από την άλλη δίνουν φωνή σε όλους τους εκπαιδευτικούς, μεταφέροντας τα μηνύματά τους προς την κεντρική διοίκηση.

Με τη λειτουργία των διευθύνσεων και γραφείων εκπαίδευσης εξομαλύνεται μέχρι ενός σημείου, ο έντονος υπερσυγκεντρωτισμός εξουσιών, που διακρίνει το εκπαιδευτικό μας σύστημα. Απαραίτητα όμως για τη σωστή λειτουργία των Περιφερειακών Διευθύνσεων θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα α)για την επιμόρφωση των Περιφερειακών Διευθυντών και β)για τη σωστή στελέχωση των Περιφερειακών Διευθύνσεων.

¹⁰⁵ Μιχόπουλος Β. Αναστάσιος, Νομικό πλαίσιο και θεσμοί της εκπαίδευσης, Αθήνα, 1994, 101

¹⁰⁶ Ιορδανίδης Δ. Γεώργιος, Ο ρόλος του προϊστάμενου διεύθυνσης και γραφείου εκπαίδευσης, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε., Αθήνα, 2002, 228

Κατά πρώτον τα διοικητικά στελέχη της εκπαίδευσης δεν λαμβάνουν ειδική εκπαίδευση για την απόκτηση διοικητικών γνώσεων και ικανοτήτων ή για την ενίσχυση και τον εμπλουτισμό των ήδη υπαρκτών που έχουν. Οι Προϊστάμενοι αντιμετωπίζουν αυτήν την εποχή πολλές προκλήσεις λόγω της πολυπλοκότητας των σκοπών της εκπαίδευσης και του πολυσύνθετου προσωπικού στο χώρο¹⁰⁷.

Επίσης η σωστή στελέχωσή τους είναι πρωτίστης σημασίας με έμπειρο διοικητικό προσωπικό, ικανών εκπαιδευτικών, οι οποίοι να μπορούν να αντεπεξέλθουν στις απαιτήσεις ενός γραφειοκρατικού συστήματος. Ακόμα απαραίτητα κρίνεται η παραμονή του αποσπασμένου προσωπικού για μεγάλο χρονικό διάστημα στις Υπηρεσίες, εξαιτίας των ανωμαλιών που προκαλεί η συνεχής αλλαγή ατόμων που συνθέτουν το προσωπικό.

3.2.4. Σχολικοί Σύμβουλοι

Με το νόμο 1304/1982 «Σχολικοί Σύμβουλοι-Εκπαίδευση κλπ.» ορίζεται στο άρθρο 2 § 1 πως «η Διοίκηση και ο έλεγχος λειτουργίας των σχολείων ασκείται από τους προϊσταμένους των Διευθύνσεων ή Γραφείων Εκπαίδευσης.», ενώ στο άρθρο 1 ορίζεται πως «Εισάγεται ο θεσμός του Σχολικού Συμβούλου στη Γενική και τη Μέση Τεχνική - Επαγγελματική Εκπαίδευση.

Έργο του Σχολικού Συμβούλου είναι η επιστημονική - παιδαγωγική καθοδήγηση και η συμμετοχή στην αξιολόγηση και την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, καθώς και η ενθάρρυνση κάθε προσπάθειας για επιστημονική έρευνα στο χώρο της εκπαίδευσης.». Έτσι γίνεται φανερό πως με το νόμο 1304/1982, διαχωρίστηκε η διοίκηση από την παιδαγωγική εποπτεία.

¹⁰⁷ Ιορδανίδης Δ. Γεώργιος, Ο ρόλος του προϊστάμενου διεύθυνσης και γραφείου εκπαίδευσης, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε., Αθήνα, 2002, 86

Με το νόμο 1304/82 λοιπόν καταργείται ο προϋπάρχων θεσμός του Επιθεωρητή, που προέβλεπε ο Ν. 309/1976, και θεσπίζεται δε και λειτουργεί από την αρχή του 1984, ο θεσμός του Σχολικού Συμβούλου στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Ο Επιθεωρητής ήταν ένα όργανο, που λειτούργησε για πολλά χρόνια και συγκέντρωνε στο πρόσωπό του εποπτικές, διοικητικές και συντονιστικές αρμοδιότητες για το εκπαιδευτικό έργο των σχολικών μονάδων. Φυσικό επακόλουθο ήταν η σύγχυση των ρόλων αυτών, με αποτέλεσμα να κυριαρχεί κυρίως ο διοικητικός ρόλος του επιθεωρητή - προϊσταμένου και να χάνεται ο ρόλος του βοηθού - συντονιστή του έργου των εκπαιδευτικών. Η ανεπάρκεια λοιπόν του οργάνου αυτού οδήγησε στην κατάργησή του.

Εισήχθη λοιπόν ο θεσμός των Σχολικών Συμβούλων, ενός μονοπρόσωπου οργάνου, του οποίου ειδικότερα οι αρμοδιότητες συνίστανται στο να: α) Συνεργάζεται με το διδακτικό προσωπικό των σχολείων, για το σχεδιασμό της σχολικής εργασίας και την υλοποίηση της εκπαιδευτικής πολιτικής. β) Αντιμετωπίζει προβλήματα διδακτικής και αγωγής σε συνεργασία με το διδακτικό προσωπικό των σχολείων της δικαιοδοσίας του και φροντίζει για τη εισαγωγή και εφαρμογή των πορισμάτων των σύγχρονων επιστημών της αγωγής στα σχολεία. γ) Επισκέπτεται τα σχολεία της περιφέρειάς του και κατευθύνει το έργο των εκπαιδευτικών με θεωρητικές και κυρίως με πρακτικές υποδείξεις μεθόδων διδασκαλίας, συμβάλλοντας ο ίδιος με την προσωπικότητα, την πείρα και τις γνώσεις του στη βελτίωση των συνθηκών μάθησης και αγωγής. δ) Οργανώνει σεμινάρια και φροντίζει για την επιμόρφωση και την ενίσχυση της ερευνητικής προσπάθειας των εκπαιδευτικών, με όποιους τρόπους θεωρεί πρόσφορους στην περιφέρειά του. ε) Συνεργάζεται με το διευθυντή, το εκπαιδευτικό προσωπικό και το μαθητικό συμβούλιο για την αρτιότερη και

αποδοτικότερη οργάνωση της λειτουργίας του σχολείου, τη δραστηριοποίηση του συλλόγου των διδασκόντων, την εφαρμογή του κανονισμού των μαθητικών κοινοτήτων και γενικά για την αντιμετώπιση κάθε προβλήματος, που ανακύπτει. στ) Μετέχει στη διαδικασία αξιολόγησης του διδακτικού προσωπικού και κατά περίπτωση στα αρμόδια συλλογικά όργανα. ζ) Συνεργάζεται με τον προϊστάμενο της Διεύθυνσης ή του Γραφείου Εκπαίδευσης για κάθε θέμα που σχετίζεται με τη βελτίωση της προσφερόμενης εκπαίδευσης. η) Συνεργάζεται με την υπηρεσία σχολικής υγιεινής, το γραφείο φυσικής αγωγής, τους συλλόγους γονέων και κηδεμόνων, καθώς και με τα όργανα της τοπικής αυτοδιοίκησης για την αρτιότερη εκπλήρωση της αποστολής του.

Οι Σχολικοί Σύμβουλοι διακρίνονται σε Σχολικούς Συμβούλους Προσχολικής Αγωγής, Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και Ειδικής Αγωγής. Υποψήφιοι για τις θέσεις αυτές μπορούν να είναι όσοι έχουν δεκαπενταετή εκπαιδευτική υπηρεσία, από την οποία δώδεκα έτη σε θέση μόνιμου εκπαιδευτικού του ίδιου κλάδου.

Σύμφωνα με τον πρόσφατο νόμο 3848/2010 «Εκπαίδευση - δημόσια, ιδιωτική, ΤΕΕ, εκκλησιαστική - ΑΣΕΠ - αξιολόγηση- μεταθέσεις - Γ.Γρ.Ερ.Τεχν.» κατά το άρθρο 16 στην Κεντρική Υπηρεσία του Υπουργείου Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων συνιστάται συμβούλιο επιλογής σχολικών συμβούλων προσχολικής αγωγής, δημοτικής εκπαίδευσης και ειδικής αγωγής.

Τα Κριτήρια επιλογής σχολικών συμβούλων, με ειδικότερη μοριοδότηση βέβαια το καθένα, όπως ορίζονται στο άρθρο 9§2 του Ν. 1966/1991: «Μεταγραφές ΑΕΙ, ΤΕΙ, ΑΕΙ-ΔΕΠ, Σχολικοί Σύμβουλοι κλπ συναφή» σε συνδυασμό με το άρθρο 13 του Ν. 3848/2010 «Εκπαίδευση - δημόσια, ιδιωτική, ΤΕΕ, εκκλησιαστική - ΑΣΕΠ - αξιολόγηση - μεταθέσεις - Γ.Γρ.Ερ.Τεχν.» είναι 1.υπηρεσιακή κατάσταση

- διδακτική εμπειρία 2.επιστημονική - παιδαγωγική συγκρότηση, 3.προσωπικότητα - γενική συγκρότηση 4.προσωπική συνέντευξη, όπου εκτιμάται η ικανότητά τους να λαμβάνουν πρωτοβουλίες, να επιλύουν προβλήματα, να δημιουργούν κατάλληλο παιδαγωγικό περιβάλλον και να εμπνέουν τους εκπαιδευτικούς στην άσκηση των καθηκόντων τους.

A) Έργο του σχολικού συμβούλου

Σύμφωνα με το Ν. 1304/82 αλλά και την Υ.Α Φ.353.1/324/105657/Δ1/8-10-2002 Υ.Α. (ΦΕΚ αρ. 1340/Β'), ο σχολικός σύμβουλος συνεργάζεται όχι μόνο με το διευθυντή, το εκπαιδευτικό προσωπικό και το μαθητικό συμβούλιο του κάθε σχολείου της περιοχής αρμοδιότητάς του, αλλά και με το Διευθυντή Εκπαίδευσης ή τον Προϊστάμενο Γραφείου, τους συλλόγους γονέων και κηδεμόνων, ακόμη και με τα όργανα της τοπικής αυτοδιοίκησης για την αρτιότερη εκπλήρωση της αποστολής του.

Ακόμη, ο σχολικός σύμβουλος συμμετέχει στην αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου των εκπαιδευτικών, για την επιμόρφωση των οποίων αναλαμβάνει πρωτοβουλίες, προγραμματίζει το εκπαιδευτικό έργο και διαχειρίζεται την εκπαιδευτική πολιτική στην περιοχή ευθύνης του.

Επιπλέον, συμμετέχει σε υπηρεσιακά συμβούλια και συμβούλια επιλογής σύμφωνα με σχετικές διατάξεις, συμμετέχει στις επιτροπές προαγωγικών και απολυτηρίων εξετάσεων, στη διαδικασία αναβαθμολόγησης των γραπτών, τοποθετείται ως Διευθυντής ή Υποδιευθυντής σε Π.Ε.Κ., συνέρχεται σε κοινές συντονιστικές συσκέψεις με άλλους σχολικούς συμβούλους κ.λ.π.

Από τα ανωτέρω καθήκοντα και αρμοδιότητες προκύπτει ότι οι σχολικοί σύμβουλοι ασκούν τα καθήκοντά τους, τόσο εντός των σχολείων και σε συνάφεια με τη διδασκαλία σε αυτά, όσο και εκτός των σχολικών μονάδων.

Επομένως με την έναρξη του νέου σχολικού έτους και λαμβάνοντας υπόψη τον σημαντικότερο ρόλο που διαδραματίζει ο Σχολικός Σύμβουλος στην εκπαιδευτική διαδικασία, η συνεχής παρουσία στην έδρα του τόσο εντός όσο και εκτός των σχολικών μονάδων κρίνεται απολύτως απαραίτητη, καθ' όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους.

Ο σχολικός σύμβουλος είναι ένα μονομελές σχολικό καθοδηγητικό όργανο και συγκεντρώνει στο πρόσωπό του ποικίλλες αρμοδιότητες, που θα μπορούσαν να κατηγοριοποιηθούν σε α) καθοδήγηση του εκπαιδευτικού στο διδακτικό και εκπαιδευτικό έργο, β) αξιολόγηση του έργου των εκπαιδευτικών αλλά και των αποτελεσμάτων της εκπαιδευτικής πράξης και γ) επιμόρφωση εκπαιδευτικών¹⁰⁸.

α) καθοδήγηση του εκπαιδευτικού στο διδακτικό και εκπαιδευτικό έργο

Σκοπός της εποπτείας του σχολικού συμβούλου είναι η αναβάθμιση της εφαρμογής του αναλυτικού προγράμματος και της μαθησιακής διαδικασίας, με την παροχή παιδαγωγικών συμβουλών για τη βελτίωση της διδακτικής πράξης. Τελεί λοιπόν σε μία σχέση αλληλεπίδρασης με το δομολειτουργικό σύστημα του σχολείου, στο πλαίσιο του οποίου καλούνται οι διδάσκοντες να ασκήσουν το εκπαιδευτικό τους έργο¹⁰⁹.

Μεταξύ των άλλων στόχος του σχολικού συμβούλου θα πρέπει να είναι: η υποστήριξη, ενίσχυση και εποπτεία, αλλά και η ενημέρωση για το επιτελούμενο εκπαιδευτικό έργο από τους εκπαιδευτικούς. Η εξέλιξη του προγράμματος της διδακτέας ύλης, η συζήτηση για τα ιδιαίτερα προβλήματα της κάθε τάξης και του εκπαιδευτικού, η παροχή οδηγιών/ υποδείξεων ή και παρατηρήσεων - όπου θεωρηθεί αναγκαίο - για τη βελτίωση του εκπαιδευτικού έργου και η

¹⁰⁸ Μιχόπουλος Β. Αναστάσιος, Νομικό πλαίσιο και θεσμοί της εκπαίδευσης, Αθήνα, 1994, 110-111

¹⁰⁹ Γιοκαρίνης Ν. Κωνσταντίνος, Ο σχολικός σύμβουλος. Εποπτεία και αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου των εκπαιδευτικών, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα, 2000, 54

παρακολούθηση διδασκαλιών - ύστερα από ενημέρωση των εκπαιδευτικών -.

Μάλιστα ο σχολικός σύμβουλος θα πρέπει να έχει την ικανότητα να βοηθάει τον διδάσκοντα, όχι μόνο να βελτιώσει τη διδασκαλία του, αλλά και να τον βοηθάει να αναπτύξει την ικανότητα να διαγνώσει τις αδυναμίες του και να προσπαθεί μετέπειτα να τις βελτιώσει.

Η καθοδηγητική συμπεριφορά του σχολικού συμβούλου αποτελεί ικανότητα να οδηγεί τους εκπαιδευτικούς προς τους επιδιωκόμενους στόχους παιδαγωγικού και διδακτικού χαρακτήρα. Η ικανότητα αυτή βέβαια εξαρτάται από το κύρος και τις ηγετικές ικανότητες που διαθέτει ο σχολικός σύμβουλος¹¹⁰.

Ακόμα θα πρέπει να ενθαρρύνει την ανάπτυξη ατομικών ή συλλογικών δραστηριοτήτων και πρωτοβουλιών για την αντιμετώπιση των προβλημάτων του σχολικού έργου¹¹¹.

β) αξιολόγηση του έργου των εκπαιδευτικών αλλά και των αποτελεσμάτων της εκπαιδευτικής πράξης

Σύμφωνα με το άρθρο 4 του ν. 2986/2002 «Εκπαίδευση: Αξιολόγηση εκπαιδευτικών, οργανωτικά, κλπ» ορίζεται πως «Σκοπός της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου είναι η βελτίωση και η ποιοτική αναβάθμιση όλων των συντελεστών της εκπαιδευτικής διαδικασίας και η συνεχής βελτίωση της παιδαγωγικής επικοινωνίας και σχέσης με τους μαθητές. Με την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου επιδιώκεται η συνεχής βελτίωση της διδακτικής πρακτικής μέσα στην τάξη, η ποιοτική ανάπτυξη της σχολικής ζωής, η επιτάχυνση της υλοποίησης του εκπαιδευτικού προγράμματος, η άμβλυση των ανισοτήτων λειτουργίας μεταξύ των διαφόρων σχολικών μονάδων, η μείωση της γραφειοκρατικής διαδικασίας, η

¹¹⁰ Γιοκαρίνης Ν. Κωνσταντίνος, Ο σχολικός σύμβουλος. Εποπτεία και αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου των εκπαιδευτικών, Εκδόσεις Τρηγόρη, Αθήνα, 2000, 69

¹¹¹ Μιχόπουλος Β. Αναστάσιος, Νομικό πλαίσιο και θεσμοί της εκπαίδευσης, Αθήνα, 1994, 110

ταχύτερη μετάδοση των πληροφοριών, η αρτιότερη διοίκηση και λειτουργία των σχολικών μονάδων, η επισήμανση των αδυναμιών του εκπαιδευτικού συστήματος, η αποτίμηση των προσπαθειών και η κινητοποίηση όλων των παραγόντων της εκπαιδευτικής διαδικασίας για την αναβάθμιση του συνολικού εκπαιδευτικού αποτελέσματος.»

Μάλιστα η αξιολόγηση δεν θα πρέπει να αποτελεί απλώς μία διαδικασία ελεγκτικού ή διαπιστωτικού χαρακτήρα, αλλά να ανατροφοδοτεί τη διδακτική πράξη επιδιώκοντας τη συνεχή αναβάθμιση της ποιότητας εκπαίδευσης και τη βελτίωση όλων των εκπαιδευτικών παραγόντων. Έχει ως κύριο στόχο τη διασφάλιση σε όλους τους μαθητές της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της δυνατότητας έγκαιρης και ισότιμης πρόσβασης στην εκπαιδευτική διαδικασία και γενικότερα την ισότητα ευκαιριών πρόσβασης.

Αυτό φυσικά θα συμβάλλει στον εκδημοκρατισμό και την ποιοτική αναβάθμιση της εκπαίδευσης, αλλά και της κοινωνίας, δεδομένου ότι η ισόρροπη ανάπτυξη της προσωπικότητας του μαθητή και η πρόσβαση στη γνώση αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες για την άμβλυση των κοινωνικών ανισοτήτων.

Κατά το άρθρο 5, «Σκοπός της αξιολόγησης των εκπαιδευτικών είναι: α)η ενίσχυση της αυτογνωσίας τους ως προς την επιστημονική τους συγκρότηση, την παιδαγωγική τους κατάρτιση και τη διδακτική τους ικανότητα, β)ο σχηματισμός θεμελιωμένης εικόνας για την απόδοση στο έργο τους, γ)η προσπάθεια βελτίωσης της προσφοράς τους στο μαθητή με την αξιοποίηση των διαπιστώσεων και οδηγιών των αξιολογητών, δ)η επισήμανση των αδυναμιών τους στην προσφορά του διδακτικού τους έργου και η προσπάθεια εξάλειψής αυτών, ε)η ικανοποίηση των εκπαιδευτικών από την αναγνώριση του έργου τους και η παροχή κινήτρων σε όσους επιθυμούν να εξελιχθούν και να υπηρετήσουν σε

θέσεις στελεχών της εκπαίδευσης, στ)η διαπίστωση των αναγκών επιμόρφωσής τους και ο προσδιορισμός του περιεχομένου της επιμόρφωσης αυτής, ζ)η καλλιέργεια κλίματος αλληλοσεβασμού και εμπιστοσύνης.

Για να επιτευχθούν όλοι αυτοί οι στόχοι, ο σχολικός σύμβουλος θα πρέπει να παρακολουθεί τις καθημερινές διδασκαλίες για να συμβάλλει με τις σχετικές υποδείξεις του στη βελτίωση της διδακτικής πράξης. Φυσικά θα πρέπει να γνωρίζει επαρκώς το αναλυτικό πρόγραμμα και τους όρους υλοποίησής του για να μπορεί να καθοδηγήσει και τους εκπαιδευτικούς.

Επίσης θα πρέπει να δείχνει συνεργατική συμπεριφορά και διάθεση ειλικρινή για διάλογο, δημιουργώντας κλίμα ευχάριστο, ώστε να εμπνέει το θαυμασμό και τον ενθουσιασμό στους διδάσκοντες¹¹².

Φυσικά η αξιολόγηση αυτή, θα πρέπει να είναι κυρίως διαγνωστική, δηλαδή να στοχεύει στον εντοπισμό των θετικών και αρνητικών στοιχείων της διδασκαλίας. Θα πρέπει να λαμβάνει υπ' όψιν και κάποια στοιχεία που επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας.

Ένα από αυτά είναι η δυναμική συμβολή της επιρροής του διδάσκοντα στη σχέση που δημιουργεί με τους μαθητές του. Όμως το κριτήριο αυτό δεν είναι ούτε μετρήσιμο ούτε σταθμίσιμο.¹¹³ Η διδασκαλία στην ουσία είναι μία κοινωνική διαδικασία, καθώς ο διδάσκων αλληλεπιδρά με τους μαθητές τους και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους. Ο σύμβουλος θα πρέπει να εργάζεται με τους εκπαιδευτικούς λαμβάνοντας υπ' όψιν και την ιδιαιτερότητά τους ως προσώπων.¹¹⁴

Η εποπτεία του σχολικού συμβούλου θα πρέπει να σέβεται την προσωπικότητα και τις ατομικές διαφορές των

¹¹² Δημητρόπουλος Ευστάθιος, Ο θεσμός του σχολικού συμβούλου. Προβλήματα, δυνατότητες, προοπτικές, *Νέα Παιδεία*, τ. 29, Αθήνα, 1984, 110

¹¹³ Γιοκαρίνης Ν. Κωνσταντίνος, Ο σχολικός σύμβουλος. Εποπτεία και αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου των εκπαιδευτικών, Εκδόσεις Τρηγόρη, Αθήνα, 2000, 16

¹¹⁴ Γιοκαρίνης Ν. Κωνσταντίνος, Ο σχολικός σύμβουλος. Εποπτεία και αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου των εκπαιδευτικών, Εκδόσεις Τρηγόρη, Αθήνα, 2000, 18

προσώπων και να επιδιώκει την εξασφάλιση ευκαιριών για την καλύτερη έκφραση της μοναδικότητας της προσωπικότητας του εκπαιδευτικού.¹¹⁵

Ακόμα ο σχολικός σύμβουλος θα πρέπει να λαμβάνει υπ' όψιν του και το κλίμα που επικρατεί στη σχολική μονάδα. Και δεν πρόκειται για μια προσωπική εκτίμηση ή εντύπωση, αλλά για την ικανότητα του να διακρίνει τη διαρκή παρουσία χαρακτηριστικών, που προσδιορίζουν και περιγράφουν ένα συγκεκριμένο σχολείο¹¹⁶.

γ) επιμόρφωση εκπαιδευτικών

Ο σχολικός σύμβουλος συμμετέχει και στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών για την εφαρμογή του αναλυτικού προγράμματος και για την προσφορά του περιεχομένου του.

Οι κινήσεις που θα μπορούσε να κάνει είναι πολλές και ποικίλλες. Μπορεί να οργανώνει επιμορφωτικές συγκεντρώσεις, στην αρχή κυρίως του σχολικού έτους αλλά και κατά τη διάρκειά του.

Να οργανώνει δοκιμαστικές διδασκαλίες, είτε από τον ίδιο, είτε από συναδέλφους με διδακτική πείρα και εμπειρία¹¹⁷.

Να ενημερώνει τους εκπαιδευτικούς στα σύγχρονα θέματα, που αναφέρονται στις εξελίξεις της παιδαγωγικής επιστήμης, στα πορίσματα των σύγχρονων επιστημών της αγωγής, στη σχετική βιβλιογραφία των μαθημάτων και γενικά σε ότι έχει σχέση με τη διαδικασία μάθησης και συμπεριφοράς των μαθητών.¹¹⁸

Να οργανώνει Παιδαγωγικές Συναντήσεις με τους/τις Διευθυντές/ντριες των σχολείων. Ο ρόλος του Διευθυντή και

¹¹⁵ Γιοκαρίνης Ν. Κωνσταντίνος, Ο σχολικός σύμβουλος. Εποπτεία και αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου των εκπαιδευτικών, Εκδόσεις Τρηγόρη, Αθήνα, 2000, 32

¹¹⁶ Γιοκαρίνης Ν. Κωνσταντίνος, Ο σχολικός σύμβουλος. Εποπτεία και αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου των εκπαιδευτικών, Εκδόσεις Τρηγόρη, Αθήνα, 2000, 60

¹¹⁷ Δημητρόπουλος Ευστάθιος, Ο θεσμός του σχολικού συμβούλου. Προβλήματα, δυνατότητες, προοπτικές, *Νέα Παιδεία*, τ. 29, Αθήνα, 1984, 112

¹¹⁸ Δημητρόπουλος Ευστάθιος, Ο θεσμός του σχολικού συμβούλου. Προβλήματα, δυνατότητες, προοπτικές, *Νέα Παιδεία*, τ. 29, Αθήνα, 1984, 120

της Διευθύντριας είναι καθοριστικός για την ομαλή και αποφασιστική λειτουργία του σχολείου.

Να οργανώνει Επιμορφωτικά Σεμινάρια δύο (2) ημερών στο πλαίσιο των Π.Δ. 201/1998 (άρθρο 14, παρ. 1-5) και 200/1998 (άρθρο 12, παρ. 1-3) και Επιμορφωτικές Συναντήσεις με τους Νεοδιόριστους Εκπαιδευτικούς και τους Αναπληρωτές.

Ο σχολικός σύμβουλος έχει επίσης τη δυνατότητα να δώσει σημειώσεις και σχετική βιβλιογραφία ή να παραπέμψει σε ιστοσελίδες διαπολιτισμικού περιεχομένου.

Β) Αποτίμηση του θεσμού και προτάσεις για επαναπροσδιορισμό του θεσμού του Σχολικού Συμβούλου

Με το νόμο του 1982, ιδρύθηκε ο θεσμός του σχολικού συμβούλου, που είχε ως σκοπό να αντικαταστήσει το θεσμό του επιθεωρητή και να αναβαθμίσει ποιοτικά το παιδαγωγικό και διδακτικό έργο. Σχεδόν 20 χρόνια μετά, και αφού η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών ήταν ανύπαρκτη, ο νόμος του 2002, έκρινε απαραίτητη την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών για τη βελτίωση του εκπαιδευτικού μας συστήματος¹¹⁹.

Εξαιτίας της εξέλιξης όμως του θεσμού του Επιθεωρητή, από την αρχή είχε δημιουργηθεί ένα κλίμα προκατάληψης, αρνητισμού, επιθετικότητας ή έστω επιφύλαξης και έλλειψης εμπιστοσύνης, από την πλευρά των εκπαιδευτικών, οι οποίοι πίστευαν ότι και ο σχολικός σύμβουλος θα είναι ένα υποχείριο της κεντρικής διοίκησης και των πολιτικών συμφερόντων.

Φαινομενικά ο θεσμός του Σχολικού Συμβούλου υπηρετεί από τη μία, την ανάγκη για υπεύθυνο διάλογο για τα θέματα της παιδείας, αλλά και από την άλλη, την ανάγκη για συνεχή ενημέρωση των εκπαιδευτικών σχετικά με τα εκπαιδευτικά θέματα στον ελληνικό αλλά και στο διεθνή

¹¹⁹ Καραγιώργος Δ., Ο ρόλος του σχολικού συμβούλου στο εκπαιδευτικό μας σύστημα, *Τα εκπαιδευτικά*, τ. 33, 1994, σελ. 34-45

χώρο¹²⁰. Στην πράξη όμως η αποτελεσματικότητα του οργάνου αυτού είναι περιορισμένη λόγω έλλειψης αποφασιστικών αρμοδιοτήτων, αφού ασκεί το έργο του στο πλαίσιο ενός συγκεντρωτικού διοικητικού συστήματος, όπου οι σημαντικές λειτουργίες ρυθμίζονται σε κεντρικό επίπεδο.

Οι σχολικοί σύμβουλοι θα πρέπει να γεφυρώσουν την απόσταση των δύο χώρων, στους οποίους συμμετέχουν, αφενός των εκπαιδευτικών και αφετέρου των διοικούντων, οι οποίοι λειτουργούν με διαφορετικούς στόχους και προοπτικές¹²¹.

Ο θεσμός του Σχολικού Συμβούλου θα πρέπει να επανεξεταστεί χωρίς προκαταλήψεις, καθώς είναι γενικά παραδεκτό ότι το υφιστάμενο σύστημα αξιολόγησης των εκπαιδευτικών επιβάλλεται να διαφοροποιηθεί και να εκσυγχρονιστεί. Η Πολιτεία σήμερα οφείλει να δείξει έμπρακτα το ενδιαφέρον της για το θεσμό του σχολικού συμβούλου, έτσι ώστε αυτός να συμμετέχει ενεργά στην ανατροφοδότηση της λειτουργίας του εκπαιδευτικού συστήματος, αμφίδρομα (όργανα κεντρικής διοίκησης - Σχολικός Σύμβουλος - εκπαιδευτική κοινότητα) και να κάνει πράξη τη διαρκή διαλεκτική σχέση μεταξύ των εισροών και των εκροών στην εκπαίδευση.

Ένα τέτοιο κλίμα μπορεί όμως ένας σχολικός σύμβουλος να το μετασχηματίσει αν

Α) σέβεται τις συνθήκες εργασίας των εκπαιδευτικών και υπάρχει ουσιαστική επικοινωνία και συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς.

Για να το επιτύχει αυτό βέβαια, θα πρέπει να εστιάσει τις δράσεις του στην ανάπτυξη κλίματος επικοινωνίας και εμπιστοσύνης, στην υποστήριξη με κατάλληλο επιστημονικό υλικό, με πηγές και με διδακτικές προτάσεις και στην ανάδειξη των καλών πρακτικών που

¹²⁰ Σαΐτης Αθ. Χρήστος, Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης, Θεωρία και πράξη, Αθήνα, 1992, 226

¹²¹ Γιοκαρίνης Ν. Κωνσταντίνος, Ο σχολικός σύμβουλος. Εποπτεία και αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου των εκπαιδευτικών, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα, 2000, 36

υπάρχουν στα σχολεία. Ο διττός στόχος του θεσμικού ρόλου του σχολικού συμβούλου είναι η βελτίωση της διδασκαλίας αφενός και η επαγγελματική ανέλιξη του εκπαιδευτικού αφετέρου.

Βασική λοιπόν προϋπόθεση είναι η εξασφάλιση θετικών διαπροσωπικών σχέσεων μεταξύ του σχολικού συμβούλου και των εκπαιδευτικών, που θα επιτρέπουν γόνιμη αλληλεπίδραση. Θα πρέπει να οικοδομηθούν σχέσεις αλληλοσεβασμού και αμοιβαιότητας με τους εκπαιδευτικούς. Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να έχει την ωριμότητα να δεχτεί την παρέμβαση του σχολικού συμβούλου, αλλά και ο σχολικός σύμβουλος θα πρέπει να έχει την ικανότητα να επηρεάσει θετικά τη βελτίωση της διδασκαλίας και την ανάπτυξη του δασκάλου.

Ο θεσμός του σχολικού συμβούλου πρέπει να συνδέεται με την καθημερινή σχολική πρακτική, τις εμπειρίες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί, τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντά τους.

Β) αν έχει καλή επιστημονική και παιδαγωγική κατάρτιση

Η κατάρτιση των συμβούλων, πριν από την ανάληψη των καθηκόντων τους, είναι κάτι που δεν πρέπει να παραμεληθεί.

Απαραίτητη είναι η δια βίου επιμόρφωση και εκπαίδευση του Σχολικού Συμβούλου. Άλλωστε στο πρόσωπό του, οι εκπαιδευτικοί αναζητούν βασικές ικανότητες, που εγγυώνται την ποιότητα στο διδακτικό έργο αλλά και την επαγγελματική και προσωπική τους ανάπτυξη, όπως, δεξιότητες, τεχνικές νοητικές, αντιληπτικές και επαγγελματική ικανότητα.

Ο Σχολικός Σύμβουλος θα πρέπει να είναι ο διαμεσολαβητής και ο φορέας των πορισμάτων των επιστημών της αγωγής και των καινοτομιών στην εκπαίδευση. Ωφέλιμο θα ήταν επίσης να θεσπιστούν επιστημονικά όργανα,

επικουρικά στο έργο του Σχολικού Συμβούλου, όπως η δημιουργία μιας διεπιστημονικής ομάδας, που θα βοηθάει το Σχολικό Σύμβουλο στην άσκηση του έργου του.

Γ) αν υπάρχει αξιοκρατία στην επιλογή των στελεχών.

Βασικό κριτήριο για την άρση της καχυποψίας και του αρνητικού κλίματος από μέρους των εκπαιδευτικών, είναι η ύπαρξη ενός συστήματος επιλογής σχολικών συμβούλων καθαρά αξιοκρατικό, απαλλαγμένο από πολιτικά συμφέροντα και πελατειακές σχέσεις. Σύμφωνα με το Ν. 3467/2006, όπως τροποποιήθηκε και με το Ν. 3848/2010 έγιναν τροποποιήσεις στα κριτήρια αλλά και στη μοριοδότησή τους για την τελική επιλογή των σχολικών συμβούλων.

Σύμφωνα με αυτούς αυξήθηκαν τα μόρια της εκπαιδευτικής υπηρεσίας και μειώθηκαν τα μόρια για το εκπαιδευτικό έργο των υποψηφίων σχολικών συμβούλων. Με αυτόν τον τρόπο όμως δεν δόθηκε έμφαση στα επιστημονικά προσόντα τους, με αποτέλεσμα να καθίσταται η προφορική συνέντευξη ίσως το σημαντικότερο κριτήριο επιλογής τους. Το αποτέλεσμα είναι να θεσμοθετείται ένα σύστημα επιλογής σχολικών συμβούλων βασισμένο κυρίως στην αρχαιότητα και την ευνοιοκρατία, μέσα από την πρακτική της προσωπικής συνέντευξης.

Η Διεθνής Ομοσπονδία Εκπαιδευτικών ήδη από το 2005 τόνιζε πως είναι απαραίτητο να θεσμοθετηθεί ένα κοινά αποδεκτό σύστημα επιλογής, το οποίο να διασφαλίζει τη διαφάνεια, να κατοχυρώνει την αξιοκρατία και να πιστοποιεί τις γνώσεις και τις δεξιότητες με σαφή και αντικειμενικό τρόπο. Φυσικά όμως για να ισχύσει αυτό η συνέντευξη δεν θα πρέπει να είναι καθοριστικός παράγοντας για την επιλογή των στελεχών της εκπαίδευσης.

Τέτοιες πρακτικές όχι μόνο δεν οδηγούν στην ύπαρξη αξιοκρατίας στην επιλογή των στελεχών της εκπαίδευσης,

αλλά αντίθετα ενισχύουν τις προκαταλήψεις των εκπαιδευτικών απέναντι στο θεσμό του σχολικού συμβούλου.

Η αξιολόγηση στην εκπαίδευση κρίνεται επιτακτικής σημασίας αλλά τέτοιου είδους πρακτικές το μόνο που καταφέρνουν είναι οπισθοδρόμηση και παγίωση του αρνητισμού των εκπαιδευτικών απέναντί της.

3.3. Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

3.3.1. Η κεντρική υπηρεσία του Υπουργείου Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων

Το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων είναι το κεντρικό όργανο σε θέματα εκπαίδευσης και εκκλησίας. Κατά το Ν. 1558/1985, όπως τροποποιήθηκε από την παρ.5 άρθρ.1 Ν.3242/2004 ΦΕΚ Α 102/24.5.2004., καταλαμβάνει την έβδομη θέση στην κατάταξη των Υπουργείων.

Κατά την 2876/7-10-2009 (ΦΕΚ 2234/Β) περί «Αλλαγής Τίτλου Υπουργείων» απόφαση η ονομασία του Υ.Π.Ε.Π.Θ. έγινε «Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων.»

Μάλιστα από τον Ιούνιο του 2012, πλέον το Υπουργείο μετονομάστηκε σε «Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού».

Σύμφωνα με το Π.Δ. 147/1976 (Φ.Ε.Κ. 56/1-3-1976) «Οργανισμός Κεντρικής Υπηρεσίας Υπουργείο Εθνικής Παιδείας & Θρησκευμάτων», διαγράφεται η σημερινή οργάνωση του Υπουργείου Παιδείας, με βασικό χαρακτηριστικό τη πυραμιδοειδή διάταξη της δομής του. Στην κορυφή της πυραμίδας βρίσκεται ο Υπουργός, πλαισιωμένος από του δύο Υφυπουργούς και τον Γενικό Γραμματέα, ενώ στην βάση βρίσκονται τα τμήματα και τα αυτοτελή γραφεία.

Η Κεντρική Υπηρεσία του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων διαρθρώνεται ως εξής: α. Γραφείο Υπουργού, β. Γραφεία Υφυπουργών, γ. Γραφείο Γενικού Γραμματέως, δ. Γενική Διεύθυνση Θρησκευμάτων, ε. Γενική Διεύθυνση Ανωτάτης Εκπαιδεύσεως, στ. Γενική Διεύθυνση Γενικής Εκπαιδεύσεως, ζ. Γενική Διεύθυνση Επαγγελματικής Εκπαιδεύσεως, η. Γενική Διεύθυνση Προγραμματισμού, Μηχανογραφήσεως και Εποπτικών Μέσων, θ. Υπηρεσία Εκπαιδεύσεως Ελληνοπαίδων Εξωτερικού και Ξένων και

Μειονοτικών Σχολείων, ι. Διεύθυνση Διοικητικού, ια. Διεύθυνση Πολιτικής Σχεδιασέως Εκτάκτου Ανάγκης, ιβ. Διεύθυνση Θεμάτων Σπουδαζούσης Νεότητος και Εξωσχολικών Οργανώσεων, ιγ. Διεύθυνση Διεθνών Εκπαιδευτικών Σχέσεων, ιδ. Γραφείο Τύπου και Δημοσίων Σχέσεων και ιε. Ειδικό Σύμβουλοι.

Το Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, σύμφωνα με το Ν. 1566/1985, όσον αφορά τη Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, έχει πολλά και ποικίλα καθήκοντα. Κυρίως αναφέρονται σε θέματα σπουδών, προσωπικού και διοικητικών υποθέσεων της εκπαίδευσης. Οι αρμοδιότητές του είναι κανονιστικού περιεχομένου και δεν επιδέχονται εκχώρηση ή ανάθεση σε άλλο όργανο.

Γενικότερα ασκεί και διαμορφώνει την εκπαιδευτική πολιτική, δηλαδή την εκάστοτε σχεδιασμένη τακτική, που κρίνεται αναγκαία για την πραγματοποίηση προκαθορισμένων σκοπών της εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων¹²². Είναι υπεύθυνο για τη συνταγματική επιταγή και την ευθύνη της πολιτείας για την παιδεία και την εκπαίδευση. Τέλος προβαίνει σε διαρθρωτικές, δομικές και οργανωτικές αλλαγές για την εκπλήρωση της αποστολής του.

3.3.2. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ως ανεξάρτητη δημόσια υπηρεσία, ιδρύθηκε το 1964 (Ν. 4379/1964) από τον τότε Πρωθυπουργό και Υπουργό Παιδείας Γεώργιο Παπανδρέου. Ως νέος αλλά και πρωτοποριακός θεσμός, αποτέλεσε μετεξέλιξη και συγχώνευση προϋπαρχόντων συμβουλευτικών οργάνων του Υπουργείου και οργανώθηκε έχοντας ως υπόδειγμα την εσωτερική οργάνωση του Συμβουλίου της Επικρατείας (Τμήματα αρμοδιοτήτων στα οποία υπηρετούν Σύμβουλοι και Πάρεδροι).

¹²² Σαΐτης Αθ. Χρήστος, Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης, Θεωρία και πράξη, Αθήνα, 1992, 205

Την περίοδο της δικτατορίας, το Π. Ι. καταργήθηκε (Α.Ν. 59/1967). Κατά τη Μεταπολίτευση (Ν. 186/1975), ιδρύθηκε το «Κέντρο Εκπαιδευτικών Μελετών και Επιμορφώσεως» (Κ.Ε.Μ.Ε), οι αρμοδιότητες του οποίου ήταν αντίστοιχες με αυτές του Π. Ι.. Κατά το άρθρο 23 του Ν. 1566/1985 επανιδρύθηκε το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και το Κέντρο Εκπαιδευτικών Μελετών και Επιμόρφωσης καταργήθηκε.

Κατά το άρθρο 24, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο αποτελεί ανεξάρτητη δημόσια υπηρεσία, εδρεύει στην Αθήνα και υπάγεται απευθείας στον Υπουργό Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων.

Το έργο του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου είναι: α) η επιστημονική έρευνα και η μελέτη των θεμάτων της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, β) η κατάρτιση και υποβολή προτάσεων για τη χάραξη κατευθύνσεων και το σχεδιασμό και προγραμματισμό της εκπαιδευτικής πολιτικής για την επίτευξη των σκοπών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε συνδυασμό με το πρόγραμμα οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ανάπτυξης της χώρας, γ) η παρακολούθηση της εξέλιξης της εκπαιδευτικής τεχνολογίας, η μελέτη του τρόπου χρησιμοποίησής της στην εκπαίδευση και ο έλεγχος των αποτελεσμάτων της εφαρμογής της και δ) ο σχεδιασμός και η μέριμνα για την εφαρμογή των προγραμμάτων επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών.

Ιδίως α) μελετά και αξιολογεί τα αποτελέσματα της εκπαιδευτικής πράξης, β) επισημαίνει τις ανάγκες για εκπαιδευτική έρευνα, οργανώνει, συντονίζει και παρέχει οδηγίες για την καλύτερη διεξαγωγή της από τους σχολικούς συμβούλους και το εκπαιδευτικό προσωπικό και αξιοποιεί τα πορίσματά τους, γ) καταρτίζει και προτείνει τα ωρολόγια και αναλυτικά προγράμματα των μαθημάτων και των εργαστηριακών ασκήσεων στα σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και τα προγράμματα της

εκπαιδευτικής ραδιοφωνίας και τηλεόρασης, δ) εισηγείται την προκήρυξη και τη συγγραφή βιβλίων για τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς, την προμήθειά τους από το ελεύθερο εμπόριο και τον τρόπο συγγραφής και τελικής τους έγκρισης και συντάσσει οδηγίες για τη συγγραφή τους, ε) εισηγείται τη λήψη μέτρων για τη βελτίωση των μεθόδων της διδακτικής και γενικότερα της εκπαιδευτικής εργασίας, στ) γνωμοδοτεί για τις ανάγκες, τις μορφές και το περιεχόμενο της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, ζ) γνωμοδοτεί για τη συγκρότηση, οργάνωση και λειτουργία των εργαστηρίων και τον προσδιορισμό και τη χρήση οπτικοακουστικών και άλλων διδακτικών μέσων στα σχολεία, η) εκπονεί μελέτες και πραγματοποιεί έρευνες για θέματα της εκπαιδευτικής τεχνολογίας, παρακολουθεί την εφαρμογή και εξέλιξή τους και εισηγείται μέτρα για την ευρύτερη και πληρέστερη χρησιμοποίησή της, θ) μελετά την οργάνωση του σχολικού επαγγελματικού προσανατολισμού και παρακολουθεί την εφαρμογή του, ι) συνεργάζεται με τους σχολικούς συμβούλους και τους βοηθάει στην άσκηση του επιστημονικού και καθοδηγητικού τους έργου, ια) γνωμοδοτεί για το περιεχόμενο σχεδίων νόμων, προεδρικών διαταγμάτων και κανονιστικών αποφάσεων που ρυθμίζουν εκπαιδευτικά θέματα, όταν παραπέμπονται σε αυτό από τον Υπουργό Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων και ιβ) μελετά κάθε εκπαιδευτικό θέμα που αναφέρεται στη δομή, τη διάρθρωση, τη λειτουργία και το περιεχόμενο της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και παραπέμπεται σε αυτό από τον Υπουργό Παιδείας.

Κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων του το Π.Ι. δέχεται οδηγίες και κατευθύνσεις από τον Υπουργό Παιδείας και συνεργάζεται με το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας, τα Α.Ε.Ι. τα Τ.Ε.Ι., τα γνωμοδοτικά συμβούλια της εκπαίδευσης και με ιδρύματα και οργανισμούς μελετών και ερευνών του εσωτερικού ή του εξωτερικού.

Μάλιστα μέσα σε ένα τρίμηνο από τη λήξη κάθε σχολικού έτους, ο πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου υποβάλλει στον Υπουργό Παιδείας: α) έκθεση αξιολόγησης των αποτελεσμάτων της εκπαιδευτικής πράξης με συγκεκριμένες εισηγήσεις για την αντιμετώπιση αναγκών και ελλείψεων και β) έκθεση πεπραγμένων του μαζί με προτάσεις για την αποτελεσματικότερη άσκηση των αρμοδιοτήτων του.

Επίσης κάθε σχολικό έτος ή και σε συντομότερα χρονικά διαστήματα εκδίδει εκπαιδευτικό δελτίο, όπου δημοσιεύονται πορίσματα εκπαιδευτικών ερευνών, μελέτες μελών του, εκπαιδευτικών και άλλων ειδικών που έχουν σχέση με την παιδεία, καθώς και πληροφορίες, στατιστικά στοιχεία και ό, τι άλλο εξυπηρετεί τους σκοπούς της παιδείας. Το εκπαιδευτικό δελτίο διανέμεται δωρεάν σε όλα τα σχολεία.

Κατά το άρθρο 26, τα όργανα του είναι η ολομέλεια, το συντονιστικό συμβούλιο, τα τμήματα, ο πρόεδρος και οι αντιπρόεδροι. Τα τμήματα μπορούν να λειτουργούν και κατά τομείς.

Το παιδαγωγικό ινστιτούτο είναι καθαρά ερευνητικό και επιτελικό. Συνδέεται άμεσα με τους Σχολικούς Συμβούλους και την αξιολόγηση και τον έλεγχο της εκπαιδευτικής πράξης, που αυτοί τελούν με την άμεση σχέση τους με τις σχολικές μονάδες. Προβαίνει λοιπόν σε διορθωτικές παρεμβάσεις σύμφωνα με την ερευνητική δράση των προηγούμενων¹²³. Το όργανο αυτό λοιπόν συνδέεται στενά με την επιστημονική μελέτη και την έρευνα της εκπαιδευτικής πράξης και διδασκαλίας.

Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο είναι ο παλαιότερος ερευνητικός και συμβουλευτικός φορέας σε ζητήματα παιδείας και με το έργο του συμβάλλει ουσιαστικά στη χάραξη της εκπαιδευτικής πολιτικής από το ΥΠ.Ε.Π.Θ.

¹²³ Μιχόπουλος Β. Αναστάσιος, Νομικό πλαίσιο και θεσμοί της εκπαίδευσης, Αθήνα, 1994

Με πρόσφατο σχέδιο νόμου όμως, που κατέθεσε το Υπουργείο Παιδείας το Μάιο του 2011, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο μετατράπηκε από ανεξάρτητη υπηρεσία, σε Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου. Η επωνυμία του, για ιστορικούς λόγους, θα είναι «Παιδαγωγικό Ινστιτούτο» αλλά θα αποκαλείται στο εξής και «Ινστιτούτο».

Πρόκειται για το νέο «Εθνικό Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής», το οποίο θα προκύψει από την ενσωμάτωση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου με το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας, τον Οργανισμό Επιμόρφωσης και το Ινστιτούτο Ομογένειας και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης.

Ο νέος φορέας θα αποτελείται από επταμελές διοικητικό συμβούλιο, το οποίο θα ορίζεται από τον Υπουργό Παιδείας ενώ για το πρόσωπο που θα ορίζεται πρόεδρος θα απαιτείται έγκριση της αρμόδιας επιτροπής της Βουλής.

Θα επιχορηγείται από τον τακτικό προϋπολογισμό και τον προϋπολογισμό των υπηρεσιών του υπουργείου Παιδείας, από την Ευρωπαϊκή Ένωση και ιδίως από πόρους του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (Ε.Σ.Π.Α.), η χρηματοδότηση για έρευνα με τους ίδιους όρους και προϋποθέσεις που χρηματοδοτούνται τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Α.Ε.Ι.) και τα ερευνητικά κέντρα, τα έσοδα από την παροχή υπηρεσιών και την διάθεση προϊόντων κ.α.

Ο νέος αυτός φορέας θα έχει υπόσταση νομικού προσώπου Δημοσίου Δικαίου, για να συνδυάζει την ασφάλεια και το κύρος του δημόσιου φορέα με την ευελιξία του ιδιωτικού, καθώς και γνωμοδοτικό χαρακτήρα.

Με αυτόν τον τρόπο όμως το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο αποδυναμώνεται ο επιστημονικός και ακαδημαϊκός χαρακτήρας του και διαμορφώνεται σε έναν άνευρο φορέα κάτι σαν παράρτημα των παιδαγωγικών τμημάτων των πανεπιστημίων.

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει και η Λιάτσου Ολυμπία, στην εφημερίδα «Ελευθεροτυπία» καταργούνται βασικές αρχές

και χαρακτηριστικά του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, όπως: η ανεξάρτητη λειτουργία του, οι αρχές ενός σαφούς και διαφανούς πλαισίου δημοκρατικών διαδικασιών, το οποίο ισχύει μέχρι σήμερα, η επιστημονική αυτοτέλεια και ο ακαδημαϊκός χαρακτήρας του και η εξυπηρέτηση της δημόσιας εκπαίδευσης και η εξασφάλιση ποιοτικού εκπαιδευτικού υλικού σε όλους τους μαθητές της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Πιο συγκεκριμένα αποξενώνεται από την κατάρτιση των Προγραμμάτων Σπουδών και από την αναγκαία εμπλοκή του στη διαμόρφωση αρχών και προδιαγραφών του εκπαιδευτικού υλικού. Ο θεσμικός ρόλος του περιορίζεται σε εξωτερικές επιτροπές οριζόμενες από τον υπουργό Παιδείας, οι οποίες θα διαμορφώνουν με τις επιλογές τους συγκυριακή εκπαιδευτική πολιτική.

Ακυρώνεται η ουσιαστικότερη λειτουργία του, δηλαδή, η θεωρητική τεκμηρίωση της εκπαιδευτικής πολιτικής, η προστασία της εκάστοτε ηγεσίας του Υπουργείου Παιδείας από τυχόν αστοχίες και η διατήρηση της εύρυθμης λειτουργίας των σχολείων με την αποφυγή αναστάτωσης εκπαιδευτικών, μαθητών και γονιών.

Ο θεσμός του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, όπως κάθε θεσμός, προστάτεψε τη δημοκρατική λειτουργία στην εκπαίδευση. Με τις εισηγήσεις του προς το Υπουργείο Παιδείας έβαζε έστω ένα μικρό λιθαράκι στη διαμόρφωση της εκπαιδευτικής πολιτικής. Παρ' όλο που οι εισηγήσεις αυτές δεν είχαν δεσμευτικό χαρακτήρα, οι αποφάσεις του υπουργού δεν ήταν δυνατόν να είναι σε πλήρη αντίθεση με αυτές. Τώρα, όμως, θα μπορεί το Υπουργείο ελεύθερα και ανεξέλεγκτα για θέματα αρμοδιότητας του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου να ορίζει εξωθεσμικές μονοκομματικές και εφήμερες επιτροπές.

Εξ όλων αυτών συμπεραίνεται τελικά ότι με την "αναδιάρθρωση" του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου θέλουν την

αποξένωσή του από την καθημερινή εκπαιδευτική πράξη. Ακυρώνουν την οποιαδήποτε σχέση του νέου "Παιδαγωγικού Ινστιτούτου" με την κατάρτιση προγραμμάτων σπουδών, με τη συγγραφή του σχολικού βιβλίου και με τη δημιουργία εποπτικών υλικών.

3.3.3. Τα συλλογικά όργανα

Ι) Υπηρεσιακά Συμβούλια

Τη λειτουργία των Υπηρεσιακών και Γνωμοδοτικών Συμβουλίων ορίζει ο Ν. 1566/1985 στα άρθρα του 21 και 22, καθώς και στα εκτελεστικά του νόμου αυτά διατάγματα.

Α) Κεντρικό Υπηρεσιακό Συμβούλιο Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (Κ.Υ.Σ.Π.Ε.)

Στην κεντρική υπηρεσία του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων λειτουργεί πενταμελές κεντρικό υπηρεσιακό και πειθαρχικό συμβούλιο για τους εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας, που αποτελείται από: α) τρεις διευθυντές πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, που αναπληρώνονται από ισάριθμους διευθυντές πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και β) δύο τακτικούς αιρετούς εκπροσώπους των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, που αναπληρώνονται από ισάριθμους αναπληρωματικούς αιρετούς εκπροσώπους αυτών. Μάλιστα ο πρόεδρος και ο αντιπρόεδρος του Κ.Υ.Σ.Π.Ε. ορίζονται με την απόφαση συγκρότησης από τα ανωτέρω τακτικά μέλη, η οποία εκδίδεται εντός του μήνα Δεκεμβρίου κάθε δύο έτη.

Β) Υπηρεσιακό Συμβούλιο Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού (Υ.Σ.Ε.Ε.Π.)

Το Υπηρεσιακό Συμβούλιο Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού έχει συσταθεί με το άρθρο 13 του Ν. 2817/2000, το οποίο ορίζει «13. Στην Κεντρική Υπηρεσία του Υπουργείου Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων συνιστάται Υπηρεσιακό Συμβούλιο Ειδικού Εκπαιδευτικού

Προσωπικού (Υ.Σ.Ε.Ε.Π.), το οποίο είναι αρμόδιο για θέματα επιλογής των υποψηφίων για διορισμό, υπηρεσιακής κατάστασης και πειθαρχικού δικαίου του ειδικού εκπαιδευτικού και του βοηθητικού ειδικού προσωπικού που υπηρετεί στα Κ.Δ.Α.Υ. και στις Σ.Μ.Ε.Α.»

Το Υ.Σ.Ε.Ε.Π. αποτελείται: α) από τον Πρόεδρο του Κεντρικού Υπηρεσιακού Συμβουλίου Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, αναπληρούμενο από τον Αντιπρόεδρο του ίδιου Συμβουλίου, β) από τον Πρόεδρο του Κεντρικού Υπηρεσιακού Συμβουλίου Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, αναπληρούμενο από τον Αντιπρόεδρο του ίδιου Συμβουλίου. γ) από ένα μέλος του εκπαιδευτικού ή του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού ειδικής αγωγής, αναπληρούμενο από άλλο μέλος του ίδιου προσωπικού, που ορίζονται με την απόφαση συγκρότησης.

Γ) Κεντρικό Υπηρεσιακό Συμβούλιο Διοικητικού Προσωπικού (Κ.Υ.Σ.Δ.Ι.Π.)

Σύμφωνα με το άρθρο 21 Ν. 1566/1985 συστάθηκε το Κεντρικό Υπηρεσιακό Συμβούλιο Διοικητικού Προσωπικού (Κ.Υ.Σ.Δ.Ι.Π.). Κατά το Π.Δ. 182/2004 ασκεί αρμοδιότητες υπηρεσιακού και πειθαρχικού Συμβουλίου: α) Για τους υπαλλήλους της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ), των Γενικών Αρχείων του Κράτους (ΓΑΚ) που αποτελούν αυτοτελείς δημόσιες υπηρεσίες υπαγόμενες απευθείας στον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (άρθρο 3 παράγρ. 1 και 2 του Ν.Δ, 4434/1964 (Α` 217) και άρθρο 34 του Ν. 1946/1991 (Α` 91), αντιστοίχως) και των Περιφερειακών Επιμορφωτικών Κέντρων (ΠΕΚ), που αποτελούν αποκεντρωμένες υπηρεσίες του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (άρθρο 1 παράγρ. 1 περ. ε` του Ν. 2986/2002 Α` 24). β) Για τους διοικητικούς υπαλλήλους των ισοτίμων προς τα δημόσια ιδιωτικών σχολείων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, που συνταξιοδοτούνται από το δημόσιο (άρθρο 65 του Ν.

1566/1985 Α` 167). γ) Για τους υπαλλήλους των Δημοσίων Βιβλιοθηκών (άρθρο 8 παράγρ. 5 του Ν, 3149/2003 Α` 141). δ) Για τους διοικητικούς υπαλλήλους των αποκεντρωμένων Υπηρεσιών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του Υπουργείου.

Το ΚΥΣΔΙΠ συνεδριάζει στην Κεντρική Υπηρεσία του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Είναι πενταμελούς σύνθεσης και αποτελείται από δύο (2) προϊσταμένους Γενικών Διευθύνσεων του οικείου Υπουργείου ή της οικείας Περιφέρειας από τους οποίους ο ένας (1) ορίζεται πρόεδρος αυτού με τους αναπληρωτές τους και έναν (1) προϊστάμενο Γενικής Διεύθυνσης άλλης δημόσιας υπηρεσίας ή Ν.Π.Δ.Δ. που λειτουργεί στην έδρα του οικείου Υπουργείου ή της οικείας Περιφέρειας με τον αναπληρωτή του και δύο (2) αιρετούς εκπροσώπους των εργαζομένων με βαθμό Α`, οι οποίοι εκλέγονται σύμφωνα με τις διατάξεις της υπ` αριθμ. ΔΙΚΠΡ/Φ.80/30/8703/19.9.1988 (ΦΕΚ 684 Β`) απόφασης του Υπουργού Προεδρίας της Κυβέρνησης, όπως ισχύει.¹²⁴

II) Γνωμοδοτικά Συμβούλια

Σύμφωνα με το άρθρο 22 του Ν. 1566/1985 προβλέπεται η σύσταση γνωμοδοτικών συμβουλίων. Στην κεντρική υπηρεσία του Υπουργείου Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων συνιστώνται μικτά όργανα συμμετοχής εκπροσώπων άλλων υπουργείων, εκπαιδευτικών, επιστημονικών, συνδικαλιστικών και κοινωνικών φορέων, καθώς και ειδικών επιστημόνων. Τα όργανα αυτά είναι:

- α) το Συμβούλιο Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (Σ.Π.Ε.),
- β) το Συμβούλιο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Σ.Δ.Ε.),
- γ) το Συμβούλιο Ειδικής Αγωγής (Σ.Ε.Α.).

¹²⁴ Άρθρο 158 § 3 Ν. 2528/2007

Τα συμβούλια αυτά υπάγονται στον Υπουργό Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων και γνωμοδοτούν σε θέματα που αφορούν τη δομή, το περιεχόμενο και τη λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και της ειδικής αγωγής. Στα συμβούλια αυτά προεδρεύει ο Υπουργός Παιδείας ή εκπρόσωπός του.

3.3.4. Βοηθητικοί Οργανισμοί της Εκπαίδευσης

A) Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων

Η ίδρυση του Οργανισμού Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων έγινε με το Α.Ν. 952/1937. Είναι Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και διοικείται από επταμελές Διοικητικό Συμβούλιο (Πρόεδρος, Αντιπρόεδρος, Διευθύνων Σύμβουλος, Αναπληρωτής Διευθύνων Σύμβουλος, μέλη) που διορίζεται από τον Υπουργό Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων με διετή θητεία.

Κατά το άρθρο 2 του Α.Ν. 952/1937 «Ίδρυση Οργανισμού Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων», σκοπός του οργανισμού έκδοσης διδακτικών βιβλίων (Ο.Ε.Δ.Β.) είναι η έκδοση ή και διάθεση κάθε είδους βιβλίων και εντύπων που είναι απαραίτητη α) για τις εκπαιδευτικές ανάγκες όλων των βαθμίδων και κατευθύνσεων της εκπαίδευσης, β) για τη λαϊκή επιμόρφωση, γ) για την προώθηση της επιστημονικής έρευνας και δ) για τις ανάγκες κάθε υπηρεσίας του δημόσιου τομέα.

Κατά το Ν. 1566/1985 στο άρθρο 60 § 7 ορίζεται πως «Η έκδοση, κυκλοφορία, αγορά και διάθεση διδακτικών βιβλίων γίνεται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων (Ο.Ε.Δ.Β.), από τον οποίο καταβάλλονται χρηματικά βραβεία και έπαθλα αποζημίωσης στους συγγραφείς των διδακτικών βιβλίων, καθώς και τυχόν αποζημιώσεις στις ομάδες συγγραφής και κρίσης των διδακτικών βιβλίων και

στους ιδιώτες καλλιτέχνες που αναλαμβάνουν την εικονογράφηση τους.

Τα διδακτικά βιβλία και τα βιβλία των εκπαιδευτικών χορηγούνται δωρεάν στους μαθητές και στους εκπαιδευτικούς αντίστοιχα. Με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, μπορεί να καθιερωθεί η υποχρέωση των μαθητών να διατηρούν τα βιβλία σε καλή κατάσταση και να τα επιστρέφουν στο σχολείο στο τέλος του διδακτικού έτους, καθώς επίσης και οι κυρώσεις για τους μαθητές που παραβιάζουν αυτή την υποχρέωση και για όσους ασκούν την επιμέλεια του προσώπου τους¹²⁵.

Σύμφωνα με το σχέδιο νόμου όμως με τίτλο «Ίδρυση Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία και λοιπές διατάξεις», κατά το άρθρο 22 ιδρύεται το «Ινστιτούτο Τεχνολογία Υπολογιστών και Εκδόσεων "Διόφαντος"». Καταργείται λοιπόν ο Ο.Ε.Δ.Β., υπεύθυνος για τη Δημόσια και Δωρεάν χορήγηση σχολικών βιβλίων, ο οποίος εκδίδει μέχρι σήμερα ετησίως 1.200 τίτλους βιβλίων σε 45.000.000 αντίτυπα.

Στο πλαίσιο του «νέου σχολείου», δεν προβλέπεται η συγγραφή νέων σχολικών βιβλίων και η παροχή του εκπαιδευτικού υλικού θα αποστέλλεται από το Ερευνητικό Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών, έναν φορέα που θα λειτουργεί ως Ν.Π.Ι.Δ. και θα γίνεται μέσω διαδικτύου.

Το ερώτημα που προκύπτει είναι τι θα γίνεται μετά την αποστολή. Αυτό που δυστυχώς μας προδιαθέτει αρνητικά είναι ότι πουθενά στο νομοσχέδιο, δεν πληροφορούμαστε ότι ψηφιακό ή έντυπο υλικό θα διανέμεται δωρεάν με την έναρξη του σχολικού έτους σε όλα τα παιδιά. Ποιος θα αναλάβει λοιπόν το κόστος της εκτύπωσης του υλικού προκειμένου να το πάρουν όλα τα παιδιά; Από κει και πέρα ανακόλουθα οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί θα κληθούν είτε να το

¹²⁵ Άρθρο 2 § 7 Ν. 1566/1985

κατεβάζουν από αυτό είτε να φέρουν τη δαπάνη αγοράζοντας όσοι μπορούν βιβλία, υπολογιστές και εκτυπωτές.

Σύμφωνα με το υπουργείο Παιδείας, τα έσοδα του νέου αυτού φορέα θα προέρχονται «από τον τακτικό προϋπολογισμό και τον προϋπολογισμό δημόσιων επενδύσεων του Υπουργείου Παιδείας, από την Ευρωπαϊκή ένωση και ιδίως από πόρους του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (Ε.Σ.Π.Α)» και από «την παροχή υπηρεσιών και την διάθεση προϊόντων κ.α.». το “ψηφιακό βιβλίο” θα παράγεται όχι με χρήματα του προϋπολογισμού, αλλά με χρήματα των ευρωπαϊκών κονδυλίων.

Το εγχείρημα του περιβόητου “ψηφιακού σχολείου” θα χρηματοδοτηθεί έως το 2013 από το Ε.Σ.Π.Α. και μετά το πιθανότερο είναι να ακολουθήσει την τύχη παρόμοιων προγραμμάτων, όπως οι σχολικές βιβλιοθήκες, η ενισχυτική διδασκαλία, που εγκαταλείφθηκαν μόλις τελείωσαν τα κοινοτικά κονδύλια. Στην ουσία, βαδίζουμε προς την κατάργηση του έντυπου σχολικού βιβλίου, προφανώς για λόγους περικοπών του προϋπολογισμού.

Βέβαια το Υπουργείο Παιδείας χαρακτηρίζει ανυπόστατα το δημοσιεύματα εφημερίδων που αναφέρονται στην κατάργηση της δωρεάν διανομής των σχολικών βιβλίων. Με σχετική διευκρίνιση, διαβεβαίωσε αφενός πως τα βιβλία των μαθητών θα συνεχίσουν να διανέμονται δωρεάν, όπως και η εκδοτική διαδικασία θα συνεχίσει να γίνεται με την ευθύνη του Δημοσίου, και αφετέρου ο Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων (Ο.Ε.Δ.Β.) θα ενταχθεί, πλέον, στον νέο φορέα που θα συσταθεί και θα υποστηρίζει τη σύγχρονη πολιτική για το εκπαιδευτικό υλικό ψηφιακό και έντυπο.

B. Οργανισμός Σχολικών Κτιρίων (Ο.Σ.Κ.)

Ο Οργανισμός Σχολικών Κτιρίων είναι ένας τεχνικός οργανισμός που λειτουργεί ως ανώνυμη εταιρία. Η ίδρυσή

του έγινε το 1962 με το Ν.Δ. της 15/29.9.1962. Η λειτουργία του διέπεται από τον Π.Δ. 414/1998.

Έδρα της εταιρείας ορίστηκε ο Δήμος Αθηναίων και έχει τους ακόλουθους ειδικότερους σκοπούς: 1. Την ανάληψη της γενικής τεχνικής διοικητικής και οικονομικής εποπτείας και παρακολούθησης, στο πλαίσιο της εφαρμογής της Εκπαιδευτικής Πολιτικής του Κράτους, που αφορά στην κτιριακή υποδομή και στον εξοπλισμό των σχολικών κτιρίων για τη λειτουργία της δημόσιας και πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και της λαϊκής επιμόρφωσης με βάση το πρόγραμμα που καταρτίζει το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και αφορά στα σχολικά κτίρια της χώρας, καθώς και στα σχολικά κτίρια των ελληνικών κοινοτήτων στο εξωτερικό, με σκοπό τη διασφάλιση της ολικής ποιότητας και της οικονομίας των σχετικών έργων. 2. Τη συμβολή στη δημιουργία κατάλληλων συνθηκών στέγασης της εκπαιδευτικής κοινότητας, είτε αυτόνομα, είτε και για λογαριασμό φορέων του Δημοσίου, εποπτευομένων από το Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) ή των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων (Ν.Α.) όλης της χώρας. 3. Τη μελέτη, επίβλεψη και κατασκευή έργων απαραίτητων για τη λειτουργία των κεντρικών υπηρεσιών του ΥΠΕΠΘ και κάθε άλλης υπηρεσίας, φορέα, ιδρύματος ή νομικού προσώπου δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, που υπάγεται στην αρμοδιότητα ή υπόκειται στην εποπτεία του Υπουργείου αυτού. 4. Την εκπόνηση κάθε φύσης προγραμμάτων, μελετών και έργων που σχετίζονται με τη βελτίωση των εκπαιδευτικών υποδομών και αποσκοπούν στην εφαρμογή καινοτομιών, όπως η βιοκλιματική αρχιτεκτονική, ο επανασχεδιασμός περιβάλλοντος σχολικού χώρου, τα έργα οικολογικής και πολιτιστικής ευαισθητοποίησης της μαθητικής κοινότητας κλπ. στο σχολικό κτίριο, υφιστάμενα

ή νέα. 5. Τη σύνταξη, διαχείριση και υλοποίηση προγραμμάτων και έργων σχολικής στέγης για την εξυπηρέτηση ατόμων ή κοινωνικών ομάδων που χρήζουν ιδιαίτερης μέριμνας ή που έχει αναλάβει το κράτος την υποχρέωση να τους παράσχει σχολική στέγη με σκοπό την κοινωνική τους επανένταξη (ειδική αγωγή, παλιννόστηση, μετανάστες, ομογένεια), είτε σε σχέση με αμιγή εκπαιδευτικά προγράμματα, είτε στο πλαίσιο ευρύτερων κοινωνικών και οικονομικών προγραμμάτων κοινωνικής ένταξης και ενσωμάτωσης. 6. Την εκπόνηση μελετών, την κατασκευή έργων και τη διαχείριση προγραμμάτων που αφορούν εκπαιδευτικές υποδομές και χρηματοδοτούνται από εθνικούς, κοινοτικούς ή άλλους πόρους και αφορούν αμιγώς στην εκπαίδευση ή εντάσσονται σε ολοκληρωμένα προγράμματα Υπουργείων, Οργανισμών, Περιφερειακών και Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, ή Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ΑΕΙ και ΤΕΙ όλης της χώρας ή γενικότερα φορέων του Δημοσίου ή Ιδιωτικού τομέα καθώς και διεθνών φορέων, τηρουμένων των διατάξεων της ισχύουσας νομοθεσίας και ιδίως των διατάξεων του άρθρου 50 παρ. 24 Ν.2240/94. 7. Την οργάνωση κατάλληλης ερευνητικής υποδομής και την εκπόνηση πάσης φύσεως ερευνών και μελετών πολιτικής για τα θέματα της σχολικής στέγης, όπως η πολιτική γης, ο προγραμματισμός παραγωγής σχολικής στέγης, η κίνηση του μαθητικού δυναμικού και γενικότερα η δημογραφική εξέλιξη. 8. Τη συμμετοχή σε συζητήσεις, διαλέξεις, συνέδρια, εκθέσεις κλπ, που έχουν στόχο την προώθηση θεμάτων που αναφέρονται στους τομείς σχολικής στέγης στο εσωτερικό ή στην αλλοδαπή. 9. Την ίδρυση εταιρειών παροχής συμβουλών και ιδίως μελετών, κατασκευών, καθώς και την ανάληψη, μετά από έγκριση του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, της μελέτης και κατασκευής έργων σχετικών προς τα έργα εκπαιδευτικών υποδομών, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην ισχύουσα νομοθεσία στο εσωτερικό της

χώρας ή στην αλλοδαπή. 10. Την ανάληψη καθηκόντων συμβούλου διαχείρισης ή συμβούλου αξιολόγησης ή συμβούλου μελετών και γενικότερα προγραμμάτων και έργων που αφορούν στους τομείς δραστηριότητας της και χρηματοδοτούνται από εθνικούς ή κοινοτικούς ή άλλους πόρους και εκτελούνται από Υπουργεία, Οργανισμούς, Περιφερειακές και Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, ΟΤΑ, ΑΕΙ, ΤΕΙ ή γενικότερα φορέων Δημοσίου και Ιδιωτικού τομέα καθώς και Διεθνών Φορέων.

11. Την ανάληψη και εκτέλεση προγραμμάτων μελετών και έργων εθνικής κλίμακας σχετικών με τις δραστηριότητες της ΟΣΚ Α.Ε., που χρηματοδοτούνται από εθνικούς, κοινοτικούς ή άλλους πόρους μετά από απόφαση του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων και αφορούν κυρίως σε σχολικές βιβλιοθήκες, προσεισμικό έλεγχο σχολικών κτιρίων, τεχνικά έργα και εξοπλισμό για τη προσαρμογή των υφισταμένων σχολικών κτιρίων στις ανάγκες της Εκπαιδευτικής Μεταρρύθμισης του Ν.2525/1998, μελέτη και κατασκευή Αιθουσών Πολλαπλών Χρήσεων (Α.Π.Χ.) – Αιθουσών Γυμναστικής στα σχολικά κτίρια, μελέτη και κατασκευή έργων τηλεματικής, ηλεκτρονικής δικτύωσης, σχολικών κτιρίων στο σύνολο χώρας κλπ., τηρουμένων των διατάξεων της ισχύουσας νομοθεσίας και ιδίως των διατάξεων του άρθρου 50 παρ. 24 του Ν.2240/94.

12. Την ανάληψη έργων κοινωνικής και οικονομικής αξιοποίησης των εγκαταλελειμμένων σχολικών κτιρίων της χώρας στα πλαίσια ολοκληρωμένων προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από εθνικούς, κοινοτικούς ή άλλους πόρους με ή χωρίς τη συνεργασία φορέων του δημοσίου ή ιδιωτικού τομέα.

13. Την αναζήτηση μεθόδων και η σύνταξη μελετών και προγραμμάτων υλοποίησης της πολιτικής του "σχολικού κέντρου" του Ν.1566/1985.

14. Την ανάληψη κάθε φύσης μελετών και έργων σχολικής στέγης είτε αυτόνομα από την ΟΣΚ Α.Ε., είτε σε συνεργασία με άλλους φορείς του δημοσίου ή του ιδιωτικού τομέα που εκτελούνται από φορείς του δημοσίου ή

ιδιωτικού τομέα της οικονομίας, στο εσωτερικό ή την αλλοδαπή, τηρουμένων των διατάξεων της ισχύουσας νομοθεσίας και ιδίως των διατάξεων του άρθρου 50 παρ. 24 του Ν.2240/94. 15. Την ανάληψη από την ΟΣΚ Α.Ε. επιτελικού και εποπτικού ρόλου ως "Στρατηγικού Διαχειριστή" για λογαριασμό του Υπουργείου Παιδείας, με στόχο την αποτελεσματική υλοποίηση προγραμμάτων και έργων σχολικής στέγης που πραγματοποιούνται από το Δημόσιο, τη Περιφερειακή και Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, τους Ο.Τ.Α. ή άλλους αποκεντρωμένους φορείς.

Η διάρκεια της ανώνυμης εταιρείας ορίζεται σε πενήντα έτη (50), που αρχίζει από τη δημοσίευση του Νόμου στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και μπορεί να παραταθεί με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης της Εταιρείας. Όργανα της εταιρείας είναι τα Όργανα Διοίκησης, η Γενική Συνέλευση και οι Ελεγκτές, ενώ τα Όργανα Διοίκησης της εταιρείας είναι: - Το διοικητικό Συμβούλιο - Ο Διευθύνων Σύμβουλος και - Το Συμβούλιο Διεύθυνσης.

Ο Ο.Σ.Κ. έχει ως κύριο στόχο του την καταπολέμηση του αναλφαριθμητισμού, κατασκευάζοντας στην ύπαιθρο ολιγοθέσια σχολεία Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, ενώ στις πόλεις προσπαθεί να εξασφαλίσει οικόπεδα για την ανέγερση Δημοτικών και Γυμνασίων Σχολείων. Συνάμα, εκσυγχρονίζει την επίπλωση των σχολικών μονάδων και τις εφοδιάζει με τα απαραίτητα εξοπλιστικά μέσα για τα μαθήματα που διδάσκονται.

Το 1984, με Νόμο ο Ο.Σ.Κ. αναλαμβάνει ως κύρια αρμοδιότητα τα έργα στο Λεκανοπέδιο της Αττικής, ενώ η κατασκευή σχολικών μονάδων στους υπόλοιπους Νομούς ανατέθηκε στις Διευθύνσεις Τεχνικών Υπηρεσιών των Νομαρχιών. Και σε αυτή την περίπτωση, όμως ο Ο.Σ.Κ. συνέχισε να επικουρεί το έργο των Νομαρχιών σε επίπεδο προδιαγραφών, μελετών και χρηματοδοτήσεων. Το 1994 μεταφέρθηκε στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης η

αρμοδιότητα για τις επισκευές και συντηρήσεις των σχολείων, καθώς και η ιδιοκτησία αυτών, χωρίς όμως νομοθετική κάλυψη και χωρίς διάθεση των σχετικών πιστώσεων. Αυτό πραγματοποιήθηκε αργότερα με τους Ν. 1892/90, 1894/90 και 2009/92.

Τελικά το 1998 ο Ο.Σ.Κ. μετατράπηκε σε Ανώνυμη Εταιρεία με την επωνυμία Οργανισμός Σχολικών Κτιρίων Α.Ε., μορφή με την οποία λειτουργεί έως σήμερα, με σκοπό την εξυπηρέτηση του δημόσιου συμφέροντος. Ο Οργανισμός έχει αναπτύξει μεγάλο εύρος δραστηριοτήτων, που αφορούν στη διαμόρφωση, την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό των εκπαιδευτικών υποδομών άμεσα, στην Περιφέρεια Αττικής, και έμμεσα, μέσω των Διευθύνσεων Τεχνικών Υπηρεσιών των Νομαρχιών, στην λοιπή επικράτεια, υπό την προϋπόθεση πλήρωσης διαδικασιών που προβλέπονται από το ισχύον θεσμικό πλαίσιο.

Ο Ο.Σ.Κ. όμως, παρά το γεγονός ότι αποτελεί για 50 χρόνια τώρα τον κατ' εξοχήν αρμόδιο κρατικό φορέα για τα σχολικά κτίρια, από τις απαλλοτριώσεις έως την τελική παράδοσή τους, αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα λόγω του Ν. 852/2010 «Νέα αρχιτεκτονική της αυτοδιοίκησης και της αποκεντρωμένης διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης». Η εφαρμογή του «ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗ» με την μεταφορά των αρμοδιοτήτων της απαλλοτρίωσης οικοπέδων και κατασκευής σχολικών κτιρίων στους Δήμους «μπλοκάρει» το έργο του Ο.Σ.Κ., καθώς η πλειοψηφία των «καλλικρατικών» Δήμων αδυνατεί να ασκήσει αυτές τις δραστηριότητες λόγω έλλειψης υποδομών, τεχνογνωσίας και κονδυλίων με σοβαρές επιπτώσεις στις σχολικές υποδομές.

Η λειτουργία του Ο.Σ.Κ. θα πρέπει να διασφαλιστεί για να μη φτάσουμε κάποια στιγμή στην ιδιωτικοποίησή του. Άλλωστε η δημόσια σχολική στέγη αποτελεί συνθήκη ύπαρξης της δημόσιας παιδείας, οπότε θα πρέπει να διασφαλιστεί ο

δημόσιος χαρακτήρας του και φυσικά και οι θέσεις εργασίας των εργαζομένων του.

3.4 ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΣΜΟΣ Η ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ;

Τα συστήματα διοικητικής οργάνωσης του Κράτους είναι το συγκεντρωτικό, το αποκεντρωτικό και το σύστημα της αυτοδιοίκησης.

Σύμφωνα με το άρθρο 101 § 1 του Συντάγματος ορίζεται πως «1. Η διοίκηση του Κράτους οργανώνεται σύμφωνα με το αποκεντρωτικό σύστημα.». Και μάλιστα κατά την § 3 εδ. 1 «Τα περιφερειακά όργανα του Κράτους έχουν γενική αποφασιστική αρμοδιότητα για τις υποθέσεις της περιφέρειάς τους.»

Ο Ν 1566/1985 προβλέπει σειρά οργάνων, τα οποία έχουν γνωμοδοτικές αρμοδιότητες και συμβάλλουν στη διαμόρφωση και στην άσκηση της εκπαιδευτικής πολιτικής.

Με το Ν. 2817/2000 «Εκπαίδευση ατόμων ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών κλπ» στο άρθρο 14, όλες οι υπηρεσίες της σχολικής εκπαίδευσης αποτελούν αποκεντρωμένες υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων.

Σε ένα συγκεντρωτικό σύστημα, οι περιφερειακές υπηρεσίες της σχολικής εκπαίδευσης αποτελούν στην ουσία εκτελεστικά όργανα της κεντρικής διοίκησης. Το έργο τους συνίσταται στην επίβλεψη της εφαρμογής των αποφάσεων του Υπουργείου, στη συγκέντρωση και υποβολή στοιχείων και γενικότερα στην εκτέλεση αρμοδιοτήτων δευτερεύουσας σημασίας¹²⁶.

Αντίθετα σε ένα αποκεντρωτικό σύστημα διοίκησης, τα περιφερειακά κρατικά όργανα απολαμβάνουν ενός βαθμού ανεξαρτησία απέναντι στην κεντρική διοίκηση, κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους και μπορούν να ρυθμίζουν

¹²⁶ Σαΐτης Αθ. Χρήστος, Ο διευθυντής στο σύγχρονο σχολείο. Από τη θεωρία...στην πράξη, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα, 2002, 37

αυτόνομα θέματα που αφορούν στην περιοχή της ευθύνης τους¹²⁷.

Η διάκριση λοιπόν συγκεντρωτικού και αποκεντρωτικού συστήματος βασίζεται κυρίως στο βαθμό συγκέντρωσης των αποφασιστικών αρμοδιοτήτων και της εξουσίας στην κορυφή της ιεραρχίας ή τα περιφερειακά όργανα του Κράτους αντίστοιχα.

Βασικό χαρακτηριστικό της διάρθρωσης της διοίκησης της ελληνικής εκπαίδευσης, από ολόκληρη την ανάλυση του κεφαλαίου, διαφαίνεται ότι είναι η πυραμιδοειδής διάταξη της δομής της. Στην κορυφή της πυραμίδας αυτής βρίσκεται το Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, ενώ στη βάση του βρίσκονται οι εκπαιδευτικοί κάθε σχολικής μονάδας.

Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα είναι στο σύνολό του ένα από τα πλέον συγκεντρωτικά συστήματα. Όλες σχεδόν οι αρμοδιότητες (αποφασιστικές, κανονιστικές, εποπτικές, συντονιστικές, επιτελικές) ασκούνται από το Υπουργείο Παιδείας. Η λειτουργία λοιπόν όλων των εκπαιδευτικών υπηρεσιών εξασφαλίζεται από την κεντρική εξουσία. Τα κεντρικά διοικητικά όργανα χειρίζονται όλα τα θέματα της διοίκησης, είτε αυτά αφορούν το κέντρο, είτε την περιφέρεια.

Ο Υπουργός εισηγείται τα βασικά νομοσχέδια στη Βουλή προς ψήφιση, αλλά έχει και την αποκλειστική αρμοδιότητα για την υλοποίηση τους, αφού ο ίδιος εξουσιοδοτείται από το νόμο να εκδώσει τα βασικά διατάγματα με τα οποία ασκείται όλη η εκπαιδευτική πολιτική της πολιτείας.

Ο σχεδιασμός και οι αποφάσεις λαμβάνονται απ' τα όργανα της ανώτερης βαθμίδας της εκπαιδευτικής πυραμίδας και αντικατοπτρίζουν τη βούληση της κεντρικής εξουσίας

¹²⁷ Σαΐτης Αθ. Χρήστος, Ο διευθυντής στο σύγχρονο σχολείο. Από τη θεωρία...στην πράξη, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα, 2002, 38

για τον τρόπο λειτουργίας του συστήματος. Η εφαρμογή των αποφάσεων απευθύνεται σε ιεραρχικά εξαρτημένα όργανα με τη μορφή εντολής, απαιτώντας την ακριβή εκτέλεσή της. Η ηγεσία του Υπουργείου, η κορυφή της διοικητικής πυραμίδας της εκπαίδευσης, επιβάλλει δηλαδή την εφαρμογή τους στα μεσαία και κατώτερα διοικητικά επίπεδα.

Κύριο χαρακτηριστικό μάλιστα του συγκεντρωτικού χαρακτήρα του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος είναι η αυστηρή ιεραρχική γραφειοκρατική οργάνωση. Η γραφειοκρατία είναι ένα όρος που χαρακτηρίζεται από πολυπλοκότητα και αυτό λόγω της ποικιλίας των στοιχείων που το συνθέτουν¹²⁸. Συνδέεται με την αύξηση της έγγραφης διεξαγωγής της διοικητικής εργασίας και την προσήλωση στους διαδικαστικούς τύπους, που έχει ως αποτέλεσμα την καθυστέρηση και την αδράνεια στο έργο της διοίκησης. Οδηγεί στην κακή εφαρμογή των κανόνων και την αναποτελεσματική άσκηση της εξουσίας. Η δομή της εξουσίας στη γραφειοκρατία στηρίζεται στην ισχύ των ορθολογιστικών κανόνων και στην ύπαρξη ρυθμιστικών μηχανισμών¹²⁹.

Ειδικότερα λοιπόν το Υπουργείο αποφασίζει για τη λειτουργία του συστήματος με κάθε λεπτομέρεια και οι ενδιαμέσες εξουσίες (διοικητικές αρχές), περιφερειακές και τοπικές, εκτελούν πιστά, και χωρίς να αναπτύσσουν πρωτοβουλίες, τις εντολές της κεντρικής διοίκησης. Βασικό χαρακτηριστικό αυτής της τυπικής γραφειοκρατικής οργάνωσης είναι η πυραμοειδής και ιεραρχημένη διάρθρωση της δομής της, η οποία εξασφαλίζει την οριζόντια κατανομή της εργασίας με τέτοιο τρόπο, έτσι ώστε κάθε όργανο να συντάσσεται σε μια συγκεκριμένη βαθμίδα της ιεραρχίας και να ασκεί την αρμοδιότητά του, δηλαδή τη θεσμική του εξουσία, κάτω από τον έλεγχο του ιεραρχικού προϊστάμενού του.

¹²⁸ Σαΐτης Αθ. Χρήστος, Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης, Θεωρία και πράξη, Αθήνα, 1992, 63

¹²⁹ Ιορδανίδης Δ. Γεώργιος, Ο ρόλος του προϊστάμενου διεύθυνσης και γραφείου εκπαίδευσης, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε., Αθήνα, 2002, 12

Αυτό οδηγεί, μεταξύ άλλων, σε γενικότερη υποβάθμιση του ρόλου των εκπαιδευτικών οι οποίοι μετατρέπονται σε απλούς διεκπεραιωτές «άνωθεν εντολών».

Έτσι, τους αφαιρείται όχι μόνο η δυνατότητα της ανάληψης πρωτοβουλιών στην εκπαιδευτική διαδικασία, αλλά και το αίσθημα ευθύνης. Το πλαίσιο δηλαδή λειτουργίας της διοίκησης, που αποτελείται από ένα πολύπλοκο και πολυάριθμο σύνολο νόμων, κανόνων και οδηγιών, δεν επιτρέπει, αφενός την παρέκκλιση και αφετέρου υποτάσσει τους υφισταμένους στην εξουσία της κεντρικής διοίκησης.

Με το νόμο 2817/2000, όπως αυτός τροποποιήθηκε με το νόμο 2986/2002, καταβλήθηκε προσπάθεια με μικρά και δειλά βήματα να περιοριστεί ο συγκεντρωτισμός και η ιεραρχική οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος, με την εισαγωγή του θεσμού του Περιφερειακού Διευθυντή Εκπαίδευσης.

Παρ' όλες τις προσπάθειες για αποκέντρωση όμως, η εξουσία εξακολουθεί να παραμένει συγκεντρωμένη στα κεντρικά όργανα και είναι ελάχιστες εκείνες οι αποφασιστικές αρμοδιότητες που μεταβιβάζονται στα περιφερειακά και τοπικά όργανα. Τα προβλήματα εντοπίζονται τόσο στη διοικητική δομή, όσο και στην παιδαγωγική καθοδήγηση και υποστήριξη, αλλά και στο συντονισμό των δύο αυτών πυλώνων.

Η αποσυγκέντρωση που χαρακτηρίζει το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα τα τελευταία χρόνια είναι ένα πιο «χαλαρό» συγκεντρωτικό σύστημα διοίκησης του οποίου όμως η κεντρική διοίκηση εξακολουθεί να είναι πανταχού παρούσα. Επιπλέον ένα πλήθος εγκυκλίων και νόμων ρυθμίζουν και την παραμικρή λεπτομέρεια της λειτουργίας της σχολικής μονάδας ενώ τα κεντρικά διοικητικά όργανα χειρίζονται όλα τα θέματα. Κατέληξε λοιπόν το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα να έχει το χαρακτήρα ενός ιεραρχικά

οργανωμένου συστήματος με κάποιες αποσυγκεντρωτικές τάσεις.

Η αποτυχία εφαρμογής της εκπαιδευτικής αποκέντρωσης, ως ένα σημείο οφείλεται στο ότι διατήρησε κεντρικό το ρόλο του Υπουργείου, ενισχύοντας έτσι τον ήδη συγκεντρωτικό χαρακτήρα οργάνωσης του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος. Αυτό που κατάφερε ήταν η θεσμοθέτηση οργάνων λαϊκής συμμετοχής και δημοκρατικού προγραμματισμού σε διάφορα επίπεδα της εκπαιδευτικής διοίκησης, τα οποία όμως ποτέ δεν απέκτησαν σαφή εικόνα της αποστολής και των κανόνων λειτουργίας τους, καθώς ο νομοθέτης δεν προχώρησε σε σαφή διαχωρισμό των αρμοδιοτήτων τους. Οι αποφάσεις συνεχίζουν να λαμβάνονται σε επίπεδο πολιτικής ηγεσίας, ενώ οι αποκεντρωμένες υπηρεσίες συμμετέχουν μόνο στην εφαρμογή και την υλοποίηση τους.

Στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα απουσιάζει και η δυνατότητα της διακριτικής ευχέρειας στα μεσαία και κατώτερα όργανα της εκπαιδευτικής διοικητικής πυραμίδας. Η ελευθερία τους, δηλαδή, να επιλέγουν μια μορφή ενέργειας μεταξύ περισσοτέρων εξίσου νόμιμων μορφών ενέργειας, καθώς επίσης και η δυνατότητά τους να επιλέγουν μεταξύ ενέργειας και αποχής (παράληψης). Αντίθετα τους επιβάλλεται η δέσμευση για συγκεκριμένη δράση.

Ακόμα η ύπαρξη μεγάλου αριθμού περιφερειακών οργάνων προκαλεί προβλήματα επικάλυψης αρμοδιοτήτων και ενέχει κινδύνους, γιατί η εποπτεία της εκπαίδευσης προσλαμβάνει ασφυκτικές διαστάσεις και οδηγεί στην ισοπέδωση, αποκλείοντας δημιουργικές πρωτοβουλίες σε ένα χώρο που από τη φύση του απαιτεί άφθονη ελευθερία.¹³⁰ Όσο όμως αυξάνει ο αριθμός των συμβουλίων και των επιτροπών,

¹³⁰ Σκουρής Βασίλειος - Τάχος Αναστάσιος, Δίκαιο της Παιδείας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2007, 82

τόσο διαχέεται η ευθύνη για την υποβολή ορθών προτάσεων και δυσχεραίνεται η εκπλήρωση της αποστολής τους¹³¹.

Ο περιφερειακός διευθυντής εκπαίδευσης ασκεί αρμοδιότητες μόνο «τοπικού ενδιαφέροντος», όπως θέματα στέγασης, συστέγασης, συντήρησης, μίσθωσης κλπ. των σχολικών μονάδων της περιφέρειάς του. Σε καμία περίπτωση όμως δεν έχει ουσιαστικές αρμοδιότητες που αφορούν θέματα διοίκησης και λειτουργίας της σχολικής εκπαίδευσης. Το Υπουργείο Παιδείας διατηρεί τον εποπτικό του ρόλο και τον επιτελικό σχεδιασμό, ενώ το κέντρο αποφάσεων δε μεταβιβάζεται στη περιφερειακή διοίκηση¹³².

Η μεταφορά πόρων και αρμοδιοτήτων από το κέντρο στην περιφέρεια και ο κοινωνικός έλεγχος στον προγραμματισμό, το σχεδιασμό και την εφαρμογή της εκπαιδευτικής πολιτικής αποτελούν όμως τα βασικά στοιχεία για ένα ζωντανό και αντιγραφειοκρατικό σύστημα οργάνωσης και διοίκησης. Και φυσικά αυτό δεν μπορεί να επιτευχθεί όταν η κεντρική διοίκηση διατηρεί τη νομοθετική, διοικητική και ρυθμιστική εξουσία και παραμένει η κινητήρια δύναμη¹³³.

Στο εκπαιδευτικό μας σύστημα, η εκπαιδευτική μονάδα αντιμετωπίζεται ως ο τελικός αποδέκτης αποφάσεων για την εφαρμογή της εκπαιδευτικής πολιτικής, η οποία όμως χαράσσεται και διαμορφώνεται χωρίς την συμμετοχή της. Ακόμη και σήμερα ελάχιστες ουσιαστικές αρμοδιότητες διοίκησης έχουν μεταφερθεί σε τοπικό-σχολικό επίπεδο.

Οι διευθυντές των σχολείων και γενικά οι σχολικές μονάδες έχουν κυρίως εκτελεστικές αρμοδιότητες και ελάχιστες διοικητικές. Καλούνται να υλοποιήσουν τους μακροπρόθεσμους στόχους, που αποφασίζονται στα υψηλότερα

¹³¹ Σκουρής Βασίλειος - Τάχος Αναστάσιος, *Δίκαιο της Παιδείας*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2007, 84

¹³² Πούλης Ε. Παναγιώτης, *Η διοίκηση της εκπαίδευσης και οι πρόσφατες νομοθετικές εξελίξεις: αποκέντρωση ή συγκέντρωση εξουσιών* (ν. 2817/2001), *Διοικητική Δίκη*, τ. 5, 2000, σελ.1049 - 1055

¹³³ Ανδρέου Αποστόλης, *Θέματα οργάνωσης και διοίκησης της εκπαίδευσης και της σχολικής μονάδας*, Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη ΑΒΕ - «Νέα Σύνορα», Αθήνα, 1999, 174

επίπεδα της διοικητικής ιεραρχίας και περιορίζονται στη λήψη λειτουργικών αποφάσεων, με αποτέλεσμα να αποθαρρύνονται οι πρωτότυπες σκέψεις και να καταπνίγεται η δημιουργικότητα. Έτσι, εμποδίζεται η σύγκλιση των διαφορετικών απόψεων των ομάδων, που εμπλέκονται σ' αυτό (στελεχών, διδασκόντων, γονέων, μαθητών, συνδικαλιστικών οργανώσεων, κ.ά.), οι οποίες, ενώ μπορούν να διαμορφώσουν τους ιδανικούς στρατηγικούς στόχους, καλούνται να υλοποιήσουν τους στρατηγικούς στόχους που αποφασίζονται σε άλλα υψηλότερα επίπεδα της διοικητικής ιεραρχίας, μέσα από μια σειρά διαχειριστικών διαδικασιών.

Μόνο οι αποφάσεις που αφορούν στη διάσταση της οργάνωσης της διδασκαλίας, όπως η σειρά και ο ρυθμός κάλυψης της ύλης, η μέθοδος διδασκαλίας, οι τρόποι αξιολόγησης κ.λ.π λαμβάνονται κατά πλειοψηφία στο επίπεδο της σχολικής μονάδας. Η ιεραρχική αυτή εξουσιαστική δομή, που προσιδιάζει στη γραφειοκρατία συγκρούεται όμως με την απαίτηση του εκπαιδευτικού για επαγγελματική αυτονομία στη τάξη του, καθώς και για συμμετοχή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων¹³⁴.

Συμπερασματικά λοιπόν, η κεντρική και πυραμιδοειδής οργάνωση δραστηριοτήτων αναπαράγει μια αυξανόμενη δυσλειτουργία και μια στασιμότητα¹³⁵. Πάσχει από υπερσυγκεντρωτισμό αρμοδιοτήτων, με αποτέλεσμα οι αποφάσεις που λαμβάνονται σε κεντρικό επίπεδο να μην οδηγούν σε αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα του συστήματος. Η ανάθεση αποφασιστικών αρμοδιοτήτων στα περιφερειακά κρατικά όργανα δεν επέφερε καμία ουσιαστική πρόοδο.

Η συγκεντρωτική δομή οργάνωσης της εκπαίδευσής μας δημιουργεί αλυσιδωτές αρνητικές επιπτώσεις σε όλο το

¹³⁴ Κωτσίκης Βαγγέλης, Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης, Εκδόσεις «Ελλην», Περιστέρη - Αθήνα, 1993, 46

¹³⁵ Ανδρέου Αποστόλης, Ζητήματα διοίκησης της εκπαίδευσης, Εκδόσεις Βιβλιογονία, Αθήνα, 1998, 79

σύστημα, καθώς αποστερεί τον εκπαιδευτικό από τη δυνατότητα να δράσει λειτουργικά μέσα στον εκπαιδευτικό και ευρύτερο κοινωνικό του περίγυρο, μετατρέπει το σχολείο σε μια στυγνή γραφειοκρατική υπηρεσία, ενώ θα έπρεπε να είναι ένα ζωντανό ίδρυμα στενά συνδεδεμένο με το φυσικό και κοινωνικό του περιβάλλον, καλλιεργεί την ευθυνοφοβία και δεν ενθαρρύνει πρωτοβουλίες, είναι δυσλειτουργική και προκαλεί συχνά μεγάλη καθυστέρηση στη λήψη αποφάσεων και εκτέλεση έργων για την ομαλή και απρόσκοπτη λειτουργία των σχολείων και δεν παρέχει τις εγγυήσεις δημοκρατικής λειτουργίας.

Οι αλλαγές με το νέο νομοσχέδιο

Το Υπουργείο Παιδείας δημοσιοποίησε Σχέδιο Νόμου το Μάρτιο του 2011 για την "Αναδιάρθρωση των περιφερειακών υπηρεσιών διοίκησης της εκπαίδευσης", στο πλαίσιο της προσαρμογής της σχολικής εκπαίδευσης στη νέα «καλλικρατική» δομή της δημόσιας διοίκησης.

Σύμφωνα με αυτό, με τις προτεινόμενες ρυθμίσεις, οι οποίες βασίζονται στις αρχές της αποκέντρωσης, της υπευθυνότητας, της διαφάνειας, της λογοδοσίας, της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας θεσμοθετείται:

- Η αποκέντρωση αρμοδιοτήτων και η ενίσχυση του ρόλου των περιφερειακών δομών και των στελεχών διοίκησης της εκπαίδευσης στη λήψη και υλοποίηση σημαντικών αποφάσεων.

- Η ενίσχυση της αυτονομίας της σχολικής μονάδας και της δυνατότητάς της να προγραμματίζει, να οργανώνει, να υλοποιεί και να αξιολογεί αποτελεσματικά το έργο της.

- Ο συντονισμός των δομών και υπηρεσιών στήριξης και επιστημονικής - παιδαγωγικής καθοδήγησης του εκπαιδευτικού έργου και της σχολικής μονάδας και η αναχωροθέτησή τους, ώστε να βρίσκονται σε άμεση επαφή με

το βασικό κύτταρο της εκπαίδευσης, τη σχολική μονάδα και με τον εκπαιδευτικό.

- Ο συντονισμός της δράσης των διοικητικών και υποστηρικτικών δομών της δευτεροβάθμιας και της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

- Η διαμόρφωση απλής και ευέλικτης διοικητικής δομής με τον περιορισμό των επιπέδων διοίκησης.

- Ο περιορισμός της πληθώρας των Στελεχών και Υπευθύνων, με τον, πολλές φορές, αυτόνομο και ασυντόνιστο ρόλο, που δημιουργεί αντιφατικές καταστάσεις και πολύπλοκα σχήματα.

- Ο σαφής προσδιορισμός αρμοδιοτήτων μεταξύ των οργάνων διοίκησης της εκπαίδευσης.

- Η βέλτιστη αξιοποίηση πόρων, η εξασφάλιση οικονομίας μέσων, η αξιοποίηση νέων τεχνολογιών, η απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών.

Όπως αναφέρεται στο σχέδιο νόμου, το Υπουργείο παραδέχεται ότι το εκπαιδευτικό μας σύστημα παραμένει, παρά τις θεσμικές βελτιώσεις που έχουν επιχειρηθεί, ένα συγκεντρωτικό σύστημα, αφού ελάχιστες ουσιαστικές αρμοδιότητες διοίκησης έχουν μεταφερθεί σε τοπικό-σχολικό επίπεδο και η εκπαιδευτική πολιτική παράγεται μόνο στην κορυφή της πυραμίδας της διοίκησης.

Το πλήθος των εγκυκλίων και των νόμων, που ρυθμίζουν κυρίως κεντρικά και την παραμικρή λεπτομέρεια της λειτουργίας της σχολικής μονάδας, αφήνουν ελάχιστα περιθώρια για την ανάπτυξη δημιουργικών πρωτοβουλιών και στερούν το σύστημα από την απαραίτητη ευελιξία και προσαρμοστικότητα μέσα σε ταχύτατα μεταβαλλόμενες συνθήκες.

Επιπλέον, χαρακτηριστικά του συστήματος διοίκησης της εκπαίδευσης είναι η πλημμελής επικοινωνία στο εσωτερικό του λόγω των πολλών επιπέδων διοίκησης, ο διεκπεραιωτικός ρόλος των στελεχών και ιδιαίτερα των

διευθυντών των σχολικών μονάδων, το γεγονός ότι οι δεσμευτικές κεντρικές αποφάσεις λειτουργούν κάποιες φορές ως άλλοθι αδράνειας, καθώς και η περιορισμένη παιδαγωγική υποστήριξη των εκπαιδευτικών σε επίπεδο σχολικής μονάδας.

Με τις αλλαγές που προτείνονται, ο διευθυντής σχολικής μονάδας χαρακτηρίζεται από υψηλό συγκεντρωτισμό εξουσιών που περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων: -την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και των εκπαιδευτικών του σχολείου, όντας υπεύθυνοι, σε συνεργασία με τα στελέχη Παιδαγωγικής Καθοδήγησης, για την κατάρτιση προγραμμάτων ενδοσχολικής επιμόρφωσης. - την ευθύνη για την οργάνωση των διαδικασιών αυτοαξιολόγησης της σχολικής μονάδας και για την εκπόνηση και υλοποίηση ολοκληρωμένων σχεδίων δράσης βελτίωσής της. -την αξιοποίηση του προσωπικού και την ηλεκτρονική ενημέρωση υπηρεσιακών φακέλων των εκπαιδευτικών και των οικονομικών δεδομένων και των στοιχείων της αυτοαξιολόγησης - τη διαφάνεια και την κοινωνική λογοδοσία., αλλά και την πειθαρχική εποπτεία για το προσωπικό της σχολικής μονάδας και τη δυνατότητα να τους επιβάλουν έγγραφη επίπληξη, καθώς και την πειθαρχική ποινή του προστίμου μέχρι το ένα έκτο των μηνιαίων αποδοχών.

Ο Υποδιευθυντής αναλαμβάνει τη λειτουργία του ολοήμερου και παραμένει μέχρι τη λήξη του ωραρίου του στο σχολείο.

Ο Σύλλογος Διδασκόντων αποδυναμώνεται και ο ρόλος του μετατρέπεται σε εισηγητικό και γνωμοδοτικό. Οι συνεδριάσεις του, όπως και η ενημέρωση των γονέων, θα γίνονται εκτός ωραρίου λειτουργίας του σχολείου χωρίς, φυσικά, να γίνεται καμιά αναφορά σε υπερωρίες.

Μάλιστα δεν προβλέπεται «μηχανισμός» που να λειτουργεί ως «αντίβαρο» σε περιπτώσεις «κατάχρησης» ή «εκμετάλλευσης» των υπερεξουσιών του Διευθυντή.

Θεσμοθετείται το «Συμβούλιο Σχολικής Κοινότητας», ένα όργανο κοινωνικής λογοδοσίας και οικονομικής διαχείρισης, με τη συμμετοχή και εκπροσώπου των γονέων που θα έχει λόγο στο εκπαιδευτικό έργο, στη λειτουργία του σχολείου, στις εκπαιδευτικές επισκέψεις και εκδρομές, καθώς και στη διαχείριση κρίσεων.

Εισάγεται «Κανονισμός Λειτουργίας σχολικής μονάδας» για τους κανόνες, τα όρια και την κατανομή ρόλων και ευθυνών με απόφαση του Υπουργείου.

Εισάγεται ο θεσμός της «Ενότητας Σχολικών Μονάδων», στο οποίο θα μετέχουν οι διευθυντές των αντίστοιχων σχολικών μονάδων με αρμοδιότητες εισήγησης σε διάφορα θέματα διοίκησης και παιδαγωγικής καθοδήγησης.

Μετά το 2015 επίσης, προβλέπεται ενιαία Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Στη μεταβατική περίοδο προβλέπεται ότι ενώ οι υπάρχοντες ξεχωριστές για Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση θα συνεχίσουν να λειτουργούν, εισάγονται κοινές, και για τις δύο βαθμίδες «Διευθύνσεις Στήριξης Εκπαιδευτικού Έργου» και για το συντονισμό αυτών των τριών και «Συντονιστικό Συμβούλιο Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού Περιφερειακής Ενότητας.».

Ακόμα στις προτάσεις του υπουργείου περιλαμβάνονται: α) Ενισχυμένη Σχολική Μονάδα με αναβαθμισμένες τις αρμοδιότητες και τον ρόλο του διευθυντή και ανοικτή συνεργασία με την τοπική κοινωνία. β) «Καρτέλα» κάθε σχολείου για την αποτύπωση του ανθρώπινου δυναμικού (μαθητές, εκπαιδευτικοί) και των υποδομών (κτίρια, εξοπλισμοί, εργαστήρια). γ) Σχεδιασμό της λειτουργίας κάθε σχολείου κατά δήμο «ώστε να επιτυγχάνεται το ικανοποιητικό μέγεθος σχολείου, σύμφωνα με τις εκπαιδευτικές ανάγκες». δ) Δημιουργία Ενότητας Σχολείων για κοινή διοικητική υποστήριξη (σε περιπτώσεις μικρών σχολικών μονάδων) και κοινή εφαρμογή ειδικών

προγραμμάτων. ε) Περιορισμός των επιπέδων της διοίκησης και η μεταφορά αρμοδιοτήτων στη Σχολική Μονάδα ή στην Ομάδα Σχολείων. στ) Διεύθυνση της Εκπαίδευσης σε επίπεδο Περιφερειακής Ενότητας (Νομός). Δημιουργούνται έτσι νέες ενιαίες Διευθύνσεις «που θα κατευθύνουν, θα παρακολουθούν, θα συντονίζουν και θα εποπτεύουν την πρωτοβάθμια και την δευτεροβάθμια εκπαίδευση».

Έτσι, προκειμένου να αναδιοργανωθούν οι περιφερειακές υπηρεσίες εκπαίδευσης, αναβαθμίζονται οι διευθυντές των σχολείων, για τους οποίους θα απαιτούνται αυξημένα προσόντα, όμως μειώνονται και οι διοικητικές υπηρεσίες της εκπαίδευσης.

Όπως χαρακτηριστικά επισημαίνει και το κείμενο της διαβούλευσης, «η προτεινόμενη δομή του συστήματος διοίκησης τοποθετεί στο κέντρο τη σχολική μονάδα, ως το βασικό κύτταρο του εκπαιδευτικού μας συστήματος».

Έτσι με το νέο νόμο, οι διευθυντές μεγάλων σχολικών μονάδων απαλλάσσονται πλήρως από τα διδακτικά τους καθήκοντα. Έχουν την πλήρη ευθύνη της ομαλής λειτουργίας του σχολείου, που περιλαμβάνει όλες τις υποχρεώσεις που έχουν σήμερα, ενώ επιπλέον θα επιφορτισθούν με πολλές από τις αρμοδιότητες των Γραφείων Εκπαίδευσης. Θα διοικούν λοιπόν με κριτήρια ιδιωτικού δικαίου, με αυξημένες αρμοδιότητες και προσόντα το νέο σχολείο.

Επίσης θεσπίζονται και νέα κριτήρια για την επιλογή των διευθυντών. Δίνεται ιδιαίτερο βάρος στην επιστημονική και παιδαγωγική συγκρότηση των εκπαιδευτικών. Μειώνεται το ειδικό βάρος της συνέντευξης. Τα νέα κριτήρια και τις προϋποθέσεις για την επιλογή διευθυντών, υποδιευθυντών σχολικών μονάδων και άλλων στελεχών της εκπαίδευσης καταρτίζει το υπουργείο Παιδείας, καθώς η θητεία των παλιών στελεχών λήγει στις 31 Ιουλίου 2011 και το καλοκαίρι πρέπει να αντικατασταθούν. Ο νέος νόμος διαπνέεται από εντελώς διαφορετική φιλοσοφία και για

πρώτη φορά δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στην επιστημονική και παιδαγωγική συγκρότηση των στελεχών, καθώς και στη διοικητική και διδακτική εμπειρία τους, και λιγότερο στη συνέντευξη, η «αξία» της οποίας περιορίζεται κατά 25% (από 20 σε 15 μονάδες).

Στο σχέδιο νόμου που έχει καταρτίσει το υπουργείο Παιδείας για την «αναδιοργάνωση των περιφερειακών υπηρεσιών της εκπαίδευσης», αποδυναμώνεται ο ρόλος του Συλλόγου Διδασκόντων, που είναι συλλογικό όργανο, και αρμοδιότητές του μεταφέρονται στο διευθυντή, που έχει πλέον αναβαθμισμένο και κυρίαρχο ρόλο. Έτσι, η ευθύνη μιας απόφασης ενός Συλλογικού Οργάνου, όπως είναι ο Σύλλογος Διδασκόντων, μεταφέρεται σε ατομικό επίπεδο, δηλαδή στην κρίση του διευθυντή.

Κατά τ' άλλα, ο Σύλλογος Διδασκόντων υποβαθμίζεται αφού περιορίζεται στο να προτείνει. Ειδικότερα διατηρεί την ευθύνη της επιλογής εκπαιδευτικού, διδακτικού και εποπτικού υλικού, στις περιπτώσεις και με τη διαδικασία που αυτό προβλέπεται. Προβαίνει σε προτάσεις για το είδος και τη μορφή της ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης του εκπαιδευτικού προσωπικού της σχολικής μονάδας. Έχει την ευθύνη, κατόπιν διαβούλευσης με όλη τη σχολική κοινότητα, για τη συμπλήρωση του «Κανονισμού λειτουργίας σχολικής μονάδας». Συνεδριάζει ύστερα από πρόσκληση του προέδρου του (πρόεδρος του Συλλόγου είναι ο διευθυντής του σχολείου) τακτικά, τουλάχιστον μία φορά πριν αρχίσουν τα μαθήματα, μία στο τέλος κάθε τριμήνου και εκτάκτως όταν το κρίνει σκόπιμο ο πρόεδρος ή το ζητήσει το ένα τρίτο των μελών του.

Αναβαθμισμένο ρόλο έχει όμως στο νέο νόμο και ο υποδιευθυντής, ο οποίος ορίζεται πρόεδρος στην «Επιτροπή Σχολικής Διαχείρισης», που δημιουργείται σε αντικατάσταση των σχολικών επιτροπών που έχουν καταργηθεί. Η επιτροπή αυτή, που θα έχει την ευθύνη των οικονομικών θεμάτων,

είναι τριμελής. Τα άλλα δύο μέλη της είναι ένας από το Σύλλογο Διδασκόντων και ένας εκπρόσωπος του συλλόγου γονέων. Τα άλλα δύο μέλη της είναι ένας από το Σύλλογο Διδασκόντων και ένας εκπρόσωπος του συλλόγου γονέων.

Επίσης προτείνεται η συνένωση των Διευθύνσεων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Όμως οι εκπαιδευτικές ανάγκες και οι στόχοι της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης διαφέρουν σημαντικά, πράγμα το οποίο φαίνεται τόσο στο Δ.Ε.Π.Π.Σ. όσο και Α.Π.Σ. του κάθε μαθήματος. Οι διαφορές στο νομικό πλαίσιο θα συμβάλλουν στο να δημιουργηθεί πολύ μεγάλη πολυπλοκότητα άρα και πολλές δυσκολίες στη διεκπεραίωση των καθημερινών διοικητικών λειτουργιών.

Οι προτεινόμενες αλλαγές επιχειρούν ανεπιτυχώς την αποκέντρωση αρμοδιοτήτων, την ενίσχυση της αυτονομίας της σχολικής μονάδας, το συντονισμό των δομών και υπηρεσιών στήριξης και επιστημονικής - παιδαγωγικής καθοδήγησης του εκπαιδευτικού έργου και της σχολικής μονάδας, την ενοποίηση (μετά το 2015) των διοικητικών και υποστηρικτικών δομών της δευτεροβάθμιας και της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, τη διαμόρφωση απλής και ευέλικτης διοικητικής δομής με τον περιορισμό των επιπέδων διοίκησης, τον περιορισμό της πληθώρας των Στελεχών και Υπευθύνων και τέλος τη βέλτιστη αξιοποίηση πόρων. Είναι ολοφάνερο ότι όλα γίνονται θυσία στο βωμό της εξοικονόμησης πόρων, μιας και όπως αναφέρει το κείμενο διαβούλευσης το υπάρχον σύστημα έχει ένα εξαιρετικά υψηλό κόστος λειτουργίας.

Με όλα αυτά όμως στην ουσία, το μόνο που επιτυγχάνεται είναι η ενίσχυση του κεντρικού εποπτικού ρόλου του Υπουργείου. Διατηρεί τις κατευθυντήριες κινήσεις του εκπαιδευτικού σχεδιασμού, ενώ απλά εκχωρεί αφενός στις περιφερειακές διευθύνσεις και τις Διευθύνσεις Α/θμιας και Β/θμιας εκπαίδευσης την αρμοδιότητα της

περαιτέρω εξειδίκευσης και του ελέγχου υλοποίησής τους και αφετέρου στις σχολικές μονάδες την «αυτονομία» να κινηθούν δραστήρια στο πλαίσιο που ήδη έχει οριστεί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο :

ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ

4.1 ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΩΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

Ως δημόσια υπηρεσία, νοείται ένα συστηματικό σύνολο οργάνων του Κράτους, στα οποία έχει ανατεθεί η διεξαγωγή υποθέσεων ορισμένης κατηγορίας. Η δημόσια υπηρεσία είναι στην ουσία ο μηχανισμός με τον οποίο η δημόσια διοίκηση πραγματοποιεί τους σκοπούς της.

Αποτελεί δηλαδή έναν μηχανισμό, μέσω του οποίου η διοίκηση του Κράτους, επιδιώκει την πραγματοποίηση συγκεκριμένων σκοπών, που όλοι μαζί στοχεύουν στην εξυπηρέτηση του γενικού συμφέροντος¹³⁶.

Το σχολείο και γενικότερα η εκπαίδευση αποτελεί μία από τις οργανωτικές μορφές της δημόσιας διοίκησης και ασκεί δραστηριότητες που εντάσσονται στη δράση της διοίκησης.

Η καθιέρωση του σχολείου, ως δημόσιου οργανισμού, έγινε από τη στιγμή που οι ανάγκες της αγοράς εργασίας διαμόρφωσαν νέες και διαφοροποιημένες απαιτήσεις στον τομέα της εκπαίδευσης και από τότε που οι πολίτες κάθε κράτους διεκδίκησαν το δικαίωμα της δωρεάν εκπαίδευσης¹³⁷.

Η σχολική εκπαίδευση αποτελεί μία μορφή οργανωμένης παιδείας και επιβάλλεται να αντιμετωπιστεί από την Πολιτεία, προσφερόμενη από ειδικούς φορείς εκπαίδευσης, δηλαδή από σχολικούς ή εκπαιδευτικούς οργανισμούς, είτε δημόσιους, είτε ιδιωτικούς¹³⁸.

Η σχολική εκπαίδευση, υπό την έννοια του σχολείου, βρίσκεται υπό το νομικό καθεστώς της δημόσιας υπηρεσίας,

¹³⁶ Σαΐτης Αθ. Χρήστος, Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης, Θεωρία και πράξη, Αθήνα, 1992, 108

¹³⁷ Κωνσταντίνου Ι. Χαράλαμπος, Το σχολείο ως γραφειοκρατικός οργανισμός και ο ρόλος του εκπαιδευτικού σ' αυτόν, Εκδόσεις Σμυρνιωτάκης, Αθήνα, 1994, 18

¹³⁸ Πούλης Ε. Παναγιώτης, Εκπαιδευτικό δίκαιο και θεσμοί, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2007, 54

η οποία ικανοποιεί ζωτικές ανάγκες της κοινωνίας. Μάλιστα, το σχολείο συνιστά δημόσια υπηρεσία τόσο από λειτουργική όσο και από οργανική άποψη.

Από τη μία, η δραστηριότητα του σχολείου έχει ως αντικείμενο την παροχή αγαθών και υπηρεσιών για την ικανοποίηση αναγκών του κοινωνικού συνόλου¹³⁹. Και από την άλλη, τα σχολεία είναι οργανωτικοί σχηματισμοί του κράτους που επιδιώκουν την πραγματοποίηση των σκοπών τους, ασκώντας δημόσια εξουσία και εφαρμόζοντας τις μεθόδους και τους κανόνες του διοικητικού δικαίου¹⁴⁰.

Το σχολείο αποτελεί μια δομή και ένα σύνολο οργανωμένων δραστηριοτήτων. Η οργανωτική δομή του σχολείου αντανακλά σε σημαντικό βαθμό του κανόνες, τις πεποιθήσεις και τους ορισμούς που αφορούν της φύση της εκπαίδευσης¹⁴¹. Είναι μια οργανωμένη υπηρεσία, που είναι προορισμένη να έχει διάρκεια και ανεξαρτησία από τα πρόσωπα, τα οποία συμμετέχουν στη λειτουργία της¹⁴².

Το σχολείο αποτελεί ένα δομημένο σύστημα με οργανωτική, νομική, επικοινωνιακή, κοινωνική κ.λ.π. βάση. Είναι ένας οργανισμός που διοικείται, που τον προσδιορίζουν νομικοί κανονισμοί και τον χαρακτηρίζουν πολύπλοκες οργανωτικές ρυθμίσεις¹⁴³.

Αποτελεί έναν οργανισμό, καθώς αποτελεί μια κοινωνική ενότητα, που δημιουργήθηκε νομικά για να εκπληρώσει συγκεκριμένους σκοπούς αλλά και να ικανοποιήσει κοινωνικές ανάγκες¹⁴⁴, καθώς είναι επιφορτισμένο να εκπληρώσει συγκεκριμένη αποστολή,

¹³⁹ Δημητρακόπουλος Γιώργος, Το εγκόλπιο του εκπαιδευτικού

¹⁴⁰ Σκουρής Βασίλειος – Τάχος Αναστάσιος, Δίκαιο της Παιδείας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2007, 70

¹⁴¹ Fischer Lorenzo, Κοινωνιολογία του σχολείου, Εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα, 2003, 235

¹⁴² Κωτσίκης Βασίλης, Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης, Εκδόσεις «Ελλην», Περιστέρη – Αθήνα, 1993

¹⁴³ Κωνσταντίνου Ι. Χαράλαμπος, Το σχολείο ως γραφειοκρατικός οργανισμός και ο ρόλος του εκπαιδευτικού σ' αυτόν, Εκδόσεις Σμυρνιωτάκης, Αθήνα, 1994, 16

¹⁴⁴ Κωνσταντίνου Ι. Χαράλαμπος, Το σχολείο ως γραφειοκρατικός οργανισμός και ο ρόλος του εκπαιδευτικού σ' αυτόν, Εκδόσεις Σμυρνιωτάκης, Αθήνα, 1994, 18

επιτυγχάνοντας τους μορφωτικούς και εκπαιδευτικούς
στόχους, που έχει θέσει η πολιτεία.

4.2 Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΩΣ ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ

Κατά τον Υπαλληλικό Κώδικα, στο άρθρο 1 § 2 ορίζεται πως «2. Δημόσιοι υπάλληλοι και υπάλληλοι νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου είναι τα έμμεσα, έμμισθα όργανα του Κράτους ή του νομικού προσώπου, αντιστοίχως, τα διατελούντα εν προαιρετική, αμέσω υπηρεσιακή και πειθαρχική προς αυτό σχέσει.».

Από τον ορισμό αυτό, συνάγεται πως οι δημόσιοι υπάλληλοι είναι έμμεσα κρατικά όργανα, είναι έμμισθοι, δηλαδή τους καταβάλλεται μισθός, έχουν προαιρετική σχέση με το δημόσιο, χωρίς κανένα είδος υποχρεωτικότητας, έχουν άμεση σχέση, καθώς διοικούνται άμεσα από την πολιτεία και έχουν πειθαρχική σχέση, που σημαίνει ότι υπάγονται πειθαρχικά στους ανωτέρους τους.

Ο δημόσιος υπάλληλος λοιπόν, είναι ένα όργανο του κράτους. Αυτό σημαίνει ότι έχει νομικό σύνδεσμο με το κράτος, ώστε οι νομικές του πράξεις να θεωρούνται πράξεις του κράτους. Για τη νόμιμη δράση του απαιτείται να έχουν τηρηθεί όλες οι νόμιμες προϋποθέσεις, ώστε το φυσικό πρόσωπο να αποκτά την ιδιότητα του διοικητικού οργάνου. Επομένως, εάν φυσικό πρόσωπο, που δεν είναι δημόσιος υπάλληλος, εμφανιστεί να έχει την ιδιότητα του δημοσίου υπαλλήλου οι πράξεις του είναι ανυπόστατες, επειδή ακριβώς έχουν εκδοθεί κατά νόσφιση εξουσίας, ενώ ο ίδιος υπέχει ποινική ευθύνη για αντιποίηση αρχής.

Επίσης ο δημόσιος υπάλληλος είναι έμμεσο όργανο του κράτους, δηλαδή η θέση και οι αρμοδιότητές του καθορίζονται και διαμορφώνονται από πράξεις των άμεσων οργάνων του κράτους, ως προς τα οποία -ως έμμεσο όργανο- τελεί σε σχέση ιεραρχικής υποταγής.

Είναι, όμως, και έμμισθο όργανο του κράτους, οπότε κατά τη διάρκεια των καθηκόντων του οφείλει να δείχνει αφοσίωση στην υπηρεσία του λαού. Η σχέση του προς το

κράτος είναι πειθαρχική, με την έννοια ότι υπέχει ευθύνη για κάθε υπαίτια παράβαση υπηρεσιακού καθήκοντος.

Επιπλέον, η σχέση του δημοσίου υπαλλήλου προς το κράτος είναι άμεση, αφού μεταξύ υπαλλήλου και υπηρεσίας δεν παρεμβάλλεται άλλο πρόσωπο, αλλά και υπηρεσιακή, καθώς η σχέση αυτή προσδιορίζεται από την ιεραρχική δομή της συγκεκριμένης υπηρεσίας στην οποία ο υπάλληλος εντάσσεται.

Οι εκπαιδευτικοί ανήκουν στην κατηγορία των τακτικών δημοσίων πολιτικών υπαλλήλων και υπάγονται στον Υπαλληλικό Κώδικα, σύμφωνα με το άρθρο 53 § 2 του Ν. 2721/1999 «Τροποποίηση ΠΚ, ΚΠοινΔ, ΚΠΟΛΔ, Ν.1756/88, επιταγή, ναρκωτικά, αλλοδαποί», το οποίο ορίζει πως «Οι εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και της εκκλησιαστικής εκπαίδευσης υπάγονται στις διατάξεις του Ν. 2683/1999 "Κύρωση του Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ. και άλλες διατάξεις"» με την επιφύλαξη των περιπτώσεων που ακολουθούν με εξαίρεση τα θέματα που ρυθμίζονται από ειδικές γι' αυτούς διατάξεις.

Μάλιστα και ο νέος Δημοσιοϋπαλληλικός Κώδικας ορίζει στο άρθρο 2 ότι «1. Στις διατάξεις του παρόντος Κώδικα υπάγονται οι πολιτικοί διοικητικοί υπάλληλοι του κράτους και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου. 2. Υπάλληλοι ή λειτουργοί του κράτους ή νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, οι οποίοι, κατά συνταγματική ή νομοθετική πρόβλεψη, διέπονται από ειδικές διατάξεις, καθώς και οι υπάλληλοι των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, υπάγονται στις διατάξεις του παρόντος για όσα θέματα δεν ρυθμίζονται από τις ειδικές γι' αυτούς διατάξεις.»

Άρα οι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ανήκουν στο σώμα των δημοσίων πολιτικών διοικητικών

υπαλλήλων κατά συμπληρωματικό τρόπο, δηλαδή για τα θέματα εκείνα που δεν ρυθμίζονται διαφορετικά από ειδικές διατάξεις του Διοικητικού Δικαίου (Ν. 2721/99).

Οι ειδικές ρυθμίσεις, που ισχύουν στους εκπαιδευτικούς έχουν συγκεντρωθεί, κυρίως στο Ν. 1566/85 και στις κανονιστικές αποφάσεις (Προεδρικά Διατάγματα, Υπουργικές Αποφάσεις) που εκδόθηκαν κατ' εξουσιοδότηση του νόμου αυτού, καθώς και στις τροποποιήσεις αυτού.

Μάλιστα στο Ν. 1566/1985, στα άρθρα 12-18 προσδιορίζονται τα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα των διαφόρων κλάδων των εκπαιδευτικών. Πιο συγκεκριμένα κατά το άρθρο 12 «Το εκπαιδευτικό προσωπικό των νηπιαγωγείων ανήκει στον κλάδο των νηπιαγωγών ΑΤ κατηγορίας.».

Ακόμα για το διορισμό σε θέση νηπιαγωγού απαιτείται α) πτυχίο παιδαγωγικού τμήματος Α.Ε.Ι. κατεύθυνσης νηπιαγωγών ή β) πτυχίο σχολής νηπιαγωγών ή γ) πτυχίο των τμημάτων εκπαίδευσης νηπιαγωγών, που λειτούργησαν στις παιδαγωγικές ακαδημίες ή δ) αναγνωρισμένο ειδικό δίπλωμα ή πτυχίο ή πιστοποιητικό περάτωσης σπουδών νηπιαγωγού ξένου πανεπιστημίου ή ειδικού ινστιτούτου και απολυτήριο ελληνικού λυκείου ή εξατάξιου γυμνασίου.

Κατά το άρθρο 13 «Το εκπαιδευτικό προσωπικό των δημοτικών σχολείων ανήκει στον κλάδο δασκάλων ΑΤ κατηγορίας.».

Για το διορισμό σε θέση δασκάλου με τον εισαγωγικό βαθμό απαιτείται πτυχίο παιδαγωγικού τμήματος Α.Ε.Ι. κατεύθυνσης δασκάλων ή του ιεροδιδασκαλείου Βελλάς Ιωαννίνων ή της ανώτερης εκκλησιαστικής σχολής Θεσσαλονίκης ή ισότιμο πτυχίο σχολής της αλλοδαπής και απολυτήριο εξατάξιου γυμνασίου ή λυκείου.

Επίσης στα δημοτικά σχολεία υπηρετεί και εκπαιδευτικό προσωπικό ειδικοτήτων Αγγλικών, Φυσικής Αγωγής και Μουσικής, σύμφωνα με το Π.Δ. 323/1993: Θέσεις Εκπαιδευτικών Αγγλικής γλώσσας Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

κλπ. και το Π.Δ. 262/1994: Σύσταση θέσεων εκπαιδευτικών Φυσικής Αγωγής-Μουσικής, την ΥΑ 869//2004: Σύσταση θέσεων εκπαιδευτικών Αγγλικής γλώσσας και Φυσικής Αγωγής Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, την ΥΑ 847//2005: Σύσταση θέσεων εκπαιδευτικών Αγγλικής Γλώσσας και Φυσικής Αγωγής Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και την ΥΑ 869//2006: Σύσταση θέσεων εκπαιδευτικών Αγγλικής Γλώσσας.

Ο δημόσιος υπάλληλος και άρα και ο εκπαιδευτικός με την είσοδό του στη δημόσια διοίκηση, αυτομάτως υπόκειται σε διάφορους περιορισμούς, αλλά από την ιδιότητά του αυτή απορρέουν και δικαιώματα και υποχρεώσεις.

4.3. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

4.3.1. Πολιτική ουδετερότητα και ελευθερία της έκφρασης¹⁴⁵

Σύμφωνα με το Σύνταγμα του 1975, στο άρθρο 29 § 3 εδ. 2 ορίζεται πως «Απαγορεύονται απολύτως οι οποιασδήποτε μορφής εκδηλώσεις υπέρ ή κατά πολιτικού κόμματος, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, στους υπαλλήλους του Δημοσίου, οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου ή δημόσιων επιχειρήσεων ή επιχειρήσεων οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης ή επιχειρήσεων η διοίκηση των οποίων ορίζεται άμεσα ή έμμεσα από το Δημόσιο με διοικητική πράξη ή ως μέτοχο.»

Με τις απαγορεύσεις της διάταξης αυτής, που αποσκοπούν στην εξασφάλιση της πολιτικής ουδετερότητας των δημόσιων υπαλλήλων, εισάγεται περιορισμός στο δικαίωμα της ελευθερίας της γνώμης και της έκφρασης που κατοχυρώνεται ως ατομικό δικαίωμα με το άρθρο 14 § 1 του αυτού Συντάγματος. Σύμφωνη είναι βέβαια και η απόφαση υπ' αριθμ. 1684/1986 ΑΠ.

Πρόθεση του νομοθέτη είναι να κρατήσει τους δημοσίους υπαλλήλους μακριά από τους κομματικούς ανταγωνισμούς και ήτοι την κομματική δραστηριότητα κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, έτσι ώστε να περιορίζονται σε μεγάλο βαθμό οι πολιτικές εξαρτήσεις, τα πολιτικά κριτήρια και οι επιρροές¹⁴⁶.

Επίσης στο Ν. 1735/1987 «Προσλήψεις δημόσιου τομέα (μόρια) – κοινωνικός έλεγχος – πολιτικά δικαιώματα», στο άρθρο 18 § 2 ορίζεται πως «2. Κατά την άσκηση των καθηκόντων τους ή χρησιμοποιώντας την ιδιότητά τους οι

¹⁴⁵ Σημειωτέον να αναφερθεί ότι το δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης έχει αναλυθεί και στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας με τίτλο «Το συνταγματικό δικαίωμα της εκπαίδευσης».

¹⁴⁶ Σπηλιωτόπουλος Π. Επαμεινώνδας, Βασικοί θεσμοί δημοσιοϋπαλληλικού δικαίου, Νομικές εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1984, 69

δημόσιοι πολιτικοί υπάλληλοι δεν επιτρέπεται να διαδίδουν τις πολιτικές, φιλοσοφικές ή θρησκευτικές τους πεποιθήσεις ούτε να κάνουν διακρίσεις σε όφελος ή βάρος των πολιτών εξαιτίας των οποιωνδήποτε πεποιθήσεών τους.»

Σύμφωνα και με το άρθρο 45 του Υπαλληλικού Κώδικα, ορίζεται πως «1. Η ελευθερία της έκφρασης των πολιτικών, φιλοσοφικών και θρησκευτικών πεποιθήσεων, όπως και των επιστημονικών απόψεων και της υπηρεσιακής κριτικής των πράξεων της προϊσταμένης αρχής, αποτελεί δικαίωμα των υπαλλήλων και τελεί υπό την εγγύηση του Κράτους. Δεν επιτρέπονται διακρίσεις των υπαλλήλων λόγω των πεποιθήσεων ή των απόψεων τους ή της κριτικής των πράξεων της προϊσταμένης αρχής. 2. Η συμμετοχή των υπαλλήλων στην πολιτική ζωή της Χώρας επιτρέπεται σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.»

Σύμφωνα λοιπόν και με τα παραπάνω στην πολιτική ουδετερότητα εντάσσονται τα ακόλουθα στοιχεία: α) Απαγόρευση οποιασδήποτε μορφής εκδηλώσεων υπέρ ή κατά πολιτικών κομμάτων (άρθρ.29 § 3 εδ. β του Συντάγματος) β) Κώλυμα εκλογής ως βουλευτή (άρθρ.56 § 1 του Συντάγματος) γ) Ασυμβίβαστο προς την ιδιότητα του βουλευτή (άρθρ.57 § 3 του Συντάγματος) δ) Αντικειμενική άσκηση των καθηκόντων. Υποχρέωση λοιπόν της πολιτικής ουδετερότητας σημαίνει ότι κάθε δημόσιος υπάλληλος οφείλει να απέχει από την ενεργό πολιτική και διοικητική δράση.

Με αυτόν τον τρόπο επιδιώκεται η εξασφάλιση της αμεροληψίας των δημοσίων υπαλλήλων, ώστε να ενισχυθεί η εμπιστοσύνη των πολιτών προς το διοικητικό μηχανισμό. Με αυτόν τον τρόπο, η πολιτική ουδετερότητα εξασφαλίζει την αδιάκοπη και απρόσκοπτη λειτουργία της δημόσιας υπηρεσίας από τις αναπόφευκτες πολιτικές εναλλαγές, που είναι απόρροια του κοινοβουλευτικού καθεστώτος.

Σε καμία, όμως, περίπτωση δεν προβλέπεται αναίρεση των πολιτικών τους δικαιωμάτων. Η επιβολή των υποχρεώσεων

αυτών επιβάλλονται στους δημόσιους υπαλλήλους λόγω της ιδιότητάς τους και συνιστούν περιορισμό της ατομικής και πολιτικής ελευθερίας τους. Οι διατάξεις βέβαια για την πολιτική ουδετερότητα δεν θίγουν τις πολιτικές πεποιθήσεις του δημόσιου υπαλλήλου, αφού η πολιτική του ιδεολογία παραμένει σεβαστή στο μέτρο βέβαια που δεν επιχειρείται υπέρβαση των ορίων της «ειδικής» νομιμοφροσύνης, που καλείται να επιδείξει.

Φυσικά το περιεχόμενο της πολιτικής ουδετερότητας είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με το περιεχόμενο της πολιτικής εκδήλωσης. Έτσι, για να παραβιασθεί η πολιτική ουδετερότητα πρέπει να προηγηθεί η πολιτική συμπεριφορά του δημόσιου υπαλλήλου. Η διαφορά, βέβαια, μεταξύ της «πολιτικής» και της «διοικητικής» δράσης θα λέγαμε ότι είναι ανύπαρκτη καθώς το κυβερνών πολιτικό κόμμα ασκεί μεγάλη επιρροή στην Κυβέρνηση και η τελευταία με τη σειρά της στη Δημόσια Διοίκηση.

Επιτρέπεται όμως από τους δημόσιους υπαλλήλους η δημόσια κριτική των ανωτέρων τους, είτε εγγράφως, είτε προφορικά, σε αυτήν όμως επιβάλλονται περιορισμοί λόγω της θέσης που υπηρετούν¹⁴⁷.

Έτσι, σύμφωνα με τις υπ' αριθμ. 389/1930, 2949/1971, 558/1989, 3820/1990 ΣΕ, η κριτική που συνίσταται στην ευπρεπή και αντικειμενική διατύπωση γνώμης και μάλιστα με γενικές και απρόσωπες εκφράσεις, λόγω επιστημονικού και υπηρεσιακού ενδιαφέροντος, έστω καθ' υπέρβαση της ιεραρχίας και που είναι αντίθετη με τη γνώμη της προϊσταμένης Αρχής ή της Κυβέρνησης, αποτελεί νόμιμη ενέργεια του δημόσιου υπαλλήλου και δεν αποτελεί πειθαρχικό αδίκημα. Στην κριτική που ασκεί ο δημόσιος υπάλληλος δεν θα πρέπει να χρησιμοποιούνται εκφράσεις που αποδεικνύουν έλλειψη σεβασμού καθώς και αβάσιμα

¹⁴⁷ Τάχος Α. Ι., Συμμεωνίδης Ι.Α., Ερμηνεία Υπαλληλικού Κώδικα, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2007, 687

επιχειρήματα. Την υποχρέωση αυτή την έχει ο υπάλληλος και στη συνδικαλιστική του δράση, σύμφωνα και με τις υπ' αριθμ. 126/1971, 600/1971 ΣΕ.

Μάλιστα πειθαρχικό αδίκημα αποτελεί η κριτική η οποία σύμφωνα και με τις υπ' αριθμ. 27/1996, 406/1972, 1007/1986 ΣΕ, 1046/1991 ΑΠ, θα πρέπει να γίνεται «δημόσια», δηλαδή να έχει περιέλθει με υπαιτιότητα του υπαλλήλου σε ευρύτερο κύκλο προσώπων το κείμενο της έγγραφης κριτικής ή η γνωστοποίηση του προφορικού λόγου.

4.3.2. Συνδικαλιστική ελευθερία

Σύμφωνα με το Σύνταγμα του 1975, το κράτος λαμβάνει όλα τα απαραίτητα μέτρα για τη διασφάλιση της συνδικαλιστικής ελευθερίας και την ακώλυτη άσκηση των δικαιωμάτων που απορρέουν από αυτήν κατά το άρθρο 23 § 1 και 2. Επίσης, η απεργία αποτελεί δικαίωμα, που ασκείται από τις νόμιμα συστημένες συνδικαλιστικές οργανώσεις για τη διαφύλαξη και προαγωγή των οικονομικών και εργασιακών γενικά συμφερόντων των εργαζομένων.

Ακόμα σύμφωνα με το Ν. 3528/2007 κατά το άρθρο 46 ορίζεται πως, η συνδικαλιστική ελευθερία και η ανεμπόδιστη άσκηση των συναφών με αυτήν δικαιωμάτων διασφαλίζονται στους δημόσιους υπαλλήλους, οι οποίοι μπορούν ελεύθερα να ιδρύουν συνδικαλιστικές οργανώσεις, να γίνονται μέλη τους και να ασκούν τα συνδικαλιστικά τους δικαιώματα.

Ακόμα στην § 3 ορίζεται πως η απεργία αποτελεί δικαίωμα των υπαλλήλων και ασκείται από τις συνδικαλιστικές τους οργανώσεις ως μέσο για τη διασφάλιση και προαγωγή των οικονομικών, εργασιακών, συνδικαλιστικών, κοινωνικών και ασφαλιστικών συμφερόντων τους και ως εκδήλωση αλληλεγγύης προς άλλους εργαζόμενους για τους αυτούς σκοπούς.

Μάλιστα οι συνδικαλιστικές οργανώσεις έχουν δικαίωμα να διαπραγματεύονται με τις αρμόδιες αρχές για τους όρους, την αμοιβή και τις συνθήκες εργασίας των μελών τους.

Η συνδικαλιστική ελευθερία λοιπόν περιέχει το δικαίωμα των ατόμων να ιδρύουν επαγγελματικές οργανώσεις, να προσχωρούν σε ιδρυμένη οργάνωση και αν υπάρχουν περισσότερες οργανώσεις να επιλέγουν την οργάνωση που επιθυμούν. Εμπεριέχει, επίσης, το δικαίωμα του ατόμου να απέχει από τη συλλογική οργάνωση, κατά το άρθρο 12 και άρθρο 5 του Συντάγματος, το οποίο κατοχυρώνεται και νομολογιακά με τις υπ' αριθμ. 3337/1975, 2540/1999 και 3942/2001 ΣΕ.

Σύμφωνα με το Ν. 1264/1982 «Εκδημοκρατισμός Συνδικαλιστικού κινήματος-Συνδικαλιστικές ελευθερίες» στο άρθρο 30 § 4 ορίζεται πως κάθε υπάλληλος από το διορισμό του μπορεί να γίνει μέλος μιας μόνο συνδικαλιστικής οργάνωσης, αφού καταβάλει την ορισμένη από το καταστατικό συνδρομή.

Ως απεργία νοείται η συλλογική αποχή των μισθωτών από την εργασία, η οποία αποφασίζεται και κηρύσσεται από νόμιμα συνεστημένες συνδικαλιστικές οργανώσεις με σκοπό τη διαφύλαξη και προαγωγή των οικονομικών, εργασιακών (άρθρο 23 § 2 Συντ.) συνδικαλιστικών και ασφαλιστικών γενικά συμφερόντων της (άρθρο 19 του Ν. 1264/82). Το δικαίωμα της απεργίας ανήκει στα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα του Συντάγματος. Επιπλέον, ο νόμος 1264/82 ορίζει ότι "η απεργία αποτελεί δικαίωμα των εργαζομένων" (άρθρο 19, § 1). Η απεργία άλλωστε αποτελεί το κατ' εξοχήν αποτελεσματικό μέσο για την επίτευξη των συνδικαλιστικών σκοπών¹⁴⁸.

¹⁴⁸ Τάχος Α. Ι., Συμμεωνίδης Ι.Α., Ερμηνεία Υπαλληλικού Κώδικα, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2007, 743

Βέβαια η απόφαση μιας συνδικαλιστικής οργάνωσης για απεργία δεν αφορά μόνο τα μέλη της. Σε αυτήν μπορούν να συμμετέχουν όσοι μισθωτοί δεν είναι μέλη της, ασκώντας το ατομικό δικαίωμα της απεργίας (άρθρο 20, § 4 του Ν. 1264/82).

Η απεργία μάλιστα αποτελεί πραγματικό χρόνο υπηρεσίας, χωρίς όμως να καταβάλλονται οι αντίστοιχες αποδοχές. Σύμφωνα άλλωστε είναι και η υπ' αριθμ. 2135/1982 ΣΕ.

Είναι δυνατόν η συνδικαλιστική οργάνωση να πάρει μέτρα (πειθαρχικές κυρώσεις, αποβολή κ.τ.λ.) κατά μελών της τα οποία δεν συμμετέχουν στην απεργία, αφού ληφθούν υπόψη οι συγκεκριμένες συνθήκες. Το δικαίωμα της αποχής από την εργασία ανήκει, βέβαια, στους μισθωτούς, αλλά από το άλλο μέρος οι μισθωτοί, ως μέλη της συνδικαλιστικής οργάνωσης έχουν υποχρέωση υπακοής στις αποφάσεις των συλλογικών οργάνων και πίστης στην εξυπηρέτηση του συλλογικού συμφέροντος, το οποίο το χειρίζεται υπεύθυνα η συνδικαλιστική οργάνωση.

4.3.3. Απαγόρευση άσκησης ιδιωτικού έργου με αμοιβή

Σύμφωνα με τον Κώδικα Δημοσίων Υπαλλήλων στο άρθρο 31 ορίζεται πως μετά από άδεια ο υπάλληλος μπορεί να ασκεί ιδιωτικό έργο ή εργασία με αμοιβή, εφόσον συμβιβάζεται με τα καθήκοντα της θέσης του και δεν παρεμποδίζει την ομαλή εκτέλεση της υπηρεσίας του.

Η άδεια αυτή χορηγείται για συγκεκριμένο έργο ή εργασία μετά από σύμφωνη αιτιολογημένη γνώμη του υπηρεσιακού συμβουλίου και μπορεί να ανακαλείται με τον ίδιο τρόπο. Η άδεια στους υπαλλήλους του Δημοσίου χορηγείται από τον οικείο υπουργό και στους υπαλλήλους των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου από το ανώτατο μονομελές όργανο διοίκησης και αν δεν υπάρχει τέτοιο όργανο, από τον πρόεδρο του συλλογικού οργάνου διοίκησης.

Μάλιστα κατά την § 3, δεν επιτρέπεται στον υπάλληλο η κατ' επάγγελμα άσκηση εμπορίας, ενώ ειδικές απαγορευτικές διατάξεις διατηρούνται σε ισχύ.

Η άδεια για την εκτέλεση έργου ή την παροχή εξαρτημένης εργασίας, σύμφωνα και με την Γνωμ. του Ν.Σ.Κ. υπ' αριθμ. 378/2002 και την 382/2008 εξαρτάται α) από τον ιδιωτικό χαρακτήρα της εργασίας, δηλαδή να παρέχεται προς ιδιώτη εργοδότη με σκοπό την αμοιβή του, β) από το κατά πόσο συμβιβάζεται με τα καθήκοντα τη θέσης του και συνάδει με το αντικείμενο της αρμοδιότητάς του, αλλά και να μη μειώνει το κύρος της υπηρεσίας του και γ) να μην παρεμποδίζει την ομαλή λειτουργία της υπηρεσίας, δηλαδή την εκτέλεση των καθηκόντων του υπαλλήλου, κυρίως όσον αφορά το χρόνο απασχόλησής του υπαλλήλου για την άσκηση του ιδιωτικού έργου.

Σύμφωνα με την Γνωμοδότηση υπ' αριθμ. 409/2009 του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, που έκρινε τη συγγραφική δραστηριότητα εκπαιδευτικού, αποφάνθηκε πως είναι συμβατή με το επάγγελμα του εκπαιδευτικού και τη δημοσιοϋπαλληλική του ιδιότητα. Μάλιστα οι δραστηριότητες, οι οποίες απαγορεύονται, θα πρέπει να προκαλούν σύγκρουση του ιδιωτικού συμφέροντος με το συμφέρον της υπηρεσίας του δημοσίου υπαλλήλου για να είναι απαγορευτικές.

4.3.4.Απαγόρευση κατοχής δεύτερης θέσης

Σύμφωνα με το Σύνταγμα του 1975 στο άρθρο 104 § 1 ορίζεται πως «Κανένας από τους υπαλλήλους που αναφέρονται στο προηγούμενο άρθρο δεν μπορεί να διοριστεί σε άλλη θέση δημόσιας υπηρεσίας ή οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης ή άλλου νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου ή δημόσιας επιχείρησης ή οργανισμού κοινής ωφέλειας. Κατ' εξαίρεση μπορεί να επιτραπεί με ειδικό νόμο ο διορισμός και σε δεύτερη θέση, εφόσον τηρούνται οι διατάξεις της

επόμενης παραγράφου. 2. Οι κάθε είδους πρόσθετες αποδοχές ή απολαβές των υπαλλήλων του προηγούμενου άρθρου δεν μπορεί να είναι κατά μήνα ανώτερες από το σύνολο των αποδοχών της οργανικής τους θέσης.»

Ως προηγούμενο άρθρο, νοείται το άρθρο 103, που ορίζει πως «1. Οι δημόσιοι υπάλληλοι είναι εκτελεστές της θέλησης του Κράτους και υπηρετούν το Λαό. Οφείλουν πίστη στο Σύνταγμα και αφοσίωση στην Πατρίδα. Τα προσόντα και ο τρόπος του διορισμού τους ορίζονται από το νόμο.»

Επίσης, κατά το άρθρο 35 του Υπαλληλικού Κώδικα «Απαγορεύεται ο διορισμός υπαλλήλου, με οποιαδήποτε σχέση, σε δεύτερη θέση: α) δημοσίων υπηρεσιών, β) νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, γ) Ο.Τ.Α., συμπεριλαμβανομένων και των ενώσεων αυτών, δ) δημοσίων επιχειρήσεων και δημοσίων οργανισμών, ε) νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου, που ανήκουν στο κράτος ή επιχορηγούνται τακτικώς, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, από κρατικούς πόρους κατά 50% τουλάχιστον του ετήσιου προϋπολογισμού τους ή το κράτος κατέχει το 51% τουλάχιστον του μετοχικού τους κεφαλαίου και στ) νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου, που ανήκουν στα υπό στοιχεία β`, γ`, δ` και ε` νομικά πρόσωπα ή επιχορηγούνται από αυτά τακτικώς, κατά 50% τουλάχιστον του ετήσιου προϋπολογισμού τους, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις ή κατά τα οικεία καταστατικά ή που τα ανωτέρω νομικά πρόσωπα κατέχουν το 51% τουλάχιστον του μετοχικού τους κεφαλαίου.»

Σε περίπτωση μάλιστα που κάποιος υπάλληλος, κατά παράβαση των διατάξεων, διοριστεί σε δεύτερη θέση και αποδεχτεί το διορισμό του, θεωρείται ότι παραιτείται αυτοδίκαια από την πρώτη θέση.

Σύμφωνα επίσης με το Ν. 1256/1982 «Πολυθεσία - όριο απολαβών - ΕΛ.ΑΣ.- Ν.Σ.Κ.- κλπ διατάξεις.» και σε συνδυασμό και με το άρθρο 21 § 1 του Ν. 1400/1983

«Διαδικασία πρόσληψης στο δημόσιο-Πολυθεσία κλπ.», ορίζεται πως απαγορεύεται στους λειτουργούς ή υπαλλήλους έμμισθους και άμισθους πολιτικούς και στρατιωτικούς ή μισθωτούς που απασχολούνται στο Δημόσιο και τα Κρατικά Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου και Ιδιωτικού Δικαίου του άρθρου 9 του Ν 1232/1982 για την "επαναφορά σε ισχύ τροποποίηση και συμπλήρωση των διατάξεων του Ν Δ. 4352/1964 και άλλες διατάξεις" και, άσχετα από τη φύση της σχέσεως που τους συνδέει με το Δημόσιο ή το νομικό πρόσωπο, να διορισθούν ή προσληφθούν και σε δεύτερη θέση ή απασχόληση στο δημόσιο τομέα αυτό, τόσο στην ημεδαπή, όσο και στην αλλοδαπή.

Ως δεύτερη θέση ή απασχόληση βέβαια δεν νοείται η συμμετοχή σε ειδικό διοικητικό δικαστήριο, ή συμβούλιο, ή επιτροπή ή ομάδα εργασίας, μόνιμης ή ευκαιριακής μορφής όταν η απασχόληση σ' αυτά δεν είναι πλήρης και έμμισθη.

Επίσης ως δεύτερη απασχόληση δεν νοείται η απασχόληση που δεν είναι κατά πλήρες ωράριο εργασίας, εφόσον η καταβαλλόμενη για αυτή ακαθάριστη αμοιβή δεν υπερβαίνει το βασικό μισθό του βου βαθμού και το σύνολο των καθαρών τακτικών απολαβών και από τις δύο απασχολήσεις ή τη θέση και τη μερική απασχόληση δεν υπερβαίνει το διπλάσιο του βασικού μισθού του 2^{ου} βαθμού.

Η πολλαπλή απασχόληση επιτρέπεται με τον περιορισμό ότι το σύνολο των καθαρών τακτικών απολαβών δεν μπορεί να υπερβαίνει το βασικό μισθό του 3ου βαθμού. Σε περίπτωση υπέρβασης του ορίου αυτού περικόπτεται το επιπλέον από τις απολαβές της θέσης στο Δημόσιο και, αν και οι δύο θέσεις ή απασχολήσεις ανήκουν στο Δημόσιο, από τη χρονικά δεύτερη θέση ή απασχόληση.

Κατά την υπ' αριθμ. 437/2010 Γνωμ. του ΝΣΚ μάλιστα θεωρείται πως ο Ν. 1256/1982 έχει εκδοθεί ως «ειδικός νόμος» του άρθρου 104 του Συντάγματος. Ορίζει λοιπόν πως το επιτρεπτό της εξαίρεσης αφορά μόνο συγκεκριμένους

λειτουργούς και υπαλλήλους, τους οποίους απαριθμεί περιοριστικά και εφόσον συντρέχουν ειδικοί όροι και ουσιαστικές προϋποθέσεις, που καθορίζονται για κάθε κατηγορία ή για κάθε περίπτωση.

Ειδικότερα κατά το άρθρο 14 § 16 του Ν. 1566/1985 ορίζεται πως «Άδεια άσκησης ιδιωτικού έργου χορηγείται εάν προηγουμένως καλυφθούν με υπερωριακή διδασκαλία οι ανάγκες των δημόσιων σχολείων. Οι δημόσιοι εκπαιδευτικοί δεν επιτρέπεται να διδάσκουν σε ιδιωτικά σχολεία ή φροντιστήρια.»

Επιπροσθέτως σύμφωνα με την υπ' αριθμ. 1645/2009 ΔΕΦ ΑΘ θεωρείται, πως ο υπάλληλος που διορίζεται σε δεύτερη θέση και αποδέχεται το διορισμό του, θεωρείται ότι παραιτείται αυτοδίκαια από την πρώτη θέση, που κατείχε, και εν συνεχεία εκδίδεται απλώς διαπιστωτική πράξη, με την οποία λύεται η υπαλληλική σχέση αυτού με την πρώτη υπηρεσία, οπότε στην περίπτωση αυτή δεν έχει τη δυνατότητα που παρέχει ο νόμος στους υπαλλήλους που υπέβαλαν παραίτηση να την ανακαλέσουν εγγράφως μέσα στην αποκλειστική προθεσμία του ενός μηνός από την υποβολή.

Κατά την υπ' αριθμ. 251/2007 Γνωμ. Του ΝΣΚ επίσης, η απαγόρευση κατοχής δεύτερης θέσης στο δημόσιο τομέα, καταλαμβάνει όλους του ήδη απασχολούμενους σε αυτόν, ανεξάρτητα από το εάν απασχολούνται με σχέση δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου. Ως δεύτερη θέση νοείται και η απασχόληση σε άλλη δημόσια υπηρεσία ή Ν.Π.Δ.Δ., τόσο με σχέση δημοσίου δικαίου, όσο και στο πλαίσιο σύμβασης ιδιωτικού δικαίου. Σύμφωνα είναι και υπ' αριθμ. 2284/2002, 4263/1987, 3739/1974 ΣτΕ, 1684/2002, 892/1992 ΑΠ, 372/2006, 275/2005, 349/2004, 301/2000, 2/1997, 56/2001, 414/1991 Γνωμ. ΝΣΚ.

Σύμφωνα μάλιστα με τις υπ' αριθμ. 372/2006, 2/1997, 414/1991 Γνωμ. του ΝΣΚ για να δοθεί άδεια κατοχής δεύτερης θέσης θα πρέπει η δεύτερη θέση να μην είναι κατά

πλήρες ωράριο, η καταβαλλόμενη για αυτήν ακαθάριστη αμοιβή να μην υπερβαίνει το 14^ο μισθολογικό κλιμάκιο και το σύνολο των καθαρών τακτικών απολαβών και από τις δύο απασχολήσεις ή τη θέση και τη μερική απασχόληση να μην υπερβαίνει το διπλάσιο του βασικού μισθού του μισθολογικού κλιμακίου 8.

4.3.5.Απαγόρευση συμμετοχής του υπάλληλου σε εταιρίες

Κατά τον Υπαλληλικό Κώδικα στο άρθρο 32 ορίζεται πως ο δημόσιος υπάλληλος υποχρεούται να δηλώνει στην υπηρεσία του τη συμμετοχή του σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου οποιασδήποτε μορφής, εκτός των σωματείων και των κοινωφελών ιδρυμάτων.

Απαγορεύεται ο υπάλληλος να μετέχει σε οποιαδήποτε εμπορική εταιρεία προσωπική, περιορισμένης ευθύνης ή κοινοπραξία ή να είναι διευθύνων ή εντεταλμένος σύμβουλος ανώνυμης εταιρείας ή διαχειριστής οποιασδήποτε εμπορικής εταιρείας. Μετά από άδεια, ο υπάλληλος μπορεί να μετέχει στη διοίκηση ανώνυμης εταιρείας ή γεωργικού συνεταιρισμού με την επιφύλαξη του προηγούμενου εδαφίου. Η άδεια χορηγείται με τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 31 του παρόντος.

Επίσης απαγορεύεται η απόκτηση από υπάλληλο, σύζυγο του ή ανήλικα τέκνα τους μετοχών ανωνύμων εταιρειών που υπάγονται στον ειδικό έλεγχο της υπηρεσίας του. Ο υπάλληλος, που κατά το διορισμό ο ίδιος ή σύζυγος του ή ανήλικα τέκνα του κατέχουν μετοχές ανωνύμων εταιρειών, οι οποίες εμπίπτουν στην απαγόρευση του προηγούμενου εδαφίου ή τις αποκτά κατά τη διάρκεια της υπηρεσίας του, λόγω κληρονομιάς, υποχρεούται να υποβάλει σχετική δήλωση στην υπηρεσία του και εντός ενός έτους, είτε να τις μεταβιβάσει, είτε να ζητήσει τη μετακίνηση του σε άλλη αρχή της υπηρεσίας του ή τη μετάταξη του σε άλλη δημόσια υπηρεσία ή νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου.

Σύμφωνα με την Γνωμ. του ΝΣΚ υπ' αριθμ. 358/2008, οι περιορισμοί που τίθενται στους δημοσίους υπαλλήλους αποβλέπουν στη εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος και δεν αντίκεινται στην οικονομική ελευθερία ή στην ελευθερία της εργασίας, που κατοχυρώνονται από τις διατάξεις των άρθρων 5 και 22 § 1 του Συντάγματος.

4.3.6.Απαγόρευση άσκησης έργου που είναι ασυμβίβαστο με το βουλευτικό αξίωμα

Στο άρθρο 33 του Υπαλληλικού Κώδικα, ορίζεται πως απαγορεύεται στους υπαλλήλους η άσκηση έργων ασυμβίβαστων, κατά τις κείμενες διατάξεις, με το βουλευτικό αξίωμα, με την επιφύλαξη των διατάξεων της § 5 του άρθρου 32 του παρόντος.

Κατά το Σύνταγμα στο άρθρο 56, ορίζεται πως τα καθήκοντα του βουλευτή είναι ασυμβίβαστα με τα έργα ή την ιδιότητα του ιδιοκτήτη ή εταίρου ή μετόχου ή διοικητή ή διαχειριστή ή μέλους του διοικητικού συμβουλίου ή γενικού διευθυντή ή των αναπληρωτών της επιχείρησης, η οποία:

- α) Αναλαμβάνει έργα ή μελέτες ή προμήθειες του Δημοσίου ή παροχή υπηρεσιών προς το Δημόσιο ή συνάπτει με το Δημόσιο συναφείς συμβάσεις αναπτυξιακού ή επενδυτικού χαρακτήρα.
- β) Απολαμβάνει ειδικών προνομίων.
- γ) Κατέχει ή διαχειρίζεται ραδιοφωνικό ή τηλεοπτικό σταθμό ή εκδίδει εφημερίδα πανελληνίας κυκλοφορίας.
- δ) Ασκεί κατά παραχώρηση δημόσια υπηρεσία ή δημόσια επιχείρηση ή επιχείρηση κοινής ωφέλειας.
- ε) Μισθώνει για εμπορικούς λόγους ακίνητα του Δημοσίου.

Μάλιστα με το «Δημόσιο» εξομοιώνονται οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης, τα άλλα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, τα κρατικά νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, οι δημόσιες επιχειρήσεις, οι επιχειρήσεις των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και οι άλλες επιχειρήσεις τη διοίκηση των οποίων ορίζει άμεσα ή έμμεσα το Δημόσιο με διοικητική πράξη ή ως μέτοχος.

Μέτοχος επιχείρησης που εμπίπτει στους περιορισμούς της παραγράφου αυτής είναι όποιος κατέχει ποσοστό του μετοχικού κεφαλαίου μεγαλύτερο του ένα τοις εκατό.

Σύμφωνη είναι και η υπ' αριθμ. 115/2010 Γνωμ. του ΝΣΚ.

4.3.7.Απαγόρευση άσκησης δικηγορίας

Στο άρθρο 34 του Υπαλληλικού Κώδικα, ορίζεται πως «η ιδιότητα του δημοσίου υπαλλήλου είναι ασυμβίβαστη προς την ιδιότητα του δικηγόρου, εκτός αν ειδικές διατάξεις ορίζουν διαφορετικά.»

Η βούληση του νομοθέτη ήταν να ορίσει ασυμβίβαστη την άσκηση της δικηγορίας με τη θέση του δημοσίου υπαλλήλου, γιατί ο δικηγόρος ασκεί ελεύθερο επάγγελμα αλλά και έχει την ιδιότητα του δημόσιου λειτουργού, που συνδέεται άμεσα με το σύστημα απονομής της δικαιοσύνης¹⁴⁹.

Μάλιστα σύμφωνα και με τον Ν. 3026/1954 «Κώδικας περί δικηγόρων», στα άρθρα 38,39 ορίζονται πως «Άρθρο 38 Ο Δικηγόρος είναι άμισθος Δημόσιος Λειτουργός δικαιούμενος σεβασμού και τιμής παρά των Δικαστηρίων και πάσης Αρχής.» και «Άρθρο 39 § 1. Έργο του δικηγόρου είναι να αντιπροσωπεύει και υπερασπίζει τον εντολέα του ενώπιον κάθε δικαστηρίου και ενώπιον κάθε αρχής και επιτροπής ειδικής δικαιοδοσίας, καθώς και των πειθαρχικών συμβουλίων, ενεργώντας ελεύθερα και ανεμπόδιστα κάθε αναγκαία πράξη γι' αυτό, καθώς και να παρέχει στον εντολέα του νομικές συμβουλές και γνωμοδοτήσεις. Η άσκηση του έργου αυτού ανήκει αποκλειστικά στο δικηγόρο, Επίσης είναι αποκλειστικό έργο του δικηγόρου η νομική επιμέλεια φορολογικών, δασμολογικών και διοικητικών γενικά υποθέσεων, καθώς και η κατάθεση σημάτων και διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας.»

¹⁴⁹ Τάχος Α. Ι., Συμεωνίδης Ι.Α., Ερμηνεία Υπαλληλικού Κώδικα, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2007, 378

Ενώ κατά το άρθρο 62 του Κώδικα περί δικηγόρων, αποβάλλει αυτοδικαίως την ιδιότητα του Δικηγόρου ο διατελών εις πάσαν έμμισθον υπηρεσίαν Δημοσίαν (Πολιτικήν ή Στρατιωτικήν) Δημοτικήν ή Κοινοτικήν ή Νομικού Προσώπου Δημοσίου Δικαίου και διαγράφεται του εις ο είναι εγγεγραμμένος μητρώου.

4.4. ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

4.4.1. Μονιμότητα

Τη μονιμότητα των Τακτικών Δημοσίων Υπαλλήλων, στους οποίους συμπεριλαμβάνονται και οι εκπαιδευτικοί, προβλέπει το ίδιο το Σύνταγμα στο άρθρο 103 § 4 σύμφωνα με το οποίο «4. Οι δημόσιοι υπάλληλοι που κατέχουν οργανικές θέσεις είναι μόνιμοι εφόσον αυτές οι θέσεις υπάρχουν.», αλλά και ο Υπαλληλικός Κώδικας στο άρθρο 39 «1. Οι δημόσιοι υπάλληλοι και οι υπάλληλοι των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου που κατέχουν οργανικές θέσεις είναι μόνιμοι, εφόσον αυτές οι θέσεις υπάρχουν.»

Ως μονιμότητα, θεωρούνται ένα σύνολο εγγυήσεων, που θεσπίζονται από το θετικό δίκαιο (Σύνταγμα ή νόμοι), κατά ορισμένων αυθαίρετων μεταβολών της υπηρεσιακής κατάστασης των τακτικών δημοσίων διοικητικών υπαλλήλων και ιδίως κατά αυθαίρετων απολύσεων από την εκτελεστική εξουσία¹⁵⁰.

Η πρόθεση του νομοθέτη, με την κατοχύρωση της μονιμότητας των δημοσίων υπαλλήλων, ήταν η κατοχύρωση και η διασφάλιση της εύρυθμης, ομαλής, αδιατάρακτης, συνεχούς και αποδοτικής λειτουργίας των δημοσίων Υπηρεσιών, και γενικότερα του Κράτους και του λαού¹⁵¹.

Η δημοσιοϋπαλληλική σχέση, μετά την ίδρυσή της, λύεται αναγκαστικά για τον υπάλληλο μόνο για ορισμένους λόγους: τη συμπλήρωση του ορίου ηλικίας, την έκπτωση μετά από δικαστική απόφαση, την απόλυση μετά από απόφαση του αρμόδιου υπηρεσιακού ή πειθαρχικού συμβουλίου.

Μάλιστα στο Διάταγμα 410/1988 «Προσωπικό ιδιωτικού δικαίου, Δημοσίου, ΟΤΑ, ΝΠΔΔ» καθορίζονται περιοριστικά οι λόγοι, για τους οποίους επιτρέπεται η απόλυση των Τακτικών Δημοσίων Υπαλλήλων.

¹⁵⁰ Παναγοπούλου Θ. Μαρία - Ελένη, Η συνταγματική κατοχύρωση της μονιμότητας των δημοσίων υπαλλήλων και η νομολογιακή επεξεργασία του θεσμού, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή, 1986, 15

¹⁵¹ Παναγοπούλου Θ. Μαρία - Ελένη, Η συνταγματική κατοχύρωση της μονιμότητας των δημοσίων υπαλλήλων και η νομολογιακή επεξεργασία του θεσμού, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή, 1986, 33

Οι λόγοι αυτοί είναι: Η σωματική ή πνευματική ανικανότητα. Αν η δευτεροβάθμια ή ειδική υγειονομική επιτροπή γνωματεύσει για την ανικανότητα του υπαλλήλου, το ζήτημα παραπέμπεται στο αρμόδιο υπηρεσιακό συμβούλιο το οποίο κρίνει για τη δυνατότητα του υπαλλήλου να εκτελέσει τα καθήκοντά του, λαμβάνοντας υπόψη και τις ιδιαίτερες συνθήκες της εργασίας που εκτελεί (Συμβούλιο της Επικρατείας 799/1975) και αποφασίζει για την απόλυση (ή όχι) του υπαλλήλου. Η ανυπαίτια υπηρεσιακή ανεπάρκεια. Όταν ο υπάλληλος δεν μπορεί να ασκήσει τα καθήκοντά του, αν και καταβάλει την επιμέλεια που απαιτείται, παραπέμπεται στο υπηρεσιακό συμβούλιο με το ερώτημα της απόλυσης. Η επιβολή της πειθαρχικής ποινής της οριστικής παύσης.

Πριν από τη μονιμοποίηση του δημοσίου υπαλλήλου, στο αρχικό στάδιο του διορισμού τους διανύουν διετή δοκιμαστική υπηρεσία (άρθρο 40 ν. 3528/2007). Μετά το πέρας της περιόδου αυτής ο υπάλληλος μονιμοποιείται αυτοδίκαια εκτός αν του έχει επιβληθεί πειθαρχική ποινή ή πειθαρχική εκκρεμότητα ή υπάρχει δυσμενής έκθεση αξιολόγησης των ουσιαστικών προσόντων του.

Στις περιπτώσεις αυτές για τη μονιμοποίηση ή μη αποφάινεται το περιφερειακό υπηρεσιακό συμβούλιο εντός δύο μηνών από τη συμπλήρωση της δοκιμαστικής υπηρεσίας, το οποίο είναι αρμόδιο να αποφασίσει είτε για τη μονιμοποίησή του είτε για την απόλυσή του.

Ειδικότερα για τους εκπαιδευτικούς, σύμφωνα με το άρθρο 4 του πρόσφατου Νόμου 3848/2010 «Εκπαίδευση - δημόσια, ιδιωτική, ΤΕΕ, εκκλησιαστική - ΑΣΕΠ - αξιολόγηση - μεταθέσεις -Γ.Γρ.Ερ.Τεχν.» ορίζεται στην § 5 πως «5. Ο νεοδιοριζόμενος εκπαιδευτικός υπηρετεί επί δύο έτη ως δόκιμος εκπαιδευτικός προκειμένου να προετοιμασθεί για να αναλάβει πλήρως το διδακτικό και παιδαγωγικό του έργο. Η προετοιμασία περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την εξοικείωση

του νεοδιοριζόμενου εκπαιδευτικού με το εκπαιδευτικό περιβάλλον και την εισαγωγική επιμόρφωση.»

Όπως ορίζει ο νέος νόμος, για την καθοδήγηση και υποστήριξη του νεοδιοριζόμενου εκπαιδευτικού θα ορίζεται από τον αρμόδιο σχολικό σύμβουλο σε συνεργασία με τον διευθυντή της σχολικής μονάδας ο «μέντορας» του. Ο μέντορας πρέπει να έχει μεγάλη εκπαιδευτική και διδακτική εμπειρία και να υπηρετεί ως εκπαιδευτικός στην ίδια σχολική μονάδα ή την ίδια ομάδα σχολείων.

Μάλιστα το περιεχόμενο και η διάρκεια της εισαγωγικής επιμόρφωσης, τα ειδικότερα προσόντα των μεντόρων, ο τρόπος επιλογής τους, τα ειδικότερα καθήκοντα τους, καθώς και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια θα καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Στο τέλος λοιπόν του δεύτερου έτους, ο νεοδιοριζόμενος εκπαιδευτικός θα αξιολογείται ώστε να κριθεί αν είναι κατάλληλος να μονιμοποιηθεί ως εκπαιδευτικός. Τα όργανα, η διαδικασία και τα ειδικότερα κριτήρια μονιμοποίησης των νεοδιοριζόμενων εκπαιδευτικών, καθώς και τυχόν αναγκαίες λεπτομέρειες θα καθορίζονται με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων.

Και εάν ο νεοδιοριζόμενος δεν κριθεί κατάλληλος να μονιμοποιηθεί ως εκπαιδευτικός, θα εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις των παραγράφων 5 και 6 του Κεφαλαίου Α` του άρθρου 16 του ν. 1566/1985 (ΦΕΚ 167 Α`), οι οποίες ορίζουν πως «5. Εκπαιδευτικοί που κρίνονται, κατά τις αξιολογικές κρίσεις, ακατάλληλοι για την προσφορά διδακτικού έργου, μπορεί όμως να κριθούν ως επαρκείς για την άσκηση διοικητικού έργου, παραπέμπονται με απόφαση του νομάρχη στο κεντρικό υπηρεσιακό συμβούλιο, το οποίο αποφασίζει σύμφωνα με τις διατάξεις της επόμενης

παραγράφου. 6. Το κεντρικό υπηρεσιακό συμβούλιο εξετάζει όλα τα στοιχεία του φακέλου, καλεί σε ακρόαση τον κρινόμενο και μπορεί να εξετάζει κάθε άλλο χρήσιμο στοιχείο. Αν ο εκπαιδευτικός κριθεί απολυτός με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων απολύεται για ανεπάρκεια στην εκτέλεση των καθηκόντων του. Αν το κεντρικό υπηρεσιακό συμβούλιο διαπιστώσει ότι ο κρινόμενος δεν είναι κατάλληλος για το έργο του εκπαιδευτικού "ή έχει σοβαρούς λόγους υγείας", κρίνεται όμως επαρκής για την προσφορά διοικητικής υπηρεσίας, μπορεί να αποφασίσει τη μετάταξή του σε προσωρινή θέση διοικητικού προσωπικού των διευθύνσεων ή γραφείων της εκπαίδευσης, εφόσον έχει υπερεπταετή και δεν συμπλήρωσε εικοσιπενταετή πραγματική συντάξιμη υπηρεσία. Στην περίπτωση αυτή συνιστάται προσωρινή θέση διοικητικού προσωπικού με κοινή απόφαση των Υπουργών Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων και Οικονομικών, την οποία καταλαμβάνει ο μετατασσόμενος. Η θέση αυτή καταργείται με την αποχώρησή του από την υπηρεσία.»

Οι συγκεκριμένες υπουργικές αποφάσεις δεν έχουν εκδοθεί ακόμα και ο θεσμός του μέντορα και η ουσιαστική (σε αντίθεση με την αυτοδίκαιη, που ίσχυε) αξιολόγηση, μετά το πέρας της διετίας, βρίσκεται ακόμα σε αναστολή.

Στις προθέσεις του Υπουργείου είναι η υιοθέτηση ενός νέου θεσμού παιδαγωγικής και διδακτικής καθοδήγησης και υποστήριξης, με σκοπό την καλύτερη προσαρμογή του νεοδιοριζόμενου εκπαιδευτικού στις νέες εκπαιδευτικές, επαγγελματικές, και ευρύτερα κοινωνικές συνθήκες.

Η σχέση μεταξύ του μέντορα και του νεοδιοριζόμενου εκπαιδευτικού θα διέπεται από σαφές θεσμικό πλαίσιο, θα προσβλέπει στην παροχή εξατομικευμένης βοήθειας από το μέντορα προς το νεοδιοριζόμενο εκπαιδευτικό σχετικά με ζητήματα παιδαγωγικής, ψυχολογικής, διοικητικής και επαγγελματικής φύσης. Ο μέντορας λοιπόν θα λειτουργεί ως

πρότυπο για το νεοδιοριζόμενο εκπαιδευτικό, ενώ παράλληλα θα τον ενθαρρύνει και θα του παρέχει ευκαιρίες για έμπνευση, αναστοχασμό και αυτοαξιολόγηση στα πλαίσια μιας ισότιμης σχέσης.

Ο νέος θεσμός, που θα αρχίσει να εφαρμόζεται στα σχολεία μας τα επόμενα χρόνια, έχει πολλές προοπτικές και αγνοούμε ακόμα ποια και πως θα είναι η εφαρμογή του στην πράξη.

Απαραίτητα σίγουρα στοιχεία για την εξασφάλιση της επιτυχίας του θα είναι α) Η σωστή κατάρτιση και επιμόρφωση του μέντορα, καθώς θα πρέπει όχι μόνο να εφαρμόζει τις πιο σύγχρονες θεωρίες μάθησης αλλά να έχει και τις κατάλληλες επικοινωνιακές δεξιότητες για να μπορεί να ανατροφοδοτεί και στον νεοδιόριστο εκπαιδευτικό, β) η σωστή επιλογή του μέντορα. Εκτός από τα εκπαιδευτικά του προσόντα, τα οποία θα πρέπει να παίζουν το σημαντικότερο ρόλο για την επιλογή του, απαραίτητα στοιχεία θα αποτελούν και η υπηρέτηση στην ίδια σχολική μονάδα, ώστε να υπάρχει άμεση και καθημερινή επικοινωνία με τον υπό κρίση εκπαιδευτικό καθώς και η ίδια ειδικότητα με αυτόν, ώστε οι στόχοι που θέτονται να είναι πιο εποικοδομητικοί, γ) τα αντικειμενικά κριτήρια της επιλογής του μέντορα. Οι πελατειακές σχέσεις και οι σχέσεις πολιτικής εξάρτησης που ισχύουν σε πολλούς τομείς στη χώρα μας έχουν ως αποτέλεσμα την επιφυλακτικότητα της εκπαιδευτικής κοινότητας απέναντι στο νέο θεσμό. Ο μέντορας θα πρέπει να είναι απαλλαγμένος από εξαρτώμενες σχέσεις και θα πρέπει να επιλέγεται κάθε φορά με αντικειμενικά, εμφανή κριτήρια, δ) τέλος η σχέση μεταξύ του μέντορα και του εκπαιδευτικού θα πρέπει να είναι μία σχέση εμπιστοσύνης. Ο μέντορας δε θα πρέπει να προβάλλεται ως αυστηρός κριτής και αξιολογητής, αλλά ως αρωγός στην προσπάθεια του εκπαιδευτικού.

4.4.2. Παραίτηση

Ο υπάλληλος έχει δικαίωμα να παραιτηθεί. Η δήλωση παραίτησης θα πρέπει να υποβληθεί εγγράφως (Συμβούλιο της Επικρατείας υπ' αριθμ. 3177/1967) και να είναι σαφής, να προκύπτει δηλαδή η βούληση του υπαλλήλου για οριστική αποχώρηση από την υπηρεσία (ΣτΕ υπ' αριθμ. 2199/1967).

Ο δημόσιος υπάλληλος είναι το φυσικό πρόσωπο, το οποίο παρέχει τις υπηρεσίες του στο Κράτος, επειδή συνδέεται προς αυτό με μία ειδική έννομη σχέση, που έχει συναφθεί προαιρετικά. Ατομικό δικαίωμα λοιπόν του καθενός, απαραβίαστο είναι το δικαίωμα του υπαλλήλου να παραιτηθεί από τη θέση του, σύμφωνα με τη βούλησή του.

Ο παραιτούμενος υπάλληλος πρέπει κατά την υποβολή της παραίτησης να έχει πλήρη συνείδηση των πράξεών του. Ο υπάλληλος που υπέβαλε παραίτηση έχει δικαίωμα να την ανακαλέσει με έγγραφη δήλωσή του μέσα σε αποκλειστική προθεσμία ενός (1) μηνός μετά την υποβολή της παραίτησης, εφόσον αυτή δεν έχει γίνει αποδεκτή. Εάν η παραίτηση οφείλεται σε κατάσταση πλήρους σύγχυσης (ΣτΕ 1393/1970) ή σε ουσιώδη πλάνη, η ανάκληση επιτρέπεται και μετά τη πάροδο της μηνιαίας προθεσμίας, μέσα σε εύλογο χρόνο.

4.4.3. Αποδοχές

Ένα από τα βασικά δικαιώματα του δημοσίου υπαλλήλου και φυσικά και του εκπαιδευτικού είναι οι αποδοχές του, όπως ορίζεται και στο άρθρο 41 § 1 του Υπαλληλικού Κώδικα, και μάλιστα σε μηνιαία βάση, με σκοπό την αξιοπρεπή διαβίωση του υπαλλήλου.

Με τον όρο αποδοχές, εννοούμε το βασικό μισθό αλλά και τα διάφορα επιδόματα και την αποζημίωση σε περίπτωση υπερωριακής απασχόλησης.

Η αξίωση του υπαλλήλου για το μισθό αρχίζει από την ανάληψη της υπηρεσίας και παύει με τη λύση της υπαλληλικής σχέσης.

Το ύψος του μισθού λοιπόν θα πρέπει να είναι ανάλογο με την αξιοπρέπεια που επιβάλλεται να έχει ο υπάλληλος αφενός, ως άνθρωπος (άρθρο 2 § 1 του Συντάγματος) και αφετέρου, ως εκτελεστής της βούλησης του Κράτους (άρθρο 103 § 1 του Συντάγματος)¹⁵².

Η νομοθεσία προβλέπει την περιοδική καταβολή (στην αρχή κάθε δεκαπενθημέρου) στους Δημοσίους Υπαλλήλους αποδοχών. Ο μισθός αποτελεί ένα χρηματικό ποσό, το οποίο όμως σύμφωνα και με την υπ' αριθμ. 1369/1980 ΑΠ δεν έχει το χαρακτήρα ανταλλάγματος για τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι δημόσιοι υπάλληλοι, αλλά έχει σκοπό να τους επιτρέψει διαβίωση ανάλογη προς το βαθμό τους.

4.4.4.Άδειες

Οι άδειες που δικαιούνται ο εκπαιδευτικός χωρίζονται σε κατηγορίες: α) Κανονικές και β) Ειδικές. Αναλυτικότερα:

Α) Δικαίωμα κανονικής άδειας

Σύμφωνα με το άρθρο 48 του Ν. 3528/2007, οι εκπαιδευτικοί, εφόσον συντρέχουν σοβαροί λόγοι ανάγκης, δικαιούνται κανονική άδεια με αποδοχές δύο μήνες μετά το διορισμό τους.

Η άδεια που δικαιούνται να λάβουν οι υπάλληλοι ορίζεται σε δύο ημέρες για κάθε μήνα υπηρεσίας και δεν μπορεί να υπερβεί συνολικά τον αριθμό των ημερών κανονικής άδειας, που δικαιούνται με τη συμπλήρωση ενός (1) έτους δημόσιας πραγματικής υπηρεσίας.

Μάλιστα μετά τη συμπλήρωση ενός έτους πραγματικής δημόσιας υπηρεσίας, δικαιούνται κανονική άδεια απουσίας με αποδοχές, η διάρκεια της οποίας ορίζεται σε είκοσι εργάσιμες ημέρες αν ακολουθούν εβδομάδα πέντε εργάσιμων ημερών και είκοσι τέσσερις εργάσιμες ημέρες, αν

¹⁵²Τάχος Α. Ι., Συμμεωνίδης Ι.Λ., Ερμηνεία Υπαλληλικού Κώδικα, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2007, 577

ακολουθούν εβδομάδα έξι εργάσιμων ημερών. Ο χρόνος της κανονικής άδειας επαυξάνεται κατά μία εργάσιμη ημέρα για κάθε έτος απασχόλησης και μέχρι τη συμπλήρωση του ανώτατου ορίου των είκοσι πέντε ή τριάντα εργάσιμων ημερών προκειμένου για πενθήμερη ή εξαήμερη εβδομάδα εργασίας, αντίστοιχα.

Η άδεια ζητείται με αίτηση προς τον Προϊστάμενο, που είναι και ο μόνος αρμόδιος να εγκρίνει ή όχι την άδεια αυτή. Είναι αυτονόητο ότι η κανονική άδεια ζητείται εκ των προτέρων και δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να δικαιολογηθεί (εκ των υστέρων) απουσία εκπαιδευτικού από το σχολείο.

Η κανονική άδεια χορηγείται με αποδοχές, όπου ως αποδοχές νοούνται ο μισθός και οποιαδήποτε άλλη αποζημίωση, που δεν συνδέονται με την παρουσία των υπαλλήλων στην Υπηρεσία τους¹⁵³.

Β) Δικαίωμα ειδικής άδειας

Α) Οι εκπαιδευτικοί έχουν δικαίωμα άδειας με αποδοχές πέντε εργάσιμων ημερών σε περίπτωση γάμου και τριών εργάσιμων ημερών σε περίπτωση θανάτου συγγενούς έως και β' βαθμού¹⁵⁴.

Η σύναψη γάμου αποτελεί ατομικό δικαίωμα, που απορρέει από το άρθρο 21 του Συντάγματος, και συνεπάγεται την υποχρέωση της πολιτείας να απέχει από κάθε παρενόχληση ή παρεμπόδιση. Η ελευθερία λοιπόν σύναψης του γάμου αναλύεται σε δικαίωμα του ατόμου να αποφασίζει ελεύθερα το αν και το πότε θα νυμφευθεί και η υπηρεσία του συνδράμει με την άδεια αυτή στην πραγματοποίησή του.

Σε περίπτωση θανάτου συγγενούς, ο νομοθέτης θεωρεί, πως οι τρεις εργάσιμες ημέρες θα είναι χρήσιμες για τον

¹⁵³ Τάχος Α. Ι., Συμεωνίδης Ι. Α., Ερμηνεία Υπαλληλικού Κώδικα, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2007, 773

¹⁵⁴ Άρθρο 50 § 1 Ν. 3528/2007

υπάλληλο, που εκείνες τις ημέρες θα πρέπει να μεταβεί στο χώρο της κηδείας, αλλά και να συνέλθει από την κατάσταση του πένθους.

Β) Επίσης εκπαιδευτικοί που πάσχουν ή έχουν τέκνα που πάσχουν από νόσημα το οποίο απαιτεί τακτικές μεταγγίσεις αίματος ή χρήζει περιοδικής νοσηλείας, δικαιούνται ειδική άδεια με αποδοχές έως είκοσι δύο (22) εργάσιμες ημέρες το χρόνο¹⁵⁵.

Η άδεια αυτή συνάδει με το δικαίωμα της υγειονομικής περίθαλψης του υπαλλήλου, που αναλύεται παρακάτω.

Γ) *Ειδικές Άδειες μητρότητας:*

α) Στις υπαλλήλους που κυοφορούν χορηγείται άδεια μητρότητας δύο (2) μήνες πριν και τρεις (3) μήνες μετά τον τοκετό. Η άδεια χορηγείται ύστερα από βεβαίωση του θεράποντος ιατρού για τον πιθανολογούμενο χρόνο τοκετού¹⁵⁶.

Επίσης άδεια για προγεννητικό έλεγχο δίνεται αν οι εξετάσεις αυτές πρέπει να γίνουν κατά τη διάρκεια του χρόνου εργασίας, σύμφωνα και με το άρθρο 9 του Π.Δ. 176/97 «Μέτρα ασφάλειας εργασίας για εγκύους, λεχώνες».

Σε περίπτωση επαπειλούμενης κύησης, χορηγείται αναρρωτική άδεια με πλήρεις αποδοχές, ύστερα από βεβαίωση Δημόσιου Νοσοκομείου ή Ιδιωτικής Κλινικής, εφόσον έχει προηγηθεί νοσηλεία σε αυτή, και η οποία αποδεικνύεται με σχετικά παραστατικά στοιχεία (εισαγωγή, εξιτήριο κ.τ.λ.). Αν η επαπειλούμενη κύηση βεβαιώνεται μόνο από το θεράποντα ιατρό, περικόπτεται από την υπάλληλο το κίνητρο απόδοσης (5 Ευρώ για κάθε ημέρα, κατά το άρθρο 12 § 3 του Ν. 3205/03 «Μισθολογικά λειτουργών, υπαλλήλων Δημοσίου, ΝΠΔΔ-ΟΤΑ, ΕΛΑΣ, Πυροβολικού - Λιμενικού Σώματος κλπ.»).

¹⁵⁵ Άρθρο 50 § 2 Ν. 3528/2007

¹⁵⁶ Άρθρο 52 § 1 Ν. 3528/2007

Σε κυοφορούσες υπαλλήλους που έχουν ανάγκη ειδικής θεραπείας, μετά την εξάντληση της αναρρωτικής άδειας με αποδοχές, χορηγείται κανονική άδεια κυοφορίας με αποδοχές, μετά από βεβαίωση θεράποντος ιατρού και Διευθυντή γυναικολογικής ή μαιευτικής κλινικής¹⁵⁷.

β) Οι μητέρες τακτικοί εκπαιδευτικοί δικαιούνται άδεια εννέα μηνών με αποδοχές¹⁵⁸ ή τις διευκολύνσεις: α) μείωση του διδακτικού ωραρίου κατά δύο ώρες εβδομαδιαίως για δύο έτη και β) απαλλαγή από τις πρόσθετες εξωδιδακτικές εργασίες για δύο έτη¹⁵⁹.

Μάλιστα η άδεια εννέα μηνών μπορεί να ζητηθεί οποτεδήποτε κατά τη διαδρομή της ηλικίας του τέκνου μέχρι τεσσάρων ετών. Σύμφωνα είναι και οι υπ' αριθμ. 625/1999, 521/2000, 546/2005 Γνωμοδοτήσεις του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

Επίσης στις μητέρες που έχουν τέκνο ηλικίας κάτω των έξι (6) ετών, χορηγείται υποχρεωτικά, ύστερα από αίτησή τους και χωρίς γνώμη του υπηρεσιακού συμβουλίου, άδεια χωρίς αποδοχές μέχρι δύο (2) έτη.¹⁶⁰

Όλες οι παραπάνω άδειες συνάδουν με το άρθρο 21 § 1 του Συντάγματος, που ορίζει πως «1. Η οικογένεια, ως θεμέλιο της συντήρησης και προαγωγής του Έθνους, καθώς και ο γάμος, η μητρότητα και η παιδική ηλικία τελούν υπό την προστασία του Κράτους.»

Ειδικότερα στις γυναίκες εκπαιδευτικούς εξαιτίας των συνθηκών ασκήσεως του επαγγέλματός τους (περιβάλλονται συνεχώς από παιδιά, τα οποία χρήζουν ιδιαίτερη φροντίδας αλλά και του τόπου εργασίας τους, τα σχολεία, τα οποία μπορεί να γίνονται εστίες ιώσεων και μικροβίων), αλλά και της συμφιλίωσεως της οικογενειακής και επαγγελματικής

¹⁵⁷ Άρθρο 52 του Ν. 3528/2007

¹⁵⁸ Άρθρο 53 § 1 Ν. 3528/2007

¹⁵⁹ Άρθρο 13 του Ν. 1566/1985

¹⁶⁰ Άρθρο 53 του Ν. 3528/2007

ζωής τους, όπως προβλέπεται και από την Οδηγία 96/34/ΕΚ του Συμβουλίου της 3.6.1996, (ΕΕ αριθ. 1 145 της 19.6.1996, όπως τροποποιήθηκε με την Οδηγία 97/75/ΕΚ του Συμβουλίου της 15.12.1997 (ΕΕ αριθ. L 10 της 16.1.1998), ο νομοθέτης έκρινε απαραίτητες τις άδειες αυτές ως απόρροια της προστασίας της μητρότητας και της οικογένειας γενικότερα. Σύμφωνη είναι και η υπ' αριθμ. ΣτΕ 3216/2003.

Δ)Ειδικές αναρρωτικές άδειες:

α)Υπάλληλος με πραγματική υπηρεσία πάνω από τρία έτη δικαιούται αναρρωτική άδεια τόσων μηνών, όσα τα έτη υπηρεσίας του, αφού αφαιρεθούν οι αναρρωτικές άδειες που έχει λάβει την τελευταία πενταετία. Ενώ υπάλληλος με πραγματική υπηρεσία λιγότερη από τρία έτη δικαιούται αναρρωτική άδεια, τόσων μηνών όσα και τα έτη υπηρεσίας του, αφού αφαιρεθεί το σύνολο των αναρρωτικών αδειών που έχει λάβει μέχρι τότε. Ως χρόνος υπηρεσίας τουλάχιστον 6 μηνών θεωρείται ως πλήρες έτος¹⁶¹.

β)Βραχυχρόνιες αναρρωτικές άδειες χορηγούνται με υπεύθυνη δήλωση του υπαλλήλου ή γνωμάτευση θεράποντος ιατρού έως δύο ημέρες κάθε φορά και όχι περισσότερες από τέσσερις κατ' έτος, με γνωμάτευση ιατρού έως τρεις ημέρες κάθε φορά και όχι περισσότερες από έξι κατ' έτος και με γνωμάτευση διευθυντή κλινικής δημόσιου νοσοκομείου έως πέντε ημέρες κάθε φορά και όχι περισσότερες από δέκα κατ' έτος¹⁶².

Το σύνολο όμως των βραχυχρόνιων αναρρωτικών αδειών των παραπάνω περιπτώσεων, που χορηγούνται χωρίς γνωμάτευση υγειονομικής επιτροπής δεν μπορεί υπερβαίνει αθροιστικά τις δέκα ημέρες το χρόνο.

¹⁶¹ Άρθρο 55 του Ν. 3528/2007

¹⁶² Άρθρο 56 του Ν. 3528/2007

Οι αναρρωτικές άδειες βασίζονται στο αχώγιμο δικαίωμα των δημοσίων υπαλλήλων και των εκπαιδευτικών για υγειονομική περίθαλψη αλλά και ανάρρωση, όπως αναλύεται παρακάτω ως αυτοτελές δικαίωμα των δημοσίων υπαλλήλων.

Ε)Ειδικές άδειες για επιμορφωτικούς λόγους:

α)Για τη συμμετοχή του σε προγράμματα μετεκπαίδευσης και προγράμματα ή κύκλους μεταπτυχιακής εκπαίδευσης ο υπάλληλος δικαιούται να ζητήσει άδεια υπηρεσιακής εκπαίδευσης. Η άδεια μάλιστα χορηγείται υποχρεωτικά εάν ο υπάλληλος έχει λάβει υποτροφία από το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών. Στους υπαλλήλους που χορηγείται άδεια για μετεκπαίδευση ή μεταπτυχιακή εκπαίδευση στο εσωτερικό παρέχονται αποδοχές αυξημένες κατά 15%¹⁶³.

Επίσης άδειες μικρής χρονικής διάρκειας χορηγούνται, ύστερα από αίτησή τους, σε υπαλλήλους που συμμετέχουν σε συνέδρια, συνδιασκέψεις, σεμινάρια εφόσον η συμμετοχή κρίνεται συμφέρουσα για την υπηρεσία¹⁶⁴.

β)Στους υπαλλήλους που είναι σπουδαστές, φοιτητές προπτυχιακοί ή μεταπτυχιακοί χορηγείται άδεια εξετάσεων με αποδοχές. Η άδεια εξετάσεων δεν μπορεί να υπερβαίνει τις 20 εργάσιμες ημέρες κατά ημερολογιακό έτος και χορηγείται συνεχώς ή τμηματικώς κατά την εξεταστική περίοδο που τη ζητά ο ενδιαφερόμενος. Η άδεια χορηγείται για το χρόνο φοίτησης και για δύο το πολύ εξάμηνα μετά τη λήξη του. Για κάθε ημέρα εξετάσεων χορηγείται άδεια δύο ημερών¹⁶⁵.

Οι άδειες αυτές δικαιολογούνται εξαιτίας της ανάγκης συνεχούς ενημέρωσης των εκπαιδευτικών ειδικά στις μέρες μας, λόγω της ραγδαίας επιστημονικής και οικονομικής προόδου. Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, είτε με τη μορφή

¹⁶³ Άρθρο 58 του Ν. 3528/2007

¹⁶⁴ Άρθρο 59 του Ν. 3528/2007

¹⁶⁵ Άρθρο 60 του Ν. 3528/2007

μεταπτυχιακών προγραμμάτων, είτε με τη μορφή ημερήσιων ή πολυήμερων προγραμμάτων είναι απαραίτητη, καθώς άλλες φορές συμπληρώνει και άλλοτε βελτιώνει τη βασική εκπαίδευση των εκπαιδευτικών, ώστε να ανταποκρίνονται με επάρκεια και αποτελεσματικότητα στις αυξημένες απαιτήσεις του εκπαιδευτικού έργου.

Στ) Ειδικές άδειες διευκολύνσεων υπαλλήλων με οικογενειακές υποχρεώσεις:

α) Οι υπηρεσίες υποχρεούνται να διευκολύνουν τους υπαλλήλους που έχουν τέκνα στην Πρωτοβάθμια ή Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, για να επισκέπτονται το σχολείο των παιδιών τους με σκοπό την παρακολούθηση της σχολικής τους επίδοσης¹⁶⁶.

Μάλιστα σύμφωνα με το άρθρο 6 του Π.Δ. 19/1988 «Επέκταση στο Δημόσιο του Ν.1483/1984 "Εργαζόμενοι με οικογενειακές υποχρεώσεις-Εργατική νομοθεσία."», οι γονείς δημόσιοι υπάλληλοι δικαιούνται έως και τέσσερις εργάσιμες ημέρες άδεια με αποδοχές για κάθε ημερολογιακό έτος, με σκοπό να παρακολουθήσουν την επίδοση των παιδιών τους σε σχολεία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

β) Ο υπάλληλος δικαιούται να λάβει άδεια μέχρι έξι εργάσιμες ημέρες, που προσαυξάνονται σε 8 για δύο τέκνα και σε 10 για περισσότερα από δύο, κατ' έτος χωρίς αποδοχές σε περίπτωση ασθενείας εξαρτώμενων παιδιών (ηλικίας έως 16 ετών) ή άλλων μελών της οικογένειας, σύμφωνα και με το άρθρο 7 του Ν.1483/84 «Εργαζόμενοι με οικογενειακές υποχρεώσεις-Εργατική νομοθεσία», ενώ ο χρόνος απουσίας τους λογίζεται ως χρόνος πραγματικής δημόσιας υπηρεσίας¹⁶⁷.

¹⁶⁶ Άρθρο 53 § 2 του Ν. 528/2007

¹⁶⁷ Άρθρο 10 του Π.Δ. 193/1988 «Επέκταση στο Δημόσιο του Ν.1483/1984 (οικογενειακές υποχρεώσεις)»

Η κατηγορία αυτή των αδειών δικαιολογείται επίσης από το άρθρο 21 του Συντάγματος και τα απορρέοντα δικαιώματα προστασίας της οικογένειας και της μητρότητας.

4.4.5. Υγειονομική περίθαλψη

Σύμφωνα με το άρθρο 57 § 1 του Δημοσιούπαλληλικού Κώδικα ορίζεται, πως όλοι οι υπάλληλοι και τα μέλη της οικογένειας τους έχουν δικαίωμα σε υγειονομική περίθαλψη που περιλαμβάνει νοσοκομειακή, ιατρική και φαρμακευτική περίθαλψη.

Μάλιστα το δικαίωμα αυτό των δημοσίων υπαλλήλων είναι αγώγιμο, δηλαδή θεμελιώνει αξίωση ενώπιον της Διοίκησης στα δικαστήρια¹⁶⁸.

Σύμφωνα άλλωστε με το άρθρο 5 § 5 του Συντάγματος «5. Καθένας έχει δικαίωμα στην προστασία της υγείας και της γενετικής του ταυτότητας.», αλλά και στο άρθρο 21 § 3 ορίζεται πως «3. Το Κράτος μεριμνά για την υγεία των πολιτών...».

Η υγειονομική περίθαλψη λοιπόν περιλαμβάνει, την πρόληψη, τη θεραπεία, καθώς και την διαχείριση των ασθενειών, καθώς την προστασία της ψυχικής και σωματικής ευεξίας μέσω των υπηρεσιών που προσφέρονται από το ιατρικό, νοσηλευτικό προσωπικό και γενικότερα από τους επαγγελματίες υγείας. Η υγειονομική περίθαλψη αγκαλιάζει το σύνολο των αγαθών και των υπηρεσιών, που αποσκοπούν στην προαγωγή της υγείας, συμπεριλαμβανομένης της πρόληψης, της θεραπευτικής και της παρηγορητικής παρέμβασης, είτε απευθύνονται σε άτομα ή σε πληθυσμούς.

Άλλωστε η φυσική κατάσταση του ανθρώπου αποτελεί τη βάση και τη προϋπόθεση για την εκτέλεση της υπηρεσίας των δημοσίων υπαλλήλων. Η υγεία αποτελεί ένα από τα βασικότερα κοινωνικά αγαθά, η προστασία του οποίου στο

¹⁶⁸Τάχος Α. Ι., Συμμεωνίδης Ι.Α., Ερμηνεία Υπαλληλικού Κώδικα, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2007, 809

Κράτος μας αλλά και στην διεθνή έννομη τάξη αποκτά
αυτόνομη αξία και ουσιώδες περιεχόμενο.

4.5.ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

4.5.1.Πίστη στο Σύνταγμα και αφοσίωση στην Πατρίδα

Σύμφωνα με το άρθρο 103 § 1 του Συντάγματος, ήτοι «1. Οι δημόσιοι υπάλληλοι είναι εκτελεστές της θέλησης του Κράτους και υπηρετούν το Λαό. Οφείλουν πίστη στο Σύνταγμα και αφοσίωση στην Πατρίδα.», αλλά και με το άρθρο 24 του Υπαλληλικού Κώδικα, ήτοι «Ο υπάλληλος είναι εκτελεστής της θέλησης του Κράτους, υπηρετεί μόνο το Λαό και οφείλει πίστη στο Σύνταγμα και αφοσίωση στην Πατρίδα και τη Δημοκρατία.», προκύπτει ότι ο δημόσιος υπάλληλος και κατ' επέκταση και ο εκπαιδευτικός δεν αυτενεργεί ως άτομο αλλά ως εκτελεστής της θέλησης του Κράτους.

Η υποχρέωση πίστης στο Σύνταγμα εκφράζει την υποχρέωση νομιμοφροσύνης, και μάλιστα ειδικής, καθώς ο δημόσιος υπάλληλος τελεί σε ειδική κυριαρχική σχέση με το κράτος. Δεν αρκεί να πληροί τη γενική υποχρέωση νομιμοφροσύνης, που έχουν όλοι οι πολίτες και η οποία συνίσταται στο σεβασμό προς το Σύνταγμα και τους σύμφωνα προς αυτό νόμους καθώς επίσης και στην αφοσίωση στην πατρίδα και τη δημοκρατία (άρθρο 120 § 2 του Συντάγματος). Κατ' αυτόν τον τρόπο η ειδική νομιμοφροσύνη, που οφείλει ο δημόσιος υπάλληλος να επιδείξει, αποκλείει την απραξία και την αδράνειά του.

Ο εκπαιδευτικός, ως δημόσιος υπάλληλος, είναι υποχρεωμένος να υπακούει στις διαταγές των ανωτέρων του και με τις ενέργειές του να υλοποιεί τη βούληση της κεντρικής υπηρεσίας και κατ' επέκταση του Κράτους.

Πιο συγκεκριμένα η υπηρεσιακή δραστηριότητα του δημοσίου υπαλλήλου θα πρέπει να ρυθμίζεται από τους κανόνες δικαίου και ο υπάλληλος θα είναι προσωπικά

υπεύθυνος για αυτήν τη νομιμότητα. Κάθε ενέργεια του υπαλλήλου ή παράλειψη θα πρέπει να είναι νόμιμη¹⁶⁹.

Ο υπάλληλος κατά την άσκηση των καθηκόντων του δεν θα πρέπει να ενεργεί ως άτομο, αλλά ως εκτελεστής της θελήσεως του Κράτους για την επιδίωξη του δημόσιου συμφέροντος¹⁷⁰. Ειδικότερα απαγορεύεται να ακολουθεί ιδεολογίες που αποσκοπούν στην ανατροπή του καθιερωμένου από το Σύνταγμα πολιτειακού, πολιτικού και κοινωνικού καθεστώτος, όπως ορίζεται και στο άρθρο 120 § 3 του Συντάγματος.

Η ακαδημαϊκή ελευθερία και η ελευθερία της διδασκαλίας δεν απαλλάσσουν από το καθήκον τήρησης των κανόνων και των αρχών του Συντάγματος¹⁷¹.

4.5.2. Εκτέλεση της Υπηρεσίας

Ο δημόσιος υπάλληλος οφείλει να ασκεί τα καθήκοντά του με επιμέλεια και ευσυνειδησία και να αποφεύγει κάθε πράξη ή παράλειψη, η οποία θα προκαλούσε με υπαιτιότητά του βλάβη στην ομαλή λειτουργία της υπηρεσίας¹⁷².

Σύμφωνα μάλιστα με το Δημοσιοϋπαλληλικό Κώδικα, στο άρθρο 107 ορίζεται πως η αδικαιολόγητη αποχή από την εκτέλεση των καθηκόντων του, η άρνηση ή παρέλκυση εκτέλεσης υπηρεσίας, η αμέλεια, καθώς και η ατελής ή μη έγκαιρη εκπλήρωση του καθήκοντος δεν γίνονται δεκτά στους δημοσίους υπαλλήλους και οι παραβάτες διώκονται πειθαρχικά.

Συγκεκριμένα οι εκπαιδευτικοί, κατά τις διατάξεις του Ν. 1566/1985, στο άρθρο 13 § 8 ορίζεται, πως όλοι οι εκπαιδευτικοί των σχολείων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης παραμένουν υποχρεωτικά στο σχολείο τους στις εργασίες

¹⁶⁹ Τσουλούφης Ευάγγελος, Το καθήκον της πίστης προς το Σύνταγμα του δημοσίου υπαλλήλου, Διδακτορική διατριβή, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, 1986, 130

¹⁷⁰ Σπηλιωτόπουλος Π. Επαμεινώνδας, Βασικοί θεσμοί δημοσιοϋπαλληλικού δικαίου, Νομικές εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή, 1984, 83

¹⁷² Πούλης Ε. Παναγιώτης, Εκπαιδευτικό δίκαιο και θεσμοί, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2007, 167

ημέρες, πέρα από τις ώρες διδασκαλίας, για την προσφορά και άλλων υπηρεσιών που συνδέονται με το γενικότερο εκπαιδευτικό έργο, όπως συμμετοχή σε γιορταστικές, αθλητικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις, ενημέρωση των γονέων και κηδεμόνων, τήρηση βιβλίων του σχολείου και εκτέλεση διοικητικών εργασιών.

Μάλιστα κατά την παράγραφο 7, το εβδομαδιαίο υποχρεωτικό ωράριο των εκπαιδευτικών είναι I) 20 ώρες για τους διευθυντές 4θέσιων και 5θέσιων δημοτικών σχολείων, II) 12 ώρες για τους διευθυντές 6θέσιων μέχρι και 9θέσιων δημοτικών σχολείων, III) 10 ώρες για τους διευθυντές 10θέσιων και 11θέσιων δημοτικών σχολείων, IV) 8 ώρες για τους διευθυντές 12θέσιων και πάνω δημοτικών σχολείων, V) 25 ώρες για τους εκπαιδευτικούς που υπηρετούν σε 1θέσια, 2θέσια και 3θέσια δημοτικά σχολεία, ανεξάρτητα από το βαθμό και το χρόνο υπηρεσίας τους, VI) 24 ώρες για τους εκπαιδευτικούς 4θέσιων και πάνω δημοτικών σχολείων, ώρες 24, αν έχουν μέχρι 10 έτη υπηρεσίας, ώρες 22, αν έχουν από 10 μέχρι 15 έτη υπηρεσίας, ώρες 22, αν έχουν από 15 μέχρι 20 έτη υπηρεσίας και 21 ώρες, αν έχουν πάνω από 20 έτη υπηρεσίας.

Σε περίπτωση μάλιστα που οι ώρες διδασκαλίας του προγράμματος κάθε δημοτικού σχολείου δεν καλύπτονται με το υποχρεωτικό ωράριο των διδασκόντων, ανατίθεται υπερωριακή διδασκαλία στους εκπαιδευτικούς του ίδιου σχολείου.

Σύμφωνα και με την υπ' αριθμ. 772/2010 και 252/2008 ΑΠ, στην εξωδιδασκτική απασχόληση περιλαμβάνονται εκδρομές, περίπατοι και εφημερίες των εκπαιδευτικών.

Κατά το Π.Δ. 201/1998, στο άρθρο 13 § 2 ορίζεται πως με πράξη του συλλόγου διδασκόντων, ορίζονται εφημερεύοντες εκπαιδευτικοί και καθορίζονται τα καθήκοντα και οι αρμοδιότητές τους. Μάλιστα κατά τη σύνταξη των κινδύνων εφημερίας δίνεται προτεραιότητα στην επιτήρηση

και τη μέριμνα για την προστασία και τη σωματική ακεραιότητα των μαθητών, τον έλεγχο καθαριότητας των σχολικών χώρων και σε ό, τι έχει σχέση με την υγιεινή και την ασφάλειά τους. Η εφημερία δεν ανήκει στις πρόσθετες υπηρεσίες (παράγραφος 8, άρθρο 13 του Ν. 1566/85), ενώ δικαίωμα απαλλαγής από τις εφημερίες έχουν μόνο ο διευθυντής και ο υποδιευθυντής του σχολείου, καθώς και όσοι αναφέρονται στο εδάφιο στ' αυτής της παραγράφου.

Υπεύθυνος όμως για την επιτήρηση των μαθητών μέσα στην τάξη είναι ο εκπαιδευτικός, που διδάσκει τη συγκεκριμένη ώρα. Γι' αυτό θα πρέπει να εισέρχεται στην αίθουσα μαζί με τους μαθητές και μετά το τέλος του μαθήματος εξέρχεται απ' αυτή όταν έχουν αποχωρήσει όλοι οι μαθητές.

Επίσης κατά το άρθρο 13 και 55 του Ν. 1566/1985, θεωρείται πως οι εκπαιδευτικοί επιτελούν έργο υψηλής κοινωνικής ευθύνης. Στο έργο τους περιλαμβάνεται η διδασκαλία, η εκπαίδευση και η διαπαιδαγώγηση των μαθητών. Η πρόοδος, η οικονομική ανάπτυξη, ο πολιτισμός και η συνοχή της κοινωνίας εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την ποιότητα της εκπαίδευσης και κατ' επέκταση από τη συμβολή και την προσπάθεια των εκπαιδευτικών. Τα καθήκοντα και οι αρμοδιότητες των εκπαιδευτικών ορίζονται με βάση τα ανωτέρω.

Ειδικότερα λοιπόν οι εκπαιδευτικοί: 1. Διδάσκουν στους μαθητές τα διάφορα γνωστικά αντικείμενα σύμφωνα με το ισχύον πρόγραμμα σπουδών. Διαπαιδαγωγούν και εκπαιδεύουν τους μαθητές σύμφωνα με τους σκοπούς και τους στόχους της εκπαίδευσης και μέσα στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής πολιτικής, με την καθοδήγηση των Σχολικών Συμβούλων και των στελεχών της διοίκησης της εκπαίδευσης. 2. Προγραμματίζουν τη διδακτέα ύλη των μαθημάτων τους και συμμετέχουν στον γενικότερο προγραμματισμό δραστηριοτήτων της σχολικής μονάδας λαμβάνοντας υπόψη τους τις οδηγίες

του ΥΠΕΠΘ, του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (Π.Ι.) και των Σχολικών Συμβούλων. 3. Προετοιμάζουν καθημερινά και οργανώνουν το μάθημά τους, εφαρμόζοντας σύγχρονες και κατάλληλες μεθόδους διδασκαλίας με βάση τις ανάγκες των μαθητών και τις ιδιαιτερότητες των γνωστικών αντικειμένων. 4. Συνεργάζονται με τους μαθητές, σέβονται την προσωπικότητά τους, καλλιεργούν και εμπνέουν σε αυτούς, κυρίως με το παράδειγμά τους, δημοκρατική συμπεριφορά. 5. Συμμετέχουν υποχρεωτικά στις συνεδριάσεις του Συλλόγου Διδασκόντων, στις παιδαγωγικές συναντήσεις και στα σεμινάρια επιμόρφωσης που πραγματοποιούνται σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, και εκφράζουν ελεύθερα τις παιδαγωγικές απόψεις τους. 6. Δέχονται στην τάξη τους Σχολικούς Συμβούλους κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας και συνεργάζονται μαζί τους. Οι επισκέψεις αυτές γίνονται ύστερα από σχετική συνεννόηση με το διδάσκοντα. Μετά το πέρας της επίσκεψης οι Σχολικοί Σύμβουλοι εξετάζουν και συζητούν με το διδάσκοντα τα τυχόν διδακτικά και μεθοδολογικά προβλήματα που διαπιστώθηκαν. 7. Ενημερώνονται από τον Διευθυντή του σχολείου και τηρούν τους νόμους, τα διατάγματα, τις οδηγίες, τις εγκυκλίους και τα βιβλία. Αναλαμβάνουν τις εξωδιδακτικές εργασίες του σχολείου, συμβάλλοντας έτσι έμπρακτα στη συλλογική λειτουργία του. 8. Συνεργάζονται με εκπαιδευτικούς που επιμορφώνονται ή με ασκούμενους φοιτητές για την πραγματοποίηση διδασκαλιών από τους επιμορφούμενους ή τους ίδιους. Προηγείται σχετική ενημέρωση από το Διευθυντή του σχολείου και ένταξη αυτών των διδασκαλιών στον προγραμματισμό δραστηριοτήτων της σχολικής μονάδας. 9. Μεριμνούν για τη δημιουργία κλίματος αρμονικής συνεργασίας και συνεχούς και αμφίδρομης επικοινωνίας με τους γονείς και κηδεμόνες των μαθητών και τους ενημερώνουν για τη φοίτηση, τη διαγωγή και την επίδοση των παιδιών τους. 10. Φροντίζουν για την πρόοδο όλων των

μαθητών τους και τους προσφέρουν παιδεία διανοητική, ηθική και κοινωνική. Ενδιαφέρονται για η δημιουργία υγιεινών συνθηκών παραμονής των μαθητών τους το σχολείο και συμβάλλουν στην επιτυχία όλων των εκδηλώσεων που οργανώνονται από την τάξη και το σχολείο.

11. Προσέρχονται στο σχολείο έγκαιρα πριν από την έναρξη της διδασκαλίας των μαθημάτων τους, εφαρμόζουν το ωρολόγιο πρόγραμμα και δεν παραβιάζουν την ώρα έναρξης και λήξης των μαθημάτων.

12. Παρίστανται στο χώρο συγκέντρωσης των μαθητών κατά την έναρξη λειτουργίας του σχολικού ωραρίου και κάθε φορά που ο Σύλλογος των Διδασκόντων απευθύνεται στο σύνολο των μαθητών. Με τον τρόπο αυτό δίνεται το αναγκαίο κύρος στη συλλογική λειτουργία του σχολείου.

13. Ενδιαφέρονται για τις συνθήκες ζωής των μαθητών τους στην οικογένεια και στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον, λαμβάνουν υπόψη τους παράγοντες που επηρεάζουν την πρόοδο και συμπεριφορά των μαθητών τους και υιοθετούν κατάλληλες παιδαγωγικές ενέργειες, ώστε να αντιμετωπισθούν πιθανά προβλήματα.

14. Για θέματα που αφορούν το σχολείο προβαίνουν σε ανακοινώσεις προς τους μαθητές, τους γονείς ή τους πολίτες μόνο με τη σύμφωνη γνώμη του Διευθυντή και του Συλλόγου Διδασκόντων.

15. Ενθαρρύνουν τους μαθητές να συμμετέχουν ενεργά στη διαμόρφωση και λήψη αποφάσεων για θέματα που αφορούν τους ίδιους και το σχολείο και καλλιεργούν τις αρχές και το πνεύμα αλληλεγγύης και συλλογικότητας.

16. Συνεργάζονται με το Διευθυντή, τους γονείς και τους αρμόδιους Σχολικούς Συμβούλους για την καλύτερη δυνατή παιδαγωγική αντιμετώπιση προβλημάτων συμπεριφοράς, σεβόμενοι την προσωπικότητα και τα δικαιώματα των μαθητών. Δεν επιτρέπεται να απομακρύνουν τους μαθητές από την τάξη κατά τις ώρες διδασκαλίας χωρίς σημαντικό λόγο. Εάν απομακρύνουν μαθητή από την αίθουσα, ενημερώνουν το Διευθυντή και φροντίζουν στο σημείο αυτό

να εφαρμόζονται οι κείμενες διατάξεις. 17. Παραμένουν στο σχολείο κατά τις εργάσιμες ημέρες πέρα από το ωράριο διδασκαλίας τους, για να προσφέρουν και άλλες υπηρεσίες που συνδέονται με το γενικότερο εκπαιδευτικό έργο, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία. 18. Αναλαμβάνουν καθήκοντα εφημερευόντων, έχουν την ευθύνη της επιτήρησης και της προστασίας των μαθητών και επιμελούνται την καθαριότητα των σχολικών χώρων και ό,τι άλλο σχετίζεται με την υγιεινή και την ασφάλειά τους. 19. Είναι υπεύθυνοι για την επιτήρηση των μαθητών μέσα στην τάξη, εισέρχονται στην αίθουσα μαζί τους και εξέρχονται μετά την αποχώρησή αυτών. 20. Μετέχουν στις επιτροπές που συγκροτούνται από τους Διευθυντές, τους Διευθυντές Εκπαίδευσης και τους Προϊσταμένους Γραφείων ή τους Σχολικούς Συμβούλους, όπου αυτό απαιτείται, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία. 21. Καταγράφουν στα σχετικά βιβλία μετά τη λήξη της διδακτικής ώρας τη διδασκόμενη ύλη, ελέγχουν τις απουσίες των μαθητών και υπογράφουν το ημερήσιο δελτίο απουσιών. 22. Αξιολογούν αντικειμενικά την πρόοδο και την επίδοση των μαθητών τους και ενημερώνουν σχετικώς τους γονείς ή κηδεμόνες καθώς και τους ίδιους τους μαθητές. Επίσης διορθώνουν τις εργασίες των μαθητών, τις αξιολογούν και τους ενημερώνουν σχετικά. 23. Ανανεώνουν και εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους σχετικά με τα διάφορα γνωστικά αντικείμενα και τις επιστήμες της αγωγής τόσο μέσω των διάφορων μορφών επιμόρφωσης και επιστημονικής και παιδαγωγικής καθοδήγησης, που παρέχονται θεσμικά από το σύστημα της οργανωμένης εκπαίδευσης, όσο και με την αυτοεπιμόρφωση. Τα ανωτέρω κρίνονται απαραίτητα, διότι οι ανάγκες της κοινωνίας μεταβάλλονται με γρήγορους ρυθμούς. Για να μπορεί η εκπαίδευση να ανταποκριθεί σ' αυτούς τους ρυθμούς, πρέπει ο εκπαιδευτικός να παρακολουθεί τις εξελίξεις με διαρκή και έγκυρη επιμόρφωση. 24. Στις περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης απουσίας τους από το σχολείο

ενημερώνουν έγκαιρα το Διευθυντή του σχολείου για την αναπροσαρμογή του προγράμματος. 25. Αντικαθιστούν εκπαιδευτικό ο οποίος λείπει και, ανάλογα με την περίπτωση, ή καλύπτουν το κενό ή απασχολούν τους μαθητές, σύμφωνα με τις υποδείξεις του Διευθυντή. 26. Αξιοποιούν τα εποπτικά μέσα διδασκαλίας και τις νέες τεχνολογίες. Προς το σκοπό αυτό οφείλουν να αναζητούν, σε συνεργασία με το Διευθυντή του σχολείου, τρόπους εξοικείωσης με τη χρήση τους. 27. Λαμβάνουν μέρος σε όλα τα προγράμματα του σχολείου όπως στην Ενισχυτική Διδασκαλία, στο Ολοήμερο σχολείο και στα προγράμματα τάξεων υποδοχής, όταν τους ανατίθενται από τα αρμόδια όργανα.

4.5.3. Νομιμότητα των υπηρεσιακών ενεργειών και υποχρέωση υπακοής στους ανωτέρους

Κατά το άρθρο 25 § 1 του Ν. 3528/2007, ορίζεται πως «1. Ο υπάλληλος είναι υπεύθυνος για την εκτέλεση των καθηκόντων του και τη νομιμότητα των υπηρεσιακών του ενεργειών.»

Εκτός από την υποχρέωση νομιμοφροσύνης λοιπόν, ο δημόσιος υπάλληλος έχει την υποχρέωση να υπακούει και στις νόμιμες διαταγές των οργάνων του Κράτους, αφού μόνο με την έκδοση και εκτέλεση των συναφών πράξεων είναι δυνατή η εφαρμογή των νόμων¹⁷³.

Ο κάθε δημόσιος υπάλληλος λοιπόν, οφείλει να μην προβαίνει σε παράνομες πράξεις, οι οποίες θα είναι δυνατόν να προξενήσουν βλάβη στους διοικούμενους. Άλλωστε κατά το άρθρο 38 του Ν. 1566/1985 «1. Ο υπάλληλος ευθύνεται έναντι του Δημοσίου για κάθε ζημιά την οποία προξένησε σε αυτό από δόλο ή βαρεία αμέλεια κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του. Ο υπάλληλος ευθύνεται επίσης για την αποζημίωση, την οποία κατέβαλε το Δημόσιο σε

¹⁷³ Τάχος Α. Ι., Συμεωνίδης Ι.Λ., Ερμηνεία Υπαλληλικού Κώδικα, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2007, 315

τρίτους για παράνομες πράξεις ή παραλείψεις του κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του, εφόσον οφείλονται σε δόλο ή βαρεία αμέλεια. Ο υπάλληλος δεν ευθύνεται έναντι των τρίτων για τις ανωτέρω πράξεις ή παραλείψεις του.»

Επίσης κατά το άρθρο 25 § 2,3 του Ν. 3528/2007 ορίζεται πως «2. Ο υπάλληλος οφείλει να υπακούει στις διαταγές των προϊσταμένων του. Όταν όμως εκτελεί διαταγή, την οποία θεωρεί παράνομη, οφείλει, πριν την εκτέλεση, να αναφέρει εγγράφως την αντίθετη γνώμη του και να εκτελέσει τη διαταγή χωρίς υπαίτια καθυστέρηση. Η διαταγή δεν προσκτάται νομιμότητα εκ του ότι ο υπάλληλος οφείλει να υπακούσει σε αυτήν. 3. Αν η διαταγή είναι προδήλως αντισυνταγματική ή παράνομη, ο υπάλληλος οφείλει να μην την εκτελέσει και να το αναφέρει χωρίς αναβολή. Όταν σε διαταγή, η οποία προδήλως αντίκειται σε διατάξεις νόμων ή κανονιστικών πράξεων, διατυπώνονται επείγοντες και εξαιρετικοί λόγοι γενικότερου συμφέροντος ή όταν, ύστερα από άρνηση υπακοής σε πρώτη διαταγή που προδήλως αντίκειται σε τέτοιες διατάξεις, ακολουθήσει δεύτερη διαταγή που εκθέτει επείγοντες και εξαιρετικούς λόγους γενικότερου συμφέροντος, ο υπάλληλος οφείλει να εκτελέσει τη διαταγή και να αναφέρει συγχρόνως στην προϊσταμένη αρχή εκείνου που τον διέταξε. Επί νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, εφόσον εκείνος που διέταξε είναι το διοικητικό συμβούλιο ή το ανώτατο μονομελές όργανο διοίκησης, η αναφορά υποβάλλεται στον εποπτεύοντα Υπουργό. Εάν εκείνος που διέταξε είναι ο Υπουργός, η αναφορά υποβάλλεται στον Πρωθυπουργό.»

Άρα ο δημόσιος υπάλληλος έχει την υποχρέωση να υπακούει στις διαταγές των ιεραρχικώς προϊσταμένων του, καθώς ως ειδικός πολίτης εντάσσεται στη διοικητική ιεραρχία. Όποια και αν είναι η θέση του στην ιεραρχία, υποχρεούται να υπηρετεί την κοινότητά του εκτελώντας τα καθήκοντα που του ανατέθηκαν, εκτός εάν η εντολή που του

δίδεται είναι παράνομη ή μπορεί να προκαλέσει ζημία στο γενικό συμφέρον.

Η νομιμότητα των ενεργειών του δημοσίου υπαλλήλου είναι σύμφυτη με την υπακοή στις διαταγές των ανωτέρων του και ολοκληρώνεται με την εκπλήρωση των υποχρεώσεών του.

4.5.4. Αμεροληψία

Σύμφωνα και με τα άρθρα 36 και 37 του Υπαλληλικού Κώδικα, ο εκπαιδευτικός πρέπει να δρα αμερόληπτα και με αντικειμενικότητα απέναντι στους διοικούμενους. Μάλιστα ο εκπαιδευτικός δεν επιτρέπεται, είτε ατομικώς, είτε ως μέλος συλλογικού οργάνου, να αναλαμβάνει την επίλυση ζητήματος ή να συμπράττει στην έκδοση πράξεων, εάν ο ίδιος ή σύζυγος του ή συγγενής του εξ αίματος ή εξ αγχιστείας έως και τον τρίτο βαθμό ή πρόσωπο με το οποίο τελεί σε σχέση ιδιαίτερης φιλίας ή έχθρας έχει πρόδηλο συμφέρον στην έκβαση της υπόθεσης.

Μάλιστα η παράβαση της § 1 αποτελεί λόγο ακυρότητας της εκδοθείσας διοικητικής πράξης, χωρίς καν να απαιτείται η επίδρασή της και στο περιεχόμενό της¹⁷⁴.

Φυσικά ο σκοπός του νομοθέτη είναι πρόδηλος, καθώς όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι, όπως ορίζεται και κατά το Σύνταγμα, οπότε καμία ιδιαίτερη μεταχείριση δεν μπορεί να γίνεται ανεκτή. Επίσης με αυτόν τον τρόπο επιδιώκεται η εξασφάλιση της αμεροληψίας των δημοσίων υπαλλήλων, ώστε να ενισχυθεί η εμπιστοσύνη των πολιτών προς το διοικητικό μηχανισμό.

Ειδικότερα για τους εκπαιδευτικούς ισχύει, πως όλοι οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να δρουν αμερόληπτα απέναντι στους μαθητές αλλά και τους γονείς αυτών. Ειδικότερα ενισχύοντας το καθήκον αμεροληψίας των εκπαιδευτικών κατά

¹⁷⁴ Τάχος Α. Ι., Συμμενίδης Ι.Λ., Ερμηνεία Υπαλληλικού Κώδικα, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2007, 411

τη λήξη κάθε σχολικού έτους, το Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων εκδίδει εγκύκλιο για τη λειτουργία της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, στην οποία ορίζεται πως απαγορεύεται εκπαιδευτικός να αναλάβει την ίδια τάξη πέραν της διετίας, ενώ επίσης απαγορεύεται να αναλάβει τάξη στην οποία φοιτά τέκνο του.

4.5.5.Εχεμύθεια

Σύμφωνα με το άρθρο 26 του Ν. 3528/2007 «1. Ο υπάλληλος οφείλει να τηρεί εχεμύθεια για θέματα που χαρακτηρίζονται ως απόρρητα από τις κείμενες διατάξεις. Οφείλει επίσης να τηρεί Εχεμύθεια σε κάθε περίπτωση που αυτό επιβάλλεται από την κοινή πείρα και λογική, για γεγονότα ή πληροφορίες των οποίων λαμβάνει γνώση κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του ή επ` ευκαιρία αυτών. 2. Η υποχρέωση Εχεμύθειας δεν αντιτάσσεται στις περιπτώσεις που προβλέπεται δικαίωμα των πολιτών να λαμβάνουν γνώση των διοικητικών εγγράφων. 3. Μαρτυρία ή πραγματογνωμοσύνη για θέματα απόρρητα επιτρέπεται μόνο με άδεια του οικείου Υπουργού.»

Οι δημόσιοι υπάλληλοι είναι υποχρεωμένοι λοιπόν να αποδεικνύουν την επαγγελματική εχεμύθεια μη κοινοποιώντας σε άτομα εκτός υπηρεσίας γεγονότα, πληροφορίες και στοιχεία τα οποία γνωρίζουν λόγω της εργασίας τους. Δηλαδή ο δημόσιος υπάλληλος έχει το καθήκον να μην κοινολογεί, να μην καθιστά γνωστά σε αναρμόδια πρόσωπα, γεγονότα ή πληροφορίες που έμαθε κατά την εκτέλεση των υπηρεσιακών του καθηκόντων, είτε αυτά αφορούν το Δημόσιο και γενικά την υπηρεσία είτε αφορούν τους διοικούμενους.

Μάλιστα κατά το άρθρο 5Α του Συντάγματος ορίζεται πως «1. Καθένας έχει δικαίωμα στην πληροφόρηση, όπως νόμος ορίζει. Περιορισμοί στο δικαίωμα αυτό είναι δυνατόν να επιβληθούν με νόμο μόνο εφόσον είναι απολύτως αναγκαίοι και δικαιολογούνται για λόγους εθνικής

ασφάλειας, καταπολέμησης του εγκλήματος ή προστασίας δικαιωμάτων και συμφερόντων τρίτων.» και το άρθρο 10 του Συντάγματος ορίζεται πως «1. Καθένας ή πολλοί μαζί έχουν το δικαίωμα, τηρώντας τους νόμους του Κράτους, να αναφέρονται εγγράφως στις αρχές, οι οποίες είναι υποχρεωμένες να ενεργούν σύντομα κατά τις κείμενες διατάξεις και να απαντούν αιτιολογημένα σε εκείνον, που υπέβαλε την αναφορά, σύμφωνα με το νόμο.»

Ειδικότερα κατά τον Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας ορίζεται πως « 1. Κάθε ενδιαφερόμενος έχει το δικαίωμα, ύστερα από γραπτή αίτησή του, να λαμβάνει γνώση των διοικητικών εγγράφων. Ως διοικητικά έγγραφα νοούνται όσα συντάσσονται από τις δημόσιες υπηρεσίες, όπως εκθέσεις, μελέτες, πρακτικά, στατιστικά στοιχεία, εγκύκλιες οδηγίες, απαντήσεις της Διοίκησης, γνωμοδοτήσεις και αποφάσεις. 2. Όποιος έχει ειδικό έννομο συμφέρον δικαιούται, ύστερα από γραπτή αίτησή του, να λαμβάνει γνώση των ιδιωτικών εγγράφων που φυλάσσονται στις δημόσιες υπηρεσίες και είναι σχετικά με υπόθεσή του η οποία εκκρεμεί σε αυτές ή έχει διεκπεραιωθεί από αυτές. 3. Το κατά τις προηγούμενες παραγράφους δικαίωμα δεν υφίσταται στις περιπτώσεις που το έγγραφο αφορά την ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή τρίτου, ή αν παραβλάπτεται απόρρητο το οποίο προβλέπεται από ειδικές διατάξεις. Η αρμόδια διοικητική αρχή μπορεί να αρνηθεί την ικανοποίηση του δικαιώματος τούτου αν το έγγραφο αναφέρεται στις συζητήσεις του Υπουργικού Συμβουλίου, ή αν η ικανοποίηση του δικαιώματος αυτού είναι δυνατόν να δυσχεράνει ουσιωδώς την έρευνα δικαστικών, "διοικητικών," αστυνομικών ή στρατιωτικών αρχών σχετικώς με την τέλεση εγκλήματος ή διοικητικής παράβασης.»

Έτσι κατά την υπ' αριθμ. 138/2010 Γνωμ. του ΝΣΚ ορίζεται, πως το δικαίωμα των διοικούμενων για γνώση των διοικητικών εγγράφων δεν απαιτεί επίκληση έννομου

συμφέροντος, αλλά αρκεί η επίκληση απλού εύλογου ενδιαφέροντος. Ως εύλογο συμφέρον νοείται εκείνο που προκύπτει κατά τρόπο αντικειμενικό από την ύπαρξη μιας συγκεκριμένης προσωπικής έννομης σχέσης συνδεδεμένης με το περιεχόμενο των διοικητικών στοιχείων, στα οποία ζητείται η πρόσβαση και όχι το ενδιαφέρον του κάθε πολίτη για την εύρυθμη άσκηση των γενικών καθηκόντων της υπηρεσίας. (Γνωμ. ΝΣΚ 92/2005 και 482/1995).

Με σειρά γνωμοδοτήσεων μάλιστα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους έχει γίνει δεκτό, πως η διοίκηση δεν είναι υποχρεωμένη να χορηγήσει διοικητικά έγγραφα, εφόσον τα αιτούμενα έγγραφα αναφέρονται αορίστως, χωρίς να προσδιορίζονται και εξειδικεύονται τα κατ' ιδία στοιχεία αυτών (Γνωμ. 314/1998, 11/1995, 490/1991, 261/1993) αλλά και διοικητικά έγγραφα που για τον εντοπισμό τους θα πρέπει να προβεί η διοίκηση σε χρονοβόρες και επίπονες αναζητήσεις (Γνωμ. 727/2001, 723/2000, 502/1997, 314/1996).

4.5.6.Αξιοπρεπής και καλή συμπεριφορά

Κατά τις διατάξεις του άρθρου 27 του Ν. 3528/2007 «1. Ο υπάλληλος οφείλει να συμπεριφέρεται εντός και εκτός της υπηρεσίας κατά τρόπο ώστε να καθίσταται άξιος της κοινής εμπιστοσύνης. 2. Ο υπάλληλος οφείλει κατά την άσκηση των καθηκόντων του να συμπεριφέρεται με ευπρέπεια στους διοικούμενους και να τους εξυπηρετεί κατά τη διεκπεραίωση των υποθέσεων τους. 3. Κατά την άσκηση των καθηκόντων του, ο υπάλληλος δεν επιτρέπεται να κάνει διακρίσεις σε όφελος ή σε βάρος των πολιτών, εξαιτίας των πολιτικών, των φιλοσοφικών ή των θρησκευτικών τους πεποιθήσεων.»

Ο δημόσιος υπάλληλος λοιπόν θα πρέπει να συμπεριφέρεται με αξιοπρέπεια, τόσο προς τους ανωτέρους του αλλά και προς τους συναδέλφους του. Φυσικά θα πρέπει

να έχει αξιοπρεπή συμπεριφορά και στις κοινωνικές και ιδιωτικές του σχέσεις με τους διοικούμενους.

Σύμφωνα με το άρθρο 107 § 1 εδ. Ιβ', ιδ', ιθ' του Ν. 3528/2007 ως μη αξιοπρεπής συμπεριφορά θεωρείται η ανάρμοστη συμπεριφορά προς τους πολίτες, η αδικαιολόγητη μη εξυπηρέτηση τους και η μη έγκαιρη διεκπεραίωση των υποθέσεων τους, η αδικαιολόγητη προτίμηση νεότερων υποθέσεων με παραμέληση παλαιότερων και η σύναψη στενών κοινωνικών σχέσεων με πρόσωπα των οποίων ουσιώδη συμφέροντα εξαρτώνται από τον τρόπο αντιμετώπισης θεμάτων της αρμοδιότητας του υπαλλήλου.

Επίσης ο εκπαιδευτικός έχει την υποχρέωση να συμπεριφέρεται στους πολίτες ευπρεπώς και να τους εξυπηρετεί κατά τρόπο γοργό, απρόσκοπτο και αποτελεσματικό, όπως ορίζεται και στο άρθρο 4 του Ν. 2690/1999 «Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας και άλλες διατάξεις». ^{175, 176}

¹⁷⁵ "1. α. Οι δημόσιες υπηρεσίες, οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης και τα νομικά πρόσωπα δημόσιου δικαίου, όταν υποβάλλονται αιτήσεις, οφείλουν να διεκπεραιώνουν τις υποθέσεις των ενδιαφερομένων και να αποφαινούνται για τα αιτήματά τους μέσα σε προθεσμία πενήντα (50) ημερών, εφόσον από ειδικές διατάξεις δεν προβλέπονται μικρότερες προθεσμίες. Η προθεσμία αρχίζει από την κατάθεση της αίτησης στην αρμόδια υπηρεσία και την υποβολή ή συγκέντρωση του συνόλου των απαιτούμενων δικαιολογητικών, πιστοποιητικών ή στοιχείων. Αν η αίτηση υποβληθεί σε αναρμόδια υπηρεσία, η υπηρεσία αυτή οφείλει, μέσα σε τρεις (3) ημέρες, να τη διαβιβάσει στην αρμόδια και να γνωστοποιήσει τούτο στον ενδιαφερόμενο. Στην περίπτωση αυτή η προθεσμία αρχίζει από τότε που περιήλθε η αίτηση στην αρμόδια υπηρεσία. Για υποθέσεις αρμοδιότητας περισσότερων υπηρεσιών, η προθεσμία του πρώτου εδαφίου παρατείνεται κατά δέκα (10), ακόμη, ημέρες.

¹⁷⁶ Πούλης Ε. Παναγιώτης, Εκπαιδευτικό δίκαιο και θεσμοί, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2007, 171

4.6 ΤΑ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΣΧΟΛΙΚΑ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΑ

Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση και κάθε τύπος εκπαίδευσης έχει ενιαίο πρόγραμμα σπουδών, που είναι κοινό για όλους τους μαθητές. Το πρόγραμμα σπουδών καθορίζει τον αριθμό και το είδος των μαθημάτων που διδάσκονται, καθώς και την κατανομή του διδακτικού χρόνου, δηλαδή, όπως ονομάζεται το ωρολόγιο πρόγραμμα, αλλά και το ακριβές περιεχόμενο και την έκταση κάθε μαθήματος, δηλαδή το αναλυτικό πρόγραμμα¹⁷⁷.

Στο σημερινό σχολείο τα αναλυτικά προγράμματα, στο σύνολό τους, και τα διδακτικά εγχειρίδια μέσα από τα οποία αυτά υλοποιούνται αποτελούν το σύνολο των μορφωτικών αγαθών τα οποία εκφράζουν τους σκοπούς της Αγωγής, όπως καθορίζονται από την επίσημη πολιτεία και με βάση τα οποία αυτό επιδιώκει την επίτευξή τους.

Το σχολικό πρόγραμμα αποτελείται κατά κανόνα από το ωρολόγιο πρόγραμμα, το αναλυτικό πρόγραμμα της σχολικής ύλης και ενδεχομένως από σχετικές οδηγίες και υποδείξεις που πολλές φορές εκδίδονται μετά την εφαρμογή του.

Το σχολικό πρόγραμμα εκφράζει την επίσημη οριοθέτησή του πλαισίου της οργάνωσης του σχολικού χρόνου και των γνωστικών περιοχών, τις σχέσεις ανάμεσα σε αυτές τις περιοχές καθώς και τους σκοπούς της κάθε μιας. Είναι αυτονόητο πως η συγκρότηση και η οργάνωση του σχολικού προγράμματος προϋποθέτει «ένα σύνολο προηγούμενων ιδεολογικών και πολιτικών επιλογών».

Στο Ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα τα Ωρολόγια και τα Αναλυτικά Προγράμματα αποτελούσαν και αποτελούν οδηγό για τη συγγραφή των σχολικών εγχειριδίων, που με τη σειρά τους αποτελούσαν και αποτελούν το μοναδικό εκπαιδευτικό υλικό. Στα Ωρολόγια και αναλυτικά Προγράμματα, στην

¹⁷⁷ Κωτσίκης Βαγγέλης, Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης, Εκδόσεις «Ελλην», Περιστερί - Αθήνα, 1993, 201

ουσία, καταγράφεται ο επίσημος προσανατολισμός της εκπαίδευσης.

4.6.1. Η έννοια των αναλυτικών προγραμμάτων

Με τον όρο «αναλυτικό πρόγραμμα» εννοούμε τον συγκεκριμένο τρόπο με τον οποίο επιλέγεται και οργανώνεται η σχολική γνώση στο πλαίσιο πάντοτε της κυρίαρχης κοινωνικής λειτουργίας της εκπαίδευσης.

Το αναλυτικό πρόγραμμα αποτελεί ταυτόχρονα και την τεχνική οργάνωσης της σχολικής γνώσης, τεχνική που υπακούει σε ιδεολογικοπολιτικά κριτήρια για το τι είναι έγκυρη γνώση και με ποιες μεθόδους πρέπει να προσφέρεται στους μαθητές¹⁷⁸.

Το περιεχόμενο της εκπαίδευσης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης περιλαμβάνεται στο αναλυτικό πρόγραμμα, που προβλέπεται κάθε φορά¹⁷⁹. Μέσω αυτού εκφράζονται οι σκοποί, οι στόχοι και οι επιδιώξεις της εκπαίδευσης, όπως προκύπτουν από τις επίσημες διατάξεις της Πολιτείας. Η επιτυχία του εκπαιδευτικού έργου θεμελιώνεται στην επιτυχή σύνταξη και λειτουργία του αναλυτικού προγράμματος.

Τα αναλυτικά προγράμματα στην ουσία εκφράζουν τη σχέση ανάμεσα στην οικονομία και την εκπαίδευση. Έτσι επηρεάζονται όχι μόνο το περιεχόμενο αλλά και ο τρόπος, ο χρόνος και οι διδακτικές μέθοδοι, που προβλέπονται για κάθε γνωστικό αντικείμενο.

Οι σχολικές γνώσεις, που προσφέρονται στον εκπαιδευόμενο, προσανατολίζουν σε συγκεκριμένες κοινωνικές θέσεις, «εγχαράζοντας» αξίες, κανόνες και πρότυπα συμπεριφοράς, που πηγάζουν πάντα από το χώρο της κυρίαρχης ιδεολογίας και στοχεύουν να κάνουν τους

¹⁷⁸ Ρέππας Χρήστος, Για το ενιαίο διαθεματικό πλαίσιο σποδών: μία προσπάθεια κριτικής αποτίμησης των νέων προγραμμάτων, Κάτσικας Χρήστος, Θεριανός Κώστας (επιμ.), *Νέα αναλυτικά προγράμματα και βιβλία στο σχολείο*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, 2007, 17

¹⁷⁹ Κωτσίκης Βαγγέλης, Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης, Εκδόσεις «Ελλην», Περιστερί - Αθήνα, 1993, 201

εκπαιδευόμενους ικανούς και πρόθυμους να αναλάβουν τις συγκεκριμένες κοινωνικές τους θέσεις και λειτουργίες¹⁸⁰.

Αποτελούν επίσημα έγγραφα του Κράτους, τα οποία συντάσσονται από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και εκδίδονται από το Υπουργείο Παιδείας ως υπουργικές αποφάσεις. Ο εκπαιδευτικός έχει την υποχρέωση να διδάξει το περιεχόμενο των αναλυτικών προγραμμάτων, ενώ έχει την ευχέρεια να επιλέξει από εναλλακτικά μέσα και μεθοδολογικά εργαλεία, που έχει στη διάθεσή του¹⁸¹.

Η θεμελιώδης και ουσιαστική διάσταση των Αναλυτικών Προγραμμάτων στην εκπαιδευτική διαδικασία, έχει καταστήσει τα αναλυτικά προγράμματα πρωταρχικό ζήτημα μελέτης και ενδιαφέροντος.

4.6.2. Τα νέα αναλυτικά προγράμματα

Το Υπουργείο Παιδείας και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο το 2001 με το υπ' αριθμ. ΦΕΚ, 1366/τ. β'/18-10-2001/, 1373/ τ. β'/18-10-2001, 1374/τ. β'/18-10-2001, 1375/τ. β'/18-10-2001, 1376/τ.β'/18-10-2001 παρουσίασαν ένα σχέδιο μεταρρύθμισης των αναλυτικών προγραμμάτων της υποχρεωτικής Εκπαίδευσης, το οποίο είχε συγκεκριμένο πλαίσιο αρχών και εκπαιδευτικών στόχων.

Το σχέδιο αυτό ήταν χρηματοδοτούμενο από το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης και βασίστηκε στα άρθρα 5, 16, 24 του Συντάγματος και στους νόμους 1566/1985 «Πρωτοβάθμια -Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση κλπ. διατάξεις», 2413/1996 «Ελληνική παιδεία στο Εξωτερικό, διαπολιτισμική εκπαίδευση κλπ», 2525/1997 «Ενιαίο Λύκειο, πρόσβαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση κλπ.» και 2817/2000 «Εκπαίδευση ατόμων ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών κλπ».

¹⁸⁰ Ρέππας Χρήστος, Για το ενιαίο διαθεματικό πλαίσιο σποδών: μία προσπάθεια κριτικής αποτίμησης των νέων προγραμμάτων, Κάτσικας Χρήστος, Θεριανός Κώστας (επιμ.), *Νέα αναλυτικά προγράμματα και βιβλία στο σχολείο*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, 2007, 18

¹⁸¹ Βρεττός Ι., Καψάλης Α., *Αναλυτικά προγράμματα. Θεωρία, έρευνα και πράξη*, Εκδόσεις Horizon, Αθήνα, 2009, 51

Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο έκδωσε δύο τόμους το 2002 με τίτλο «Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Σπουδών, Προγραμμάτων Σπουδών και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών για την Υποχρεωτική Εκπαίδευση» και διανεμήθηκαν και στα σχολεία το σχολικό έτος 2002-2003. Ακολούθησε και μία νέα δημοσίευση με ΦΕΚ τ. Β΄ αρ. φύλλου 303/13-03-2003.

Τα νέα αυτά αναλυτικά προγράμματα χρησίμευσαν και ως βάση για τη συγγραφή νέων σχολικών εγχειριδίων σε ολόκληρη την υποχρεωτική εκπαίδευση, που πραγματοποιήθηκε το σχολικό έτος 2006-2007.

Με την ραγδαία ανάπτυξη των τεχνολογιών και την επίδρασή τους στη διδακτικές στρατηγικές μάθησης, θεωρήθηκε αναγκαία η μεταρρύθμιση των αναλυτικών προγραμμάτων, ώστε να προωθηθούν α. η εξασφάλιση συνθηκών που επιτρέπουν στο μαθητή να αναπτύξει την προσωπικότητα του με ισχυρή αυτοαντίληψη, συναισθηματική σταθερότητα, κριτική και διαλεκτική ικανότητα καθώς και θετική διάθεση για συνεργασία και αυτενέργεια· μια προσωπικότητα υπεύθυνη, δημοκρατική και ελεύθερη, με κοινωνικές και ανθρωπιστικές αρχές, χωρίς θρησκευτικές και πολιτισμικές προκαταλήψεις, β. η δημιουργία συνθηκών που παρέχουν σε κάθε άτομο τη δυνατότητα της δια βίου ανανέωσης γνώσεων και δεξιοτήτων, γ. η καλλιέργεια της ικανότητας κάθε ατόμου για κριτική προσέγγιση των νέων τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας, δ. η διατήρηση της κοινωνικής συνοχής μέσα από την παροχή ίσων ευκαιριών και την καλλιέργεια κοινών στάσεων και αξιών, ε. η καλλιέργεια της συνείδησης του ευρωπαίου πολίτη με την ταυτόχρονη διατήρηση της εθνικής μας ταυτότητας και της πολιτισμικής μας αυτογνωσίας και στ. Η ανάπτυξη πνεύματος συνεργασίας και συλλογικότητας.

Η εκπαιδευτική διαδικασία άλλωστε πρέπει να διαμορφώνει συνθήκες, που προάγουν τις αξίες της δημοκρατίας, του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της

ειρήνης και της ελευθερίας. Με την εκπαίδευση επιδιώκεται η ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας του μαθητή και η επιτυχής κοινωνική ένταξή του, αφενός μέσα από τη συγκρότηση και αποδοχή κοινών αξιών και αφετέρου με την ανάπτυξη νοητικών, συναισθηματικών και ψυχοκινητικών ικανοτήτων και δεξιοτήτων. Με την έννοια αυτή ο μαθητής καθίσταται ικανός να αντιμετωπίζει με επιτυχία προβλήματα και επιπλέον να διαμορφώνει άποψη και να λειτουργεί ως υπεύθυνος και ενεργός πολίτης σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο και απαιτητικό κοινωνικό περιβάλλον.

Κύριοι άξονες αυτής της μεταρρύθμισης ήταν, όπως ορίζονται και στο Γενικό Μέρος του τόμου «Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Σπουδών, Προγραμμάτων Σπουδών και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών για την Υποχρεωτική Εκπαίδευση» είναι: α. η παροχή γενικής παιδείας, β. η καλλιέργεια των δεξιοτήτων του μαθητή και η ανάδειξη των ενδιαφερόντων του, γ. η εξασφάλιση ίσων ευκαιριών και δυνατοτήτων μάθησης για όλους τους μαθητές, δ. η ενίσχυση της πολιτισμικής και γλωσσικής ταυτότητας στο πλαίσιο μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας, ε. η ευαισθητοποίηση για την αναγκαιότητα προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος και η υιοθέτηση ανάλογων προτύπων συμπεριφοράς, στ. η προετοιμασία για την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών πληροφόρησης και επικοινωνίας, ζ. η φυσική, ψυχική και κοινωνική ανάπτυξη και η. η ευαισθητοποίηση σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, παγκόσμιας ειρήνης και η διασφάλιση της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας.

Βασικοί στόχοι λοιπόν της μεταρρύθμισης αυτής, ήταν οι νέοι μας να μπορούν ν' ανταποκριθούν στους σύγχρονους προβληματισμούς και τις προκλήσεις, όπως η παγκοσμιοποίηση με τα θετικά της και τ' αρνητικά της, η προστασία του περιβάλλοντος, η επικίνδυνη αύξηση του εθνικισμού, του ρατσισμού και της ξενοφοβίας καθώς και η πλημμυρίδα της πολύτιμης και ανατρεπτικής τεχνολογίας,

όπως ανέφερε και ο Παπαδόπουλος Μ, στο εισαγωγικό σημείωμα του Προέδρου του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου στο ΥΠΕΠΘ - Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Επιμόρφωση Σχολικών Συμβούλων και Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας και Προσχολικής Εκπαίδευσης στο ΔΕΠΠΣ και ΑΠΣ, στην Αθήνα το 2005.

4.6.3. Το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών

Επίσης, από το 2003, με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) και τα ΑΠΣ για την υποχρεωτική εκπαίδευση υιοθετήθηκε και η διαθεματική προσέγγιση της γνώσης και επιχειρήθηκε η διασύνδεση των γνωστικών αντικειμένων.

Ως διαθεματικότητα, οι συντάκτες των Δ.Ε.Π.Π.Σ. και Α.Π.Σ. ορίζουν πως «η διαθεματική προσέγγιση είναι όρος γενικότερος του όρου διεπιστημονικότητα και δίνει τη δυνατότητα στο μαθητή να συγκροτήσει ένα ενιαίο σύνολο γνώσεων και δεξιοτήτων, μια ολιστική εν πολλοίς αντίληψη της γνώσης, που του επιτρέπει να διαμορφώνει προσωπική άποψη για τα θέματα των επιστημών, τα οποία σχετίζονται μεταξύ τους, καθώς και με ζητήματα της καθημερινής ζωής.»

Σύμφωνα με το Δ.Ε.Π.Π.Σ., το μοντέλο που κυριαρχεί στο εκπαιδευτικό μας σύστημα βασίζεται κυρίως στην αυτοτελή διδασκαλία των διαφόρων γνωστικών αντικειμένων, μοντέλο που δεν εξασφαλίζει την απαιτούμενη «εσωτερική συνοχή» και την «ενιαία οριζόντια ανάπτυξη των περιεχομένων».

Στόχος όμως είναι τα Α.Π.Σ. να συνδεθούν οριζόντια με τρόπο που να εξασφαλίζει την επεξεργασία θεμάτων από πολλές οπτικές γωνίες, ώστε να «φωτίζονται πολυπρισματικά» και να αναδεικνύεται η γνώση και η σχέση της με την πραγματικότητα.

Στην ουσία η διαθεματικότητα σημαίνει την πολύπλευρη μελέτη θεμάτων και εννοιών, με τη σύνδεση των επιστημονικών πεδίων (διεπιστημονικότητα) μεταξύ τους,

ώστε πέρα από την ειδική γνώση, να αντιληφθεί ο μαθητής τη αλληλεξάρτηση των επιστημών και τη συμβολή τους σε όλες της εκφάνσεις της καθημερινής ζωής.

Με αυτόν τον τρόπο, η γνώση αντιμετωπίζεται ως ενιαία ολότητα και όχι αποσπασματικά και ταυτόχρονα συνδέεται με την ίδια τη ζωή. Σε μια διαθεματική προσέγγιση ένα θέμα μελετάται πολύπλευρα με τη συμβολή πολλών επιστημών, αλλά παράλληλα εξετάζεται και από τη σκοπιά της πραγματικής ζωής, πώς δηλαδή η κάθε γνώση μπορεί να αξιοποιηθεί πρακτικά στη ζωή.

Πρωθείται λοιπόν όχι απλώς η μετάδοση τη γνώσης από τα σχολικά μαθήματα, αλλά η σύνθεση μιας νέας γνώσης μέσω της συστηματικής διερεύνησης του θέματος, χρησιμοποιώντας μια ποικιλία πηγών και μέσων, καθώς και η παραγωγή έργου εφαρμόζοντας, αξιοποιώντας ή παρουσιάζοντας τη νεοαποκτηθείσα γνώση.

Πρόκειται λοιπόν για δύο επίπεδα γνώσης. Από τη μία πλευρά το βασικό αναλυτικό πρόγραμμα, το οποίο αποτελείται από τις βασικές έννοιες και τα περιεχόμενα των επιμέρους επιστημονικών πεδίων και από την άλλη η διαθεματικότητα με θεματικά οργανωμένες δεξιότητες και στρατηγικές που επιλέγονται με σκοπό την αφομοίωση του περιεχομένου του βασικού αναλυτικού προγράμματος από τους μαθητές και την ανάπτυξη της ικανότητάς τους για αυτόνομη σκέψη και μάθηση.

Η εισαγωγή της διαθεματικής προσέγγισης της γνώσης, όπως αυτή εννοείται από το Υπουργείο Παιδείας και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο δικαιολογείται με αναφορές στα κοινωνικοοικονομικά και πολιτισμικά δεδομένα της σημερινής εποχής, ανάμεσα στα οποία η επίκληση της παγκοσμιοποίησης κατέχει βασική θέση¹⁸².

¹⁸² Ρέππας Χρήστος, Για το ενιαίο διαθεματικό πλαίσιο σποδών: μία προσπάθεια κριτικής αποτίμησης των νέων προγραμμάτων, Κάτσικας Χρήστος, Θεριανός Κώστας (επιμ.), *Νέα αναλυτικά προγράμματα και βιβλία στο σχολείο*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, 2007, 28

Στόχος της διαθεματικότητας είναι να καταστεί το σχολείο ικανό να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις και τις ανάγκες της κοινωνίας και οι μαθητές να αποκτήσουν ικανότητες και δεξιότητες, όπως η καλλιέργεια κριτικής ικανότητας και δημιουργικής σκέψης, που θα τους βοηθήσουν να δημιουργούν συνδέσεις μεταξύ και δια μέσου των επιμέρους επιστημονικών πεδίων, με στόχο να μπορούν αργότερα να προσαρμόζονται στις διαρκώς μεταβαλλόμενες κοινωνικές συνθήκες και τα μεταβαλλόμενα εργασιακά περιβάλλοντα.

Λόγω της ταχύτητα αναπτυσσόμενης κοινωνίας μας, ένα μέρος της εξελισσόμενης γνώσης δεν εμπερικλείεται στα γνωστικά αντικείμενα των σχολικών εγχειριδίων. Επιβάλλεται λοιπόν η διαθεματική προσέγγιση της γνώσης, αξιοποιώντας τις διασυνδέσεις μεταξύ των επιστημονικών πεδίων, με την ενιαιοποίηση των γνώσεων που προσφέρονται από αυτά.

Για την διαθεματική προσέγγιση της γνώσης χρησιμοποιούνται μαθητοκεντρικές μορφές διδασκαλίας, όπως είναι τα σχέδια εργασίας (project) και η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, καθώς προσφέρονται για συμμετοχή όλων των μαθητών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Οι μαθητές είναι ελεύθεροι να ερευνήσουν τα θέματα στα οποία τους οδηγούν τα ενδιαφέροντά τους, ενώ ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι βοηθητικός αλλά συνάμα καθοριστικός, εφόσον είναι αυτός που εξασφαλίζει την ποιότητα και τη μεθοδολογία της έρευνας.

Κατά την εξέλιξη ενός διαθεματικού προγράμματος, οι μαθητές εργάζονται σε ομάδες με συνεργατικό πνεύμα, αναπτύσσουν όλες τις δυνατότητές τους (φυσικές, κοινωνικές, γνωστικές και συναισθηματικές), αξιοποιώντας τις εμπειρίες και τα ενδιαφέροντά τους.

Η διαθεματική διδασκαλία χαρακτηρίζεται από την επιλογή μιας διαθεματικής δραστηριότητας και την εκτύλιξη

μιας συζήτησης, κατά τη διδασκαλία, με συστηματοποιημένες προεκτάσεις σε άλλα θέματα (μαθήματα), τον ευέλικτο προγραμματισμό του διδακτικού έργου και τις ομαδοποιήσεις μαθητών, τους συσχετισμούς των ιδεών, το συγκερασμό των γνωστικών αντικειμένων, την έμφαση στη μάθηση με βάση τα projects.

Ένα σύνολο από διαθεματικές έννοιες διευκολύνει την επικαιροποιημένη γνώση, καθώς οι μαθητές μπορούν να αντλήσουν από τη βάση γεγονότων και να αντιληφθούν καλύτερα τα διάφορα μοντέλα και τις σχέσεις των επιστημών και των θεμάτων.

Φυσικά δεν θα πρέπει να υποβιβαστεί η σημασία της διδασκαλίας των βασικών εννοιών και των δεξιοτήτων, αλλά απαιτείται αυτή πλέον να διαπερνά τις διαχωριστικές γραμμές μεταξύ των περιεχομένων μάθησης των επιμέρους γνωστικών αντικειμένων, συσχετίζοντας έτσι ποικίλες διαστάσεις του αναλυτικού προγράμματος σε μια λογική σύνδεση, με σκοπό την εστίαση του ενδιαφέροντος σε ευρύτερους τομείς μελέτης.

Ευέλικτη Ζώνη

Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο διατύπωσε την ιδέα και εισηγήθηκε να δημιουργηθεί Ευέλικτη Ζώνη διαθεματικής προσέγγισης της γνώσης και δημιουργικών δραστηριοτήτων, μέσα στο ωρολόγιο πρόγραμμα του σχολείου.

Άλλωστε το Δ.Ε.Π.Π.Σ. προτείνει λύσεις στα θεωρητικά και πρακτικά προβλήματα που αφορούν την επιλογή και οργάνωση της σχολικής γνώσης στην υποχρεωτική εκπαίδευση προβλέποντας ως πεδία δραστηριοτήτων του την ευέλικτη ζώνη για το Δημοτικό.

Ο σχολικός χρόνος αναμορφώνεται έτσι ώστε να διατίθεται μια χρονική ζώνη τουλάχιστον δυο ωρών από το εβδομαδιαίο ωρολόγιο πρόγραμμα κάθε τάξης, για τη μελέτη

διαφόρων θεμάτων γενικότερου ενδιαφέροντος, που επιλέγουν κυρίως οι μαθητές, μαζί με τους δασκάλους τους.

Στα πλαίσιά της δε, μπορούν να ενταχθούν και διάφορα επικουρικά προγράμματα, όπως η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Η Αγωγή Υγείας, Η Κυκλοφοριακή Αγωγή κ.α.

Η Ευέλικτη Ζώνη είναι ένα πρωτοποριακό πρόγραμμα διαθεματικών δημιουργικών δραστηριοτήτων, που στηρίζει την αυτενεργό, ανακαλυπτική και διαδραστική μάθηση. Στα πλαίσιά τους εξετάζονται θέματα “ελεύθερης επιλογής” με τη μέθοδο των «σχεδίων εργασίας» (project).

Αναγκαία φυσικά είναι η ενεργός συμμετοχή και συλλογική δράση των μαθητών στο πλαίσιο της επικοινωνιακής προσέγγισης. Η μέθοδος αυτή θεωρείται μια ανοικτή διαδικασία μάθησης και εξελίσσεται ανάλογα με τις εκάστοτε συνθήκες και τα ενδιαφέροντα όσων συμμετέχουν.

Με το συστηματοποιημένο και οργανωμένο αυτό καινοτόμο πρόγραμμα αξιοποιείται και ουσιαστικοποιείται με τον πιο εποικοδομητικό τρόπο η διαθεματική προσέγγιση της γνώσης.

Οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί αναπτύσσουν πρωτοβουλίες και, μέσα και από συμπράξεις εκπαιδευτικών διαφορετικών ειδικοτήτων, υλοποιούνται σχέδια εργασίας με θέματα δικής τους επιλογής, ειδικά προσαρμοσμένα στις συνθήκες που επικρατούν σε κάθε σχολείο και τοπική κοινωνία. Κατά την επιλογή των θεμάτων θα πρέπει να λαμβάνονται μάλιστα υπόψη και να αξιοποιούνται ανάλογα οι δυνατότητες των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, καθώς και των παιδιών με ιδιαίτερα εθνοτικά, πολιτισμικά, θρησκευτικά, γλωσσικά και κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά, ώστε να συμμετέχουν ενεργά στην όλη διαδικασία, όπως αναφέρει χαρακτηριστικά και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Έτσι μέσα από τις πολυθεματικές δραστηριότητες της Ευέλικτης Ζώνης ενισχύεται η συναισθηματική νοημοσύνη των

παιδιών διαμορφώνοντας θετική στάση απέναντι στη μάθηση και το σχολείο.

4.6.4.Η έννοια των σχολικών εγχειριδίων

Το σχολικό εγχειρίδιο είναι ένα μέσο διδασκαλίας (ανάμεσα σε διάφορα άλλα), με μορφή βιβλίου (τα άλλα έχουν συνήθως άλλη μορφή), που χρησιμοποιείται από το μαθητή ενός σχολείου (κυρίως, αν και σε πολλές περιπτώσεις από εκπαιδευτικούς, γονείς κ.ά.), αφού υποστεί επιτυχώς τη διαδικασία έγκρισης από το Υπουργείο Παιδείας». ¹⁸³

Ως σχολικά εγχειρίδια εννοούμε α) το σχολικό ή διδακτικό εγχειρίδιο, β) το βιβλίο εργασίας του μαθητή, γ) το βιβλίο του δασκάλου ή καθηγητή, που συνοδεύει το σχολικό βιβλίο και στοχεύει στη βοήθεια του εκπαιδευτικού στο σχεδιασμό, την οργάνωση και την προετοιμασία της διδασκαλίας του.

Το σχολικό ή αλλιώς διδακτικό εγχειρίδιο αποτελεί ίσως το σπουδαιότερο από όλα τα διδακτικά μέσα. Ιδιαίτερα δε στη χώρα μας, όπου η πρακτική του πολλαπλού εγχειριδίου, η δυνατότητα δηλαδή παράλληλης χρήσης και επιλογής μεταξύ περισσότερων του ενός σχολικών εγχειριδίων, δεν έχει υλοποιηθεί, το ένα και μοναδικό σχολικό εγχειρίδιο αποκτά ιδιαίτερα βαρύνουσα σημασία στη σχολική πράξη.

Τα αναλυτικά προγράμματα υποστηρίζονται από τα σχολικά εγχειρίδια, τα οποία γράφονται με βασικό κριτήριο τη συμφωνία τους με τα αντίστοιχα αναλυτικά προγράμματα. Συνήθως μάλιστα τα σχολικά εγχειρίδια δεν αποτελούν απλώς μέσα διδασκαλίας αλλά «υποκαθιστούν» τα αναλυτικά προγράμματα, καθώς οι εκπαιδευτικοί σπάνια καταφεύγουν

¹⁸³ Καψάλης Γ. Αχιλλέας, Χαραλάμπους Φ. Δημήτρης, Σχολικά εγχειρίδια: θεσμική εξέλιξη και σύγχρονη προβληματική, Εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα, 2008, 113

στα ΑΠΣ για ενημέρωση, αλλά χρησιμοποιούν για το σκοπό αυτό τα σχολικά εγχειρίδια¹⁸⁴.

Τα σχολικά εγχειρίδια χρησιμοποιούνται κατά τη διαδικασία της διδασκαλίας και της μάθησης, τόσο ως άμεσες πηγές γνώσης, όσο και ως βοηθήματα προκειμένου να γίνει η απαραίτητη επεξεργασία της διδακτέας ύλης στο σχολείο και στο σπίτι. Παράλληλα, μέσα στην τάξη εξασφαλίζουν την επικοινωνία και την ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων.

Τα σχολικά εγχειρίδια γράφονται υπό την καθοδήγηση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και εγκρίνονται από ειδικές επιτροπές του Υπουργείου. Το σχολικό εγχειρίδιο αποτελεί βασικό όργανο εφαρμογής του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών (Α.Π.Σ.) και αποτελεί έτσι μέσο μετάδοσης ιδεολογίας, παράδοσης, αξιών και πολιτισμού κάθε κράτους.

Η ανάπτυξη των σχολικών εγχειριδίων είναι αλληλένδετη με την διαδικασία ανάπτυξης του Α.Π.Σ. και αποτελεί φυσικό προϊόν του. Για το λόγο αυτό είναι απαραίτητο κάθε σχολικό εγχειρίδιο να είναι σε αντιστοιχία με το Α.Π.Σ. του μαθήματος που αφορά, και ειδικότερα να αντιστοιχεί στα τέσσερα δομικά στοιχεία του, δηλαδή τους στόχους μάθησης, τα περιεχόμενα διδασκαλίας (διδασκτέα ύλη), τις διδακτικές μεθόδους, καθώς και τους τρόπους αξιολόγησης των μαθητών.

Τα σχολικά εγχειρίδια αποτελούν τα κυριότερα μέσα, με τα οποία τα αναλυτικά προγράμματα μεταφράζονται σε εκπαιδευτική πράξη. Οι γενικοί σκοποί και οι γενικολογίες των ΑΠΣ παίρνουν σάρκα και οστά, εξειδικεύονται και ερμηνεύονται στα σχολικά βιβλία.

Στην ουσία, το σχολικό εγχειρίδιο στις μέρες μας οφείλει να είναι κάτι παραπάνω από την «υλοποίηση» των στοιχείων του Α.Π.Σ., αφού οι συγγραφείς οφείλουν να το

¹⁸⁴ Βρετιός Ι., Καψάλης Α., Αναλυτικά προγράμματα. Θεωρία, έρευνα και πράξη, Εκδόσεις Horizon, Αθήνα, 2009, 310

συγγράψουν αποκλειστικά με βάση και τα τέσσερα προαναφερόμενα δομικά στοιχεία του.

4.6.5. Τα νέα σχολικά εγχειρίδια

Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο προχώρησε στην αλλαγή των σχολικών εγχειριδίων το έτος 2006-2007. Τα νέα σχολικά βιβλία των οποίων η εισαγωγή σηματοδοτεί είναι γραμμένα σύμφωνα με τα νέα ΔΕΠΠΣ και ΑΠΣ.

Η νέα μεταρρυθμιστική προσπάθεια στο ελληνικό σχολείο αφορούσε την Υποχρεωτική εκπαίδευση (δημοτικό και γυμνάσιο). Από τη σχολική χρονιά 2006/07 εισήχθησαν 30 νέα βιβλία σε όλες τις τάξεις του Δημοτικού.

Συνολικά, τα επόμενα χρόνια (2007/08 και 2008/09), σύμφωνα με τον προγραμματισμό του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου άλλαξαν 52 βιβλία - εκπαιδευτικά πακέτα (πρόκειται για το βιβλίο του μαθητή, του καθηγητή και βοήθημα).

Η συγγραφή των βιβλίων έχει γίνει στη βάση του νέου Ενιαίου Πρόγραμματος Σπουδών της Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης (Δημοτικό & Γυμνάσιο).

Στόχος ήταν να εκσυγχρονίσουν το περιεχόμενο σπουδών της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, όπου τούτο κρίνεται αναγκαίο και να εισάγουν αρκετές καινοτομίες για τα δεδομένα του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.

Τα νέα σχολικά βιβλία αποτέλεσαν μία νέα πρόταση για τους εκπαιδευτικούς, η οποία αξιοποίησε ένα σύνολο προσεγγίσεων και μεθοδολογιών αλλά και τις πρακτικές στις σχολικές τάξεις τα προηγούμενα χρόνια.

Οι σπουδαιότερες από τις καινοτομίες που διαφοροποιούν το Δ.Ε.Π.Π.Σ. και τα Α.Π.Σ. από τα ισχύοντα Προγράμματα Σπουδών είναι οι εξής:

1. Καθιερώνουν τη διαθεματική προσέγγιση στη σχολική γνώση, επιλογή που είναι σύμφωνη με τις σύγχρονες επιστημολογικές, ψυχολογικές και διδακτικές θεωρίες., 2.

Δεν αρκούνται στην απλή παράθεση της «διδασκτέας ύλης», αλλά αντιστοιχίζουν στόχους – περιεχόμενο – διδακτικές δραστηριότητες στο επίπεδο κάθε διδακτικής ενότητας. Έτσι, βοηθούν τους συγγραφείς αλλά και τους εκπαιδευτικούς της τάξης να εφαρμόσουν ποικίλες εναλλακτικές προσεγγίσεις, πέραν του καθιερωμένου μονόλογου και της ερωταπόκρισης, 3. Καθιερώνουν την εκπόνηση σχεδίων εργασίας (projects) στα πλαίσια όλων των μαθημάτων. Με τον τρόπο αυτό (α) διασφαλίζονται οι προϋποθέσεις για προωθημένες διαθεματικές προσεγγίσεις και (β) αναπτύσσονται στους μαθητές οι γνωστικο-κοινωνικές δεξιότητες του επιστημονικού τρόπου σκέψης. Οι δεξιότητες αυτές είναι αναγκαίες για την αυτό-ρυθμιζόμενη μάθηση, που προϋποθέτει η διαβίου εκπαίδευση, 4. Καθιερώνουν την ευέλικτη ζώνη που συμβάλλει στη σύνδεση της σχολικής γνώσης με τα βιώματα των μαθητών και τα προβλήματα της σύγχρονης ζωής, 5. Συνδέουν οργανικά την αξιολόγηση με τις υπόλοιπες διαδικασίες της διδασκαλίας, προτείνοντας ποικίλες μορφές και τεχνικές αξιολόγησης, 6. Παραθέτουν τις παραμέτρους για τη συγγραφή νέων διδακτικών βιβλίων, ώστε να διασφαλιστούν οι προδιαγραφές που απαιτεί η σύγχρονη βιβλιογραφία, 7. Βελτιώνουν τον αναγνωστικό, μαθηματικό και φυσικοεπιστημονικό αλφαριθμητισμό (γραμματισμό)».

Καθώς μάλιστα τα σχολικά εγχειρίδια αποτελούν πρακτική εφαρμογή και προέκταση των αναλυτικών προγραμμάτων σε κάθε ενότητα αναγράφονται οι διδακτικοί στόχοι.

Το γεγονός αυτό διευκολύνει τη διαδικασία διδασκαλίας και μάθησης, αφού από τη μια λειτουργεί ως προκαταβολικός οργανωτής (D. Ausubel) και από την άλλη, καθιστά αποτελεσματικότερη την αξιολόγηση της επίδοσης του μαθητή, αφού ο τελευταίος γνωρίζει επακριβώς από την αρχή σε τι θα αξιολογηθεί κι επομένως τι ενέργειες πρέπει

να μπορεί να κάνει στο τέλος της διδασκαλίας, προκειμένου να αποδείξει την επίτευξη των σχετικών διδακτικών στόχων.

4.6.6.Οι εκπαιδευτικοί και ο ρόλος τους

Ο εκπαιδευτικός έχει την υποχρέωση να διδάξει το περιεχόμενο των αναλυτικών προγραμμάτων. Το αναλυτικό πρόγραμμα μέσα από τη συγκεκριμένη οργάνωση της γνώσης και τον προγραμματισμό της διδασκαλίας που προτείνει, προσπαθεί να οριοθετήσει και το ρόλο του εκπαιδευτικού στο σχολείο.

Τα αναλυτικά προγράμματα θέτουν οπωσδήποτε περιορισμούς στην ελευθερία του εκπαιδευτικού και διαγράφουν το πλαίσιο εργασίας τους. Ο εκπαιδευτικός δεν μπορεί να λειτουργεί συστηματικά αγνοώντας ή δρώντας αντίθετα με τις επιταγές των αναλυτικών προγραμμάτων¹⁸⁵.

Η διδασκαλία όμως είναι μια πολύπλοκη διαδικασία, όπου οι εκπαιδευτικοί και μπορούν αλλά και υποχρεούνται να αναπτύσσουν πρωτοβουλία¹⁸⁶. Ο εκπαιδευτικός δε θα πρέπει να μετατραπεί σε εκτελεστικό όργανο των δικών τους επιταγών. Η ίδια η εκπαιδευτική πράξη προσφέρει πολλές δυνατότητες αυτονόμησης στη λειτουργία και το ρόλο του αναλυτικού προγράμματος.

Οι εκπαιδευτικοί έχουν την ευχέρεια να επιλέξουν από εναλλακτικά μέσα και μεθοδολογικά εργαλεία, που έχουν στη διάθεσή τους. Τα αναλυτικά προγράμματα επιβάλλουν στον εκπαιδευτικό αυτά που πρέπει να διδάξει και γιατί πρέπει να τα διδάξει, αλλά ο εκπαιδευτικός έχει την επιλογή του τρόπου που θα τα διδάξει.

Το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών θα πρέπει να αποτελεί το εφελκυστικό και το εργαλείο του εκπαιδευτικού στην καθημερινή του διδακτική πραγματικότητα, αφού θα του

¹⁸⁵ Βρεττός Γιάννης, Καψάλης Γ. Αχιλλέας, Αναλυτικά προγράμματα. Θεωρία και τεχνολογία σχεδιασμού και αναμόρφωσης, Θεσσαλονίκη, 1992, 15

¹⁸⁶ Βρεττός Ι., Καψάλης Α., Αναλυτικά προγράμματα. Θεωρία, έρευνα και πράξη, Εκδόσεις Horizon, Αθήνα, 2009, 277

παρέχει το πώς, το τι και το πότε του διδασκαλικού προγραμματισμού του, αλλά σε αυτόν τον ίδιο έγκειται η ευθύνη να μπορεί να τα συνδυάσει με τα μέσα, τις μεθόδους της διδασκαλίας του, αξιοποιώντας βέβαια τη διδακτική του εμπειρία, τις εμπειρίες των μαθητών και την αλληλεπίδραση εκπαιδευτικού – μαθητή στα πλαίσια της σχολικής αίθουσας.

Ο εκπαιδευτικός στην ουσία γεμίζει με τις δικές του δραστηριότητες τα άλλοτε στενά ή πλατιά περιθώρια ελευθερίας και πρωτοβουλίας, που του επιτρέπονται από το αναλυτικό πρόγραμμα¹⁸⁷.

Από την άλλη πλευρά, με την εισαγωγή της διαθεματικότητας στη σχολική ζωή και την πρόβλεψη της ένταξης της ευέλικτης ζώνης στο ωρολόγιο πρόγραμμα, ο ρόλος του εκπαιδευτικού στο πλαίσιο της έρευνας, που διεξάγεται κατά τη διάρκεια ενός σχεδίου εργασίας, είναι διαφοροποιημένος σε σχέση με αυτόν, που αναλαμβάνει κατά την παραδοσιακή διδασκαλία.

Ο εκπαιδευτικός έχει την ευχέρεια να προάγει την κριτική μελέτη του θέματος, με την οποία ασχολείται, χωρίς να δεσμεύεται στο πώς, στο τι και στο πότε των αναλυτικών προγραμμάτων.

Βέβαια η διαθεματικότητα και η μέθοδος project αξιοποιεί τα μαθήματα του αναλυτικού προγράμματος και συνήθως εντάσσεται στο ΑΠΣ ή στο πλαίσιο κάποιου προγράμματος (πχ. Πολιτιστικό, Αγωγής Υγείας, Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης). Ασχολείται όμως με σύγχρονα κοινωνικά θέματα και ο προγραμματισμός του έργου γίνεται σε συνεργασία των παιδιών με τον εκπαιδευτικό, αποδεσμευμένα από τη διδακτέα ύλη.

Από φορέας – μεταδότης της γνώσης και κέντρο της διδακτικής διαδικασίας ο εκπαιδευτικός μετατρέπεται σε συνερευνητή, συνεργάτη και καθοδηγητή, καθώς η μέθοδος

¹⁸⁷ Βρεττός Γιάννης, Καψάλης Γ. Αχιλλέας, Αναλυτικά προγράμματα. Θεωρία και τεχνολογία σχεδιασμού και αναμόρφωσης, Θεσσαλονίκη, 1992, 27

project (σχέδια εργασίας) που εφαρμόζεται, δίνει βαρύτητα στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, την ενεργητική συμμετοχή των μαθητών.

Ο ρόλος του δασκάλου δεν είναι ο κεντρικός, αλλά καθοδηγητικός - συμβουλευτικός, με παρεμβάσεις που γίνονται μόνον όταν το απαιτούν οι μαθητές. Το κέντρο βάρους στον τρόπο αυτό μετατίθεται από το δάσκαλο στους μαθητές, από την ατομική στη συλλογική μορφή εργασίας. Είναι μια ανοικτή διαδικασία μάθησης, που τα όρια και οι διαδικασίες της δεν είναι αυστηρά καθορισμένα.

Ο εκπαιδευτικός στην αρχική φάση επιλογής του θέματος προκαλεί ερεθίσματα, συμμετέχει ισότιμα στην ανταλλαγή απόψεων και, όταν του ζητηθεί, βοηθά τους μαθητές να καταλήξουν στην επιλογή τους. Στη συνέχεια στην επεξεργασία του θέματος, ο εκπαιδευτικός είναι κοντά τους για να λύσει τυχόν απορίες, να ενθαρρύνει, να βοηθήσει να ξεπεραστούν προβλήματα, που θα οδηγούσαν σε χάσιμο του ενδιαφέροντος και απογοήτευση.

Παρακολουθεί τις δραστηριότητες των μαθητών, είναι αρωγός στις δυσκολίες που θα παρουσιαστούν κατά την εκτέλεση του σχεδίου εργασίας, όχι ως αυθεντία αλλά ως εμπειρότερος συμμετοχος. Αξιοποιείται έτσι η εμπειρικοβιωματική γνώση των μαθητών με στόχο την ανάπτυξη ποικίλων βασικών δεξιοτήτων και η δυναμική της συνεργαζόμενης μαθητικής ομάδας, που υλοποιείται σε ένα κλίμα αποδοχής, ενθάρρυνσης και δημιουργικότητας, καθώς ο κάθε μαθητής κατέχει κεντρικό ρόλο σε όλη τη διαδικασία και ο δάσκαλος διευκολύνει, συμβουλεύει και ενθαρρύνει τους μαθητές ώστε να επιτυγχάνεται η κατάκτηση της γνώσης και η καλλιέργεια των στάσεων και των δεξιοτήτων που απαιτεί η σημερινή κοινωνία της Πληροφορίας και της Γνώσης.

4.6.7.Κριτική των νέων Α.Π.Σ. ΚΑΙ Δ.Ε.Π.Π.Σ. και των νέων σχολικών εγχειριδίων

Τα Προγράμματα Σπουδών που εφαρμόζονται σήμερα, παρά το γεγονός ότι περιγράφουν την υιοθέτηση σύγχρονων και καινοτόμων αρχών, δεν έχουν στην πράξη επιφέρει αλλαγές στο σχολείο. Αποτέλεσμα αυτού είναι η ποικίλη κριτική των εκπαιδευτικών, που τα εφαρμόζουν στην πράξη. Κάποια από τα σημεία που θα μπορούσαν να επιδεχτούν αλλαγές είναι:

Α) Η συσσώρευση της ύλης

Τα αναλυτικά προγράμματα αποτελούν καταλόγους σκοπών και περιεχομένων με πολλές ασάφειες, γενικότητες και επικαλύψεις. Οργανώνονται ως ένας ατέλειωτος κατάλογος γνώσεων-υλικού με τα οποία θα πρέπει να έρθει σε επαφή ο μαθητής.

Η συσσώρευση τόσων γνώσεων δεν γίνεται με την απαιτούμενη μεθοδικότητα. Η ποιότητα θυσιάζεται στο βωμό της ποσότητας της διδακτέας ύλης. Όλο και περισσότερα πρέπει να γίνουν ενώ όλο και λιγότερος χρόνος υπάρχει για αυτά. Έτσι καταλήγουμε στο να μην υλοποιούνται οι σκοποί και στόχοι των αναλυτικών προγραμμάτων.

Ο μαθητής δυσκολεύεται να κατανοήσει καινούριες και δύσκολες έννοιες, καθώς πολλά κεφάλαια επιβάλλεται να διδαχτούν σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα. Η πίεση της ύλης καταλήγει να καθορίζει την επιλογή του τρόπου διδασκαλίας από τον εκπαιδευτικό.

Ο μαθητής όμως απαιτεί ουσιαστικά μορφωτικά αγαθά, που θα τον βοηθήσουν να γνωρίσει τον εαυτό του και να κατανοήσει τον κόσμο και όχι μια στεία εγκυκλοπαιδική γνώση των μαθημάτων, που μετά από λίγο θα την έχει ξεχάσει¹⁸⁸.

Ακόμα και τα βιβλία του δασκάλου τις περισσότερες φορές δεν τον βοηθούν ουσιαστικά στο έργο του και τη

¹⁸⁸ Φλουρή Στυλ. Γεωργ., Αναλυτικά προγράμματα για μια νέα εποχή στην εκπαίδευση, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα, 2005, 160

μεθόδευση της διδασκαλίας του, παρά μόνο του παραθέτουν πληροφοριακό, επιπρόσθετο υλικό.

Αυτή η συμπίεση της ύλης αναστέλλει όποια καινοτόμα βήματα γίνονται, τα οποία απαιτούν χρόνο και διαφορετικές διαδικασίες. Θα έπρεπε να γίνει μία επανεξέταση την ύλης και των απαραίτητων εννοιών, που θα έπρεπε να επιδιώκονται σε κάθε διδακτικό αντικείμενο. Η γνώση που προσφέρεται στο μαθητή απαιτεί διδασκαλία σε βάθος και όχι σε έκταση, ώστε να φτάνει στην ουσιαστική κατάκτησή της και όχι στην απλή επαφή με αυτήν, ξεχνώντας την την επόμενη μέρα.

Β) Τα ουσιώδη προβλήματα των ΔΕΠΠΣ

Από την άλλη πλευρά τα Δ.Ε.Π.Π.Σ. νοούνται και εισάγονται ως «διαθεματικά ενιαία πλαίσια και προγράμματα σπουδών». Στην ουσία όμως δεν είναι διαθεματικά, καθώς δεν στηρίζονται στη διεπιστημονική προσέγγιση των θεμάτων αλλά απλά στη σύζευξη των επιμέρους διδακτικών αντικειμένων. Με τη «διαθεματικότητα» περιγράφουν την διασύνδεση μεταξύ των ξεχωριστών μαθημάτων, ώστε το καθένα απ' αυτά να παρέχει εκείνες τις γνώσεις που «φωτίζουν» τ' αντικείμενα των άλλων μαθημάτων από τη δική του σκοπιά. Στην ουσία ενοποιούν πληροφορίες μέσα από τα γνωστικά αντικείμενα, «κλέβοντας» χρόνο από αυτά.

Το νέο αναλυτικό πρόγραμμα και τα νέα σχολικά βιβλία έχουν δομηθεί στη λογική των χωριστών μαθημάτων και το μόνο διαφορετικό είναι ότι οι συντάκτες του προσπάθησαν να αφήσουν να διαχυθούν σε όλα τα μαθήματα «διαθεματικές ενότητες».¹⁸⁹ Το κάθε μάθημα παρουσιάζεται ερμητικά κλειστό στο σχολικό εγχειρίδιο με απλά κάποιες προτάσεις διαθεματικών δραστηριοτήτων στο πλαίσιο κάθε διδακτικής ενότητας, οι οποίες όμως είτε θα μπορούσαν να γίνουν και

¹⁸⁹ Ρέππας Χρήστος, Για το ενιαίο διαθεματικό πλαίσιο σπουδών: μία προσπάθεια κριτικής αποτίμησης των νέων προγραμμάτων, Κάτσικας Χρήστος, Θεριανός Κώστας (επιμ.), *Νέα αναλυτικά προγράμματα και βιβλία στο σχολείο*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, 2007, 62

πρωτίτερα από τους εκπαιδευτικούς, που ήθελαν να κάνουν ένα βήμα παραπάνω, είτε είναι ανεφαρμόσιμες στον σχολικό κτίριο στο οποίο φοιτούν οι μαθητές¹⁹⁰.

Επίσης δεν είναι ενιαία, αφού οι βαθμίδες της πρωτοβάθμιας και της υποχρεωτικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι χωριστές. Θα έπρεπε να εξασφαλίζουν την εσωτερική συνοχή των Προγραμμάτων Σπουδών από τάξη σε τάξη, αλλά διατηρούν διαφοροποιημένη δομή σε Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Προωθείται η ενοποίηση της γνώσης, χωρίς όμως να επιδιώκεται η ενοποίηση της δομής της εκπαίδευσης.

Είναι αδύνατο να καρποφορήσουν ουσιαστικές αλλαγές στην εκπαίδευση όταν δεν υπάρχουν συνολικότερες αλλαγές στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Γ) Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών

Ακόμα πολύ σημαντικό είναι η έγκαιρη ενημέρωση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Αυτό βέβαια θα πρέπει να γίνεται σοβαρά και προγραμματισμένα. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να ενημερώνονται και να επιμορφώνονται για τις νέες απόψεις της διδακτικής των διαφόρων διδακτικών αντικειμένων και τα ίδια τα νέα διδακτικά αντικείμενα. Με τον τρόπο αυτό θα τους δοθεί η ευχέρεια για τον εμπλουτισμό της διδακτικής τους μεθοδολογίας¹⁹¹.

Δ) Η συμμετοχή των εκπαιδευτικών στη σύνταξη των αναλυτικών προγραμμάτων

Επίσης πολύ σημαντικό βήμα, για την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής των αναλυτικών προγραμμάτων, είναι η συμμετοχή των εκπαιδευτικών στη

¹⁹⁰ Ρέππας Χρήστος, Για το ενιαίο διαθεματικό πλαίσιο σποδών: μία προσπάθεια κριτικής αποτίμησης των νέων προγραμμάτων, Κάτσικας Χρήστος, Θεριανός Κώστας (επιμ.), *Νέα αναλυτικά προγράμματα και βιβλία στο σχολείο*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, 2007, 64

¹⁹¹ Τα νέα αναλυτικά προγράμματα (Δ.Ε.Π.Π.Σ. - Α.Π.Σ.) και οι εκπαιδευτικοί, Διδακταλική Ομοσπονδία Ελλάδος, Ινστιτούτο Παιδαγωγικών Ερευνών - Μελετών, Εκδόσεις Horizon, Αθήνα, 2006, 84

σύνταξή τους. Οι εκπαιδευτικοί αποτελούν το συνδετικό κρίκο ανάμεσα στα ΑΠΣ και στους αποδέκτες τους, τους μαθητές. Και οι δύο εμπλέκονται στην πρακτική εφαρμογή τους, οπότε αποτελούν και κεντρική θέση στην όλη διαδικασία της μεταρρύθμισης.

Η διαμόρφωση των νέων προγραμμάτων αποτέλεσε έργο μιας ομάδας ειδικών στα ανώτερα κλιμάκια της διοικητικής πυραμίδας της εκπαίδευσης, κάτω από το στενό έλεγχο του Υπουργείου Παιδείας¹⁹².

Η ανάπτυξη όμως του αναλυτικού προγράμματος λαμβάνει χώρα στο επίπεδο της σχολικής πρακτικής. Όλη η προσεκτική δουλειά του σχεδιασμού των ΑΠΣ θα είναι αναποτελεσματική αν είναι ανεφαρμόσιμοι στην πράξη. Γι' αυτό απαραίτητο είναι να εντάξουμε τους εκπαιδευτικούς στη σύνταξη τους για να μας προσφέρουν στοιχεία τεχνικού - πρακτικού ενδιαφέροντος.

Αν επιτευχθεί ο ουσιαστικός ρόλος του δασκάλου στη σύνταξη των αναλυτικών προγραμμάτων, τότε θα συμβάλει στην επαγγελματική του χειραγώγηση και στην ανάληψη του ρόλου του στη διαδικασία ανανέωσης του σχολείου¹⁹³.

Ε) Η υλικοτεχνική υποδομή

Απαραίτητη είναι επίσης η αλλαγή σε όλους τους παράγοντες που επηρεάζουν την ποιότητα του παρεχόμενου εκπαιδευτικού έργου. Θα πρέπει να υπάρχει ικανοποιητική υλικοτεχνική υποδομή. Για την επίτευξη των «διαθεματικών δραστηριοτήτων» και των «διαθεματικών εργασιών», απαιτούνται αίθουσες μαθημάτων (π.χ. ιστορίας, μαθηματικών κ.λπ.) για την πραγματοποίηση των.

Θα πρέπει να αναμορφωθούν τα σχολικά κτήρια, οι εσωτερικοί χώροι των διδακτηρίων (βιβλιοθήκες,

¹⁹² Ρέππας Χρήστος, Για το ενιαίο διαθεματικό πλαίσιο σποδών: μία προσπάθεια κριτικής αποτίμησης των νέων προγραμμάτων, Κάτσικας Χρήστος, Θεριανός Κώστας (επιμ.), *Νέα αναλυτικά προγράμματα και βιβλία στο σχολείο*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, 2007, 52

¹⁹³ Βρεττός Γιάννης, Καψάλης Γ. Αχιλλέας, *Αναλυτικά προγράμματα. Θεωρία και τεχνολογία σχεδιασμού και αναμόρφωσης*, Θεσσαλονίκη, 1992, 266

εργαστήρια, κ.λ.π.). Κάθε αίθουσα θα πρέπει να είναι εξοπλισμένη με υπολογιστές και σύνδεση με το διαδίκτυο, με τα κατάλληλα βιβλία και τον υπόλοιπο εξοπλισμό (οπτικοακουστικό).

Στ) Η ασυμφωνία αναλυτικών προγραμμάτων και σχολικών εγχειριδίων

Τέλος, όσον αφορά στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα, τα νέα διδακτικά εγχειρίδια συντάσσονται πολλές φορές ανεξάρτητα από τα αναλυτικά προγράμματα, με αποτέλεσμα να υπάρχει αναντιστοιχία ανάμεσα στους επίσημους εκπαιδευτικούς σκοπούς που αναφέρονται στις σχετικές νομοθετικές ρυθμίσεις και στα σχολικά εγχειρίδια που έχουν συγγραφεί προς υλοποίηση του εκάστοτε Α.Π.Σ.

Οι διάφορες συγγραφικές ομάδες των βιβλίων που ανέλαβαν η καθεμιά τη συγγραφή συγκεκριμένων σχολικών εγχειριδίων ερμήνευσαν το ΑΠΣ με το δικό τους τρόπο και τη δική τους φιλοσοφία, με αποτέλεσμα ασυνέχειες στις γνωστικές δεξιότητες, που καλείται να κατακτήσει ο μαθητής στις διάφορες τάξεις.

4.6.8. Τα νέα αναλυτικά προγράμματα και το Νέο Σχολείο

Στις αρχές του Μάρτη του 2010, η Υπουργός Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων υπέβαλε στο υπουργικό συμβούλιο σχέδιο δράσης στον τομέα της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για τη δημιουργία ενός Νέου Σχολείου.

Ένα από τα μέτρα του σχεδίου είναι η αλλαγή των προγραμμάτων σπουδών του νηπιαγωγείου, του δημοτικού και του γυμνασίου. Τα νέα προγράμματα προβλέπεται να αναπτυχθούν μέχρι τον Ιούνιο του 2011, να εφαρμοστούν πειραματικά την επόμενη σχολική χρονιά και να γενικευτεί η εφαρμογή τους στη σχολική χρονιά 2012-2013.

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται από το Υπουργείο «Τα Προγράμματα Σπουδών που εφαρμόζονται σήμερα, παρά το γεγονός ότι περιγράφουν την υιοθέτηση σύγχρονων αρχών, δεν έχουν στην πράξη επιφέρει αλλαγές στο σχολείο. Δεν προκαλούν τον μαθητή να ερευνήσει και να ανακαλύψει τη γνώση, αλλά προσφέρουν έτοιμες απαντήσεις προς απομνημόνευση, ενώ δεν αφήνουν περιθώρια ανάπτυξης πρωτοβουλιών από τον εκπαιδευτικό».

Η εκτίμηση αυτή διατυπώνεται σε μικρό χρονικό διάστημα, λιγότερο από μία πενταετία από την έναρξη εφαρμογής του Δ.Ε.Π.Π.Σ. με τη συγγραφή και τη χρήση των αντίστοιχων εγχειριδίων των διαφόρων μαθημάτων.

Τα νέα Προγράμματα Σπουδών καλούνται να υπηρετήσουν ένα σχολείο Ολοήμερο, Καινοτόμο, Αειφόρο, Ενταξιακό και Ψηφιακό.

Οι τρόποι με τους οποίους το Πρόγραμμα Σπουδών επιχειρεί να στηρίξει το Νέο Σχολείο, σύμφωνα με τις διακηρύξεις του Υπουργείου, χαρακτηρίζονται από την καθιέρωση και ενίσχυση της καινοτομίας και δημιουργικότητας σε όλα τα επίπεδα της ανάπτυξής του, την έμφαση στις διαδικασίες εφαρμογής του προγράμματος σπουδών με την αξιοποίηση της πιλοτικής του εφαρμογής, την εστίαση σε μορφωτικούς στόχους / ικανότητες, οι οποίοι αποτελούν κατευθυντήριους σκοπούς, και επομένως διατρέχουν όλα τα διδακτικά / μαθησιακά πεδία και αντικείμενα, την έμφαση στη διασύνδεση και επικοινωνία των διδακτικών / μαθησιακών αντικειμένων και στις θεμελιώδεις ιδέες / έννοιες και διαδικασίες, την ανάπτυξη δραστηριοτήτων για την «Σχολική και Κοινωνική Ζωή» με σχετικές θεματικές ενότητες, τη σύνδεση με τις τοπικές κοινότητες και την καλλιέργεια ικανοτήτων με οριζόντια και κάθετη σύνδεση με τα μαθησιακά αντικείμενα, την εγκάρσια διάχυση των ιδεών της προστασίας του περιβάλλοντος, της αειφορίας και του πολιτισμού, την

προώθηση της παιδαγωγικής της διαφοροποίησης στη διδασκαλία-μάθηση και την έμφαση στην αξιολόγηση για τη ανατροφοδότηση και βελτίωση της μάθησης, την προώθηση της ψηφιακής επικοινωνίας σε ισορροπία με τις κλασικές μορφές «προφορικότητας» και «εγγραμματισμού» και την οργάνωση των διδακτικών-μαθησιακών αντικειμένων σε ευρύτερα μαθησιακά-διδακτικά πεδία και την ενίσχυση της αυτονομίας-ευελιξίας της σχολικής μονάδας στη διαχείριση του ωρολογίου προγράμματος.

Το Πρόγραμμα Σπουδών του Νέου Σχολείου, δεν περιλαμβάνει μόνο συγκεκριμένους στόχους και διαδικασίες, που μπορούν να αξιοποιηθούν στη εκπαιδευτική πράξη, αλλά επιδιώκει να αποτελέσει μια γέφυρα ανάμεσα στους κεντρικούς/ κατευθυντήριους σκοπούς και την εκπαιδευτική πράξη. Για το λόγο αυτό στα προγράμματα δίνεται έμφαση στην αλληλεπίδραση μαθητών-εκπαιδευτικών και μάθησης.

Στην ουσία οι βασικές «καινοτομίες», που προωθούνται είναι Α) το πρόγραμμα του Νέου Σχολείου πρέπει να συνδεθεί με τον στοχοκεντρικό χαρακτήρα του προγράμματος. Η δόμηση του νέου προγράμματος γίνεται με βάση συγκεκριμένους διδακτικούς στόχους, οι οποίοι περιγράφονται με σαφήνεια, αντιστοιχούν στη μεταβολή συγκεκριμένων υποδιαίρέσεων της συμπεριφοράς των μαθητών και η επιτυχία τους είναι μετρήσιμη.

Πρόκειται για την προσαρμογή του σχολείου στη λογική των δεξιοτήτων και όχι της μόρφωσης. Ουσιαστικά ως προτεραιότητες για το «Νέο Σχολείο» προβάλλονται οι βασικές κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το πνεύμα της υπαγωγής της γνώσης στο επίπεδο της δεξιότητας.

Οι κεντρικοί πυλώνες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη Βελτίωση των Ικανοτήτων για τον 21ο Αιώνα» ορίζουν ως κυρίαρχους την «ικανότητα στη χρήση της ελληνικής γλώσσας», το «χειρισμό των μαθηματικών εννοιών» και των

«δεξιότητων στις φυσικές επιστήμες και την τεχνολογία», μαζί με την «ψηφιακή τεχνολογία» και τη «γλωσσομάθεια».

Οι σκοποί των προγραμμάτων του Νέου Σχολείου, λοιπόν, απορρέουν από την αυστηρή προσήλωση στην υλοποίηση της ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής.

Στο ωρολόγιο πρόγραμμα της νέας σχολικής χρονιάς όλων των τάξεων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης 800 δωδεκαθέσιων ολοήμερων σχολείων προστίθενται δύο ώρες ελληνικής γλώσσας, δύο ώρες μαθηματικών, οκτώ ώρες ξένης γλώσσας και δώδεκα ώρες ηλεκτρονικών υπολογιστών σε σύνολο τριάντα πέντε νέων ωρών. Στο σχέδιο δράσης λοιπόν για το Νέο Σχολείο η λογική της στροφής στα βασικά κυριαρχεί.

Βασικοί άξονες του προγράμματος είναι η «εστίαση στην ελληνική γλώσσα και στα μαθηματικά», η «στόχευση στα μαθηματικά και στην ξένη γλώσσα» και η «προτεραιότητα στην ξένη γλώσσα και στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές».

Β) το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών και τα συνδεδεμένα μαζί του Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών δεν έδωσαν περιθώρια πρωτοβουλίας στον εκπαιδευτικό και δεν αμφισβήτησαν την κυριαρχία της απομνημόνευσης έτοιμων απαντήσεων στη σχολική πράξη, οπότε εισάγεται η κατάκτηση της ικανότητας «Μαθαίνω πώς να μαθαίνω». Σύμφωνα με αυτόν τον τρόπο κατάκτησης της γνώσης προωθείται το πνεύμα «της δια βίου μάθησης» για τις ανάγκες της αγοράς.

Με την αναδιαμόρφωση όμως των ωρολογίων προγραμμάτων με 11 ξεχωριστών διδακτικών αντικειμένων για τις δύο πρώτες τάξεις, 13 για τις δύο μεσαίες και 15 για τις δύο τελευταίες δεν βοηθά τα παιδιά να ελέγξουν και να συνειδητοποιήσουν τη γνώση που τους προσφέρεται. Με αυτόν τρόπο τα Σχολεία «ενιαίου αναμορφωμένου εκπαιδευτικού προγράμματος» υιοθετούν εξοντωτικούς ρυθμούς για τη μάθηση. Ακόμα η διδασκαλία των αγγλικών από την πρώτη τάξη, πριν ακόμη τα παιδιά συνειδητοποιήσουν τα Ελληνικά

και τους μηχανισμούς της γραφής, μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα ακόμη και στη διδασκαλία της Ελληνικής.

Γ) Ακόμα το νέο σχέδιο δράσης ορίζει πως μία από τις διδακτικές ώρες της ευέλικτης ζώνης στις τέσσερις πρώτες τάξεις των 800 νέων ολοήμερων σχολείων θα αφιερώνεται σε θέματα αγωγής υγείας, διατροφικών συνηθειών, κυκλοφοριακής αγωγής και περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, αντίστοιχα.

Συνεπώς όμως περιορίζονται τα όρια εφαρμογής της μεθόδου project, βασικό χαρακτηριστικό της οποίας είναι έπρεπε να είναι η αξιοποίηση των παιδικών ενδιαφερόντων και η προσέγγιση ποικίλων προβλημάτων με στόχο την αλλαγή της κοινωνίας σε δημοκρατική κατεύθυνση.

Ορίζοντας όμως τη θεματολογία, αλλοιώνει το περιεχόμενο της, με αποτέλεσμα την σχεδόν πλήρη περιθωριοποίηση κάθε στοιχείου διαθεματικής προσέγγισης από τις προδιαγραφές του αναλυτικού προγράμματος του Νέου Σχολείου και την αλλοίωση του περιεχομένου της ευέλικτης ζώνης.

Δ) Ο σχεδιασμός του αναλυτικού προγράμματος του Νέου Σχολείου θα γίνει μέσω ευρωπαϊκού προγράμματος, το οποίο έχει ήδη προκηρυχθεί και όπου προσδιορίζεται σαφώς ότι κύριος φορέας θα είναι το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, που θα αναθέσει σε επιστήμονες-εμπειρογνώμονες την εκπόνηση των προγραμμάτων κάθε μαθήματος, οδηγών για τους εκπαιδευτικούς (μεθοδολογικές κατευθύνσεις και πρακτικά παραδείγματα για τη διδασκαλία και την αξιολόγηση) και εκπαιδευτικού υλικού.

Με τον ίδιο τρόπο λοιπόν όπως και στα πρωθύστερα Δ.Ε.Π.Π.Σ. και Α.Π.Σ., στη διαδικασία σύνταξης θα συμμετέχουν μόνο οι εκπαιδευτικοί των σχολείων όπου τα προγράμματα θα εφαρμόζονται πιλοτικά, ενώ για το σύνολο της εκπαιδευτικής κοινότητας θα προγραμματιστούν απλώς

ενημερωτικές συναντήσεις. Ακυρώνεται λοιπόν και πάλι η ουσιαστική συμμετοχή των εκπαιδευτικών και των μαθητών.

Απαραίτητο κριτήριο, πριν να εφαρμοστεί το Νέο Σχολείο και τα νέα αναλυτικά προγράμματα, είναι η ανάγκη συστηματικής αξιολόγησης του ισχύοντος αναλυτικού προγράμματος. Πρώτα απ' όλα πρέπει να ανιχνευθούν μέσα από έρευνες τα λάθη των προηγούμενων και μετά να προχωρήσει το Υπουργείο σ ανανεωτικές κινήσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: **ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

5.1 ΓΕΝΙΚΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η ιδιωτική εκπαίδευση έχει βαθιές ρίζες στο σύστημα της ελληνικής παιδείας και γνωρίζει στις μέρες μας μεγάλη άνθηση. Στην χώρα μας προβλέπεται από το Σύνταγμα και λειτουργούσε στο παρελθόν αλλά και σήμερα ως συμπληρωματική της δημόσιας εκπαίδευσης. Μάλιστα έχει διαχρονική και ιστορική εξέλιξη από τα πρώτα κιόλας βήματα σύστασης του Ελληνικού Κράτους και διαπιστώνεται συνταγματική αναγνώριση στην ελεύθερη ίδρυση σχολείων από ιδιώτες και μάλιστα, αρχικά, χωρίς περιορισμούς στις βαθμίδες της εκπαίδευσης¹⁹⁴.

Ήδη από το πρώτο νομοθέτημα για την παιδεία, ήτοι το διάταγμα της 6/18 Φεβρουαρίου του 1834 «περί δημοδιδασκαλίας εν γένει» οριζόταν στο άρθρο 60 του πως «και ιδιώται έχουν δικαίωμα να συνιστώσιν, είτε μόνοι, είτε μετ' άλλων, δι' ιδίων εξόδων, σχολείον, ή παιδοτροφείον, ή, άλλο τι διδασκτήριο. Προς τούτον όμως θέλουν ζητεί ην άδεια της επί των εκκλησιαστικών γραμματείας της επικρατείας...»¹⁹⁵.

Έτσι και με το άρθρο 11 του πρώτου Συντάγματος του 1844¹⁹⁶ κατοχυρώθηκε συνταγματικά το δικαίωμα ίδρυσης ιδιωτικών σχολείων, αλλά και τα Συντάγματα του 1864 και 1911 επανέλαβαν τη διάταξη και επέτρεπαν την ίδρυση ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων από ιδιώτες και νομικά πρόσωπα. Και όπως κάθε δικαίωμα που καθιερώνεται από το Σύνταγμα, θεωρούνταν πως η πρώτη διάταξη του όρου λήψης άδειας είχε καταργηθεί.

¹⁹⁴ Πούλης Ε. Παναγιώτης, Εκπαιδευτικό δίκαιο και θεσμοί, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2007, 262

¹⁹⁵ Βεγλήρης Φ. Θ., Η ιδιωτική εκπαίδευση και τα όρια της κρατικής επεμβάσεως, Νομικό Βήμα, τ. 31, 1983, 162

¹⁹⁶ «Έκαστος έχει δικαίωμα να συσταίνη εκπαιδευτικά καταστήματα, συμμορφούμενος με τους νόμους του Κράτους»

Στο Σύνταγμα του 1927 όμως, ύστερα και από την Γ΄ Εθνοσυνέλευση που είχε ψηφίσει να προστεθεί η φράση «ν' απαιτηθή και προηγούμενη άδεια του Κράτους προς ίδρυσιν σχολείων», προστέθηκε στο άρθρο 23 ερμηνευτική δήλωση η οποία όριζε ότι «3. Η έννοια της τελευταίας παραγράφου του άρθρου 23 είναι ότι δια νόμου δύνανται να θεσπισθώσιν άδειαι προς ίδρυσιν ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων», επαναφέροντας την παλιά διαδικασία.

Μετά την κατάργηση του Συντάγματος του 1927, επαναφέρθηκε το άρθρο 16 του Συντάγματος του 1911 και το 1952 η Βουλή των Ελλήνων ψήφισε το άρθρο 16 εδ. ε΄ του Συντάγματος του 1952 «Επιτρέπεται, κατόπιν αδειάς της αρχής, εις ιδιώτας μη εστερουμένους των πολιτικών δικαιωμάτων και εις νομικά πρόσωπα η ίδρυσις εκπαιδευτηρίων λειτουργούντων κατά το Σύνταγμα και τους νόμους του Κράτους.»

Μετά τη μεταπολίτευση του 1974 η ιδιωτική εκπαίδευση διήνυσε μία μακρά περίοδο έντονης αντιπαράθεσης και επικρίσεων που κατέληξε στο Σύνταγμα του 1975/1986/2001 το άρθρο 16 παρ. 8 να ορίσει «8. Νόμος ορίζει προϋποθέσεις και τους όρους χορήγησης άδειας για την ίδρυση και λειτουργία εκπαιδευτηρίων που δεν ανήκουν στο Κράτος, τα σχετικά με την εποπτεία που ασκείται πάνω σ' αυτά, καθώς και την υπηρεσιακή κατάσταση του διδακτικού προσωπικού τους. Η σύσταση ανώτατων σχολών από ιδιώτες απαγορεύεται.» Με αυτό τον τρόπο η συνταγματική της κατοχύρωση περιορίστηκε στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Το δικαίωμα της ίδρυσης ιδιωτικών σχολείων απέκτησε λοιπόν, από την εισαγωγή συνταγματικού πολιτεύματος το 1844, και διατηρεί από τότε συνταγματική αναγνώριση ως ένα από τα θεμελιώδη δικαιώματα του ατόμου.

Αυτό σημαίνει ότι ο νόμος δεν μπορεί να καταργήσει το δικαίωμα ή να απαγορεύσει γενικά ή μερικά μέτρα

λειτουργίας τους ή να παράσχει στις διοικητικές αρχές αρμοδιότητα να αναβάλλουν τη χορήγηση αδειών κατά την κρίση τους ή να παρεμποδίσουν τη λειτουργία τους, αν δεν συντρέχουν έκτακτοι τυπικοί λόγοι δημοσίας τάξεως ή υγείας ή βαρύτερες παραβάσεις.

Μάλιστα το άρθρο 16 δεν συγκαταλέγεται στις διατάξεις τις οποίες το άρθρο 48 επιτρέπει στην Κυβέρνηση να αναστείλει υπό τον έλεγχο της Βουλής στις περιπτώσεις πολέμου, επιστρατεύσεως ή άλλων περιστάσεων όπου διαταράχτηκε σοβαρά ή απειλείται φανερά η δημόσια τάξη και ασφάλεια του Κράτους. Έτσι το δικαίωμα της ιδιωτικής εκπαίδευσης, όπως η ίδια η ελευθερία της έρευνας και της διδασκαλίας είναι από εκείνα που δεν μπορεί να λυγίσει ούτε η «κατάσταση ανάγκης»¹⁹⁷.

Υπό το καθεστώς του Συντάγματος του 1975 και του ισχύοντος Ν. 682/1977 «Περί Ιδιωτικών Σχολείων Γενικής Εκπαίδευσης και Οικοτροφείων», τα δικαστήρια και των δύο κλάδων διοικητικού και πολιτικού, εξακολούθησαν να αναγνωρίζουν όπως και πριν, υπό τα προηγούμενα Συντάγματα και τις τροποποιήσεις της εκπαιδευτικής νομοθεσίας, το δικαίωμα ίδρυσης ιδιωτικού σχολείου στοιχειώδους εκπαίδευσης ως ατομικό συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα.

Μάλιστα το ότι η ιδιωτική εκπαίδευση τελεί υπό συνταγματικές εγγυήσεις του Συντάγματος του 1975/1986/2001 φαίνεται και από πλήθος αποφάσεων του ΣτΕ, όπως οι υπ' αριθμ. 1607/1979, 3907/1980, 576/1981 αλλά και πρότερα με τα προηγούμενα συντάγματα με τις αποφάσεις ΣτΕ 1919/1947, 743/1955, 1258/1959, 1456/1975, όπου αναγνωρίζεται η ελευθερία των ιδιωτών να ιδρύουν εκπαιδευτήρια πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Το ΣτΕ ορίζει λοιπόν και στις αποφάσεις του υπ' αριθμ. 1918/1980,

¹⁹⁷ Βεγλήρης Φ. Θ., Η ιδιωτική εκπαίδευση και τα όρια της κρατικής επεμβάσεως, *Νομικό Βήμα*, τ. 31, 1983, 167

4124/1980 και 576/1981 ότι η ελευθερία ίδρυσης ιδιωτικών σχολείων πηγάζει από το Σύνταγμα και δεν μπορεί να θιγεί από το νομοθέτη, αλλά μόνο να ρυθμιστεί όσον αφορά τους όρους και τις προϋποθέσεις της ίδρυσης και λειτουργίας τους.

Και αυτό χωρίς καμία παρέκκλιση ή καταχωρημένη μειοψηφία, ούτε δισταγμό στη διατύπωση της αρχής. Η ελευθερία της ιδιωτικής εκπαίδευσης, όπως και κάθε άλλο ατομικό δικαίωμα αναγνωρισμένο από το Σύνταγμα, μπορεί να γίνει αντικείμενο νομοθετικών ρυθμίσεων, αλλά υπό τον ανυπέρβατο όρο, ότι δεν ανατρέπεται η ελευθερία στον πυρήνα της¹⁹⁸.

Μάλιστα η ιδιωτική εκπαίδευση προστατεύεται και από το άρθρο 2 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, που κυρώθηκε με το Ν.Δ. 53/1974, επικυρώθηκε και απέκτησε επαυξημένη τυπική ισχύ που προβλέπει το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος.

Σύμφωνα λοιπόν με τη διάταξη αυτή «Ουδείς δύναται στερηθεί του δικαιώματος όπως εκπαιδευθή. Παν κράτος εν τη ασκήσει των αναλαμβανομένων υπ' αυτού καθηκόντων υπό του πεδίου της μορφώσεως και της εκπαίδευσεως θα σεβήται το δικαίωμα των γονέων όπως εξασφαλίζωσι την μόρφωσιν και εκπαίδευσιν ταύτην συμφώνως προς τας ιδίας αυτών θρησκευτικές και φιλοσοφικές πεποιθήσεις.» Σύμφωνα με αυτό περικλείεται και η εγγύηση της πολυφωνίας στην εκπαίδευση, που είναι απαραίτητη για τη διαμόρφωση και τη διατήρηση της δημοκρατικής κοινωνίας. Επομένως και αυτό θέτει φραγμούς στην επεμβατική διάθεση του νομοθέτη¹⁹⁹.

¹⁹⁸ Βεγλέρης Φ. Θ., Η ίδρυση των ιδιωτικών σχολείων είναι ατομικό δικαίωμα ειδικά αναγνωρισμένο από το Σύνταγμα και πλαισιωμένο από την προσωπική ελευθερία, την ελευθερία της διδασκαλίας και την οικονομική ελευθερία, *Νομικό Βήμα*, 1989, 392

¹⁹⁹ Ευρυγένης Δημήτριος - Σκουρής Βασίλειος, Τα συνταγματικά όρια των νομοθετικών επεμβάσεων στην ελευθερία της ιδιωτικής γενικής εκπαίδευσεως, *Αρμενόπουλος*, τ. 39, Θεσσαλονίκη, 1985, 372

Υπό την επιφύλαξη λοιπόν του νόμου, («όπως νόμος ορίζει») η ιδιωτική εκπαίδευση λειτούργησε και λειτουργεί ως συμπληρωματική της δημόσιας, αποτελώντας αναμφισβήτητα ένα συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα. Η γενική αναγνώρισή της όσο και η εξύψωσή της σε συνταγματικό δικαίωμα αποτελούν αμετάβλητες θέσεις του συνταγματικού νομοθέτη. Η ιδιωτική εκπαίδευση μνημονεύεται σε όλα τα ελληνικά Συντάγματα και τοποθετείται πάντοτε στο κεφάλαιο των συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων.

Ενισχύεται μάλιστα από τη ρητή καθιέρωση της ελευθερίας της τέχνης, επιστήμης, έρευνας και διδασκαλίας (άρθρο 16 παρ.1) και με τη ρητή αναγνώριση του δικαιώματος συμμετοχής στην «οικονομική ζωή της χώρας» (άρθρο 5 παρ. 1) και «ιδιωτικής οικονομικής πρωτοβουλίας (106 παρ. 2)

Το Ελληνικό Κράτος αντιμετώπιζε βέβαια πάντοτε την ιδιωτική εκπαίδευση αρνητικά και καχύποπτα, αλλά το μόνο που μπορεί να κάνει είναι να προσπαθεί να παρέχει την κατά το δυνατόν καλύτερη ποιοτικά δημόσια εκπαίδευση ώστε να ανταποκριθεί στους σκοπούς και την αποστολή της, και να εκμηδενίσει την επιλογή της καταφυγής των γονέων στα ιδιωτικά σχολεία.

5.2.0 ΝΟΜΟΣ 682/1977 «ΠΕΡΙ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΟΙΚΟΤΡΟΦΕΙΩΝ»

Σύμφωνα με την επιταγή του άρθρου 16 παρ.8 του Συντάγματος 1975 που κατοχυρώνει το δικαίωμα ιδιωτικής εκπαίδευσης υπό την επιφύλαξη του νόμου, ο νομοθέτης εξουσιοδοτείται από το Σύνταγμα να οργανώσει την άσκηση αυτού του ατομικού δικαιώματος, ορίζοντας τις προϋποθέσεις και τους όρους χορήγησης άδειας ίδρυσης και λειτουργίας των ιδιωτικών σχολείων, την κρατική εποπτεία που ασκείται σε αυτά αλλά και την υπηρεσιακή κατάσταση του διδακτικού προσωπικού.

Με βάση τη συνταγματική αυτή εξουσιοδότηση, εκδόθηκε ο Ν. 682/1977 «Περί ιδιωτικών σχολείων γενικής εκπαίδευσης και σχολικών οικοτροφείων», όπως αυτός τροποποιήθηκε αργότερα και ισχύει μέχρι και σήμερα.²⁰⁰ Βέβαια οι Α.Ν. 2545/1940, Α.Ν. 1881/1943, Ν. 205/1947 και Ν.Δ. 3855/1958, που προΐσχυσαν, διέπουν ακόμα την ιδιωτική εκπαίδευση και ρυθμίζουν επιμέρους θέματα.

Σύμφωνα όμως με το άρθρο 62 παρ.7 του Ν. 1566/1985, οι διατάξεις του ισχύουν και για τις βαθμίδες της ιδιωτικής εκπαίδευσης εκτός από τα άρθρα 11 και 52, δηλαδή την επιλογή, τοποθέτηση και υπηρεσιακή κατάσταση των διευθυντών και υποδιευθυντών των ιδιωτικών σχολείων, όπου παραμένει σε ισχύ ο Ν. 682/1977.

5.2.1. Έννοια και εποπτεία των ιδιωτικών σχολείων

Κατά το νόμο 682/1977, τα ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι σχολεία αντίστοιχων τύπων και βαθμίδων προς τα δημόσια, τα οποία όμως δεν ανήκουν στο κράτος αλλά συντηρούνται από φυσικά

²⁰⁰ Ν. 1351/1983, Ν. 1476/1984, Ν. 1566/1985, Ν. 1810/1988 και Ν. 1824/1988

και νομικά πρόσωπα²⁰¹. Σύμφωνα βέβαια με το άρθρο 3 παρ. 2, 3 απαγορεύεται η σύσταση νυχτερινών ιδιωτικών σχολείων, ενώ επιτρέπεται η ίδρυση και λειτουργία πειραματικού τύπου ιδιωτικών σχολείων, μετά από απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, κατόπιν αίτησης του ενδιαφερομένου και σύμφωνη γνώμη του Κ.Ε.Μ.Ε.

Υπάγονται και αυτά στο Υπουργείο Παιδείας και Δια βίου μάθησης, το οποίο ασκεί έλεγχο και εποπτεία με τα περιφερειακά όργανα, τα οποία είναι κοινά προς τα δημόσια σχολεία.^{202, 203}

5.2.2.Οργάνωση των ιδιωτικών σχολείων

Α.Πρόγραμμα των ιδιωτικών σχολείων

Ο βασικός στόχος του νομοθέτη απέβλεπε κυρίως στην υποχρέωση των ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων για την τήρηση του ίδιου προγράμματος σπουδών, της διάρκειας της υποχρεωτικής φοίτησης²⁰⁴ και το βασικότερο να διαπνέονται από τους στόχους του άρθρου 16 παρ.2 του Συντάγματος 1975/1986/2001, το οποίο ορίζει πως «2. Η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους και έχει σκοπό την ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και τη διάπλασή τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες».

²⁰¹ «Άρθρο 1.- Ιδιωτικά σχολεία γενικής εκπαίδευσης, κατά την έννοια του παρόντος νόμου, είναι τα αντίστοιχα προς τα δημόσια σχολεία γενικής δημοτικής ή μέσης Εκπαίδευσης τα μη ανήκοντα εις το Κράτος, αλλά ιδρυόμενα και συντηρούμενα υπό φυσικών ή νομικών προσώπων, κατά τα ειδικότερο εις τον παρόντα νόμον οριζόμενα.»

«Άρθρο 2.- 1. Τα Ιδιωτικά σχολεία γενικής εκπαίδευσης υπάγονται εις την αρμοδιότητα του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ασκούντος την επ' αυτών εποπτείαν δια των περιφερειακών εποπτικών οργάνων.»

²⁰² Κωτσίκης Βαγγέλης, Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης, Εκδόσεις «Ελλην», Περιστέρι - Αθήνα, 1993, 175

²⁰³ «Άρθρον 2.- 1. Τα Ιδιωτικά σχολεία γενικής εκπαίδευσης υπάγονται εις την αρμοδιότητα του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ασκούντος την επ' αυτών εποπτείαν δια των περιφερειακών εποπτικών οργάνων.»

²⁰⁴ Άρθρο 4.- 1. Τα υπό του παρόντος νόμου προβλεπόμενα σχολεία έχουν την αυτήν οργάνωσιν με τα αντίστοιχα δημόσια σχολεία και ακολουθούν το ισχύον εκάστοτε δι' αυτά ωρολόγιον και αναλυτικόν πρόγραμμα διδασκαλίας.

Η φύση της παιδείας έστω και από ιδιωτικά εκπαιδευτήρια έχει το χαρακτήρα κοινωνικής αποστολής καθώς εξυπηρετεί το κοινωνικό συμφέρον.

Στην ουσία δηλαδή να ισχύουν και για τους μαθητές των ιδιωτικών σχολείων οι αρχές και οι κανόνες που εφαρμόζονται και στην ιδιωτική εκπαίδευση²⁰⁵.

Μάλιστα προβλέπεται στα άρθρα 14 και 15 του Ν. 682/1977 ότι ο αριθμός των μαθητών κάθε ιδιωτικού σχολείου πρέπει να είναι ανάλογος προς τις αίθουσες διδασκαλίας, τα εποπτικά μέσα, τον αύλειο χώρο, τους κοινόχρηστους χώρους και τις εγκαταστάσεις άθλησης και φυσικά απαγορεύεται να ξεπερνάει τον αριθμό που ορίζεται για τα δημόσια σχολεία.

Ακόμα τηρούνται και όλες οι διατάξεις για τις ημέρες αργιών, διακοπών και γιορτών των δημόσιων σχολείων.

Ανάλογες διατάξεις ισχύουν και για την έναρξη και λήξη του σχολικού έτους, τις εγγραφές, τις μετεγγραφές, τις εξετάσεις, τις απουσίες και τις πειθαρχικές ποινές, όπως αναλυτικά ορίζονται στο άρθρο 16.

Υπάρχει έντονη διάθεση από το νομοθέτη να προσδοθεί κοινωνικοπολιτική κατεύθυνση στην δημοτική εκπαίδευση, δημόσια και ιδιωτική.

Η παρεμβατική αυτή νομοθεσία θέλει να καταστήσει ιδιωτική και δημόσια παιδεία ισοδύναμες και ομοιόμορφες σε περιεχόμενο, οργάνωση και μέθοδο, ώστε αυτό να αποτελεί εγγύηση για το περιεχόμενο της εκπαίδευσης που παρέχει.

Μάλιστα ορίζεται ανώτατος αριθμός τμημάτων για κάθε τάξη από τον νομοθέτη ώστε να αποτραπεί η δημιουργία μεγάλων σχολικών μονάδων, τα οποία και θα είναι δύσκολο

²⁰⁵ Κωτσίκης Βαγγέλης, Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης, Εκδόσεις «Ελλην», Περιστέρι - Αθήνα, 1993, 176

να εποπτευθούν από τις αρχές αλλά και να διοικηθούν από τους ιδιοκτήτες τους.

Όμως με αυτόν τον τρόπο δεν λαμβάνονται υπόψη οι επιθυμίες των γονέων υποψήφιων μαθητών, που θα θέλουν να εγγράψουν τα παιδιά τους σε ιδιωτικά σχολεία και ο ιδιοκτήτης θα είναι υποχρεωμένος να αρνηθεί λόγω συμπλήρωσης του ανώτατου αριθμού μαθητών κατά τάξη²⁰⁶.

Η ελευθερία της ιδιωτικής εκπαίδευσης δεν έχει άμεσους δέκτες μόνο τους ιδρυτές ιδιωτικών σχολείων περιέχει και την αναγνώριση του δικαιώματος των γονέων να κατευθύνουν τη μόρφωση των παιδιών τους, επιλέγοντας το κατάλληλο, κατά την αντίληψή τους και τις οικογενειακές περιστάσεις, εκπαιδευτήριο.²⁰⁷

Β. Τίτλοι Σπουδών

Οι τίτλοι σπουδών που παρέχονται από τα ιδιωτικά νηπιαγωγεία και δημοτικά σχολεία είναι καθ' όλα ισότιμοι με αυτούς των δημόσιων σχολείων, σύμφωνα με το άρθρο 17 παρ. 1 και ο διευθυντής υποχρεούται να εκδίδει και να παραδίδει τους τίτλους σπουδών στους κηδεμόνες, με την καταβολή μόνο των ανάλογων εκπαιδευτικών τελών και μάλιστα αποκλείεται η παρακράτηση τους, όταν ο μαθητής δεν έχει εκπληρώσει τις οικονομικές του υποχρεώσεις, κατά το άρθρο 18 παρ.2.

Σε περίπτωση παρακράτησής τους ο διευθυντής εκπαίδευσης όχι μόνο έχει το δικαίωμα να ασκήσει πειθαρχική δίωξη εναντίον του διευθυντή, αλλά χορηγεί και έγγραφη βεβαίωση για τη μαθητική κατάσταση του μαθητή, η οποία έχει θέση τίτλου σπουδών.

Τα ιδιωτικά σχολεία θεωρούνται αναπληρωματικά ελλειπόντων ή συμπληρωματικά υπάρχοντων δημόσιων

²⁰⁶ Ευρυγένης Δημήτριος - Σκουρής Βασίλειος, Τα συνταγματικά όρια των νομοθετικών επεμβάσεων στην ελευθερία της ιδιωτικής γενικής εκπαίδευσης, *Αρμενόπουλος* 39, Θεσσαλονίκη, 1985, 381

²⁰⁷ Βεγλέρης Φ. Θ., Η ιδιωτική εκπαίδευση και τα όρια της κρατικής επεμβάσεως, *Νομικό Βήμα*, τ. 31, 1983, 166

σχολείων. Λειτουργούν υπό την πλήρη εποπτεία του Κράτους, το οποίο τα αναγκάζει να λειτουργούν σύμφωνα με τους κανόνες και τους σκοπούς που καθιερώνει το ίδιο έτσι ώστε η ιδιωτική εκπαίδευση να μην εγκαταλείπει πλήρως τον κρατικό χώρο, αλλά να παρέχεται από ιδιώτες κατά κρατική παραχώρηση και υπό συνεχή κρατικό έλεγχο. Άρα και οι τίτλοι σπουδών που χορηγούνται από αυτά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση θεωρούνται ισότιμοι με αυτού των δημόσιων σχολείων.

Γ. Διδάκτρα

Οι μαθητές στα ιδιωτικά σχολεία υποχρεούνται σε καταβολή διδάκτρων, που καθορίζονται από τον κανονισμό λειτουργίας του σχολείου, σύμφωνα με το άρθρο 18 παρ.1. Η αύξησή τους κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς απαγορεύεται ρητά από το νόμο²⁰⁸.

Τα ιδιωτικά σχολεία όμως έτσι είναι προσιτά μόνο στις οικονομικά ισχυρές ομάδες και με αυτόν τον τρόπο, το ιδιωτικό σχολείο συμβάλλει στη διαίωνιση της ανισότητας των εκπαιδευτικών ευκαιριών.

5.2.3. Άδεια ιδρύσεως και άδεια λειτουργίας των ιδιωτικών σχολείων

Το Σύνταγμα επίσης επέβαλλε στον κοινό νομοθέτη να ορίσει τις προϋποθέσεις και τους όρους χορήγησης αδειών για την ίδρυση και λειτουργία ιδιωτικών σχολείων, την έκταση της κρατικής εποπτείας και την υπηρεσιακή κατάσταση του εκπαιδευτικού προσωπικού.

Για την ίδρυση λοιπόν ιδιωτικού σχολείου πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης απαραίτητη είναι λήψη δύο διαφορετικών αδειών, η άδεια ίδρυσης (άρθρο 5) και η άδεια λειτουργίας του (άρθρο 8).

²⁰⁸ Άρθρο 18 παρ. 4. Αύξεις των διδάκτρων κατά την διάρκεια του διδακτικού έτους δεν επιτρέπεται.

A. Η άδεια ιδρύσεως

Κατά το άρθρο 5 του Ν. 682/1977, για την άδεια ιδρύσεως απαιτείται απόφαση του Υπουργού Παιδείας, ύστερα από πρόταση της αρμόδιας Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας ή Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και πιο συγκεκριμένα του αρμόδιου περιφερειακού συμβουλίου δημοτικής ή μέσης εκπαίδευσως, στην περιφέρεια του οποίου, θα λειτουργήσει το σχολείο.

Η άδεια ιδρύσεως χορηγείται σε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, ύστερα από καθορισμένη διαδικασία (άρθρο 7) και μάλιστα ισχύει για έως και δύο σχολεία από κάθε βαθμίδα εκπαίδευσης²⁰⁹. Υποχρέωση του ιδρυτή είναι η άμεση λειτουργία όλων των τάξεων του δημοτικού και γυμνασίου και τουλάχιστον και της πρώτης τάξης του λυκείου. (άρθρο 5 παρ. 3).

Η διατήρηση του ιδιωτικού σχολείου επιτρέπεται και μετά το θάνατό του ή την κήρυξη του ιδιοκτήτη σε δικαστική απαγόρευση, αντίληψη, πτώχευση, όπως αναλυτικά ορίζεται στο άρθρο 5 παρ.4,5,6,7,8²¹⁰.

Τα προσόντα των ιδρυτών - ιδιοκτητών καθορίζονται αναλυτικά στο άρθρο 6²¹¹. Να σημειωθεί βέβαια πως το

²⁰⁹ Άρθρο 5 παρ.2 εδ.2 Του περιορισμού τούτου εξαιρούνται η Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία και Χριστιανική Αδελφότης Νέων,αι οποία δύναται να έχουν τα μέχρι της ενάρξεως του σχολικού έτους 1976-77 νομίμως ιδρυθέντα σχολεία.

²¹⁰ Άρθρο 5 παρ.4. Εις περίπτωσιν θανάτου του ιδιοκτήτου συνεχίζεται η λειτουργία του σχολείου, των κληρονόμων υποχρεουμένων όπως προτείνουν εντός 6 μηνών εκπρόσωπόν των έχοντα τα υπό του παρόντος νόμου προβλεπόμενα προσόντα δια τους ιδρυτάς. Παρερχομένης της προθεσμίας ταύτης, το σχολείον παύει λειτουργούν από της λήξεως του σχολικού έτους. Παρ.5. Ο εν τη προηγουμένη παραγράφω εκπρόσωπος ορίζεται δι' αποφάσεως του οικείου Γενικού Επιθεωρητού, εάν δε δεν είναι κληρονόμος ασκεί τα καθήκοντά του μέχρις αποκτήσεως των προσόντων υπό τινος των κληρονόμων. Κατά το διάστημα τούτο το σχολείον λειτουργεί υπό την επωνυμίαν της αρχικής αδείας. Παρ.6. Αι διατάξεις εις προηγουμένων παραγράφων 4 και 5 ισχύουν και δια την περίπτωσιν κηρύξεως του ιδρυτού υπό δικαστικήν απαγόρευσιν ή αντίληψιν ή πτώχευσιν. Παρ.7. Μεταβίβασις αδείας ιδρύσεως και λειτουργίας ιδιωτικού σχολείου επιτρέπεται κατόπιν αιτήσεως των ενδιαφερομένων, εφ' όσον τα πρόσωπα εις τα οποία μεταβιβάζεται το σχολείον κέκτηνται τα δια τους ιδρυτάς απαιτούμενα προσόντα. Η μεταβίβασις της αδείας ιδρύσεως εγκρίνεται δι' αποφάσεως του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Παρ.8. Εις περίπτωσιν μεταβιβάσεως του σχολείου, ουδεμία απόλυσις του προσωπικού επιτρέπεται, η δε υπηρεσία του εις το σχολείον θεωρείται συνεχής. Ως μεταβίβασις δια την εφαρμογήν της παρούσης παραγράφου, θεωρείται και η ίδρυσις νέου σχολείου υπό συζύγου ή συγγενούς μέχρι δευτέρου βαθμού του ιδιοκτήτου εφ' όσον το σχολείον λειτουργήσῃ εις τον αυτόν χώρον εντός διετίας.

²¹¹ Άρθρον 6.- 1. Η άδεια ιδρύσεως ιδιωτικού σχολείου χορηγείται εις Έλληνας πολίτας, εφ' όσον: α) έχουν το ενδεδειγμένον ήθος προς καλλιέργειαν της Ελληνικής Παιδείας, β) δεν έχουν στερηθή των πολιτικών των δικαιωμάτων, ουδ' έχουν κηρυχθή εις απαγόρευσιν ή δικαστικήν αντίληψιν ή πτώχευσιν, γ) έχουν τίτλον σπουδών παρέχοντα δικαίωμα διορισμού εις την εκπαίδευσιν, δ) δεν έχουν καταδικασθῆ δι' οιονδήποτε αδίκημα εκ των αποτελούντων κώλυμα προς διορισμόν εις δημοσίαν θέσιν, ε) δεν έχουν απολυθῆ εκ δημοσίας θέσεως ή θέσεως Ιδιωτικού Εκπαιδευτικού δια λόγους πειθαρχικούς ή δι'

φυσικό πρόσωπο ή ο νόμιμος εκπρόσωπος του νομικού προσώπου που αιτείται της άδειας θα πρέπει να είναι Έλληνας πολίτης και πρέπει να έχει τίτλο σπουδών, που θα του εξασφάλιζε διορισμό στην δημόσια εκπαίδευση.

Η χορήγηση της άδειας ιδρύσεως είναι υποχρεωτική και αποτελεί αμετάκλητη διοικητική πράξη, η οποία εξακολουθεί να ισχύει εφόσον δεν υπήρξε πλάνη κατά την έκδοσή της²¹². Κατά το άρθρο 16 παρ. 8 του Συντάγματος, το οποίο ρητά αναγνωρίζει την ελευθερία των πολιτών να ιδρύουν ιδιωτικά σχολεία με τις προϋποθέσεις και τους όρους του νόμου σε συνδυασμό με τις διατάξεις Ν. 682/1977, προκύπτει ότι εφόσον συντρέχουν οι, από τις διατάξεις αυτές του τελευταίου νόμου, τασσόμενες προϋποθέσεις και τηρηθεί η σχετική διαδικασία, η εκ μέρους της Διοίκησης χορήγηση της άδειας ιδρύσεως ιδιωτικού σχολείου, αποτελεί υποχρεωτική ενέργεια, δεδομένου ότι πρόκειται για άσκηση κατά το Σύνταγμα ατομικού δικαιώματος (Σ.τ.Ε. υπ' αριθμ. 1464/86, 3406/84, 1286/84, 1916/80), όπως ορίζεται από την ΔΠΡ ΑΘ υπ' αριθμ. 8020/1990.

B. Η άδεια λειτουργίας

Σύμφωνα με το άρθρο 8, για τη λειτουργία των ιδιωτικών σχολείων απαιτείται και η άδεια λειτουργίας που χορηγείται από τον οικείο Διευθυντή Εκπαίδευσης και με σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής καταλληλότητας διδασκηρίων (άρθρο 40), υπό την προϋπόθεση ότι εξασφαλίζεται η καταλληλότητα του διδασκηρίου και οι όροι υγιεινής του, καθώς και η επάρκεια των εποπτικών μέσων και της σχολικής βιβλιοθήκης. Η διαδικασία που πρέπει να ακολουθήσει ο

ανεπάρκειαν περί την εκτέλεσιν των καθηκόντων των και στ) έχουν συμπληρώσει το 21ον έτος της ηλικίας των.

²¹² Πούλης Ε. Παναγιώτης, Εκπαιδευτικό δίκαιο και θεσμοί, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2007, 266

αιτών καθορίζεται αναλυτικά στην παράγραφο 2,3,4,5,6 του άρθρου 8²¹³.

Σύμφωνα μάλιστα και με την υπ' αριθμ. ΣτΕ 1553/2008 συνιστά πειθαρχική παράβαση, η λειτουργία ιδιωτικού σχολείου άνευ αδείας, αλλά και η λειτουργία αυτού κατά παράβαση της αδείας, καθώς επίσης και η χρησιμοποίηση, ως αίθουσας διδασκαλίας, χώρου, για τον οποίο δεν έχει προηγουμένως χορηγηθεί έγκριση καταλληλότητας.

Η άδεια λειτουργίας θα πρέπει να ανανεώνεται κάθε χρόνο και εάν δεν ζητηθεί ανανέωση της για δύο συνεχόμενα χρόνια, τότε η άδεια ιδρύσεως χάνει αυτοδικαίως την ισχύ της (άρθρο 8 παρ.7). Μάλιστα κατά την υπ' αριθμ. ΣΤΕ 3893/2005, η ανανέωση της αδείας λειτουργίας ιδιωτικού εκπαιδευτηρίου δεν αποτελεί πράξη επιβεβαιωτική της αρχικής αδείας λειτουργίας του, αλλά συνιστά πράγματι χορήγηση νέας αδείας, που έχει εκτελεστό χαρακτήρα (ΣτΕ υπ' αριθμ. 3220, 2082, 2076/2000 κ.ά.) και χρονική ισχύ ενός σχολικού έτους. Άρα κατά το χρόνο της ανανέωσης, θα πρέπει να εξακολουθούν να συντρέχουν για το εκπαιδευτήριο όλες οι νόμιμες προϋποθέσεις.

Η ιδιωτική εκπαίδευση έχει ισχυρά συνταγματικά στηρίγματα και δεν μπορεί με κανένα τρόπο να καταργηθεί

²¹³ 2. Η άδεια λειτουργίας χορηγείται τη αιτήσει του ιδιοκτήτου του σχολείου υποβαλλομένη εντός του μηνός Μαΐου και ισχύει από του νέου σχολικού έτους. Η αίτησις συνοδεύεται υπό των κάτωθι δικαιολογητικών:

α) Σχεδίων του υπό χρησιμοποίησιν διδακτηρίου υπογεγραμμένων υπό αρμοδίων μηχανικών και β) Γραμματίου καταθέσεως του εκάστοτε οριζομένου ποσού υπέρ του "Λογαριασμού Γενικής Ιδιωτικής Εκπαιδεύσεως". 3. Εντός πέντε ημερών από της υποβολής της αιτήσεως ο αρμόδιος Επιθεωρητής συγκαλεί την Επιτροπή καταλληλότητας, η οποία εντός δέκα πέντε ημερών προβαίνει εις αυτοψίαν του οικήματος και αποφαινεται δια πρακτικού καταχωρουμένου εις ίδιον βιβλίον τηρούμενον εις την Επιθεώρησιν, περί της καταλληλότητός του ή ορίζει τας τυχόν επενεκτέας τροποποιήσεις ή επιδιορθώσεις ή συμπληρώσεις. Το πρακτικόν υποβάλλεται εις την Επιθεώρησιν εντός 10 ημερών από της πραγματοποιήσεως της αυτοψίας. 4. Εις περίπτωσιν καθ' ην η Επιτροπή αποφανθή ότι δέον όπως επενεχθούν τροποποιήσεις, μεταρρυθμίσεις κ.λ.π. τάσσεται προθεσμία μέχρι 31 Ιουλίου προς πραγματοποίησιν των, μετά ταύτα δε ακολουθείται η λοιπή διαδικασία προς χορήγησιν της αδείας λειτουργίας. 5. Δεν επιτρέπεται η χορήγηση αδείας λειτουργίας ιδιωτικού σχολείου σε διδακτήριο που απέχει λιγότερο από 150 μέτρα από διδακτήριο άλλου σχολείου, εκτός εάν είχαν αρχίσει οι διαδικασίες ανέγερσης του διδακτηρίου πριν από τη χορήγηση αδείας λειτουργίας του άλλου σχολείου. 6. Η άδεια λειτουργίας ανανεούται κατ' έτος κατόπιν αιτήσεως του ιδιοκτήτου, υποβαλλομένης μέχρι 31ης Ιουλίου εκάστου έτους και συνοδευομένης υπό γραμματίου καταθέσεως του οικείου παραβόλου. Σε ιδιωτικά σχολεία που λειτουργούσαν σε χώρους εντός σχεδίου πόλεως, οι οποίοι όμως δεν είχαν καθορισθεί προηγουμένως ως χώροι για την ανέγερση και τη λειτουργία σχολείων, οι αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ανανεώνουν τις ετήσιες άδειες λειτουργίας τους μέχρι και το διδακτικό έτος 2013-2014, εφόσον συντρέχουν οι μέχρι τούδε απαιτούμενες προϋποθέσεις του παρόντος νόμου."

με νομοθετικά ή διοικητικά μέτρα. Η συνταγματική προστασία της ιδιωτικής εκπαίδευσης σημαίνει την αναγνώριση ατομικού δικαιώματος ίδρυσης, διοίκησης και λειτουργίας ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων (ΣτΕ υπ' αριθμ. 1456/1975, 1860/1978, 1918/1980, 4124/1980, 1286/1984, 3734/1986, 1916/1980).

Ο νομοθέτης δεν μπορεί να εισάγει περισσότερους περιορισμούς του δικαιώματος ιδιωτικής παιδείας από όσους επιτρέπει το Σύνταγμα, υποχρεούται όμως να εισάγει τους περιορισμούς αυτούς στο μέτρο που είναι λειτουργικοί, αναγκαίοι και κατάλληλοι²¹⁴. Για αυτό δεν επιτρέπεται η άρνηση χορηγήσεως αδειών ιδρύσεως ιδιωτικών σχολείων, σε περίπτωση φυσικά που ικανοποιούνται οι νόμιμες προϋποθέσεις χορήγησής τους.

Το ΣτΕ μάλιστα ορίζει στις αποφάσεις του υπ' αριθμ. 1918/1980, 4124/1980 και 576/1981 ότι η ελευθερία ίδρυσης ιδιωτικών σχολείων πηγάζει από το Σύνταγμα και δεν μπορεί να θιγεί από το νομοθέτη, αλλά μόνο να ρυθμιστεί όσον αφορά τους όρους και τις προϋποθέσεις της ίδρυσης και λειτουργίας τους. Η συνδρομή των όρων και των προϋποθέσεων σημαίνει ότι καθίσταται υποχρεωτική η χορήγηση της σχετικής άδειας²¹⁵.

5.2.4. Ευθύνη των ιδιοκτητών

Κατά το άρθρο 9 του Ν. 682/1977 οι ιδρυτές των ιδιωτικών σχολείων υπέχουν ευθύνη για κάθε πράξη ή παράλειψη, εξαιτίας της οποίας δυσχεραίνεται η άρτια λειτουργία του σχολείου και έχει υποχρέωση να τηρεί τους κανόνες καλής λειτουργίας του σχολείου, σύμφωνα με τις απαιτήσεις του νόμου.

²¹⁴ Τσάτσος Θ. Δημ., Λοβέρδος Ν. Ανδρέας, Κανελλόπουλος Αθ. Νέδας, Σύνταγμα και ιδιωτική παιδεία, Το Σύνταγμα, τ. 18, 1992, 95

²¹⁵ Μιχόπουλος Β. Αναστάσιος, Νομικό πλαίσιο και θεσμοί της εκπαίδευσης, Αθήνα, 1994

Μάλιστα, σύμφωνα με την παρ. 2, σε περίπτωση που διαπιστώσει παραλείψεις, είτε του Διευθυντή, είτε κάποιου μέλους του διδακτικού προσωπικού, έχει υποχρέωση να τους υποδείξει τη συμμόρφωσή τους προς τα καθήκοντά τους και, σε περίπτωση μη συμμόρφωσης τους, να τους αναφέρει στον οικείο Προϊστάμενο.

Σημειωτέον βέβαια να αναφερθεί πως έχει τη δυνατότητα, καθώς και εφόσον είναι εκπαιδευτικός να συμμετέχει στις συνεδριάσεις του διδακτικού προσωπικού. (§3)

5.2.5.Επωνυμία και προσωνυμία του ιδιωτικού σχολείου

Απαραίτητη επίσης προϋπόθεση για την ίδρυση ιδιωτικού σχολείου είναι, σύμφωνα με το άρθρο 10, η ένταξη στην επωνυμία του, του είδους του σχολείου (νηπιαγωγείο, δημοτικό κτλ.) αλλά και του ονοματεπώνυμου του ιδιοκτήτη ή σε περίπτωση νομικού προσώπου, της επωνυμίας του.

Για την απόκτηση προσωνυμίας, απαιτείται άδεια του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων με τη σύμφωνη γνώμη του οικείου περιφερειακού συμβουλίου, ύστερα από αίτηση του ιδιοκτήτη.

Η προσωνυμία αυτή πρέπει να είναι πάντοτε στην ελληνική γλώσσα, να μην προκαλεί σύγχυση ως προς το είδος του σχολείου ή τον επιδιωκόμενο σκοπό του και να μην χρησιμοποιείται από άλλο σχολείο της ίδιας εκπαιδευτικής περιφέρειας. Απαγορεύεται η χρήση της ίδιας προσωνυμίας από ιδιωτικά σχολεία της οικείας εκπαιδευτικής περιφέρειας, εκτός εάν ανήκουν στο ίδιο πρόσωπο²¹⁶, όπως ορίζουν και οι υπ' αριθμ. ΣΤΕ 4490/2005 και ΓΝΜΔ ΝΕΚ υπ' αριθμ. 293/2001.

²¹⁶ Παμπούκης κ., Προσωνυμία ιδιωτικού εκπαιδευτηρίου. Ζητήματα από το δίκαιο του διακριτικού τίτλου επιχειρήσεως, Αρμενόπουλος, Θεσσαλονίκη, 1979, 372

5.2.6.Εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας, στέγαση και τήρηση αρχείου

Κάθε ιδιωτικό σχολείο, σύμφωνα με το άρθρο 11, έχει κανονισμό λειτουργίας, ο οποίος είναι εγκεκριμένος από τον οικείο προϊστάμενο και στον οποίο υποχρεωτικά αναφέρονται η οργάνωσή του, η λειτουργία του, οι οικονομικές και λοιπές υποχρεώσεις των γονέων και οι όροι εγγραφής των μαθητών.

Αντίτυπο μάλιστα του εσωτερικού κανονισμού παραλαμβάνουν όλοι οι κηδεμόνες των μαθητών, κατά την εγγραφή τους, και φυσικά η παραλαβή αποτελεί και δήλωση αποδοχής του.

Η στέγαση των ιδιωτικών σχολείων, σύμφωνα με το άρθρο 12 πραγματοποιείται σε ενιαίο διδακτήριο, το οποίο πρέπει να πληροί τις οριζόμενες προϋποθέσεις από πλευράς διδακτηρίου, εποπτικών μέσων και λοιπού εξοπλισμού.

Συστέγαση σχολείων δημοτικής και μέσης εκπαίδευσης είναι δυνατή μόνο σε περίπτωση σαφούς διαχωρισμού των αύλειων και κοινόχρηστων τους χώρων²¹⁷.

Απαραίτητη φυσικά είναι η ύπαρξη γραφείου και βοηθητικών χώρων για το διδακτικό προσωπικό.

Επίσης ο ιδιοκτήτης και ο διευθυντής οφείλουν να τηρούν αρχείο, με τα απαραίτητα στοιχεία και τα προβλεπόμενα από τις διατάξεις βιβλία, όπως ορίζονται στο άρθρο 13.

5.2.7.Σχολικά οικοτροφεία

Σύμφωνα με το άρθρο 19, σχολικά οικοτροφεία αποτελούν οι χώροι όπου οι μαθητές που φοιτούν στο σχολείο, διαμένουν και σε αυτό. Ομοίως όπως και για τα ιδιωτικά σχολεία απαραίτητη για τη λειτουργία τους είναι η λήψη άδειας ιδρύσεως και άδειας λειτουργίας. Η

²¹⁷ Μάλιστα κατά την ΓΝΜΔ ΝΣΚ υπ' αριθμ. 239/2008 είναι σύνηθες η συστέγαση ιδιωτικών νηπιαγωγείων και δημοτικών σχολείων του ίδιο ιδιοκτήτη.

διαδικασία λήψης τους ορίζεται στο άρθρο 20 αναλυτικά, το οποίο μάλιστα ορίζει πως οι διατάξεις του νόμου 682/1977, που αφορούν τις άδειες ιδρύσεως και λειτουργίας ιδιωτικών σχολείων, ισχύουν και ως προς τα οικοτροφεία.

Κατά το άρθρο 21, οι προϋποθέσεις στεγάσεως, οι όροι λειτουργίας, και κάθε άλλη λεπτομέρεια λειτουργίας των καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, με τη σύμφωνη γνώμη του ΚΕΜΕ.

Παρομοίως τα σχολικά οικοτροφεία υπάγονται στην εποπτεία και τον έλεγχο των οικείων οργάνων υπό την αρμοδιότητα του Υπουργείου Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων. (άρθρο 22).

Τέλος, σε περίπτωση διακοπής λειτουργίας ενός οικοτροφείου, ο ιδιοκτήτης του είναι υποχρεωμένος σε άμεση δήλωση του στην Διεύθυνση Εκπαίδευσης, ώστε να εκδοθεί σχετική απόφαση ανάκλησης των αδειών ιδρύσεως και λειτουργίας του.

5.2.8. Κατάσταση του προσωπικού

Η σύνθεση του διδακτικού προσωπικού των ιδιωτικών δημοτικών σχολείων και νηπιαγωγείων είναι ίδια κατά τον αριθμό με αυτήν των δημόσιων σχολείων (άρθρο 24), ενώ πρέπει να έχουν και τα ίδια προσόντα εκτός από συγκεκριμένες περιπτώσεις²¹⁸.

Μάλιστα στα ιδιωτικά σχολεία λόγω της εισαγωγής του θεσμού του ολοήμερου σχολείου και την παρεπόμενη αυξημένη ζήτηση των δασκάλων από το δημόσιο σχολείο, παρατηρήθηκε η έλλειψη διατεθειμένων δασκάλων. Οπότε σύμφωνα με την

²¹⁸ Άρθρο 24 παρ.3 «...πλην των κατωτέρω εξαιρέσεων: α) Επιτρέπεται όπως ύλληνες πολίται υπηρετήσαντες μέχρι και του σχολικού έτους 1976-77, ως καθηγηταί Εένων Γλωσσών, Οικοκυρικών, Τεχνικών και Μουσικής εις ιδιωτικά σχολεία και μη έχοντες τα τυπικά προσόντα σπουδών διορίζονται εις Ιδιωτικά σχολεία, κατατασσόμενοι εις τους κλάδους Α10, Α11, Α12, Α13 και Α14 του άρθρου 34 του Ν. 309/1976. Η παρούσα διάταξις εφαρμόζεται και δια τους μέχρι της δημοσιεύσεως του παρόντος αποφοιτήσαντας του Ειδικού Τμήματος (Cour Special) του Γαλλικού Ινστιτούτου Αθηνών, τους κεκτημένους και απολυτήριον Ελληνικού εξαταξίου Γυμνασίου ή Λυκείου. β) Επιτρέπεται η πρόσληψις διδασκαλισσών εις θέσεις, νηπιαγωγών, φ'όσον κατά διαπίστωσιν του οικείου Επιθεωρητού δεν προσφέρονται προς πρόσληψιν νηπιαγωγοί. γ) Επιτρέπεται η πρόσληψις ιδιωτικών εκπαιδευτικών ασχέτως ορίου ηλικίας ουχί όμως πέραν του 70ου έτους. δ) Επιτρέπεται η πρόσληψις ιδιωτικών εκπαιδευτικών μη εκπληρωσάντων τας στρατιωτικές υποχρεώσεις των.

εγκύκλιο Φ.18/98420/Δ5/6-8-2008 του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, τα ιδιωτικά δημοτικά σχολεία δύνανται να προσλαμβάνουν έως τη λήξη του σχολικού έτους τις ακόλουθες κατηγορίες εκπαιδευτικών με την κάτωθι σειρά προτεραιότητας: 1. Συνταξιούχους δασκάλους του δημοσίου, οι οποίοι δεν έχουν υπερβεί το 65ο έτος της ηλικίας τους και συνταξιούχους δασκάλους των ιδιωτικών σχολείων οι οποίοι δεν έχουν υπερβεί το 70ο έτος της ηλικίας. 2. Πτυχιούχους Παιδαγωγικών Τμημάτων Ειδικής Αγωγής. 3. Τελειόφοιτους Παιδαγωγικών Τμημάτων, κατόχους οποιουδήποτε πτυχίου Α.Ε.Ι. 4. Πτυχιούχους Πανεπιστημιακών Τμημάτων στους οποίους δίνεται το δικαίωμα διορισμού στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στους κλάδους Π.Ε. 01 έως Π.Ε. 07, οι οποίοι είναι κάτοχοι και μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών Παιδαγωγικού Τμήματος. 5. Πτυχιούχους Τμημάτων Νηπιαγωγών (Π.Ε. 60) για διδασκαλία στις Α΄ και Β΄ τάξεις του Δημοτικού.

Η τεκμηρίωση της μη ανεύρεσης δασκάλων για διορισμό στα δημοτικά σχολεία γίνεται με υπεύθυνη δήλωση του ιδιοκτήτη ή του νομίμου εκπροσώπου του σχολείου ότι δεν υπήρξε ανταπόκριση σε αγγελία του ενδιαφερομένου ιδιοκτήτη σε δύο τοπικές εφημερίδες, και με βεβαίωση από τις κατά τόπους Δημόσιες Υπηρεσίες Απασχόλησης του Ο.Α.Ε.Δ. περί της μη ύπαρξης δασκάλων στα Μητρώα Ανέργων.

Α.Διευθυντές και υποδιευθυντές

Κάθε ιδιωτικό σχολείο διευθύνεται από ιδιωτικό εκπαιδευτικό, ο οποίος πρέπει να πληροί τα προσόντα, όπως αυτά ορίζονται στο άρθρο 34 παρ.3²¹⁹. (άρθρο 25 παρ.1).

²¹⁹ Άρθρο 34 παρ.3. Δι' αποφάσεως του οικείου Επιθεωρητού εκδιδόμενης καθ' έκαστον έτος τη προτάσει του ιδιοκτήτου εκάστου ιδιωτικού σχολείου, ανατίθενται καθήκοντα Διευθυντών ιδιωτικών σχολείων ως ακολούθως: α) Διευθυντριάς νηπιαγωγείου, εις νηπιαγωγόν Α΄. β) Διευθυντού δημοσίου σχολείου εις Διευθυντήν Β΄.

Ο διορισμός του διευθυντή γίνεται κάθε χρόνο με απόφαση του οικείου επιθεωρητή και με τη πρόταση του ιδιοκτήτη του σχολείου.

Σε περίπτωση που ο ιδιοκτήτης είναι και εκπαιδευτικός της αντίστοιχης βαθμίδας εκπαίδευσης, μπορεί να οριστεί διευθυντής, αν κατέχει τον απαιτούμενο βαθμό σύμφωνα με το άρθρο 34 παρ.3.

Οι διευθυντές απαγορεύεται να υπηρετούν και σε άλλο εκπαιδευτήριο οποιουδήποτε τύπου, είναι υποχρεωμένοι να βρίσκονται σε αυτό όλες τις εργάσιμες ώρες, αλλά έχουν την δυνατότητα να υπηρετούν στο Γυμνάσιο ή Λύκειο του ίδιου εκπαιδευτηρίου. (άρθρο 25 παρ.5)

Τον διευθυντή σε περίπτωση απουσίας ή κωλύματός του, τον αναπληρώνει άλλος εκπαιδευτικός, που έχει οριστεί από τον οικείο Περιφερειακό Διευθυντή Εκπαίδευσης με πρόταση του ιδιοκτήτη.

Τα ειδικότερα καθήκοντα, οι υποχρεώσεις του διευθυντή είναι τα ίδια με αυτά των διευθυντών των δημόσιων σχολείων. Πιο ειδικά όμως ο διευθυντής ιδιωτικού σχολείου είναι υπεύθυνος για την ομαλή διεξαγωγή του εκπαιδευτικού έργου. Είναι υποχρεωμένος επίσης να συνεργάζεται με τον ιδιοκτήτη, γνωστοποιώντας του τις ελλείψεις, που τυχόν παρουσιάζονται και υποδεικνύοντάς του να τις καλύψει.

Σε περίπτωση μάλιστα που ο ιδιοκτήτης δεν προβαίνει στις απαραίτητες ενέργειες, οφείλει να τον αναφέρει στον οικείο Προϊστάμενο Διεύθυνσης Εκπαίδευσης, καθώς διαφορετικά υπόκειται σε πειθαρχικό έλεγχο. (άρθρο 26 παρ.3)

B. Δικαιώματα και υποχρεώσεις του διδακτικού προσωπικού

Τα ειδικότερα καθήκοντα, οι υποχρεώσεις και τα δικαιώματα του διδακτικού προσωπικού είναι τα ίδια με αυτά των εκπαιδευτικών των δημόσιων σχολείων με την

επιφύλαξη του άρθρου 27 παρ. 1, το οποίο ορίζει πως «άρθρο 27. παρ. 1. Το όριον των καθ' εβδομάδα ωρών διδασκαλίας των ιδιωτικών εκπαιδευτικών πλήρους απασχολήσεως, είναι το ισχύον εκάστοτε δια τους δημοσίους εκπαιδευτικούς των δημοσίων σχολείων. Πέραν των ωρών διδασκαλίας, ο ιδιωτικός εκπαιδευτικός υποχρεούται εις την παροχήν και άλλων υπηρεσιών, συνδεδεμένων προς το εν γένει εκπαιδευτικόν έργον, ως συμμετοχή εις διαφόρους συνεδριάσεις των συλλόγων των διδασκόντων, συμμετοχή εις εορτάς και άλλας εκδηλώσεις, ενημέρωσις γονέων κ.λ.π., παραμένων εις το σχολείον κατά τας ώρας και ημέρας λειτουργίας αυτού, και πάντως ουχί πέραν των 30 ωρών εν τω συνόλω εβδομαδιαίως, δια τους κατά πλήρες διδακτικόν ωράριον απασχολουμένους εκπαιδευτικούς της Μέσης Εκπαιδεύσεως και κατ' αναλογίαν δια τους απασχολουμένους με ηλαττωμένον διδακτικόν ωράριον.»), όπως εγγυάται και η υπ' αριθμ. ΑΠ 1030/2006, που κατοχυρώνει τα δικαιώματα των ιδιωτικών εκπαιδευτικών.

Παράλληλα, οι ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί έχουν δικαίωμα να αναλαμβάνουν υπερωριακή απασχόληση μέχρι και δέκα ώρες εβδομαδιαίως επί ωριαίας αντιμισθίας ίση τουλάχιστον με αυτήν των δημόσιων εκπαιδευτικών είτε στο σχολείο που υπηρετούν είτε σε άλλο.(άρθρο 27 παρ.2)²²⁰

Ακόμα το άρθρο 27 παρ.4 ορίζει πως για όσους ιδιωτικούς εκπαιδευτικούς, που επιθυμούν να εργάζονται με μειωμένο ωράριο, θα πρέπει να υποβάλλουν σχετική αίτηση προς τον οικείο διευθυντή εκπαίδευσης, ενώ σε περίπτωση κατάργησης τμημάτων ή τάξεων κατά την περίπτωση 2 της παραγράφου του άρθρου 11 του ν. 1351/1983 (ΦΕΚ 56 Α)²²¹, μπορεί να υπάρξει πρόταση του διευθυντή, σε περίπτωση

²²⁰ Άρθρο 27 παρ.2 εδ.2 « Η ανάθεση της υπερωριακής διδασκαλίας ενεργείται προτάσει του ιδιοκτήτου, μετ' έγκρισιν του οικείου Επιθεωρητού εις τον οποίον υπάγεται το σχολείον, κοινοποιουμένην και εις την Επιθεώρησιν του σχολείου εις το οποίον κυρίως απασχολείται.»

²²¹ «B) Η αληθινή έννοια της παραγράφου 1 του άρθρου 33 του Ν. 682/1977 είναι ότι απολύσεις ιδιωτικών εκπαιδευτικών που έγιναν χωρίς την προβλεπόμενη πράξη του οικείου Επιθεωρητή είναι άκυρες.»

βέβαια που συμφωνεί και ο εκπαιδευτικός, αντί της απόλυσης αυτών που έχουν τη μικρότερη υπηρεσία στην εκπαίδευση, την τροποποίηση του διοριστηρίου τους, ώστε να εργάζονται λιγότερες ώρες.

Βέβαια, δεν επιτρέπεται στο διδακτικό προσωπικό των ιδιωτικών σχολείων να αναπτύσσουν εντός της σχολικής αίθουσας απόψεις που αντίκεινται στους σκοπούς που καθορίζει το Σύνταγμα αλλά και να προβαίνουν σε κάθε μορφή εκδήλωσης υπέρ πολιτικών κομμάτων και ομάδων. (άρθρο 26 παρ.2).

Η φράση «Η τέχνη, η επιστήμη, η έρευνα και η διδασκαλία είναι ελεύθερες, η δε ανάπτυξη και προαγωγή αυτών υποχρέωση του Κράτους...» πάρθηκε επί λέξει από το Θεμελιώδη Νόμο της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας (άρθρο 5 παρ.) και συμπληρώθηκε με μία προσθήκη «Η ακαδημαϊκή ελευθερία και η ελευθερία της διδασκαλίας δεν απαλλάσσουν από του καθήκοντος της υπακοής εις το Σύνταγμα» και έγινε πρώτη παράγραφος του άρθρου 16 του Συντάγματος. Φυσικά η αρχή η οποία εξαγγέλλεται διέπει όλα τα είδη της εκπαίδευσης, όσα έχουν την αναγνώριση και την εγγύηση του συντάγματος.

Γ. Προαγωγές

Όσον αφορά τις προαγωγές και τη λήψη ανώτερου μισθολογικού κλιμακίου και σε αυτήν την περίπτωση ο νομοθέτης δεν θέλησε να απομακρυνθεί από τις επιταγές του νόμου για τους δημόσιους εκπαιδευτικούς (άρθρο 34 παρ.1). Οι προαγωγές γίνονται μέχρι το βαθμό της Νηπιαγωγού Α΄ και Διευθυντή Β΄ με πράξη του Προϊστάμενου Διεύθυνσης Εκπαίδευσης μετά από πράξη του αρμόδιου Υπηρεσιακού Συμβουλίου.

Δ. Αμοιβές

Οι ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί λαμβάνουν τουλάχιστον όσα και οι δημόσιοι με τον ίδιο βαθμό με όλα τα επιδόματα, συμπεριλαμβανομένου και του προσωρινού επιδόματος της παρ. 2 του άρθρου 6 του Ν. 754/1978 "περί ρυθμίσεως των αποδοχών των δημοσίων υπαλλήλων, πολιτικών και στρατιωτικών, των υπαλλήλων των Ν.Π.Δ.Δ. και άλλων τινών συναφών διατάξεων".

Δικαιούνται επίσης για τη συνοδεία μαθητών σε εκδρομές την εκπαιδευτική αποζημίωση, καθώς θεωρείται ότι διατελούν διατεταγμένη υπηρεσία.

Οι αποδοχές κατατίθενται στο πλησιέστερο υποκατάστημα Τράπεζας την 25^η κάθε μήνα και εισπράττονται από τους δικαιούχους.

Επίσης για κάθε απουσία εκπαιδευτικού χωρίς άδεια και αναιτιολόγητη πραγματοποιείται περικοπή των αποδοχών των εκπαιδευτικών, όπως και στους δημόσιους υπαλλήλους.

Κατά την παράγραφο 11 βέβαια ορίζεται ότι όσοι ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί απασχολούνται με ωριαία αντιμισθία, απαγορεύεται η αμοιβή τους να είναι κατώτερη από την υπερωριακή αντιμισθία των δημοσίων εκπαιδευτικών.

Ε. Άδειες - Αναπλήρωση

Παρόμοια και στην περίπτωση αυτή, ο νομοθέτης δεν θέλησε να απομακρυνθεί από όσα ορίζονται για τους δημόσιους υπαλλήλους. Οι εκπαιδευτικοί λειτουργοί, όπως ορίζει το άρθρο 35 δικαιούνται 10 ημέρες άδεια κατά τη διάρκεια του διδακτικού έτους για εξαιρετικές περιπτώσεις, ενώ οι αναρρωτικές χορηγούνται σύμφωνα με τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία που προβλέπεται από τον ασφαλιστικό φορέα στον οποίο είναι ασφαλισμένοι.

Οι εκπαιδευτικοί που δεν ασκούν τα καθήκοντά τους για οποιονδήποτε λόγο αναπληρώνονται από άλλους με τα ίδια προσόντα μέχρι την επάνοδό τους. Μάλιστα με την

παρ.3 άρθρ.13 Ν.2986/2002,ΦΕΚ Α 24/13.2.1994 ορίζεται ότι: «Οι προσλαμβανόμενοι ή απασχολούμενοι στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, κατά τις ισχύουσες διατάξεις, ως μετακλητοί υπάλληλοι ή υπάλληλοι με σχέση ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου ή με ανάθεση έργου, εφόσον είναι εκπαιδευτικοί των ιδιωτικών σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αναπληρώνονται στα διδακτικά τους καθήκοντα με πρόσληψη προσωρινών αναπληρωτών εκπαιδευτικών κατά τις διατάξεις του άρθρου 35 παρ. 4 του Ν. 682/1977»

5.2.9.Πρόσληψη προσωπικού

Σύμφωνα με το άρθρο 28 για την πρόσληψη διδακτικού προσωπικού σε ιδιωτικά σχολεία απαιτείται η προηγούμενη εγγραφή τους στην «Επετηρίδα Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών». Για να εγγραφούν βέβαια θα πρέπει να έχουν τα απαραίτητα προσόντα, όπως αναφέρθηκαν και ανωτέρω. Η «Επετηρίδα Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών» τηρείται στην Κεντρική Υπηρεσία του Υπουργείου Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων. Η καταχώρηση κάποιου σε αυτήν γίνεται με πράξη της Επιτροπής Επετηρίδας (άρθρο 39).

Η Επετηρίδα αποτελείται από τρεις πίνακες και όπως ορίζει αναλυτικά το άρθρο 29:

Α` πίνακας: Όπου εγγράφονται όσοι υπηρετούν κατ` αποκλειστικότητα στην ιδιωτική εκπαίδευση και δεν ανήκουν σε μία από τις επόμενες κατηγορίες, αλλά και οι ιδιοκτήτες ιδιωτικών σχολείων, που έχουν τα αιτούμενα προσόντα κατά τον παρόντα νόμο.

Β` πίνακας: Όπου εγγράφονται όσοι επιθυμούν να διδάξουν στην ιδιωτική εκπαίδευση μέχρι την συμπλήρωση διετίας, οπότε εγγράφονται στον Α` πίνακα.

Γ` πίνακας: Όπου εγγράφονται οι συνταξιούχοι ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί, που δεν υπερβαίνουν το 70όν έτος της ηλικίας τους, αλλά και οι συνταξιούχοι δημόσιοι εκπαιδευτικοί λειτουργοί, οι οποίοι δεν λαμβάνουν πλήρη

σύνταξη υπαλλήλων με 2^ο βαθμό και δεν υπερβαίνουν το 65^ο έτος της ηλικίας τους.²²²

Οι ιδιοκτήτες των ιδιωτικών σχολείων επιλέγουν το διδακτικό προσωπικό τους από τους εγγεγραμμένους στους πίνακες, χωρίς να δεσμεύονται από τη σειρά εγγραφής τους και στην συνέχεια όσοι επιλεγούν διορίζονται από τον οικείο Προϊστάμενο Διεύθυνσης Εκπαίδευσης (άρθρο 29 παρ.1).

Μάλιστα ο ιδιοκτήτης του ιδιωτικού σχολείου επιλέγει το διδακτικό προσωπικό από την «Επετηρίδα Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών», το δικαίωμά του όμως αυτό υπόκειται στους περιορισμούς του νόμου και σε διοικητικό έλεγχο νομιμότητας κατά τις υπ' αριθμ. ΣτΕ 2495/2002 και ΣτΕ 2374/1988 Ολομ.

Σε κάθε περίπτωση βέβαια η σύνθεση του διδακτικού προσωπικού θα πρέπει να περιλαμβάνει ποσοστό τουλάχιστον 75% από τον πίνακα Α' και να μην υπερβαίνει σε ποσοστό 25% από τον πίνακα Β' και 10% από τον πίνακα Γ'²²³.

Η διαδικασία που ακολουθείται για την πλήρωση μίας θέσης διδακτικού προσωπικού σε ιδιωτικό σχολείο ορίζεται αναλυτικά στο άρθρο 32. Κατ' αρχάς θα πρέπει να υποβληθεί στον ιδιοκτήτη αίτηση του υποψήφιου εκπαιδευτικού, βεβαίωση εγγραφής του στην «Επετηρίδα Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών» και υπεύθυνη δήλωση για την ιδιότητά του και την πρότερη απασχόλησή του δε άλλο σχολείο ή φροντιστήριο.

Ο ιδιοκτήτης στην συνέχεια υποβάλλει προτάσεις πρόσληψης εκπαιδευτικού προσωπικού, το αργότερο μέχρι την 31^η Αυγούστου πριν την έναρξη της σχολικής χρονιάς, στον Προϊστάμενο της οικείας Διεύθυνσης Εκπαίδευσης. Οι εγκρίσεις υποχρεωτικά πρέπει να υποβληθούν εντός

²²² Ο πίνακας Γ' αντικαταστάθηκε ως άνω με την παρ.1 του άρθρου 11 του Ν.1035/1980(ΦΕΚ Α 60).

²²³ Παρεκκλίσεις επιτρέπονται μόνο λόγω εξαιρετικών περιπτώσεων με αιτιολογημένη απόφαση του Προϊσταμένου της οικείας Διεύθυνσης Εκπαίδευσης, κυρίως σε επαρχιακά ιδιωτικά σχολεία.

τριημέρου. Σε περίπτωση που κατά την ημέρα έναρξης των μαθημάτων υπάρχουν ακόμα κενές θέσεις τότε ο Προϊστάμενος της οικείας Διεύθυνσης Εκπαίδευσης αναθέτει τη διδασκαλία σε εκπαιδευτικό με τα κατάλληλα προσόντα.

Σε περίπτωση βέβαια που ο εκπαιδευτικός δεν είναι εγγεγραμμένος στην επετηρίδα ιδιωτικών εκπαιδευτικών καθιστά την εργασιακή του σύμβαση άκυρη, με συνέπεια την απαλλαγή του ιδιοκτήτη του σχολείου από την υποχρέωση αποδοχής των υπηρεσιών του, καθώς ο διορισμός ιδιωτικού εκπαιδευτικού από επετηρίδα ιδιωτικών εκπαιδευτικών αποτελεί ουσιώδη προϋπόθεση για το κύρος της συμβάσεως προσλήψεως του από ιδιωτικό σχολείο κατά την ΑΠ 1255/2002.

Κενούμενες θέσεις

Σε περίπτωση που προκύψει κάποια κενούμενη θέση κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς, ο ιδιοκτήτης πρέπει εντός 10 ημερών να προτείνει τον διορισμό αντικαταστάτη στον οικείο Προϊστάμενο της Διεύθυνσης Εκπαίδευσης, ο οποίος θα πρέπει να εκδώσει εγκριτική απόφαση μέσα σε 3 ημέρες (άρθρο 31 παρ.1)²²⁴.

Αν ο ιδιοκτήτης δεν προτείνει αντικαταστάτη, ο Προϊστάμενος της οικείας Διεύθυνσης Εκπαίδευσης μπορεί να αναθέσει την αναπλήρωση σε εκπαιδευτικό αυτής της ειδικότητας ή συγγενούς ειδικότητας σε εξαιρετικές περιπτώσεις, ενώ ο ιδιοκτήτης θα είναι υπόχρεος να καταβάλλει τις νόμιμες αποδοχές.

5.2.10. Σχέση εργασίας

Ο νόμος 682/1977 ορίζει επίσης και τη σχέση εργασίας των ιδιωτικών εκπαιδευτικών, η οποία θα πρέπει

²²⁴ Παρερχομένης της τριημέρου ταύτης προθεσμίας, ο αντικαταστάτης νομίμως απασχολείται, εφ' όσον κέκτηται τα νόμιμα προσόντα. (άρθρο 31 παρ.1 εδ.2)

να είναι είτε ορισμένου είτε αορίστου χρόνου, όπως ορίζεται στο άρθρο 30 παρ.1.

Οι ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί του πίνακα Α΄ συνάπτουν σύμβαση ορισμένου χρόνου, η οποία ξεκινάει να ισχύει από τη στιγμή που ξεκινούν να παρέχουν τις υπηρεσίες τους και μέχρι την 31^η Αυγούστου του έκτου έτους από την πρόσληψή τους. Μετά την πάροδο των 6 ετών και εφόσον η σύμβαση δεν έχει καταγγελθεί, μετατρέπεται σε αορίστου χρόνου. Κατά τη λήξη της εξαετίας, ο ιδιοκτήτης μπορεί να καταγγείλει αναίτιολόγητα τη σύμβαση μόνο του 33% των εκπαιδευτικών²²⁵.

Οι ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί του πίνακα Β΄ συνάπτουν σύμβαση ορισμένου χρόνου, η οποία ξεκινάει να ισχύει από τη στιγμή που ξεκινούν να παρέχουν τις υπηρεσίες τους και μέχρι την 31^η Αυγούστου του δεύτερου έτους της πρόσληψής τους. Στην περίπτωση αυτή όμως ο ιδιοκτήτης μπορεί να καταγγείλει τη σύμβαση είτε κατά τη διάρκεια του πρώτου έτους υπηρεσίας τους είτε κατά τη λήξη της διετίας, καταβάλλοντας αποζημίωση δύο μηνών στον εκπαιδευτικό. Μετά τη πάροδο της διετίας, και εφόσον η σύμβαση δεν έχει καταγγελθεί μετατρέπεται αυτοδικαίως σε αορίστου χρόνου.

Μάλιστα κατά την υπ΄ αριθμ. 415/2004 ΓΝΜΔ ΝΣΚ, η πράξη διορισμού ιδιωτικού εκπαιδευτικού, δεν μπορεί μετά την έκδοσή της να τροποποιηθεί ως προς το χρόνο διάρκειας της συμβάσεως, μόνο κατόπιν σχετικής προτάσεως του ιδιοκτήτη του σχολείου.

Και στις δύο περιπτώσεις εκπαιδευτικών είτε του Α΄ πίνακα είτε του Β΄ πίνακα, όταν η σύμβαση μετατρέπεται σε αορίστου χρόνου, μπορεί να καταγγελθεί λόγω:

1.α) σωματικής ή πνευματικής ανικανότητας, διαπιστούμενης από την οικεία κατά τρόπον πρωτοβάθμια

²²⁵ Σε περίπτωση κατά την οποία εξαετία συμπληρώνουν δύο εκπαιδευτικοί μπορεί να καταγγέλλεται η σύμβαση ενός από αυτούς. Σε περίπτωση κατά την οποία εξαετία συμπληρώνει ένας μόνο εκπαιδευτικός και σε διάστημα έως δύο ετών από τη συμπλήρωση της εξαετίας συμπληρώσει εξαετία και άλλος εκπαιδευτικός του σχολείου, είναι δυνατή η καταγγελία της σύμβασης ενός από τους δύο.

υγειονομική επιτροπή του Δημοσίου και μετά από ένσταση του ενδιαφερομένου στην δευτεροβάθμια υγειονομική επιτροπή του Δημοσίου, που είναι υποχρεωτική για τον οικείο ασφαλιστικό φορέα.

β) συμπληρώνοντας του 70ού έτους της ηλικίας τους ή χρόνου υπηρεσίας, που θεμελιώνεται από δικαίωμα λήψης πλήρους συντάξεως από φορέα ασφάλισης των ιδιωτικών εκπαιδευτικών.

γ) επιβολής της πειθαρχικής ποινής της απολύσεως από του οικείου πειθαρχικού συμβουλίου.

δ) πράξης, που τελέστηκε από τον ιδιωτικό εκπαιδευτικό εντός της προ του διορισμού του πενταετίας, που συνιστά έλλειψη προσηκόντων ηθικών προσόντων, εφ' όσον δεν παρήλθε διετία από του διορισμού, με απόφαση του υπηρεσιακού συμβουλίου.

ε) ανεπάρκειας για την εκτέλεση των καθηκόντων τους, που διαπιστώνεται από το οικείο υπηρεσιακό συμβούλιο και στηρίζεται σε δύο τουλάχιστον υπηρεσιακές εκθέσεις από τον οικείο Προϊστάμενο Διεύθυνσης Εκπαίδευσης και απέχουν μεταξύ τους τουλάχιστον ένα διδακτικό έτος.

στ) καταγγελίας της συμβάσεως εργασίας κατά τις διατάξεις του παρόντος νόμου.

Όπως ορίζονται στο άρθρο 33 παρ.4

2. Το άρθρο 11 του ν. 1351/1983 παρ. 1 εδ. Δ` (ΦΕΚ 56 Α`), όπως συμπληρώθηκε με το άρθρο 62 παρ. 5 του ν. 1566/1985²²⁶.

3. Εφόσον υπάρχει διαταραχή του εκπαιδευτικού κλίματος στο σχολείο λόγω αδυναμίας συνεργασίας μεταξύ του εργοδότη και του εκπαιδευτικού.

²²⁶ Δ) Κατεξάιρεση των διατάξεων του προηγούμενου εδαφίου είναι επιτρεπτή και έγκυρη απόλυση ιδιωτικών εκπαιδευτικών από τους ιδιοκτήτες των ιδιωτικών σχολείων στις εξής περιπτώσεις: 1) Για κατάργηση σχολείων. 2. Για κατάργηση τάξεων και τμημάτων τάξεων. Στην περίπτωση αυτή είναι επιτρεπτή η απόλυση αυτών που έχουν τη μικρότερη υπηρεσία στην εκπαίδευση με την προϋπόθεση ότι θα καταβληθεί σ' αυτούς η προβλεπόμενη αποζημίωση από το άρθρο 30 του ν. 682/1977. Από τις απολύσεις αυτές εξαιρούνται οι διδάσκοντες που είναι και ιδιοκτήτες των σχολείων".3) Για συμπλήρωση του 70ού έτους της ηλικίας.

Ενώ διαρκεί η σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου, η σύμβαση μπορεί να καταγγελθεί από τον ιδιοκτήτη μόνο αν καταβάλλει αποζημίωση ενός μήνα για κάθε χρόνο προσφοράς των υπηρεσιών του εκπαιδευτικού και μέχρι 25 χρόνια, υπολογίζοντας βέβαια και την υπηρεσία του κατά τη διάρκεια σύμβασης ορισμένου χρόνου²²⁷ (άρθρο 30 παρ.5). Η ίδια αποζημίωση καταβάλλεται και στην περίπτωση μη υποβολής πρότασης μετατροπής της σχέσης εργασίας σε αορίστου χρόνου εκ μέρους του ιδιοκτήτη του σχολείου, οπότε λύεται η σύμβαση (ολ. ΑΠ 1197/1987 ΔΕΝ 44.952, ΑΠ 411/ 1984 ΔΕΝ 41.401, ΕφΘεσ 1000/ 1996).

Κατά την υπ' αριθμ. ΣτΕ 461/2001 « Η μη πρόταση του ιδιοκτήτη για τροπή της συμβάσεως σε αορίστου χρόνου, δεν συνιστά καταγγελία της συμβάσεως. Εάν ο ιδιοκτήτης εκπληρώσει τις υποχρεώσεις για έγκαιρη ανακοίνωση και καταβολή νόμιμης αποζημίωσης, η Διοίκηση υποχρεούται να εκδώσει διαπιστωτική πράξη περί λήξεως του συμβατικού δεσμού».

Κατά τη λήξη κάθε σχολικού έτους ο ιδιοκτήτης έχει τη δυνατότητα καταγγελίας της σύμβασης ενός εκπαιδευτικού ανά ιδιωτική εκπαιδευτική μονάδα και ανά βαθμίδα εκπαίδευσης. Στην περίπτωση αυτή στους απολυμένους εκπαιδευτικούς καταβάλλεται η αυξημένη αποζημίωση που προβλέπεται στην παράγραφο 5."

Οι εκπαιδευτικοί, οι οποίοι αποχωρούν λόγω συμπλήρωσης του συντάξιμου χρόνου ή του 70ου έτους της ηλικίας τους δικαιούνται αποζημίωση ίση με το μισό της προηγούμενης περίπτωσης κατ' άρθρο 30 παρ.5, και μάλιστα είναι απαραίτητη η απόφαση του υπηρεσιακού συμβουλίου για την απόλυση του ιδιωτικού εκπαιδευτικού εκτός αν πρόκειται για κατάργηση τάξεων ή σχολείων ή τη συμπλήρωση του ορίου ηλικίας, οπότε εκδίδεται διαπιστωτική απόφαση

²²⁷ Σύμφωνα με το άρθρο 7, παρ. 2 και 3 του Ν. 817/1978, ΦΕΚ (Α 170):2. Αι κατά την παρ. 5 του άρθρου 30 του Ν. 682/1977 απολύσεις ενεργούνται κατόπιν δεκαπενθημέρου τουλάχιστον προειδοποιήσεως, επάγονται δε έννομα αποτελέσματα την 31ην Αυγούστου του σχολικού έτους κατά το οποίον πραγματοποιούνται.

του προϊσταμένου του αρμοδίου γραφείου εκπαίδευσης. Αυτοδίκαιη είναι η απόλυση εκπαιδευτικού λόγω συμπλήρωσης του ορίου ηλικίας, οπότε δεν απαιτείται καταγγελία της σύμβασης ή απόφαση του υπηρεσιακού συμβουλίου (ΣΤΕ 2901/2000).

Αποζημίωση δεν δικαιούνται οι ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί, που απομακρύνονται από τη θέση τους λόγω ανεπάρκειας για την εκτέλεση των καθηκόντων τους ή λόγω πειθαρχικής ποινής απόλυσης και οι ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί, που απολύθηκαν λόγω κατάργησης του σχολείου, στο οποίο υπηρετούσαν.

Κατά τις αποφάσεις όμως υπ' αριθμ. 60/2009 ΕΦ ΠΕΙΡ και υπ' αριθμ. 614/2006 ΕΦ ΑΘ δικαιούνται οι ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί την αποζημίωση του άρθρου 30 παρ. 5 του Ν. 682/1977, όταν απολύονται λόγω κατάργησης του σχολείου βάσει της αρχής της ισότητας.

Λύση της σχέσης εργασίας

Η σχέση εργασίας μεταξύ του ιδιοκτήτη και του εκπαιδευτικού λύνεται με το θάνατο, την έκπτωση, την αποδοχή παραίτησης και απόλυσης (622/2010 ΣΤΕ) και με πράξη του Προϊστάμενου Διεύθυνσης Εκπαίδευσης, μάλιστα μέχρι να ρυθμισθούν με νόμο τα θέματα της ιδιωτικής Γενικής ισχύει η διάταξη του άρθρου 11 του Ν. 1351/1983 που ορίζει ότι κανείς ιδιωτικός εκπαιδευτικός με οποιαδήποτε σχέση εργασίας δεν απολύεται παρά μόνο με απόφαση του οικείου υπηρεσιακού συμβουλίου (ΔΕΦ ΑΘ 245/1998). Ακόμα ο εκπαιδευτικός εκπίπτει αυτοδίκαια από την υπηρεσία του αν καταδικαστεί σε ποινή έκπτωσης ανάλογη των δημοσίων υπαλλήλων.

Κατά το άρθρο 11, περ. Β` του Ν. 1351/1983 (ΦΕΚ Α 56) απολύσεις ιδιωτικών εκπαιδευτικών που έγιναν χωρίς την προβλεπόμενη πράξη του οικείου Προϊστάμενου Διεύθυνσης Εκπαίδευσης είναι άκυρες και κατά το άρθρο

μόνο της Π.Υ.Σ. 108/1982 (Α 94) «Μέχρι της οριστικής με νόμο ρύθμισης του θέματος, απολύσεις ιδιωτικών Εκπαιδευτικών, για τις οποίες δεν έχει εκδοθεί ή κατά το άρθρο 33 παρ. 1 του Ν. 682/1977 "περί ιδιωτικών σχολείων Γενικής εκπαίδευσης και Σχολικών Οικοτροφείων" πράξη του οικείου Επιθεωρητή, ο οποίος ελέγχει τη νομιμότητα της καταγγελίας της σχετικής σύμβασης εργασίας και την ενδεχόμενη καταχρηστική άσκηση του δικαιώματος, είναι άκυρες".

Βέβαια κατά την υπ' αριθμ. ΔΕΦ ΑΘ 552/1999 και υπ' αριθμ. ΣτΕ 2495/2002, το υπηρεσιακό συμβούλιο δεν έχει τη διακριτική ευχέρεια να αποδεχθεί ή όχι την καταγγελία του ιδιοκτήτη του ιδιωτικού εκπαιδευτηρίου, αλλά δικαιούται μόνο να ελέγξει τη νομιμότητα αυτής και να αρνηθεί την απόλυση, εάν διαπιστώσει αιτιολογημένα ότι η καταγγελία έγινε κατά παράβαση των όρων και προϋποθέσεων του άρθρου 30 του Ν. 682/1977 ή εάν διαπιστώσει αιτιολογημένα ότι η καταγγελία έγινε καταχρηστικώς, με συνέπεια να παραμένει ενεργό το δικαίωμα του ιδιοκτήτη του ιδιωτικού εκπαιδευτηρίου να καταγγείλει τη σύμβαση του ιδιωτικού εκπαιδευτικού.

Από την άλλη πλευρά, ο εκπαιδευτικός μπορεί να παραιτηθεί κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς μόνο αν συναινέσει ο ιδιοκτήτης ή σε εξαιρετικές περιπτώσεις, όπως αυτές εκτιμούνται και από τον Προϊστάμενο. Αυτός που παραιτείται δεν επιτρέπεται να αποχωρήσει πριν βρεθεί ο αντικαταστάτης του²²⁸. Όσοι βέβαια διορίζονται στη δημόσια εκπαίδευση θεωρείται ότι παραιτούνται αυτοδικαίως από το ιδιωτικό σχολείο, στο οποίο υπηρετούν.

5.2.11. Πειθαρχική ευθύνη

²²⁸ «Εκτός εάν παρήλθε μήνας από της υποβολής της παραίτησής του και δεν του εγένετο κοινοποιήσις της αποδοχής της.»

Ειδικό κεφάλαιο αφιερώνεται στις πειθαρχικές και ποινικές ευθύνες των ιδιοκτητών των ιδιωτικών σχολείων, των διευθυντών τους αλλά και του εκπαιδευτικού προσωπικού στα άρθρα 41 έως και 45. Μάλιστα στο άρθρο 41 ορίζονται τα είδη των παραβάσεων, ενώ στο άρθρο 42 κατανέμονται οι προβλεπόμενες κυρώσεις σε πειθαρχικές (παρ. 1), ποινικές (παρ. 2) και διοικητικές (παρ. 3).

Για τα θέματα του πειθαρχικού δικαίου που δεν ορίζονται στον Ν. 682/1977 εφαρμόζονται ανάλογα οι διατάξεις του πειθαρχικού δικαίου των δημόσιων εκπαιδευτικών κατά το άρθρο 45 αυτού του νόμου.

Αρμόδια συμβούλια είναι σε πρώτο βαθμό τα Περιφερειακά Υπηρεσιακά Συμβούλια και σε δεύτερο βαθμό, ύστερα από ενδικοφανή προσφυγή τα Κεντρικά Υπηρεσιακά Συμβούλια. Φυσικά ισχύει κατά το π.δ. 429/1987 εφαρμόζεται και στους εκπαιδευτικούς της ιδιωτικής εκπαίδευσης η διαδικασία και τα όργανα για την πειθαρχική δίωξη των εκπαιδευτικών λειτουργών.

5.2.12. Παρατηρήσεις

Ο νομοθέτης επενέβη στην επιλογή του διδακτικού προσωπικού, στον τρόπο πρόσληψής του, στη μισθοδοσία του, στο χρόνο της σύμβασης στην οργάνωση του σχολείου, στα προγράμματα, στις ώρες διδασκαλίας κτλ. Όλα αυτά επιβεβαιώνουν την τάση της νομοθετικής εξουσίας να βελτιώνει με προνομιακές διατάξεις τη νομική θέση των ιδιωτικών εκπαιδευτικών.

Η παρεμβατική αυτή νομοθεσία θέλει να εξασφαλίσει τους ιδιωτικούς εκπαιδευτικούς από τους επαγγελματικούς κινδύνους στους οποίους είναι εκτεθειμένοι από το γεγονός ότι η εργασιακή τους σχέση συνάπτεται με έναν ιδιώτη εκτεθειμένο στους κινδύνους μιας ιδιωτικής επιχείρησης²²⁹.

²²⁹ Βεγλήρης Φ. Θ., Η ιδιωτική εκπαίδευση και τα όρια της κρατικής επεμβάσεως, *Νομικό Βήμα*, τ. 31, 1983, 169

Αποτελεί λοιπόν μία μορφή κοινωνικής πολιτικής που δεν μπορεί να αμελήσει να βρει τρόπους προστασίας μιας επαγγελματικής τάξης που προσφέρει κοινωνική εξυπηρέτηση ισάξια με εκείνη που παρέχουν υπό τους ίδιους όρους εργασίας μόνιμοι υπάλληλοι του Δημοσίου.

Με αυτόν τον τρόπο όμως δεν άφησε τίποτα στην σφαίρα δράσης και πρωτοβουλίας στην ιδιωτική εκπαίδευση, αλλοιώνοντας τον ιδιωτικό χαρακτήρα της σχέσης μεταξύ ιδιοκτήτη και διδάσκοντος της ιδιωτικής εκπαίδευσης.

Όπως όριζε και το ΣτΕ ήδη πριν το Ν. 682/1977 στην απόφασή του 734/1955 οι νομοθετικοί περιορισμοί των συνταγματικών δικαιωμάτων επιτρέπονται μόνο στο βαθμό που δεν θίγουν την ελευθερία της λειτουργίας και διοίκησης των ιδιωτικών σχολείων.

Όλοι αυτοί οι περιορισμοί στις συμβάσεις όσον αφορά την ελευθερία του ιδιοκτήτη ιδιωτικού σχολείου αντίκεινται βέβαια (αν υποθέσουμε ότι επρόκειτο για μία κοινή σύμβαση) και στις διατάξεις των άρθρων 178, 179, 200, 281, 288 ΑΚ αλλά και κατά την έννοια των χρηστών ηθών, όπως αυτή εξατομικεύεται με το 179 ΑΚ, με έννομη συνέπεια την ακυρότητα²³⁰.

Αν θεωρηθεί ότι η ιδιωτική εκπαίδευση τελεί σε ευγενή ανταγωνισμό με τη δημόσια πρέπει να της δοθούν τα περιθώρια να δημιουργήσει το δικό της χώρο και το δικό της τόνο στη μόρφωση των παιδιών. Ο νομοθέτης δεν μπορεί να εισάγει περισσότερους περιορισμούς του δικαιώματος ιδιωτικής παιδείας από όσους επιτρέπει το Σύνταγμα, υποχρεούται όμως να εισάγει τους περιορισμούς αυτούς στο μέτρο που είναι λειτουργικοί, αναγκαίοι και κατάλληλοι²³¹.

Σημειωτέον καταληκτικά να αναφερθεί πως η ιδιωτική εκπαίδευση στην Ελλάδα συντονίζεται σε ένα ενιαίο σχολικό

²³⁰ Ευρυγένης Δημήτριος - Σκουρής Βασίλειος, Τα συνταγματικά όρια των νομοθετικών επεμβάσεων στην ελευθερία της ιδιωτικής γενικής εκπαίδευσής, *Αρμενόπουλος*, τ. 39, Θεσσαλονίκη, 1985, 376

²³¹ Τσάτσος Θ. Δημ., Λοβέρδος Ν. Ανδρέας, Κανελλόπουλος Αθ. Νέδας, Σύνταγμα και ιδιωτική παιδεία, *Το Σύνταγμα*, τ. 18, 1992, 95

σύστημα με τη δημόσια εκπαίδευση. Ελάφρυνε στο παρελθόν την πολιτεία από ένα μεγάλο μέρος μαθητών, επίσης απασχολεί μεγάλο μέρος εκπαιδευτικών που δεν έχουν διοριστεί και επίσης σε πολλές περιπτώσεις δοκίμασε πλήθος εκπαιδευτικών καινοτομιών, τις οποίες η Πολιτεία με τις τότε κρατούσες συνθήκες αδυνατούσε να εφαρμόσει στα σχολεία.

Η γενική τάση πάντως είναι πως λειτουργεί επικουρικά και ως αντιστάθμισμα της δημόσιας σε αντίθεση με άλλα ευρωπαϊκά κράτη όπου η ιδιωτική εκπαίδευση προέκυψε ως ανάγκη εξαιτίας της ελεύθερης επιλογής των γονέων για το σχολείο των παιδιών τους ή σύμφωνα με τις πεποιθήσεις τους (θρησκευτικές και μη)²³².

²³² Ανδρέου Απόστολης, Θέματα οργάνωσης και διοίκησης της εκπαίδευσης και της σχολικής μονάδας, Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη ΑΒΕ - «Νέα Σύνορα», Αθήνα, 1999, 35

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η γενικότερη κρίση της κοινωνίας και των θεσμών της τη σημερινή εποχή, επηρεάζει άμεσα με τις εκδηλώσεις της τον χώρο της εκπαίδευσης. Η παιδεία γίνεται συχνά ένα πεδίο έντονων συγκρούσεων, προσδοκιών, αντιπαραθέσεων, μεταρρυθμίσεων και αντιμεταρρυθμίσεων.

Τα τελευταία χρόνια γίνεται μία προσπάθεια από το Υπουργείο Παιδείας, Δια βίου μάθησης και Θρησκευμάτων για μια ριζοσπαστική μεταρρύθμιση σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Πολλοί είναι οι νόμοι, οι οποίοι τέθηκαν σε διαβούλευση κατά τη διάρκεια συγγραφής της παρούσας εργασίας και άλλοι τόσοι που μόλις ψηφίστηκαν.

Η προσπάθεια επικεντρώθηκε στο να ανιχνευτούν οι μεταβολές και οι επιπτώσεις, είτε θετικές είτε αρνητικές, που θα έχουν οι μεταρρυθμίσεις αυτές στην ελληνική πραγματικότητα. Ο χρόνος είναι όμως ο καλύτερος κριτής και ελπίζουμε να δικαιώσει τους μεταρρυθμιστές που θεσμοθέτησαν τις νέες αλλαγές.

Τα γενικότερα συμπεράσματα όμως οδηγούν προς κάποιες απαραίτητες αλλαγές, που θα πρέπει να συντελεστούν, ώστε ο χώρος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης να προμηθεύει το μαθητή με τα απαραίτητα εφόδια και θεμέλια για τη μετέπειτα πορεία του.

Το σχολείο πρώτα απ' όλα θα πρέπει να γίνει ανθρωποκεντρικό και να καλλιεργεί το διάλογο και την κριτική σκέψη ώστε μην προσφέρει μόνο στείρες εγκυκλοπαιδικές γνώσεις, αλλά να αποβλέπει και στην γενική πνευματική καλλιέργεια, την «παιδεία» με την ευρύτερη έννοια του όρου.

Απαραίτητη κρίνεται επίσης η βελτίωση των υλικοτεχνικών υποδομών με την κατασκευή νέων και σύγχρονων κτιριακών συγκροτημάτων, που να περιλαμβάνουν εργαστήρια, αίθουσες μουσικής, καλλιτεχνικών και πολλαπλών χρήσεων, αθλητικές εγκαταστάσεις, και θέατρα ώστε να καλλιεργούνται όλα τα ταλέντα των μαθητών με κάθε δυνατό μέσο.

Όλες οι μεταρρυθμίσεις στο τέλος το μόνο που καταφέρνουν είναι να προσφέρουν στο μαθητή όλο και περισσότερες στείρες γνώσεις αλλά το βασικό ερώτημα που μας διαφεύγει είναι πόσες από αυτές πραγματικά κατανοεί και κατακτά, ώστε να τον ακολουθούν στην υπόλοιπη πορεία του;

Είναι αναγκαίο να υπάρξει και ελεύθερος χρόνος για τους μαθητές. Δεν θα πρέπει το εκπαιδευτικό σύστημα να προσθέτει άγχος στους μαθητές με αποτέλεσμα να οδηγεί μόνο στο κυνήγι του βαθμού και στην προσπάθεια να καλυφθεί ένας μεγάλος όγκος ύλης. Σε αυτήν την ευαίσθητη ηλικία δεν πρέπει να θέτουμε μόνο γνωστικούς στόχους αλλά να ευαισθητοποιηθούμε και στη σωστή ψυχική ανάπτυξη του παιδιού, αρωγός της οποίας είναι απαραίτητα το παιχνίδι και η ανεμελιά.

Ας αναλογιστούμε λοιπόν για λίγο τους αρχαίους Έλληνες και το σύστημα παιδείας που είχαν, ώστε να λάβουμε κάποιες ιδέες για το πώς να φτιάξουμε ένα καλύτερο εκπαιδευτικό σύστημα. Μόνο με μια παιδεία με ανθρωποκεντρικό περιεχόμενο και νόημα, με στόχο την ανάπτυξη των σωματικών ικανοτήτων αλλά και την καλλιέργεια των πνευματικών και ηθικών θα μπορέσουμε να πλάσουμε «ανθρώπους» με όλη τη σημασία της λέξης, που να σέβονται τις αξίες της ελευθερίας, της ισονομίας και της δικαιοσύνης.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αγγελόπουλος Δημήτριος, Ολοήμερο Σχολείο: Μια αναγκαιότητα στην ελληνική εκπαίδευση, *Βόρεια Εύβοια*, Δεκέμβριος 2003

Αγγελοπούλου Δέσποινα, Ολοήμερο σχολείο, Ίδρυση - Εξέλιξη - Προβλήματα και Προβληματισμοί, Λουκέρης Διονύσιος (επιμ.), *Ολοήμερο σχολείο, θεωρία, πράξη και αξιολόγηση*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 2005, 96

Ανδρέου Αποστόλης, Ζητήματα διοίκησης της εκπαίδευσης, Εκδόσεις Βιβλιογονία, Αθήνα, 1998

Ανδρέου Αποστόλης, Θέματα οργάνωσης και διοίκησης της εκπαίδευσης και της σχολικής μονάδας, Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη ΑΒΕ - «Νέα Σύνορα», Αθήνα, 1999

Ανδρέου Αποστόλης - Παπακωνσταντίνου Γιώργος, Εξουσία και οργάνωση - διοίκηση του εκπαιδευτικού συστήματος, Εκδόσεις Νέα Σύνορα - Α.Α. Λιβάνη, Αθήνα, 1994

Ανδρέου Αποστόλης - Παπακωνσταντίνου Γιώργος, Οργάνωση και διοίκηση του εκπαιδευτικού συστήματος, Θεωρητική προσέγγιση και ιστορική επισκόπηση, Εκδόσεις Εξάντας, Αθήνα, 1990

Βεγλέρης Φ.Θ., Η ιδιωτική εκπαίδευση και τα όρια της κρατικής επεμβάσεως, *Νομικό Βήμα*, τ. 31, 1983, 161 επ.

Βεγλέρης Φ. Θ., Η ίδρυση των ιδιωτικών σχολείων είναι ατομικό δικαίωμα ειδικά αναγνωρισμένο από το Σύνταγμα και πλαισιωμένο από την προσωπική ελευθερία της διδασκαλίας και την οικονομική ελευθερία, *Νομικό Βήμα*, 1989, 371 επ.

Βεγλέρης Φ. Θ., Το συνταγματικό και νομοθετικό πρόβλημα της ιδιωτικής εκπαίδευσης, *Το Σύνταγμα*, 1989, 547 επ.

Βρεττός Ι., Καψάλης Α., Αναλυτικά προγράμματα. Θεωρία, έρευνα και πράξη, Εκδόσεις Horizon, Αθήνα, 2009

Βρεττός Γιάννης, Καψάλης Γ. Αχιλλέας, Αναλυτικά προγράμματα. Θεωρία και τεχνογνωσία σχεδιασμού και αναμόρφωσης, Θεσσαλονίκη, 1992

Γιοκαρίνης Ν. Κωνσταντίνος, Ο σχολικός σύμβουλος. Εποπτεία και αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου των εκπαιδευτικών, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα, 2000

Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας, Η επίδραση της σύγχρονης τεχνολογίας στα συνταγματικά δικαιώματα, *ΕΔΔΔΔ*, τ. 2, 2004

Δημητρόπουλος Ευστάθιος, Ο θεσμός του σχολικού συμβούλου. Προβλήματα, δυνατότητες, προοπτικές, *Νέα Παιδεία*, τ. 29, Αθήνα, 1984, σελ. 96-108

Δημητρακόπουλος Γιώργος, Το εγκόλπιο του εκπαιδευτικού Δούκας Χ., Η παιδεία στην κοινωνία της πληροφορίας, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα, 2000

Ευρυγένης Δημήτριος - Σκουρής Βασίλειος, Τα συνταγματικά όρια των νομοθετικών επεμβάσεων στην ελευθερία της ιδιωτικής γενικής εκπαίδευσης, *Αρμενόπουλος*, τ. 39, Θεσσαλονίκη, 1985, 371 επ.

Ιορδανίδης Δ. Γεώργιος, Ο ρόλος του προϊστάμενου διεύθυνσης και γραφείου εκπαίδευσης, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε., Αθήνα, 2002

Καραγιάννη Χ., Διοίκηση εκπαίδευσης και όργανα λαϊκής συμμετοχής στην Ελλάδα: Η περίπτωση του Σχολικού Συμβουλίου, Διπλωματική εργασία, ΑΠΘ, 2006

Καραγιώργος Δ., Ο ρόλος του σχολικού συμβούλου στο εκπαιδευτικό μας σύστημα, *Τα εκπαιδευτικά*, τ. 33, 1994, σελ. 34-45

Κάτσικας Χρήστος, Η φτώχεια έδιωξε 15.000 παιδιά από το σχολείο, *εφημερίδα Τα Νέα*, 31-10-2008

Κάτσικας Χρήστος, Θεριανός Κώστας, Νέα αναλυτικά προγράμματα και βιβλία στο σχολείο, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, 2007

Καψάλης Γ. Αχιλλέας, Χαραλάμπους Φ. Δημήτρης, Σχολικά εγχειρίδια: Θεσμική εξέλιξη και σύγχρονη προβληματική, Εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα, 2008

Κόπτης Αλέξανδρος, Το ολοήμερο κοινωνικό σχολείο της βασικής εκπαίδευσης, University Studio Press, 2005

Κυρίδης Γ. Αργύρης, Τσακιρίδου Ελένη, Αρβανίτη Κ. Ιωάννα (επιμ.), Το ολοήμερο δημοτικό σχολείο στην Ελλάδα, Εκδόσεις Γιώργος Δαρδάνος, Αθήνα, 2006

Κωνσταντίνου Ι. Χαράλαμπος, Το σχολείο ως γραφειοκρατικός οργανισμός και ο ρόλος του εκπαιδευτικού σ' αυτόν, Εκδόσεις Σμυρνιωτάκης, Αθήνα, 1994

Κωτσίκης Βασίλης, Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης, Εκδόσεις «Ελλην», Περιστέρι - Αθήνα, 1993

Λουκέρης Διονύσιος, Ολοήμερο σχολείο, θεωρία, πράξη και αξιολόγηση, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 2005

Μαρωνίτης Δ. Ν., Παιδεία και εκπαίδευση, εφημερίδα *Το Βήμα*, 1-03-2010

Μάτη Σοφία, Μορφές διδασκαλίας σε δημόσια και ιδιωτικά σχολεία στην πόλη της Λάρισας, Πτυχιακή εργασία, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 2005

Μιχόπουλος Β. Αναστάσιος, Νομικό πλαίσιο και θεσμοί της εκπαίδευσης, Αθήνα, 1994

Μουτζούρη - Μανούσου Ειρήνη, Δασκαλόπουλος Ιωάννης, Η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών και ο σχολικός σύμβουλος: Οι απόψεις των εκπαιδευτικών, Επιθεώρηση Παιδαγωγικών Θεμάτων, τ. 10, 2005, σελ. 34-45

Μπαλάσκας Κώστας, Ο παιδαγωγικός ρόλος του διευθυντή σχολικών μονάδων, *Νέα Παιδεία*, τ. 40, Αθήνα, 1986, σελ. 92-94

Μυλωνά Δ. Ζαφειρούλα, Διευθυντής και αποτελεσματική σχολική μονάδα, Απόψεις και στάσεις διευθυντών και εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε., Αθήνα, 2005

Ναυπλιώτης Ν. Γεώργιος, Ατομικές ελευθερίες με ειδική συνταγματική επιφύλαξη και υπαλληλική σχέση, *Διοικητική Δίκη*, τ. 2, 1994

Εηροτύρη - Κουφίδου Στέλα, Η συμμετοχική διοίκηση στη σχολική μονάδα, Παπαναούμ Ζωή - Χατζηπαναγιώτου Παρασκευή (επιμ.), *Η διεύθυνση της σχολικής μονάδας: Τάσεις και πρακτικές*, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε., Θεσσαλονίκη, 2003

Παμπούκης κ., Προσωνυμία ιδιωτικού εκπαιδευτηρίου. Ζητήματα από το δίκαιο του διακριτικού τίτλου επιχειρήσεως, *Αρμενόπουλος*, Θεσσαλονίκη, 1979, 370 επ.

Παναγοπούλου Θ. Μαρία - Ελένη, Η συνταγματική κατοχύρωση της μονιμότητας των δημοσίων υπαλλήλων και η νομολογιακή επεξεργασία του θεσμού, *Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα*, Αθήνα - Κομοτηνή, 1986

Παπαναούμ Π. Ζωή, Η διεύθυνση σχολείου, Θεωρητική ανάλυση και εμπειρική διερεύνηση, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε., Θεσσαλονίκη, 1995

Παπαναούμ Π. Ζωή, Χατζηπαναγιώτου Παρασκευή (επιμ.), Η διεύθυνση της σχολικής μονάδας: Τάσεις και πρακτικές, *Πρακτικά Ημερίδας*, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε., Αθήνα, 2003

Παυλίδης Περικλής, Η εκπαίδευση στον ορίζοντα της κοινωνικής χειραφέτησης, *Ουτοπία*, τ. 80, Μάιος -Ιούνιος 2008, σσ.139-159

Παυλίδης Περικλής, Η παιδεία ως σκοπός του βίου, Κ. Βουδούρης (επιμ.), *Εκδόσεις Ιωνία*, Αθήνα, 2008, σ. 238-253

Πούλης Ε. Παναγιώτης, Δίκαιο της εκπαίδευσης, *Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα*, Αθήνα, 1999

Πούλης Ε. Παναγιώτης, Εκπαιδευτικό δίκαιο και θεσμοί, *Εκδόσεις Σάκκουλα*, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2007

Πούλης Ε. Παναγιώτης, Η διοίκηση της εκπαίδευσης και οι πρόσφατες νομοθετικές εξελίξεις: αποκέντρωση ή

συγκέντρωση εξουσιών (ν. 2817/2001), *Διοικητική Δίκη*, τ. 5, 2000, σελ. 1049 - 1055

Ράπτης Νίκος, Βιτσιλάκη Χρυσή, Ηγεσία και διοίκηση εκπαιδευτικών μονάδων, Η ταυτότητα του διευθυντή της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε., Αθήνα, 2007

Ρέππας Χρήστος, Για το ενιαίο διαθεματικό πλαίσιο σποδών: μία προσπάθεια κριτικής αποτίμησης των νέων προγραμμάτων, Κάτσικας Χρήστος, Θεριανός Κώστας (επιμ.), *Νέα αναλυτικά προγράμματα και βιβλία στο σχολείο*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, 2007, 17

Σαΐτη Άννα, Ο θεσμός του Περιφερειακού Διευθυντή Εκπαίδευσης και τη διοικητική αποκέντρωση στην εκπαίδευση: Θεσμοί σε κρίση, *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, τεύχος 132-133, σελ. 75-84

Σαΐτης Αθ. Χρήστος, Ο διευθυντής στο δημόσιο σχολείο, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων - Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα, 2008

Σαΐτης Αθ. Χρήστος, Ο διευθυντής στο σύγχρονο σχολείο. Από τη θεωρία...στην πράξη, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα, 2002

Σαΐτης Αθ. Χρήστος, Τσιαμάση Φανή, Χατζή Μαρία, Ο διευθυντής του σχολείου: Manager - Ηγέτης ή παραδοσιακός γραφειοκράτης;, *Νέα Παιδεία*, Τεύχος 8, Αθήνα, 1997, σελ. 66-77

Σαΐτης Αθ. Χρήστος, Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης, Θεωρία και πράξη, Αθήνα, 1992

Σαΐτης Αθ. Χρήστος, Το χρονικό ενός θεσμού: Ο διευθυντής δημοτικού σχολείου, *Διοικητική Ενημέρωση*, τ 5, 1996, 99-107

Σκουρής Βασίλειος - Τάχος Αναστάσιος, Δίκαιο της Παιδείας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2007

Σκουρής Βασίλειος - Τάχος Αναστάσιος, Δημόσιο Υπαλληλικό Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 1996

Σπηλιωτόπουλος Π. Επαμεινώνδας, Βασικοί θεσμοί δημοσιοϋπαλληλικού δικαίου, Νομικές εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή, 1984

Σπηλιωτόπουλος Π. Επαμεινώνδας, Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου ΙΙ, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή, 2002

Στραβάκου Αντ. Πέλλα, Ο διευθυντής της σχολικής μονάδας πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ως κινητήρια δύναμη λειτουργίας της, μια εμπειρική έρευνα, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε., Αθήνα, 2003

Στραβάκου Αντ. Πέλλα, Ο διευθυντής της σχολικής μονάδας Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε., Θεσσαλονίκη, 2003

Τα νέα αναλυτικά προγράμματα (Δ.Ε.Π.Π.Σ. - Α.Π.Σ.) και οι εκπαιδευτικοί, Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος, Ινστιτούτο Παιδαγωγικών Ερευνών - Μελετών, Εκδόσεις Horizon, Αθήνα, 2006

Τα αναλυτικά προγράμματα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, 10^ο Πανελλήνιο Εκπαιδευτικό Συνέδριο Δ.Ο.Ε. - Π.Ο.Ε.Δ., Εκδοση επιστημονικού Βήματος ΔΟΕ, Ιωάννινα, 1997

Τα νέα αναλυτικά προγράμματα (Δ.Ε.Π.Π.Σ. - Α.Π.Σ.) και οι εκπαιδευτικοί, Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος, Ινστιτούτο Παιδαγωγικών Ερευνών - Μελετών, Εκδόσεις Horizon, Αθήνα, 2006

Τάχος Ι. Α., Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2000

Τάχος Ι. Α., Δημοσιοϋπαλληλικό Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 1996

Τάχος Ι. Α., Θεμελιώδεις υποχρεώσεις των δημοσίων υπαλλήλων, Εκδοτικός Οίκος Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, 1981

Τάχος Α.Ι., Συμewνίδης Ι.Λ., Ερμηνεία Υπαλληλικού Κώδικα, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2007

Τάχος Ι. Α., Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2000

Τζάνη Μ., Σχολική Επιτυχία: Ζήτημα ταξικής προέλευσης και κουλτούρας, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα, 1983

Τσαντάκης Δ. Γεώργιος, Η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και των εκπαιδευτικών: ερευνητική προσέγγιση, Εκδόσεις Γιαχούδη, Θεσσαλονίκη, 2007

Τσάτσος Θ. Δημ., Λοβέρδος Ν. Ανδρέας, Κανελλόπουλος Αθ. Νέδας, Σύνταγμα και ιδιωτική παιδεία, Το Σύνταγμα, τ. 18, 1992, 87 επ.

Τσουλούφης Ευάγγελος, Το καθήκον της πίστης προς το Σύνταγμα του δημοσίου υπαλλήλου, Διδακτορική διατριβή, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, 1986

Φασουλής Κώστας, Η ελευθερία της διδασκαλίας ως δικαίωμα και υποχρέωση άσκησης του εκπαιδευτικού καθήκοντος στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, Το Σύνταγμα, τ. 3, 2007, σ. 911-917

Φλουρή Στυλ. Γεωργ., Αναλυτικά προγράμματα για μια νέα εποχή στην εκπαίδευση, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα, 2005

Χαλβατζάκης Κ., Έλληνες, αυτοί οι αναλφάβητοι!, εφημερίδα Το Βήμα, 17/9/1995

Χαραλαμπάκης Α. Ιωάννου, Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, Εκδόσεις Καμπανά, Αθήνα, 1980

Χαραλαμπάκης Κωνσταντίνος, Διερεύνηση του κοινωνικού και παιδαγωγικού ρόλου του ολοήμερου δημοτικού σχολείου, Πανελλαδική έρευνα με τις απόψεις γονέων και εκπαιδευτικών, Ημερίδα 26 Μαΐου 2008, Γιάννενα

Χατζηπαναγιώτου Παρασκευή, Η διοίκηση του σχολείου και η συμμετοχή των εκπαιδευτικών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε., Θεσσαλονίκη, 2003

Χατζηπαναγιώτου Παρασκευή, Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Ζητήματα οργάνωσης, σχεδιασμού και αξιολόγησης, Εκδόσεις τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδάνος,

Χατζηπαναγιώτου Παρασκευή, Στάσεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τη συμμετοχή τους στη λήψη αποφάσεων

στη σχολική μονάδα, Παπαναούμ Ζωή - Χατζηπαναγιώτου
Παρασκευή (επιμ.), *Η διεύθυνση της σχολικής μονάδας:
Τάσεις και πρακτικές*, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη
Α.Ε., Θεσσαλονίκη, 2003

Χρυσόγονος Χ. Κώστας, *Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα*,
Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή, 2002

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΗΚΕ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Αθανασιάδης Χ., Οι επιλογές των στελεχών της εκπαίδευσης, *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, τ. 90-91, σελ. 10-105

Αλαμάνης Π. Θανάσης, Ιδιωτική εκπαίδευση και κοινοτικό δίκαιο, *Νομικό Βήμα*, 41, 1993, 602 επ.

Ανθογαλίδου - Βασιλακάκη Θ., Η γραφειοκρατία στην εκπαίδευση, *Αντί*, τ. 127, σελ. 22-24

Βουιδάσκη Κ. Βασίλειος, Δικαίωμα ή υποχρέωση η εννιάχρονη σχολική εκπαίδευση;, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, 1996

Δαγτόγλου Δ. Πρόδρομος, Η αρχή της αμεροληψίας της δημόσιας διοίκησης, Αθήνα, 1962

Δεμίρογλου Παντελής, Το ολοήμερο δημοτικό σχολείο από τη σκοπιά των εκπαιδευτικών, Διδακτορική Διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής, 2009

Δεμίρογλου Παντελής, Το ολοήμερο δημοτικό σχολείο: Πλαίσιο λειτουργίας, χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών και πηγές της εκπαιδευτικής διαδικασίας, Εκδόσεις Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 2010

Δούκας Β., Συνδικαλιστικά δικαιώματα δημοσίων υπαλλήλων. Διακρίσεις συλλογικών ρυθμίσεων στο Ν. 2783/1999, *ΕΕΕΓΔ*, 2001, 577 επ.

Δρούλια Θεοδώρα - Πολίτης Φώτης, Δημόσια διοίκηση και στελέχη εκπαίδευσης, Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, Αθήνα, 2008

Ζερδέλης Δ., Οι παρεπόμενες υποχρεώσεις του εργαζομένου, *ΔΕΝ*, 2004, 689 επ.

Ιντζεσίλογλου Νικόλαος, Κοινωνιολογία του δικαίου, Εκδόσεις Σάκκουλα, 1990

Κατρούγκαλος Σ. Γιώργος, Ο δικαστικός έλεγχος της εφαρμογής των θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων. Το παράδειγμα της παιδείας, *Το Σύνταγμα*, 1999, 225 επ.

Κατσαρός Ιωάννης, Αποκέντρωση και αποσυγκέντρωση: κριτική θεώρηση του γενικού πλαισίου και των σχετικών τάσεων στο χώρο της εκπαίδευσης, *Επιστημονικό Βήμα*, τ. 9, Μάιος, 2008, σελ. 88 - 158

Κόρσος Ι. Δημήτριος, Η ελευθερία της τέχνης, της επιστημονικής έρευνας και της διδασκαλίας κατά το σχέδιον του νέου Συντάγματος, *ΕΔΔΔ*, τ. 2, 1975

Κόρσος Δημήτριος, Υπάρχει εκ του Συντάγματος πλαίσιο ελευθερίας των δημοσίων διοικητικών υπαλλήλων προς εκδηλώσεις υπέρ πολιτικών κομμάτων;, *Το Σύνταγμα*, 1987, 235 επ.

Κούλα Ε. Βασιλική, Οι διαπροσωπικές σχέσεις διευθυντών σχολικών μονάδων και εκπαιδευτικών: συμβολή στην αποτελεσματική λειτουργία της σχολικής μονάδας, Διδακτορική διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2011

Λαζαράκος Γρηγόριος, Ο νέος Κώδικας Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ., *Το Σύνταγμα*, 2007, 709 επ.

Poole K. P. Educational law, London, 1988

Λιάρος Τηλ. Δημήτρης, Νομοθετικός Κώδικας Α/θμιας εκπαίδευσης, Τρίκαλα, 1998

Λιάρος Τηλ. Δημήτρης, Διοίκηση και διαχείριση των σχολικών μονάδων, Τρίκαλα, 2006

Μαρίνος Ν. Αναστάσιος, Τα θρησκευτικά σύμβολα στα σχολεία, *ΕΔΔΔΔ*, τ. 1, 2010

Μαρίνος Ν. Αναστάσιος, Οι διακριτοί ρόλοι εκκλησίας και πολιτείας, *ΕΔΔΔΔ*, τ. 3, 2008

Μελισσόπουλος Σάββας, Η επιλογή του διευθυντή σχολικής μονάδας, Θεωρητική ανάλυση και εμπειρική διερεύνηση, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, Αθήνα, 2006

Μιχαλακόπουλος Γιώργος, Ο γραφειοκρατικός χαρακτήρας του ελληνικού σχολικού συστήματος και η παιδαγωγική - εκπαιδευτική διαδικασία, *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, τ.7, 1987, σελ. 149 - 193

Μουτζούρη - Μανούσου Ειρήνη, Η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού προσωπικού: προϋποθέσεις, στόχοι, άξονες, κριτήρια. *Νέα Παιδεία*, τ. 100, Αθήνα, σελ. 50-58

Μπαρτζακλή Η. Μαριάννα, Εκπαιδευτική πολιτική για την ποιότητα της εκπαίδευσης: Ο σχολικός σύμβουλος Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Πατρών, Πάτρα, 2010

Μπόμπας Χ. Λεωνίδας, Συγκεντρωτισμός και αποκεντρωτισμός στην εκπαίδευση: μια απόπειρα συγκριτικής προσέγγισης, *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, τ.22, 1995, σελ. 79 - 111

Μποτόπουλος Β. Κώστας, Σύνταγμα, Παιδεία και «Ιδιωτικά Πανεπιστήμια», *Το Σύνταγμα*, τ. 1, 1999

Μπουζάκης Σήφης, Το ολοήμερο σχολείο, θεωρία και πράξη - σύγχρονες τάσεις, πρακτικά του 9^ο Πανελληνίου εκπαιδευτικού συνεδρίου δασκάλων νηπιαγωγών, Εκδόσεις ΠΘΕΔ, Λευκωσία, 1995

Ντολιοπούλου Ελένη, Το ολοήμερο νηπιαγωγείο στην Ελλάδα και σε 12 άλλες χώρες, *Ελληνικά Γράμματα*, 2003

Πανούσης Γιάννης, Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη διοίκηση τη εκπαίδευσης, *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, τ. 70, 1993, σελ. 31-33

Παντελίδης Χρίστος, Οι ρόλοι των στελεχών της εκπαίδευσης, *Νέα Παιδεία*, τ. 16, Αθήνα, 1998, σ. 58

Παπαδάκης Μιλτ. Μανώλης, Απόψεις για το θεσμό του σχολικού συμβούλου, *Νέα Παιδεία*, τ. 29, Αθήνα, 1984, σελ. 108-121

Παραράς Ι. Πέτρος, Σύνταγμα και Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή, 2001

Πασδιάρης Πέτρος, Εκπαιδευτική ηγεσία, Από την περίοδο της ευμενούς αδιαφορίας στη σύγχρονη εποχή, Μεταίχμιο επιστήμες, Αθήνα, 2004

Σακκάς Βασίλης, Ολοήμερα δημοτικά σχολεία, Όραμα και πραγματικότητα, λειτουργία και προβλήματα, προσανατολισμοί και προσδοκίες, Εκδόσεις Άτραπος, Αθήνα, 2005

Χρυσανθάκης Χ., Η υπηρεσιακή κατάσταση του προσωπικού του Δημοσίου υπό το φως της επικείμενης συνταγματικής αναθεώρησης, Διοικητική Δικαιοσύνη, τ. 19, 2007, σελ. 583 - 587

Τσουντας Κ. Μ., Χρονοπούλου Μ. Γ., Οργάνωση και διοίκηση της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, Εκδόσεις Μεταίχμιο - Εκφραση, Αθήνα, 1996

Φουντεδάκη Πηνελόπη, Το κοινωνικό δικαίωμα στην παιδεία, Το Σύνταγμα, τ. 2, 2006

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Apple Michael, Ιδεολογία και αναλυτικά προγράμματα, Δαρβέρης Τάσος (μεταφρ.), Εκδόσεις Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη, 1986

Ball S., The micro-politics of the school. Towards to a theory of school organization, London, Methuen, 1987

Banks O., Η κοινωνιολογία της εκπαίδευσης, Δαρβέρης Τ. (μεταφρ.), Εκδόσεις Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη, 1988

Bell L., Management skills in primary school, London, 1983

Bolam R., In-service education and training of teachers: a condition of educational change. Final report of CERI project on INSET, Paris, OECD, 1982

- Bolam R., Inset for professional development and school improvement, *British journal of inservice education*, 9, 1, 1982 14-17
- Bone Dr. T. R., Ο διευθυντής του μέλλοντος, Γιαννακίδης Αναστάσιος (μεταφρ.), *Νέα Παιδεία*, Τεύχος 16, Αθήνα, 1981, σελ. 32-44
- Bush T., Theories of educational management, PCP, London, 1995
- Campbell R., Knowledge control and in-service education and training for teachers, *Journal of education for teaching*, 7, 1981
- Carbone M., The teacher' s workplace and the teaching profession, *The high school journal*, 67, 2, 1984, 86-91
- Cohen J., Cohen L., Early education. The Pre-school years, London
- Day C., Johnstone D., Whitaker P., Managing primary schools: a staff development approach, *Harper and Row*, London, 1985
- Dedrinou - Antonakaki, Greek education, New York, 1955
- Fischer Lorenzo, Κοινωνιολογία του σχολείου, Εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα, 2003
- Garnier J. P., Η αποκέντρωση: μια κρατική υπόθεση, *θέσεις*, 56, Ιούλιος - Σεπτέμβριος, 1996
- Grundi Shirley, Αναλυτικό πρόγραμμα: προϊόν ή πράξεις;, Γεωργιάδη Ελευθερία (μεταφρ.), Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα, 2003
- Hodgson D., The human rights to education, Aldershot, Dartmouth, 1998
- Husen T., The school in question, Oxford University Press, 1979
- Jones A., Leadership for tomorrow' s schools, Blackwell, Oxford, 1987

Kassotakis M., Lambrakis - Paganos A., Greek education and its legislative framework, *Education and the law*, London, Routledge, 1993